

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı
İktisat Politikası Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKİYE’DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ
İŞLETMELERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE BU
SORUNLARA YÖNELİK POLİTİKALAR
(KREDİ POLİTİKALARI)**

Hazal Candan ÇETİN

2501040207

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Seyhun DOĞAN

İstanbul - 2007

ÖZ

Konu: Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ’lerin) Finansman Sorunları ve Bu Sorunlara Yönelik Politikalar (Kredi Politikaları)

Yazar: Hazal Candan Çetin

Ülke ekonomilerinin temel dinamikleri olan KOBİ’ler, bir ülkenin sosyo-ekonomik yapısı içinde çok önemli bir yere sahiptirler. Üretimdeki payları, istihdam içindeki payları ile endüstrileşmeye ve kentleşmeye katkıları açısından KOBİ’ler, ülke ekonomilerinin vazgeçilmez bir ögesidir.

Çalışmada, Türkiye’de KOBİ’lerin finansman sorunları ve bu sorunlara yönelik politikalar kapsamında kredi politikaları irdelenmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde KOBİ kavramı, KOBİ’lerin avantajları ve dezavantajlar ile ekonomideki rolü irdelenmiş, ikinci bölümde KOBİ’lerin finansman sorunları ve KOBİ’lere sağlanan finansal destekler üzerinde durulmuş ve üçüncü bölümde finansman sorunlarının çözümüne yönelik politikalar kapsamında kredi politikaları incelenmiştir. Tümdengelim metodunun izlendiği çalışmada, Türkiye’de KOBİ’lerin mevcut finansal desteklerden yeterince faydalanamadıkları ve finansman sorunlarının mevcut olduğu görülmüştür.

KOBİ’lerin finansman sorunlarının giderilmesinin Türkiye ekonomisi açısından çok önemli olduğu ve uluslararası arenaya da etkisi olan Türkiye’nin Avrupa Birliği ile müzakere sürecinin ve 2008 yılında yürürlüğe girecek olan Basel II Sermaye Uzlaşısı’nın etkisiyle, KOBİ’lerin finansman sorunlarının azalacağı tahmin edilmektedir.

ABSTRACT

Subject: Financing Difficulties of Small and Medium size Enterprises (SME’s) and Related Policies (Credit Policies)

By: Hazal Candan Çetin

SME's which are basic dynamics of national economy, have a very important place in the socio-economic structure of a country. SME's are indispensable items of national economies with their portion in production, portion in employment and their contribution to industrialization and urbanization.

In the study, financial problems of SME's in Turkey and the credit policies that are related to the financial problems of SME's are explicated. The study consists of three chapters that, the definition of SME's, advantages and disadvantages of SME's and the role of SME's in economy is studied in the first chapter, the financial difficulties of SME's and the financial supports that are related with SME's is studied in the second chapter and finally in the third chapter, credit policies that are included in the solution-oriented policies of these financials difficulties of SME's is studied. Deductive method is used in the study and in Turkey, it is seen that SME's can not benefit sufficiently from such supports and have financing problems.

Correcting of financial problems of SME's is so important for the Turkish economy and with the effects of negotiation process between Türkiye and European Union and Basel II Capital Accord that will become effective in 2008, which have also impact on the international stage, financing problems of SME's is guess to diminish.

ÖNSÖZ

Ülke ekonomilerinin can damarları olan KOBİ'ler, bir takım sorunlarla karşı karşıyadırlar. Bu sorunlardan en önemlisi finansman sorunlarıdır. Özellikle Türkiye'deki KOBİ'lerin yaşamakta oldukları finansman sorunları ve bu sorunların sebep olduğu olumsuzluklar Türkiye ekonomisini de derinden etkilemektedir. Globalleşme sürecinin hızla yaşandığı bu dönemde, KOBİ'ler ülke ekonomilerinin motorları olarak ayrı bir anlam kazanmaktadır.

Türkiye'de KOBİ'lerin önemi gelişmiş ülkelere göre çok daha geç anlaşılmıştır. Ülke ekonomileri içinde çok önemli yere sahip olmalarına karşın, KOBİ'lere verilen önemin geç anlaşılmış olması Türkiye açısından bir talihsizliktir.

Bu çalışma ile amaçlanan, Türkiye'de KOBİ'lerin finansman sorunlarının varlığını ortaya koyabilmek, bu sorunların çözümünde en önemli araç olan kredi politikalarının uluslararası ölçütler çerçevesinde KOBİ'leri ne şekilde etkileyeceğini tespit etmek ve KOBİ'lerin bu gelişmelerden olumlu etkilenebilmeleri için ne yapmaları gerektiğini ortaya koyabilmektir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde KOBİ'lere ilişkin kavramlar ve tanımlamalar ile ekonomideki önemlerine değinilmiş, ikinci bölümünde KOBİ'lere sağlanan finansal destekler ortaya konmuş ve üçüncü bölümünde KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümüne yönelik olarak kredi politikaları incelenmiştir. Çalışmanın bir kısmında, Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'lere ilişkin güncel raporlara ulaşılamaması nedeniyle, eski tarihli verilerin kullanılması gerekmiştir.

Çalışmanın hazırlanış sürecinde yorumları ve önerileri ile bana yol gösteren, desteğini ve yardımlarını hangi şartlarda olursa olsun hiçbir zaman esirgemeyen Danışman Hocam Sayın Doç. Dr. Seyhun Doğan'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZ/ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER (KOBİ'LER)

1.1. KOBİ KAVRAMI.....	3
1.1.1. KOBİ Tanımı.....	4
1.1.1.1. Türkiye'de KOBİ Tanımı.....	5
1.1.1.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı'nın (KOSGEB) Tanımı.....	6
1.1.1.1.2. Türk Eximbank'ın Tanımı.....	6
1.1.1.1.3. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın Tanımı.....	7
1.1.1.1.4. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Tanımı.....	7
1.1.1.1.5. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu'nun Tanımı.....	8

1.1.1.1.6. Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı'nın (TOSYÖV) Tanımı.....	8
1.1.1.2. Avrupa Birliği (AB)'nde KOBİ Tanımı.....	12
1.1.1.3. Organization for Economic Cooperation and Development: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECD) KOBİ Tanımı.....	14
1.1.2. KOBİ'lerin Türkiye ve Dünyadaki Gelişimi.....	15
1.1.2.1. Türkiye'de KOBİ'lerin Gelişimi ve Dönemler İtibarıyla KOBİ'lere Yönelik Politikalar.....	15
1.1.2.2. Dünya'da KOBİ'lerin Gelişimi.....	31
1.2. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI...	32
1.2.1. KOBİ'lerin Avantajları.....	32
1.2.2. KOBİ'lerin Dezavantajları.....	34
1.3. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ ROLÜ.....	37
1.3.1. Türkiye'de KOBİ'lerin Ekonomideki Rolü.....	38
1.3.2. AB'de KOBİ'lerin Ekonomideki Rolü.....	43
1.3.3. OECD Ülkelerinde KOBİ'lerin Ekonomideki Rolü.....	45

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİLERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLERİ (AB VE OECD ÜLKE ÖRNEKLERİ)

2.1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARI.....	49
2.1.1. KOBİ'lerin Üretimle İlgili Sorunları.....	50
2.1.2. KOBİ'lerin Tedarik Sorunları.....	51
2.1.3. KOBİ'lerin Pazarlama Sorunları.....	53
2.1.4. KOBİ'lerin İhracatla İlgili Sorunları.....	56

2.1.5. KOBİ'lerin Finansal Yönetimle İlgili Sorunları.....	58
2.2. KOBİ'LERİN BAŞLICA FİNANSMAN SORUNLARI.....	62
2.2.1. Özsermaye ve İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması.....	63
2.2.2. Kredi Sağlamakta Karşılaşılan Güçlükler ve Kredi Maliyetlerinin Yüksek Olması.....	66
2.2.3. Teşviklerden Yeterince Yararlanılamaması.....	68
2.2.4. Ekonomik Politikaların ve Enflasyonun Firmalar Üzerine Etkisi.....	68
2.2.5. Sermaye Piyasalarından Yararlanma Olanaklarının Kısıtlı Olması.....	70
2.3. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLER...72	
2.3.1. Kamu Bankaları ve Devlet Kurumları Yoluyla Sağlanan Destekler.....	72
2.3.1.1. Türkiye Halk Bankası A.Ş.....	72
2.3.1.2. Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı.....	74
2.3.1.3. Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank).....	75
2.3.1.4. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.....	76
2.3.1.5. Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.....	78
2.3.2. Özel Bankacılık Sektörü Yoluyla Sağlanan Destekler.....	78
2.3.2.1. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.....	79
2.3.2.2. Türkiye İş Bankası A.Ş.....	81
2.3.2.3. Türkiye Garanti Bankası A.Ş.....	82
2.3.2.4. Akbank T.A.Ş.....	82
2.3.2.5. Finansbank A.Ş.....	83
2.3.2.6. Fortis Bank A.Ş.....	83
2.3.2.7. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.....	84
2.3.3. Yabancı Kaynaklı Krediler.....	84
2.3.3.1. Dünya Bankası Kredileri.....	85
2.3.3.2. Avrupa Yatırım Bankası Kredileri.....	86
2.3.3.3. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredileri.....	87

2.3.4. KOBİ'lere Yönelik Alternatif Finansman Yolları.....	88
2.3.4.1. Leasing Yoluyla Finansman.....	88
2.3.4.2. Factoring Yoluyla Finansman.....	92
2.3.4.3. Forfaiting Yoluyla Finansman.....	93
2.3.4.4. Risk Sermayesi Şirketleri.....	94
2.4. AB'DE VE OECD ÜLKE ÖRNEKLERİNDE KOBİ'LERE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLER.....	96
2.4.1. AB'de KOBİ'lere Sağlanan Finansal Destekler.....	96
2.4.1.1. Doğrudan Finansman Destekleri.....	97
2.4.1.2. Yapısal Fonlar.....	98
2.4.1.3. Yatırım Araçları.....	98
2.4.1.4. Diğer Destekler.....	99
2.4.2. OECD Ülke Örneklerinde KOBİ'lere Sağlanan Destekler.....	101
2.4.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de KOBİ'lere Sağlanan Destekler.....	101
2.4.2.2. Japonya'da KOBİ'lere Sağlanan Destekler.....	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK POLİTİKALAR

3.1. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN ÖNEMİ.....	105
3.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇEŞİTLİ YÖNTEMLERLE ÇÖZÜMÜ.....	107
3.2.1. Sermaye Piyasalarından Finansman Sağlama İmkkanı.....	108
3.2.2. Ticari Borçlardan Finansman Sağlama İmkkanı.....	115
3.2.3. Risk Sermayesi Yöntemi ile Finansman Sağlama İmkkanı.....	116
3.2.4. Alternatif Finansman Yöntemleri ile Finansman Sağlama İmkkanı.....	117

3.3. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE KREDİ POLİTİKALARIN ROLÜ VE AB UYUM SÜRECİ İLE BASEL II'NİN MUHTEMEL ETKİLERİ.....	119
3.3.1. KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Kredi Politikalarının Rolü.....	119
3.3.1.1. KOBİ'lere Yönelik Türkiye'de Uygulanan Kredi Politikaları.....	119
3.3.1.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Mali Borçlarına Yönelik Yeni Kanun: Anadolu Yaklaşımı.....	125
3.3.2. AB'ye Uyum Sürecinin Ve Basel II'nin KOBİ Kredileri Üzerindeki Muhtemel Etkileri.....	129
3.3.2.1. AB Müzakere Süreci ve KOBİ'ler.....	130
3.3.2.1.1. AB İle İlişkiler ve Müzakere Başlıkları.....	130
3.3.2.1.2. Müzakere Sürecinde AB Mali Yardımları.....	132
3.3.2.1.3. Müzakere Sürecini Yaşayan Üye Ülkeler.....	136
3.3.2.1.4. AB ile Müzakere Sürecinde KOBİ'lere Düşen Görevler.....	138
3.3.2.2. Basel II Sermaye Uzlaşısı (Basel II) ve KOBİ'ler.....	140
3.3.2.2.1. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi.....	140
3.3.2.2.2. Basel I Sermaye Uzlaşısı ve Basel II'ye Geçiş.....	142
3.3.2.2.3. Basel II Uygulama Süreci.....	143
3.3.2.2.4. Basel II Sermaye Uzlaşısı.....	144
3.3.2.2.4.1. Asgari Sermaye Yükümlülüğü.....	146
3.3.2.2.4.2. Denetimsel Gözden Geçirme.....	148
3.3.2.2.4.3. Piyasa Disiplini.....	149
3.3.2.2.4.4. Risk Ağırlıkları Açısından Basel I ve Basel II Arasındaki Farklar.....	150
3.3.2.2.4.5. Basel II'de Kullanılan Teminat Türleri.....	151
3.3.2.2.4.6. Derecelendirme (Rating) Sistemi.....	152

3.3.2.2.5. Basel II'nin Bankacılık Sistemi ve KOBİ'ler	
   Üzerindeki Muhtemel Etkileri.....	153
   3.3.2.2.5.1. Basel II'nin Bankacılık Sistemine	
   Muhtemel Etkileri.....	153
   3.3.2.2.5.2. Basel II'nin KOBİ'lere Muhtemel	
   Etkileri.....	154
   3.3.2.2.5.3. Basel II Sürecinde KOBİ'lere Düşen	
   Görevler.....	155
SONUÇ.....	157
KAYNAKÇA.....	163

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de Kullanılan KOBİ Tanımları.....	9
Tablo 2: AB KOBİ Tanımı.....	14
Tablo 3: OECD KOBİ Tanımı.....	15
Tablo 4: 9. Kalkınma Planı Stratejik Hedefler ve Temel Gelişme Eksenleri (1).....	29
Tablo 5: 9. Kalkınma Planı Stratejik Hedefler ve Temel Gelişme Eksenleri (2).....	30
Tablo 6: Küçük İşletmelerin Başarılı Olma Şansları.....	36
Tablo 7: Türkiye’de İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2002 GSİS Verileri).....	39
Tablo 8: İmalat Sanayi Alt Sektör Dağılımı (2002 GSİS Verileri).....	40
Tablo 9: İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı (2002 GSİS Verileri).....	41
Tablo 10: KOSGEB Veri Tabanına Kayıtlı KOBİ’lerin İhracatı (2004).....	42
Tablo 11: 19 Avrupa Ülkesindeki İşletme Sayıları (2003)-*000.....	46
Tablo 12: 19 Avrupa Ülkesindeki Çalışan Sayıları (2003)-*000.....	47
Tablo 13: 19 Avrupa Ülkesinde İşletme Başına Çalışan Sayıları (2003).....	48
Tablo 14: İşletme Kaynakları ve Amaçları.....	53
Tablo 15: Pazarlama Fonksiyonunun Yönetiminde Karşılaşılan Değişkenler.....	56
Tablo 16: Yatırım Finansmanı Yöntemleri (2001).....	60
Tablo 17: İşletmelerin Nakit Fazlalarını Hangi Para Piyasası Araçlarına Yatırdıkları ve Sıklıkları	61
Tablo 18: Ölçekler İtibarıyla Satışlardaki Reel Değişimler.....	64
Tablo 19: Ölçekler İtibarıyla Seçilmiş Finansman Oranları.....	65
Tablo 20: Ölçekler İtibarıyla Maliyet, Finansman Giderleri ve Karlılık Oranları.....	67
Tablo 21: AB’de Başlıca KOBİ Destek Programları ve Araçları.....	100

Tablo 22: 31.03.2006 İtibarıyla KOBİ'lerin Kullanmış Oldukları Kredilerin Dağılımı.....	103
Tablo 23: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam YTL Nakit ve Gayri nakit Krediler.....	122
Tablo 24: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam Yabancı Para (YP) Nakit ve Gayri nakit Krediler.....	122
Tablo 25: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam Nakit ve Gayri nakit Krediler.....	123
Tablo 26: Ölçekler İtibarıyla Karlılık ve Verimlilik Göstergeleri.....	124
Tablo 27: AB Müzakerelerinde KOBİ'lerin Ele Alınma Süreleri	137
Tablo 28: Standart Yaklaşımına Göre KOBİ'lerin Risk Ağırlıkları.....	147
Tablo 29: Basel I ve Standart Yönteme Göre Risk Ağırlıkları.....	150
Tablo 30: Basel II Uygulamalarında Farklı Yöntemlere Göre Geçerli Sayılan Teminatlar	151

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: AB’de İşletme Sayıları (2001).....	43
Grafik 2: AB’de Katma Değer (2001).....	44
Grafik 3: AB’de İstihdam Edilen İşçi Sayısı (2001).....	45
Grafik 4: 2006 Yılında Gerçekleştirilen Leasing Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	91
Grafik 5: AB Mali Yardımlarının Kullanım Alanları.....	133
Grafik 6: 2002-2005 Dönemi AB Mali Yardımlarının Sektörel Dağılımı.....	134
Grafik 7: Basel II Sermaye Uzlaşısı’nın Yapısı.....	145

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABUÖK	Avrupa Birliği Uyumlu Örnek KOBİ
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKKB	Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası
AR-GE	Araştırma-Geliştirme
AT	Avrupa Topluluğu
AYB	Avrupa Yatırım Bankası (EIB: European Investment Bank)
Basel II	Basel II Sermaye Uzlaşısı
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BIS	Bank for International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
BYS	Başka Yerde Sınıflandırılmamış
CIP	Competitiveness and Innovation Framework Programme (Rekabetçilik ve Yenilikçilik Çerçeve programı)
ÇOŞ	Çok Ortaklı Şirketler
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DNA	Deoksiribonükleik asit
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DTŞŞ	Dış Ticaret Sermaye Şirketleri
EB	Endüstri Bölgesi
EFIL	Export Finance Intermediary Loan (İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi)
FGDG	Fert Başına Düşen Gelir
FİDER	Finansal Kiralama Derneği
FKA	Fransız Kalkınma Ajansı

GİP	Gelişen İşletmeler Piyasaları A.Ş.
GSD	Giyim Sanayicileri Derneği
GSİS	Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı
ICO	Instituto de Credito Oficial
İKB	İslam Kalkınma Bankası
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İŞGEM	İş Geliştirme Merkezleri
İTO	İstanbul Sanayi Odası
JASME	Japan Finance Corporation for Small Business (Japon KOBİ Finansman Kurumu)
JBIC	Japan Bank for International Cooperation (Japonya Uluslararası İşbirliği Bankası)
JEREMIE	Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises (Mikro ve Orta Ölçekli İşletmeler için Ortak Girişim Fonu)
KDV	Katma Değer Vergisi
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KFW	Kreditanstalt für Wiederaufbau
KGF	Kredi Garanti Fonu A.Ş.
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki (Ölçekteki) İşletmeler (SME: Small and Medium Sized Enterprises)
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
KÜSGEM	Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi
NLC	National Life Finance Corporation (Ulusal Yaşam Finansman Kurumu)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü)
OGS	Organize Sanayi Bölgesi
ÖİK	Özel İhtisas Komisyonları
p.	Page
pp.	Pages

s.	Sayfa
SB	Serbest Bölge
SBA	Small Business Administration (Küçük İşletmeler İdaresi)
SDŞ	Sektörel Dış Ticaret Şirketleri
SMM	Satılan Malın Maliyeti
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TİM	Türkiye İhracatçılar Meclisi
TKB	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TSKB	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
UBS	Union Bank of Switzerland
YEP	Yeni Ekonomi Pazarı
YİB	Yıllık İş Birimi
YP	Yabancı Para
YTL	Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, tüm dünya ülkelerinin sanayileşmeye dayalı kalkınma stratejisini benimsedikleri görülmektedir. Sanayileşme stratejisinin temel dinamiği olarak da büyük ölçekli işletmeler seçilmiş, ancak bu durum 1973 yılında yaşanan petrol krizine kadar devam etmiştir. Nitekim yaşanan krizi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük ölçekli işletmelere göre esnek yapıları sayesinde daha az maliyetle atlattıkları görülmüştür. Bu durum KOBİ'lerin öneminin kavranması açısından çok önemli bir gelişmedir.

Avrupa Birliği'nde ise, 2000 yılının Mart ayında Lizbon'da gerçekleştirilen Avrupa Birliği Konseyi tarafından, AB ekonomisinin 10 yıllık bir çerçevede dünyanın en rekabetçi ekonomisi haline getirme kararı alınmış olup, bu hedefe ulaşmada KOBİ'lerin önemine değinilmiş ve bu konuda çeşitli çalışmalar başlatılmıştır.

Türkiye'de ise KOBİ'lere yönelik çalışmaların gelişmiş ülkelere göre çok daha geç başladığı görülmektedir. 1929 Ekonomik Buhranı'yla birlikte tüm dünya ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye'de de müdahaleci politika benimsenmiştir. 1963 yılında ise ilk Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlandığı görülmektedir. İzleyen yıllarda hazırlanan planlarda KOBİ'lere yer verildiği görülmekle birlikte, planlar içinde belirlenen hedeflere ulaşamadığı görülmektedir. 1980'li yıllardan sonra benimsenen dışa açık büyüme modeliyle birlikte KOBİ'lere yönelik çalışmaların ve önemin arttığı izlenmektedir.

KOBİ'lere yönelik çalışmalarla KOBİ'lerin sorunlarının giderilmeye çalışıldığı görülmekle birlikte, en önemli sorunları olan finansman sorunlarının azalmadığı dikkati çekmektedir. Finansman sorunları yaşayan KOBİ'lerin verimliliklerinin düşük olduğu ve rekabet güçlerinin çok zayıf olduğu yada hiç olmadığı görülmektedir. Küreselleşmenin giderek arttığı dünyada, ülkelerin rekabet güçleri çok önemli olmaktadır. Ekonomi içindeki payları ve katkılarıyla hiç şüphesiz KOBİ'ler bu doğrultudaki en önemli birimlerdir.

KOBİ'lerin finansman sağladıkları ve en çok başvurdukları piyasa para piyasalarıdır. Para piyasalarının da en önemli aktörleri bankalardır. Çalışmada, KOBİ'lerin yaşadığı bu finansman sorunlarının sebepleri ve sorunlarının çözümünde kredi politikalarının rolü incelenmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup, ilk bölümde KOBİ'lere kavramsal çerçevede yaklaşmış, Türkiye'de çeşitli kurumlara ilişkin KOBİ tanımlamalarına, AB'de ve OECD'de KOBİ tanımına değinilmiş, KOBİ'lerin Türkiye ve Dünya'da gelişimi incelenmiş, avantajları ve dezavantajları ile ekonomideki rolleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise, KOBİ'lerin temel sorunları olan, üretim, tedarik, pazarlama, ihracat ve finansal yönetim ile ilgili sorunlarına değinilmiş, finansman sorunları ayrı bir başlık altında irdelenmiş, Türkiye'de KOBİ'lere sağlanan finansal destekler ve AB ile OECD ülke örneklerinde KOBİ'lere sağlanan destekler incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, KOBİ'lerin finansman sorunlarının Türkiye ekonomisi açısından önemi, KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümüne yönelik çeşitli yöntemler başlığı altında, finansman sorunlarının sermaye piyasaları, ticari borçlar, risk sermayesi yöntemi ve alternatif finansman yöntemleri ile çözümü incelenmiş, finansman sorunlarının çözümünde kredi politikalarının rolü ve AB uyum sürecinin ve Basel II'nin KOBİ kredileri üzerindeki muhtemel etkilerine değinilerek çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER (KOBİ'LER)

1.1. KOBİ KAVRAMI

KOBİ'ler, ülke ekonomilerinin temel dinamikleridir. Ekonomiye olan katkılarının yanı sıra sosyal sisteme olan katkıları da yadsınamaz. Fakat, ülke ekonomileri için son derece önemli olan KOBİ kavramının, kullanımına bakıldığında değişkenlik arz ettiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın temel nedeni, KOBİ kavramını belirleyen kriterlerin; zamana, işletmelerin yerlerine, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve sektörlerin yapısına göre değişkenlik göstermesi olmuştur. Bununla birlikte Dünya'da yer alan KOBİ kavramlarının belirlenmesinde kullanılan genel kriterler aşağıda belirtilmiştir. Buna göre¹:

- İşgücü sayısı
- Satış Hasılatı
- Günlük ciro
- İhracat-satış oranı
- Kapasite
- Pazar Payı

Ayrıca bu kriterlerin taban ve tavan sınırlarının da değişiklik gösterdiği görülmektedir.

---

¹ Özlem Yonar, "KOBİ'lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri", Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, (Çevrimiçi)
<http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=93&lm=58649JLFD0932&ln=TR>, 25.01.2007.

1.1.1. KOBİ Tanımı

Tüm dünya ülkelerinin ekonomileri içerisinde büyük bir öneme sahip olan KOBİ'ler için uluslararası arenada kabul görmüş ve standardize edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Bununla birlikte KOBİ tanımı, ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği gibi, aynı ülke içerisinde farklı kurumlar tarafından farklı şekillerde de tanımlanabilmektedir. Ülkeden ülkeye KOBİ tanımlamasındaki farklılık; değişik ülkelerdeki KOBİ'lerin karşılaştırılmasına olanak vermemektedir.

KOBİ tanımını belirlemek için kullanılan kriterler, niteliksel ve niceliksel olmak üzere ikiye ayrılmakta olup, söz konusu kriterlere tek başına bakmak yeterli olmamaktadır. İşçi sayısı kriteri göz önüne alındığında büyük ölçekli olarak değerlendirilebilecek bir firmanın, rekabet ettiği sektördeki diğer firmalara göre küçük olarak tanımlanabilecek olması ciro kriterinin tek başına yeterli olmadığını göstermektedir. Nitekim nitel bir kriter olan, firmaların faaliyet gösterdikleri sektörlerdeki rekabet güçlerinin de değerlendirilmede dikkate alınması gerekmektedir.

Örneğin Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin Küçük İşletmeler İdaresi (SBA: Small Business Administration) tarafından, bir kredi desteği sağlanması esnasında; 8.500 çalışanı olan Amerikan Motors firması küçük işletme olarak kabul edilmiştir. Nitekim firmanın faaliyet gösterdiği sektörde, bu işletmenin rakipleri olan General Motors, Ford ve Chrysler gibi büyük firmalarla kıyaslanarak, küçük ölçekli işletme olarak değerlendirildiği izlenmektedir².

Niteliksel ve niceliksel ölçütler göz önüne alınarak, KOBİ'lere ilişkin bir tanımlama yapılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Bu ölçütler şunlardır³:

---

² Halil Sariaslan, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları:Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara, TOBB Yayını, No:281, 1994, s. 19.

³ İlhan Uludağ, Vildan Serin, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler**, İstanbul, İTO Yayınları, Yayın No:1991-25, 1991, s. 15, 16.

Niteliksel Kriterler:

- Risk üstlenme sorumluluğunun girişimciye ait olması
- İşyerindeki işbölümü ve uzmanlaşma derecesi
- Sermayenin sınırlılığı ve finansal yetersizlik
- Yönetim tekniklerinin uygulanıp uygulanmaması
- Üretimde kullanılan emek-sermaye yoğunlukları
- Yönetimin bağımlılık derecesi
- Faaliyet gösterilen piyasalardaki pazarlık gücü

Niceliksel Kriterler:

- Çalışan işçi sayısı
- Sermaye
- Özsermaye
- Aktif Toplamı
- Kar
- Enerji Kullanımı
- Yıllık satış hasılatı
- Üretim kapasitesi
- Kullanılan makine, tezgah sayısı ve gücü
- Yaratılan katma değer
- Ödenen vergi miktarı
- İhracatın toplam satış içerisindeki payı

Mümkün olduğu ölçüde hem nitel hem de nicel ölçütleri göz önünde bulundurularak yapılan bir tanım daha anlamlı ve gerçekçi olacaktır.

1.1.1.1. Türkiye’de KOBİ Tanımı

Ülkemizde KOBİ’lere hizmet veren her kurum ve kuruluş farklı KOBİ tanımından hareket etmekte olup, kullanılan KOBİ tanımının standardize edilmesi amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın yazısı üzerine Bakanlar Kurulu’nca kabul

edilen bir tanım belirlenmiştir. İlgili tanım 18/11/2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış olup, ilerleyen bölümlerde söz konusu tanıma ayrıntılı olarak yer verilecektir.

Türkiye’de kullanılan belli başlı KOBİ tanımları aşağıda belirtilmektedir:

1.1.1.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı’nın (KOSGEB) Tanımı

20 Nisan 1990 tarih, 20498 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, 12 Nisan 1990’da kabul edilen 3614 sayılı KOSGEB’in kurulması hakkındaki kanunun 2. maddesine göre⁴:

- 1-50 arası işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri küçük sanayi işletmeleri;
- 51-150 arası işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlanmıştır.

1.1.1.1.2. Türk Eximbank’ın Tanımı

Türk Eximbank tanımına göre, 1-200 arası işçi çalıştıran imalat sanayi işletmeleri, orta ölçekli işletmelerdir⁵.

---

⁴ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, “KOSGEB Kurulması Hakkında Kanun”, **Kanun**, No:3624, Resmi Gazete No:20498, 12.04.1990.

⁵ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, “KOBİ’ler için AB Mali İşbirliği”, (Çevrimiçi) http://www.deltur.cec.eu.int/KOBI_mali_isbirligi.html, 03.04.2007.

1.1.1.1.3. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın Tanımı

2001/01 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'de belirtilen ve 2003/01 sayılı Genelgede yer alan değişiklik ile⁶:

Bağımsız nitelikteki veya sermayesinin en fazla %25'i büyük işletmelere ait olan küçük ve orta ölçekli işletmeler ile mikro işletmeler KOBİ olarak tanımlanmakta olup; İmalat ve tarımsal sanayi sektöründe faaliyette bulunan işletmelerden; kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net tutarı YTL (Yeni Türk Lirası) 950.000'i aşmayan;

- 1 ila 9 işçi çalıştıran mikro ölçekli,
- 10 ila 49 işçi çalıştıran küçük ölçekli,
- 50 ila 250 işçi çalıştıran orta ölçekli işletme olarak

değerlendirilmektedir⁷.

1.1.1.1.4. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Tanımı

28 Ocak 2000 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Tebliğe göre; İmalat sanayinde faaliyet gösteren, 1-200 işçi çalıştıran, gerçek usulde defter tutan, arsa ve bina hariç sabit sermaye tutarı bilanço net değeri itibarıyla 2 milyon ABD doları karşılığı YTL'yi aşmayan işletmeler KOBİ olarak adlandırılmaktadır⁸.

---

⁶ T.C. Hazine Müsteşarlığı, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ", Tebliğ No:2001/1, Resmi Gazete No:24322, 18.02.2001.

⁷ T.C. Hazine Müsteşarlığı, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Genelge", Genelge No:2003/1, Resmi Gazete No:25225, 10.09.2003.

⁸ Mustafa H. Çolakoğlu, **KOBİ Rehberi**, Ankara, TOBB Yayını, No:359, Nisan 2002, s. 7.

1.1.1.1.5. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu'nun Tanımı

Türkiye İstatistik Kurumu (DİE-Devlet İstatistik Enstitüsü),

- 10-49 işçi çalıştıran işletmeleri küçük ölçekli işletmeler,
- 50-99 işçi çalıştıran işletmeleri orta ölçekli işletmeler olarak tanımlanmaktadır⁹.

1.1.1.1.6. Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı'nın (TOSYÖV) Tanımı

Tosyöv'e göre¹⁰;

- 1-5 işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli,
- 5-100 işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli,
- 100-200 işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

---

⁹ Cevdet Baykal, "Cumhuriyetin 75. Yılında DTM'nin KOBİ'lere Bakışı, İhracatta Sektörel Dış Ticaret Şirketi Modeli ve Devlet Yardımları", T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/ead/dtdergi/ekim98/kobi.htm>, 03.04.2007.

¹⁰ Figen Yılmaz, **Türkiye'de Küçük ve Orta Boy İşletmeler** (KOBİ'ler), İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, 5 Aralık 2003. (Çevrimiçi) https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf, 23.01.2007, s. 2.

Tablo 1: Türkiye’de Kullanılan KOBİ Tanımları

KURULUŞ	TANIM KAPSAMI	TANIM KRİTERİ	MİKRO ÖLÇEKLİ İŞLETME	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞLETME	ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETME
KOSGEB	İmalat Sanayi	İşçi Sayısı	-	1-50 işçi	51-150 işçi
HALKBANK	İmalat Sanayi, Turizm, Yazılım Geliştirme	İşçi Sayısı	-	-	1-250 işçi
		Sabit Yatırım Tutarı (Euro)	230.000	230.000	230.000
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	İmalat Sanayi, Turizm, Tarımsal Sanayi, Eğitim, Sağlık, Yazılım Geliştirme	İşçi Sayısı	1-9 işçi	10-49 işçi	50-250 işçi
		Yatırım Tutarı, KOBİ Teşvik Belgesine Konu Yatırım Tutarı (Euro)	350.000	350.000	350.000
DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI	İmalat Sanayi	İşçi Sayısı	-	-	1-200 işçi
		Sabit Yatırım Tutarı (Euro)	-	-	1.830.000

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı**, Ankara, 2004, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji.pdf>, 23.01.2007, s. 102., 29.07.2007, s. 27.

Türkiye’de KOBİ’lere ilişkin farklı tanımların bulunmasının, Avrupa Birliği (AB) ile işbirliği ve destekler konusunda sıkıntılara neden olması dolayısıyla Türkiye’deki KOBİ tanımını Avrupa Birliği ile uyumlaştırmak amacıyla bir Yönetmelik yayımlanmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın yazısı üzerine, 2005/9617 sayılı, Bakanlar Kurulu’nca 19/10/2005 tarihinde kabul edilen ve 18/11/2005 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Yönetmelik ile KOBİ tanımı, nitelikleri ve sınıflandırılmasına ilişkin esaslar belirlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik’te yer alan bazı maddeler aşağıda belirtilmiştir¹¹:

- KOBİ’leri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasında bu Yönetmelik hükümleri esas alınır. Ancak; KOBİ’lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar, bu Yönetmelik’teki sınırları aşmamak kaydıyla, kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilirler. Devlet yardımları dışındaki uygulamalar için sadece KOBİ sınırını belirlerken çalışan sayıları dikkate alınabilir. **(Madde 2)**
- Bu Yönetmeliğin uygulanmasında: **(Madde 4)**
  - a) **İşletme**: Yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, bir ekonomik faaliyette bulunan birimleri;
  - b) **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)**: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı yada mali bilançosu 25 milyon YTL’yi aşmayan ve bu Yönetmelik’te mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca “KOBİ” olarak adlandırılan ekonomik birimleri;
  - c) **Mali Bilanço**: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağladığı kaynakları gösteren mali tabloyu;

---

¹¹ T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”, **Yönetmelik**, Karar Sayısı:2005/9617, Resmi Gazete No: 25997, 18.11.2005.

- d) **Net Satış Hasılatı:** Bir işletmenin brüt satışlarından satış iskontoları ve iadeleri ile diğer indirimlerin düşülmesi sonucu bulunan tutarı;
  - e) **Yıllık İş Birimi (YİB):** Bir yıl boyunca tam zamanlı olarak işletmede veya işletme adına çalışan bir kişiyi;
  - f) **Yakın Piyasa:** İlgili piyasanın akış zincirinin başlangıç veya bitiminde yer alan ürün veya hizmet piyasasını ifade eder.
- KOBİ'ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır: **(Madde 5)**
    - a) **Mikro İşletme:** 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık satış hasılatı yada mali bilançosu 1 milyon YTL'yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler;
    - b) **Küçük İşletme:** 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık satış hasılatı yada mali bilançosu 5 milyon YTL'yi aşmayan işletmeler;
    - c) **Orta Büyüklükteki İşletme:** 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık satış hasılatı yada mali bilançosu 25 milyon YTL'yi aşmayan işletmeler.
  - 5. maddeye göre, işletmelerin mali durumları ve çalışan sayılarının belirlenmesinde yıllık olarak hesaplanan es son veriler esas alınır. Yeni kurulan ve ilk yıl hesapları henüz onaylanmamış işletmelerde sadece çalışan sayısı dikkate alınır. **(Madde 13)**
  - Bir işletmede çalışanların toplam sayısı, o işletmedeki yıllık iş birimlerinin toplam sayısına göre belirlenir. Hangi süre ile olursa olsun, yılın veya günün belirli bölümlerinde veya mevsimlik işlerde çalışan kişiler yıllık iş biriminin kesirlerini oluştururlar. Doğum izni ve birinci dereceden yakınların ölümü veya hastalık sebebiyle kullanılan izinler hesaba katılmaz. Bu Yönetmelik uygulamasında;
    - a) İlgili işletmede çalışan işçi, işveren vekilleri ve işveren ile işletme sahipleri,

b) İşletmede düzenli olarak bir iş gören ve bunun karşılığında bir ücret alan ortaklar, çalışan ortaklar dikkate alınırlar. Çıraklık ve mesleki eğitim sözleşmesi kapsamında işletmede eğitim gören çıraklar ve staj yapan öğrenciler çalışan sayısına dahil edilmez. **(Madde 14)**

- Devlet İstatistik Enstitüsü (D.İ.E), işletmelerde yıllık çalışan sayılarının belirlenmesinde aşağıda belirtilen gruplandırma ve sayıları esas alır: **(Madde 16)**
  - a) Yıllık çalışan sayısı 0'dan büyük-1 Kişi
  - b) Yıllık çalışan sayısı 2-9 kişi
  - c) Yıllık çalışan sayısı 10-19 kişi
  - d) Yıllık çalışan sayısı 20-49 kişi
  - e) Yıllık çalışan sayısı 50-249 kişi
  - f) Yıllık çalışan sayısı 249'dan fazla.

Türkiye'de daha önce kullanılan KOBİ tanımlarına bakıldığında hemen hemen hepsinde, KOBİ'ler imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmeler olarak belirtilmekte olup, bu tanımlamada böyle bir ayrıma gidilmediği izlenmektedir. Ülkemizde her kurum tarafından farklı KOBİ tanımı kullanılmakta olup, bu şekilde hazırlanmış standardize bir tanımın çok önemli olduğu ve ekonomimize çok yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.1.1.2. AB'de KOBİ Tanımı

AB tarafından hazırlanan 1 Ocak 2005 tarihi itibari ile yürürlüğe giren, yeni KOBİ tanımlamasında , bağımsızlık kriterine yer verilmiş ve aşağıdaki şekilde açıklanmıştır¹²:

---

¹² European Commission, "The New SME Definition: User Guide and Model Declaration", (Çevrimiçi) http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf , 15.10.2005, p. 16.

- İşletme herhangi bir iştirake/bağlı ortaklığa/bağlı menkul kıymete sahip değilse ve diğer bir işletme, konu firmaya iştirak etmiyorsa tamamen bağımsızdır.
- İşletme, sermayesinin veya oy hakkının %25 ve fazlasına sahip olan bir başka işletme olmaması durumunda ve/veya diğer bir işletme sermayesinin veya oy hakkının %25 ve fazlasına sahip olunmaması durumunda bağımsız işletmedir.

AB'nin yeni KOBİ tanımında işletme tanımına da yer verilmiş olup; yasal şekli ne olursa olsun, ekonomik faaliyet gösteren her birim işletme olarak tanımlanmıştır. AB'nin KOBİ tanımlamasında kullanılan üç kriter ise şöyledir¹³:

- İşgücü sayısı
- Yıllık ciro/satış hasılatı
- (veya) Yıllık bilanço değeri

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın tanımı dikkate alındığında AB ile uyum sürecinde, belirlenen KOBİ tanımının AB ile uyumlu hale getirildiği izlenmektedir. Karşılaştırmalar ve teşvikler göz önüne alındığında, belirlenen bu şekildeki bir tanımın doğru ve yararlı olduğu düşünülmektedir.

Mikro Ölçekli İşletmeler: 10'dan az işçi çalıştıran ve yıllık cirosu veya yıllık bilanço değeri 2 milyon Euro'yu aşmayan işletmelerdir.

Küçük Ölçekli İşletmeler: 50'den az işçi çalıştıran ve yıllık cirosu veya yıllık bilanço değeri 10 milyon Euro'yu aşmayan işletmelerdir.

---

¹³ **Ibid.**, p. 12.

Orta Ölçekli İşletmeler: 250'den az işçi çalıştıran veya yıllık cirosu 50 milyon Euro'yu aşmayan yada yıllık bilanço değeri 43 milyon Euro'yu aşmayan işletmelerdir.

Tablo 2: AB KOBİ Tanımı

İşletme Türü	İşçi Sayısı	Yıllık Ciro veya	Yıllık Bilanço Değeri
<i>Mikro Ölçekli İşletme</i>	10'dan az	2 milyon Euro ve daha az	2 milyon Euro ve daha az
<i>Küçük Ölçekli İşletme</i>	50'den az	10 milyon Euro ve daha az	10 milyon Euro ve daha az
<i>Orta Ölçekli İşletme</i>	250'den az	50 milyon Euro ve daha az	43 milyon Euro ve daha az

Kaynak: European Commission, “The New SME Definition: User Guide and Model Declaration”, (Çevrimiçi)
http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf, 15.10.2005, p. 14.

1.1.1.3. Organization for Economic Cooperation and Development: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECD) KOBİ Tanımı

OECD, KOBİ tanımında işçi sayısı ölçüsünü kriter olarak belirlemiştir¹⁴. Buna göre; işçi sayısı 20-99 kişi olursa küçük işletme, 100-500 kişi olursa büyük işletme olarak tanımlanmıştır.

¹⁴ Meghana Ayyagari, Thorsten Beck and Aslı Demirgüç-Kunt, “Small and Medium Enterprises across the Globe:A New Database”, August 2003, (Çevrimiçi)
<http://www.worldbank.org/research/bios/tbeck/abd.pdf>, 04.02.2007, p. 8.

Tablo 3: OECD KOBİ Tanımı

İşletme Türü	İşçi Sayısı
Mikro İşletmeler	1-4 kişi
Çok Küçük İşletmeler	5-19 kişi
Küçük İşletmeler	20-99 kişi
Orta Ölçekli İşletmeler	100-500 kişi

Kaynak: Meghana Ayyagari, Thorsten Beck and Aslı Demirgüç-Kunt, “Small and Medium Enterprises across the Globe:A New Database”, August 2003, (Çevrimiçi) <http://www.worldbank.org/research/bios/tbeck/abd.pdf>, 04.02.2007, p. 8.

1.1.2. KOBİ’lerin Türkiye ve Dünyadaki Gelişimi

Ülke ekonomileri için son derece öneme sahip olan KOBİ’lere tarihsel süreç içinde farklı anlamlar yüklenmiş ve KOBİ’ler farklı politikalar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, ekonomik süreç içinde büyüklük farkı olmaksızın işletmelerin tek başlarına hareket edemedikleri bilinmektedir. Örneğin, bir ara mal üretme amacı olan bir işletmenin faaliyetine devam edebilmesi için hammadde temin edeceği ve ürettiği malı satacağı işletmeler olması gereklidir. Ekonomik terim olarak ileri-geri bağlantı katsayıları ile ölçülen bağımlılık derecesi ile de, ekonomik döngü içerisinde yer alan KOBİ’lerin ekonominin tümü içinde önemli bir yere sahip oldukları görülmektedir. Nitekim KOBİ’lerin ürettikleri mamulün yanı sıra aynı zamanda büyük ölçekli işletmeler için ara mal ürettikleri ve ekonomik döngüye bu şekilde de katkı sağladıkları görülmektedir. Dolayısıyla, KOBİ’lere yönelik politikaların bu anlamda büyük ölçekli işletmeler içinde önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

1.1.2.1. Türkiye’de KOBİ’lerin Gelişimi ve Dönemler İtibarıyla KOBİ’lere Yönelik Politikalar

KOBİ’lerin ülkemizdeki tarihi gelişimi, 13. yüzyılda Şeyh Mahmut Ahi Evran tarafından kurulan ve adını kurucusundan alan Ahilik Sistemi’ne dayanmaktadır. Ahilik Sistemi’ne bakıldığında temel dayanağının insan ve insani

düşünce olduğu görülmektedir. İnsanlar ve kurumlar arasında iyi ilişkiler kurarak, toplumun huzur içinde yaşamasını amaç edinen, manevi bir birlik olan Ahilik Sistemi, aynı zamanda mesleki eğitim, iş ahlakının benimsenmesi, işbölümünün yaygınlaştırılması ve sosyal güvenlik gibi hizmetleri de gerçekleştirmiştir¹⁵. Zamanla Ahilik Sistemi yerini Lonca Sistemine bırakmıştır. Ortak çıkar ve karşılıklı fayda ilkesiyle kurulan sistemin fonksiyonu, standart üretim gerçekleştirmek ve haksız rekabeti önlemektir. Osmanlı Hükümeti, lonca birimleri tarafından üretilen mallara fiyat, miktar ve kalite açısından müdahale etmekte olup, loncaların işlevi hammadde arz ve talebini düzenlemektir. 18. yüzyılda gerçekleştirilen Sanayi Devrimi sonrasında tarımsal düzenin bozulması ve vergilerde meydana gelen artışlar gibi sebepler loncaların zayıflamasına neden olmuştur¹⁶. 1839 yılında ise, Tanzimat Fermanı sonrası lonca sisteminin ortadan kalktığı gözlenmektedir.

Dönemin en önemli olaylarından biri, İngilizler ile yapılan ticaret sözleşmesidir. 1838 yılında İngiltere ile imzalanan Balta Limanı sözleşmesi ile Osmanlı İmparatorluğu, İngilizlere önemli imtiyazlar sağlamıştır. Özellikle sözleşmede kabul edilen, gümrük vergilerinin % 12'den %3'e düşürülmesi ve İngiliz mallarına limitsiz ithalat izni verilmesi ile birlikte rekabetin hızla arttığı izlenmektedir. İngiliz üreticilere karşı yerli üretimin rekabet gücünün azalması ile birlikte, işletmeler faaliyetlerini sürdüremez hale gelirken, İngiliz mallarının tekelleştiği gözlenmektedir¹⁷. Açık Pazar ekonomisi hale gelen Osmanlı İmparatorluğu'nun dış ticaret dengesi çok büyük açıklar vermekte olup, bununla birlikte devam eden savaş ortamının etkisiyle de ortaya çıkan finansman açığını giderebilmek için, Osmanlı İmparatorluğu 1854 yılında Kırım Savaşı sonrası borçlanma ile tanışmış ve finansman ihtiyacını borçlanma ile karşılamaya başlamıştır.

---

¹⁵ Hasan Olalı, Muammer Değen ve Üzeyme Doğan, *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Uygulanan Ekonomik, Mali ve Sosyal Politikaların Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)*, İzmir, İZSİAD Yayınları, 1993, s. 36.

¹⁶ İsmail Hakkı Yücel, *Türkiye'de Bilim Teknoloji Politikaları ve İktisadi Gelişmenin Yönü*, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No: DPT:2690, Haziran 2006, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/>, 17.02.2007, s. 16-25.

¹⁷ Turhan Çömez, "Bir Asırlık Çöküş Hikayesi ve Alınacak Dersler", *Yankı Siyasi-Aktüel Dergi*, (Çevrimiçi) <http://www.yanki.com.tr/yazigoster2.asp?yazarid=4&id=197>, 18.02.2007.

İçinde bulunulan ekonomik ortamın sonucu olarak yerli işletmelerin rekabet karşısında zor durumda kalmaları nedeniyle, esnaf ve sanatkarların rekabet gücünü artırabilmek için, 1864 yılında İslahı Sanayi Komisyon'u kurulmuş, fakat almış olduğu kararlar uygulanamamıştır. İzleyen yıllarda ise, esnaf ve sanatkarları örgütlemek ve tek çatı altında toplamak üzere, 1879 yılında İstanbul Ticaret Odası, 1885 yılında İzmir Ticaret Odası ve 1891 yılında İzmir Ticaret Borsası'nın kurulduğu izlenmekte olup, dönem itibarıyla ekonominin içinde bulunduğu zor şartlar nedeniyle, kurulan bu teşkilatların etkin rol oynadığı söylenememektedir¹⁸.

17 Şubat 1923 yılında İzmir'de toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde toplumun çeşitli kesimleri olarak, tüccar, işçi, köylü vb. bir araya gelmiştir. İktisat Kongresi'nde ekonomik sorunları düzenlemek amacı ile birtakım kararlar alındığı görülmektedir.¹⁹ Buna karşılık, 1923 yılında Ticaret Salnamesi hazırlamak amacıyla yapılan bir çalışma, İstanbul'daki 4267 firmanın %28'inin Müslüman-Türlere ait olduğunu göstermiştir²⁰.

1929 yılında gerçekleşen Büyük Ekonomik Buhran, ülkelerin klasik iktisadın yerine Keynesyen İktisat'a yönelmelerini sağlamıştır. Keynesyen İktisat, ekonomide devlet müdahalesinin gerekliliğini savunmaktadır. Dünya'da meydana gelen bu değişiklik ülkemize de yansiyacak ve 1933 yılında birinci ve 1938 yılında ikinci sanayi planları yürürlüğe girecektir. Birinci Sanayi Planı'nın öngörülen süreden önce tamamlanması sonucunda, İkinci Sanayi Planı 1935 yılında uygulamaya konulmuştur. Ancak İkinci Dünya Savaşı nedeniyle uygulanamamıştır. Müdahaleci devlet anlayışı çerçevesinde, iktisadi devlet teşekkülleri kurularak sanayinin gelişeceği öngörülmüş olup, bu durum KOBİ'lerin gelişimini ve yaygınlaşmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Nitekim, mal yada hizmet üretiminin büyük bir bölümü devlet tarafından üstlenilmiştir.

---

¹⁸ Olah, **op.cit.**, s.37.

¹⁹ İzmir Ticaret Odası, "I. İzmir İktisat Kongresi", (Çevrimiçi) <http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru-Etkinlik/Kampanya+ve+Projeler/iktisat/1iktisat/>, 01.03.2007.

²⁰ Gülten Kazgan, **Tanzimat'tan 20. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi- 1. Küreselleşmeden 2. Küreselleşmeye**, 1. basım, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1999, s. 68.

Bu anlayış çerçevesinde yine de ilgili dönem içerisinde KOBİ'lerle ilgili birtakım önemli gelişmelerin olduğu izlenmektedir. Bu gelişmelerden bazıları aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir²¹.

- 1924 yılında Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile bir anlamda KOBİ'lerin örgütlenmesi sağlanmıştır.
- 1933 yılında esnaf, sanatkar ve küçük sanayicinin finansman ihtiyacını karşılamak üzere Türkiye Halk Bankası kurulmuştur. (Günümüzde Halk Bankası'nın bu amacının devam ettiği izlenmekte olup, özelleştirilecek olması sebebiyle ilerleyen dönemlerde bu misyonunu kaybedeceği düşünülmektedir.)
- 1950 yılı ve daha sonrasında KOBİ tanımı üzerinde durulmuştur.
- 1957 yılında ülkemizin, ithalat rejiminin ve hammadde ile enerji ihtiyacının tedarikinde doğru ve güvenilir bilgilere başvurulması ve bu bilgiler çerçevesinde ihtiyaçların karşılanması amacı ile Sanayi Sicil Kanunu kabul edilmiştir.
- 1961 yılında Gelir Vergisi Kanunu kabul edilmiş olup, ilgili kanunda tacir ayrımı yapılmıştır.
- Ayrıca ilgili dönemde çıkarılan kanunlar ile küçük sanayicilerin örgütlenmeleri hızlandırılmaya çalışılmıştır.

1963 yılı ve sonrasında Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlandığı bir döneme geçilmiştir. Ekonomiye yön veren bu planların hazırlanmasına günümüzde de devam edilmektedir. KOBİ'lere yönelik düzenlemelere her planda yer verildiği izlenmektedir.

1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (BYKP)'nında yer alan "Küçük Sanayi ve El Sanatları" konulu başlık altında, KOBİ'lerin örgütlenmesi, hammadde temini, üretilen mal/mamul kalitesinin artırılması gibi önemli konulara değinilmiş olup, en önemli gelişmenin KOBİ'lerin sorunlarını belirleyecek ve bu sorunlara yönelik

---

²¹ Mehmet Behzat Ekinci, **Türkiye'de KOBİ'lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları**, Anadolu Aslanları İşadamları Derneği ASKON Araştırma Raporları:5, İstanbul, Erkan Matbaası, 2003, s. 30.

çözüm yolları bulacak bir örgüt kurulması fikri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, KOBİ'lerin finansman sorunlarına da bu planda yer verilmiş ve yine bu sorunların çözümünde konu örgütün etkin rol oynayacağı düşünülmüştür. Bununla birlikte KOBİ'lere yönelik önemli düzenlemelerin çerçevesinin çizildiği 1. BYKP'daki (1963-1967) hedeflere ulaşamadığı izlenmektedir. 1. BYKP planında kurulması düşünülen KOBİ'lere hizmet verecek olan örgütün 2. BYKP döneminde (1968-1972) kurulduğu izlenmektedir. Fakat, 1970 yılında pilot proje kapsamında Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi (KÜSGEM) adıyla Gaziantep'te kurulan örgütün faaliyetlerini genişletemediği ve beklenen hedeflere ulaşamadığı izlenmektedir. Yine 3. BYKP'nında Küçük Sanayi ve El Sanatları konulu başlık altında, küçük işletmelerin sorunlarına değinilmiştir. (1973-1977) Dış talebin karşılanabilmesi için gerekli yapının kurulması ve dış talebe ilişkin üretimin geliştirilmesi 3. BYKP kararları arasında yer almaktadır²².

4. BYKP'de (1979-1983), daha önceki planlardan farklı olmak üzere, esnaf, sanatkar ve küçük sanayi kavramları birbirinden ayrılmış olup, "esnaf" ticaret ve diğer hizmet alanlarında faaliyet gösterenler, "sanatkarlar" imalat alanında el emeğine dayalı faaliyet gösterenler, "küçük sanayi" ise belli bir dereceye kadar makineleşmiş veya modern araç-gereçlere sahip işletmeler olarak tanımlanmıştır. Söz konusu planda yer alan önemli bir gelişme ise KÜSGEM (Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi) 'nin faaliyete geçmesidir. KÜSGEM'in amacı küçük sanayi kesimine, yurt genelinde teknolojik, mali ve idari danışmanlık hizmetleri vermektir²³. Yukarıda da bahsedildiği gibi, 2. BYKP döneminde Gaziantep'te pilot proje olarak kurulan KÜSGEM'in 4. BYKP'nında ülke genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

5. BYKP'na (1985-1989) bakıldığında esnaf, sanatkar ve küçük işletmelere yönelik belirlenen hedeflerin bazıları aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir²⁴:

- Esnaf ve Sanatkar tanımını belirlenecektir.

---

²² *Ibid*, s.31.

²³ Olalı, *op.cit*, s. 41.

²⁴ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**, Yayın no: DPT: 1974, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>, 03.03.2007, s.156-157.

- Tarım dışı sektörlerde, istihdamın yaklaşık %38'ini oluşturan esnaf, sanatkar ve küçük işletmelerin toplam istihdamdaki paylarını artırmak üzere tedbirler alınacaktır.
- Üretimin artırılmasına ve üretimin yurtiçi ve yurtdışında pazarlanmasına öncelik verilecek, ihracat için özel teşvik sistemi geliştirilecektir.
- Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesine yardımcı olan küçük sanayi sitelerinin yapılmasına ve yaygınlaştırılmasına ağırlık verilecektir.
- Kalite kontrolün yapılması amacıyla gerekli organizasyon sağlanacaktır.
- Küçük işletmelerin teşkilatlanması ve üretim güçlerinin artırılması sağlanacaktır.
- Nitelikli insan gücünün eğitilmesine önem verilecektir.
- Söz konusu sektöre ilişkin kamu politikalarının belirlenmesinde ihtiyaç duyulan istatistiği verilerin zamanında ve sağlıklı olarak sağlanması için çalışmalar sürdürülecek ve DİE tarafından her yıl işyerleri sayımı yapılacaktır.
- Söz konusu kesimlere Devlet desteği ile sağlanan ucuz tesis ve işletme kredisi sağlanacaktır.

1980'li yıllarda ülkemizde yaşanan liberal ekonomiye geçiş sürecinde, KOBİ'lere daha fazla önem verildiği izlenmektedir. Bu durum girişimciliği özendirmeye yönelik teşviklerle beraber, ülkemizin yoğun bir sanayileşme sürecine girmesini doğurmuştur.

6. BYKP'nında (1990-1994) yine esnaf, sanatkar ve küçük sanayi başlığı altında ele alınan kural ve politikaların bir kısmı aşağıdaki gibidir²⁵:

---

²⁵ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)**, Yayın no: DPT: 2174, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>, 09.03.2007, s. 307-308.

- İ ve dış piyasalarda kk sanayinin rekabet gücünün sağlanabilmesi için gerekli düzenlemeler tamamlanacaktır.
- Söz konusu kesimlere ilişkin politikalar geliştirilecektir.
- Kk sanayi potansiyeline sahip merkezlerde, sanayi sitelerinin yapımı yoğunlaştırılacak olup, kk sanayinin diğer sanayi kesimlerine entegrasyonu ve yan sanayi içinde gelişmesi için teşvikler sağlanacaktır.
- Avrupa Topluluğu (AT) ile devam etmekte olan süreç göz önüne alınarak, kk sanayi tarafından üretilen mal ve hizmet kalitesinin artırılmasına ve kontrolüne yönelik düzenlemeler, uluslararası piyasada rekabet gücü yüksek mal ve hizmet üretimi gerçekleştirilebilecek şekilde uygulanmalı ve yaygın hale getirmelidir.
- Kk sanayinin gelişmesine yönelik araştırma geliştirme çalışmaları yürütülecektir.
- Kk işletmelere yönelik ucuz kredi temini artırılabilecek ve proje kredilerine ilişkin taleplerin, teminat olarak ipotek alınması söz konusu olmadan değerlendirilmesine yönelik bir sistem geliştirilmesine çalışılacaktır.
- Kk işletmelerde eğitime önem verilecek olup, öncelikle finans yönetimi olmak üzere girişimcilik programları uygulanacaktır.
- İşletmelerin birlikler halinde teşkilatlanması ile kapasiteleri çerçevesinde, iç ve dış pazarlama güçlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar oluşturulacaktır.
- Çıraklık eğitiminin geliştirilmesinin yanı sıra, nitelikli iş gücünün eğitimine de önem verilecektir.

7. BYKP (1996-2000) ekonomideki serbestleşmenin hızla devam ettiği, devletin ekonomi içersindeki rolünün tartışıldığı ve krselleşme ile dünyanın büyük Pazar oluşunun izlendiği dönemlerde hazırlanmıştır. Kalkınma planlarının neredeyse gereksiz olduğu ve ülkemizde de BYKP'nı hazırlayan kuruluş olan Planlama Teşkilatlarının önemini ve gereğini yitirdiği düşünülen bir döneme rastlayan 7.

BYKP'nın uluslararası arenada hakim olan bu düşünceden etkilenecek şekilde hazırlanmış izlenmekte olup, planda yer verilen önemli konular aşağıda maddelenmiştir²⁶:

- Katma değeri yüksek sektörlerin geliştirilmesine paralel olarak nitelikli işgücü istihdamı artırılacak olup, bu süreç içerisinde istihdam potansiyeli yüksek olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden olabildiğince yararlanılacaktır.
- Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik girişimcilik eğitimleri verilecek olup, ilaveten finansman, organizasyon ve teknoloji alanlarında da küçük ve orta ölçekli işletmelere destek verilecektir.
- Sanayi alanında verimliliğin, modern teknoloji kullanımının, esnek üretim modellerinin yaygınlaştırılması ve küçük-büyük sanayi kesiminin koordinasyonun sağlanmasına yönelik çalışmalarda bulunulacaktır.
- Gelir dağılımının iyileştirilmesine yönelik olarak; tarım sektöründe faaliyet gösteren kayıtlı küçük üreticilere doğrudan gelir desteği sağlanacaktır.
- 1994 yıl sonu itibarıyla küçük sanayi sitelerinde yapımı tamamlanan işyeri sayısı 65 bin olup, 40 bin sanayi sitesinin yapımına devam edilmektedir. 371 bin kişinin istihdam edildiği sanayi sitelerinde, mevcut yapımların tamamlanmasının ardından 270 bin kişiye daha istihdam sağlayacağı öngörülmektedir.
- 1992-1994 döneminde komple yeni yatırımlar için verilen teşvik belgelerinin (toplam tutar 224 milyar YTL) %34'ü KOBİ'ler tarafından alınmıştır.
- Patent haklarının ve markaların korunması ve taklit mal ticaretinin önlenmesine ilişkin hukuksal düzenlemelere gidilmiş olup, patent haklarının ve markaların koruma altına alınacağı ve taklit ticaretin önleneceği öngörülmektedir. Patent Enstitüsü ve Rekabet Kurulu ve Kurumu kurulacaktır.

---

²⁶ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)**, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/>, 12.03.2007, s. 54-309.

- KOSGEB 38 merkezde; KOBİ'lere yönelik mali teknik ve danışmanlık hizmetlerini sürdürmekte olup, söz konusu hizmetlerde istenilen başarı ve seviye yakalanamamıştır.
- Küçük sanayi işletmelerinin finansman sorunu öncelikli konu olup, teknik bilgi, pazarlama ve araştırma diğer önemli sorunlardandır.

2001-2005 dönemlerini kapsayan 8. BYKP'nda KOBİ'lere ilişkin düzenlemelerin "KOBİ'lerin Geliştirilmesi" başlığı altında yer aldığı izlenmekte olup, söz konusu plan döneminde KOBİ'lere ayrı bir önem verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, planın 6. bölümünde yer alan "Türkiye'nin Bölge Ülkeleri ve Diğer Ülkelerle Ekonomik İlişkileri" başlığı altında Türki Cumhuriyetler ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) üyesi ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi üzerinde durulmuş olup, aynı paralelde söz konusu ülkelerle olan ticaretin geliştirilmesine yönelik olarak, KOBİ'lerin söz konusu ülkelerde yatırım yapabilmeleri için gereken bilgi ve alt yapı desteğinin sağlanacağı belirtilmektedir.

Ayrıca raporda; KOBİ'lerin çok küçük ölçekli ve dağınık olmaları sebebiyle kalite, pazarlama, teknik bilgi ve finansman sorunlarının mevcut olduğu ve kayıt dışılık sorunun ve buna bağlı olarak ta haksız rekabetin var olduğu belirtilmiştir. KOBİ'lerin sorunlarına yönelik olarak, KOBİ yatırımlarına kredi, vergi istisnası, yatırım indirimi, KDV (Katma Değer Vergisi) ve enerji desteği gibi hususlardan yararlanma imkanlarının mevcut olduğu da raporda belirtilen konular arasındadır.

8.BYKP içersinde "Sınaileşme" başlıklı bölüm içinde yer alan "KOBİ'lerin Geliştirilmesi" alt başlığı altında belirtilen amaç, ilkeler ve politikalara ilişkin hususlar aşağıda belirtilmektedir²⁷:

- KOBİ'lerin katma değer içindeki paylarının, verimliliklerinin ve uluslararası arenada rekabet güçlerinin artırılması gerekmektedir.

---

²⁷ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Uzun Vadeli Strateji ve 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)**, Ankara 2000, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>, 14.03.2007, s. 124-125.

- KOBİ'lere kullanılacak kredi hacminin, bankacılık sistemindeki toplam kredi hacmine oranının artırılmasına ilişkin gerekli çalışmalar yapılacaktır.
- Küçük sanayi siteleri inşaatlarının kredilendirilmesine ve geri ödeme sürecine ilişkin mevzuat gözden geçirilecek ve söz konusu site inşaatlarının zamanında tamamlanması sağlanacaktır.
- Küçük Sanayi İhtisas Siteleri'nin ve bu siteler içinde dış ticaret şirketlerinin kurulması desteklenecektir.
- KOBİ'ler sermaye piyasası ve mali piyasalarla sağlıklı ve istikrarlı çalışan bir ortamda, modern finansman kurumları ve araçları ile desteklenecektir. Risk sermayesi, kredi garanti fonu, finansman yatırım ortaklığı ve gayrimenkul yatırım ortaklığı gibi finansman sağlama olanakları yaygın hale getirilecektir.
- KOSGEB merkezlerinin sayısı artırılacak, fon kaynaklarının kullanımı etkin hale getirilecek ve aynı zamanda sanayi politikası ile paralel olarak ürün yelpazesi genişletilmeye çalışılacaktır.
- KOBİ'ler; ana-yan sanayinin bütünleşmesi, verimliliğin artırılması, ileri teknolojiden yararlanılması, ürün kalitesinin ve elektronik ticaret işlemlerinin artırılması, bilgiye ulaşımın kolaylaştırılması ile danışmanlık hizmetlerinin artırılması hususlarında desteklenecektir.
- KOBİ'lerin ihracat içindeki paylarının artırılmasına çalışılacak olup, yabancı firmalar ile birlikte çalışılmalarına destek verilecektir.
- KOBİ'lerin, AR-GE (Araştırma - Geliştirme) çalışmalarına yöneltilmesi ve teknoparklar içinde üniversitelerle buluşmaları sağlanacaktır.
- Emek-yoğun sektörlerden olan geleneksel el sanatları ve dallarında faaliyet gösteren işletmeler, yatırım ve pazarlama aşamalarında desteklenecektir.

Hukuki düzenlemeler olarak ise;

- KOBİ'lerin sermaye piyasalarından da finansman sağlayabilmelerine yönelik olarak; menkul kıymet ihraç edebilmeleri için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Kredi Garanti Fonu sisteminin etkinleştirilmesi ve devlet desteğinin artırılmasını için de gerekli mevzuatsal çalışmalar yapılacaktır.
- KOBİ'lerin kamu alımları içindeki payının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- KOBİ'lere ilişkin mevzuat AB ile uyumlaştırılacaktır.
- Risk sermayesi sisteminin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

8. plandan sonra hazırlanan 9. plana bakıldığında, planın 5 yıllık bir süreci kapsamadığı izlenmektedir. Planı kapsayan dönemler 2007-2013 olarak belirtilmiş olup, planın ismi kalkınma planı olarak revize edilmiştir. 9. kalkınma planının, AB mali takvimi dikkate alınarak 7 yıllık dönemi kapsayacak şekilde hazırlandığı belirtilmektedir. 9. Planın TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi)'ye sunumunun 1 yıl ertelenmesi nedeniyle, planın başlangıç tarihinin 2007 olarak kararlaştırıldığı izlenmektedir.

9. Kalkınma Planı içinde, çeşitli başlıklar altında KOBİ'lere ilişkin hedefler belirtilmekte olup, söz konusu hedefler aşağıda maddelenmektedir²⁸:

- *İş ortamının iyileştirilmesi* başlığı altında; 375. madde: İşletmelerin finansman sorunlarına yönelik olarak, uygun finansman kaynaklarına erişim kolaylaştırılacak ve söz konusu kaynaklarda çeşitliliğe gidilecektir. Başta KOBİ'ler olmak üzere, işletmelerin kredi temininin kolaylaştırılmasına yönelik olarak, girişim sermayesi, başlangıç sermayesi ve kredi garanti sistemi geliştirilecektir.

---

²⁸ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)**, Resmi Gazete Tarihi: 1 Temmuz 2006, Sayı: 26215, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> , 28.03.2007, s. 66-92.

- *İş ortamının iyileştirilmesi* başlığı altında; 386. madde: Kamunun iş dünyasına sunduğu hizmetler, elektronik ortama taşınacak olup, bu hizmetlerin kullanımı yaygınlaştırılmaya çalışılacaktır. E-ticaretin yaygınlaşması ile , işletmelerin maliyetlerini azaltmaları, verimliliklerini yükseltmeleri ve gerek yurtiçi gerekse de yurtdışı satış hacimlerini geliştirmeleri desteklenecektir. Kamu ihalelerinin elektronik ortamdan gerçekleştirilmesi uygulamasının artırılması ile (e-ihale sistemi) KOBİ'lerin kamu ihalelerine katılımına yönelik, uygun, şeffaf ve rekabetçi bir ortam sağlanacaktır.
- *Ekonomide kayıt dışılığın azaltılması* başlığı altında, 389. madde: Kayıtdışı ekonomiye kayıt altına almaya yönelik olarak, bir takım önlemler alınacaktır. Öncelikle KOBİ'ler olmak üzere, kayıtlı işletmelere yönelik finansman olanakları arttırılacak, mevzuatlar basitleştirilerek bürokratik formaliteler azaltılacak, işletmelerin kurumsallaşması teşvik edilecek ve kayıtlı işletmelere yönelik kamu hizmetleri iyileştirilecektir.
- *Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması-Sanayi* başlığı altında; 540. madde: KOBİ'lerin ve girişimcilerin rekabet güçlerini arttırmak üzere, iş kurma ve geliştirme aşamalarında eğitim ve danışmanlık hizmeti verilecektir. Bu çerçevede İŞGEM (İş Geliştirme Merkezleri) ve benzeri yapılar yaygınlaştırılacak olup, söz konusu yapılanmaların etkinliklerini arttırmaya yönelik gerekli düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
- *Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişimin Sağlanması* başlığı altında; 668. madde: Bölgeler arası yakınsama ve rekabet amaçları bakımında farklı KOBİ politikaları uygulamaya konacaktır. Bu çerçevede; nitelikli işgücünün geliştirilmesi, finansman kaynaklarının arttırılması ve çeşitlendirilmesi , teknoloji ve pazara erişimin kolaylaştırılması önemli hususlar arasındadır.

29 Eylül 1961 tarihli ve 1722 sayılı Bakanlar Kurulu'nca yürürlüğe konulan "Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonlarıyla Koordinasyon Komisyonlarının Kuruluş ve Çalışmaları Hakkında Tüzük" ile kalkınma planlarının oluşturulmasında hazırladıkları raporların dikkate alındığı belirtilen Özel İhtisas Komisyonları'nın, (ÖİK) alanlarında uzman kamu, özel kesim ve sivil toplum örgütleri mensupları ile akademik çevrelerden oluştuğu izlenmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından ÖİK'lerinin çalışmaları koordine edilmekte olup, kalkınma planlarının oluşturulmasında söz konusu komisyon raporlarından yararlanıldığı belirtilmektedir²⁹. 9. Kalkınma Planı çerçevesinde 57 adet ÖİK kurulduğu görülmektedir. KOBİ başlıklı ÖİK, 9. Kalkınma Planı komisyonlarından olup, 7. ve 8. BYKP Komisyonları arasında KOBİ başlıklı komisyon bulunmamaktadır³⁰.

9. Kalkınma Planı KOBİ ÖİK Raporu, KOBİ'lere yönelik yapılan kapsamlı bir çalışmadır. Raporda öncelikli olarak, KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi ile AB ülkeleri ve çeşitli ülkelerdeki yeri ve önemi belirtilmiş olup, ilerleyen bölümlerde KOBİ'lerin güçlü ve zayıf yönlerine değinilmiş ve KOBİ'lere hizmet ve destek sağlayan kuruluşlar belirtilmiştir. Bununla birlikte aynı zamanda AB'nde KOBİ'lere yönelik politika ve yasal düzenlemeler açıklanmış olup, Türkiye'nin AB'ne katılım sürecinin KOBİ'lere etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada, bu konulara ileriki bölümlerde değinilecek olup, ilgili kısımlarda gerekli açıklamalar yapılacaktır.

Raporda detaylı olarak açıklanan 5 stratejik hedef (**Değişime ayak uyduran, profesyonelleşmiş, kurumsal yönetim anlayışını benimsemiş, girişimcilik düzeyi yüksek KOBİ'ler yaratmak, *Kamu ve sivil toplum örgütleriyle gerekli sinerjiyi yakalamış, yüksek katma değerli mal veya hizmet üreten KOBİ'lerin oluşmasına uygun ekonomik ve sosyal ortamı oluşturmak, *Mevcut işletmelerin ve potansiyel girişimcilerin özendirilmesi için KOBİ'lere uygun finansman ve devlet yardımlarının*

²⁹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Özel İhtisas Komisyonları El Kitabı**, Eylül 2005, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oikElKitabi.pdf>, 29.03.2007, s. 3.

³⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Özel İhtisas Komisyonları Raporları**, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/oik.asp>, 29.03.2007.

sağlanması, *Rekabet gücü yüksek, kaliteli ve standartlara uygun mal ve hizmet sunan, çağdaş pazarlama teknikleri kullanan KOBİ'lerin artırılması ve *Bilgi ve teknoloji tabanlı yenilikçi KOBİ'lerin katma değeri yüksek mal ve hizmet üretimi desteklenmesi) ve 7 gelişme eksenini (İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması, Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi, Sosyal İçeriminin Güçlenmesi, Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması, Kamuda İyi Yönetişim Yaygınlaştırılması, Fiziki Altyapının İyileştirilmesi) aşağıdaki tablolarda belirtilmektedir³¹.

---

³¹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 68, 69.

Tablo 4 : 9. Kalkınma Planı Stratejik Hedefler ve Temel Gelişme Eksenleri (1)

Stratejik Hedef	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlenmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişim Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
Değişime ayak uyduran, profesyonelleşmiş, kurumsal yönetim anlayışını benimsemiş, girişimcilik düzeyi yüksek KOBİ'ler yaratmak.	KOBİ'lerin kurumsallaşması sağlanarak ekonomik faaliyetlerinin devamıyla ülke ekonomisine katkı sağlanacaktır.	Değişime ve gelişime uyum sağlayan, rekabet gücünü sürekli geliştiren, kurumsallaşmış KOBİ'ler, ülke ekonomisinin rekabet gücünü artıracaktır.	Eğitim, bilgilendirme, danışmanlık vb desteklerle KOBİ'lerin işgücü, insan kaynakları geliştirilecektir.	KOBİ'lerin kadın, bedensel özürlü, vb her kesimden insanımıza iş ve istihdam sağlaması ile sosyal gelişmeye katkı sağlanacaktır.	Gelişmekte olan bölgelerde girişimcilik ülkedeki gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sağlanacaktır.	Kamu ve özel sektör işbirliği ve yardımlaşması geliştirilerek KOBİ'ler ve hizmet veren kuruluşlar arasındaki iletişim geliştirilmelidir.	Girişimcilik düzeyi yüksek, uluslararası rekabet ortamına hazır KOBİ'lerin modern fiziki alt yapıya sahip olmaları sağlanacaktır.
Kamu ve sivil toplum örgütleriyle gerekli sinerjiyi yakalamış, yüksek katma değerli mal veya hizmet üreten KOBİ'lerin oluşmasına uygun ekonomik ve sosyal ortamı oluşturmak.	Uygun ekonomik ve sosyal ortam temin edilerek sürdürülebilir ekonomik büyüme sağlanacaktır.	KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması için, katma değeri yüksek mal ve hizmet üretmeleri sağlanacaktır.	İnsan Kaynakları, sinerji oluşturulması ve sağlanan çıktılarının işletmelere aktarılması konusunda eğitilecektir.	Kamu ve sivil toplum örgütlerinin KOBİ'lerin önemini daha somut biçimde kavrayarak sosyal yapıya daha fazla katkı sağlaması için aralarındaki işbirliği artırılacak ve yaygınlaştırılacaktır	Gelişmekte olan bölge ve yörelerde de KOBİ'ler , sivil toplum örgütleri ve kamu kuruluşlarının ortak çalışmalarıyla gelişmişlik farkları azaltılacaktır.	KOBİ'lere doğrudan veya dolaylı olarak destek veren ve hizmet sunan kamu ve sivil toplum kuruluşlarının kapasiteleri geliştirilerek iyi yönetim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır	Devlet yardımları ile KOBİ'lerin fiziki altyapısı güçlendirilecektir

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 68.

Tablo 5: 9. Kalkınma Planı Stratejik Hedefler ve Temel Gelişme Eksenleri (2)

Stratejik Hedef	İstikrarlı Bir Ortamda Sürdürülebilir Büyümenin Sağlanması	Ekonomide Rekabet Gücünün Artırılması	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	Sosyal İçermenin Güçlenmesi	Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması	Kamuda İyi Yönetişim Yaygınlaştırılması	Fiziki Altyapının İyileştirilmesi
Mevcut işletmelerin ve potansiyel girişimcilerin özendirilmesi için KOBİ'lere uygun finansman ve devlet yardımlarının sağlanması.	KOBİ'lere gereken nicelikte ve nitelikte finansman imkanları ve devlet yardımları sağlanacaktır.	AB mevzuatı ve yaklaşımı ile uyumlu finansman ve devlet yardımları sağlanarak AB rekabet şartlarına hazırlanacaktır.	KOBİ'ler eğitim ve danışmanlık faaliyetleri ile finansman kaynaklarından ve devlet yardımlarından daha fazla yararlanacaktır.	KOBİ'lerin finansman kaynaklarından ve devlet yardımlarından ekonomik ve sosyal yapıdaki önemi ile orantılı payı almaları sağlanacaktır.	Bölgesel gelişme şartlarına uygun finansman araç ve kaynakları geliştirilecektir.	Kamunun yeni finansman araçları geliştirmesi ve KOBİ'lerin finansman kaynaklarına kolay erişimi için iyi yönetim prensipleri uygulanacaktır.	KOBİ'lerin fiziki altyapısının güçlendirilmesi için finansman ve devlet yardımları sağlanacaktır.
Rekabet gücü yüksek, kaliteli ve standartlara uygun mal ve hizmet sunan, çağdaş pazarlama teknikleri kullanan KOBİ'lerin artırılması.	KOBİ'lerin ihracatı artırılarak sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişme sağlanacaktır.	AB standartlarına ve rekabet koşullarına uyan KOBİ'lerin pazarlama, kapasite ve kabiliyetleri yükseltilecektir.	KOBİ'lerin insan kaynakları geliştirilerek uluslararası pazarlardan daha fazla pay almaları sağlanacaktır.	KOBİ'lerde kalite anlayışı gelişecektir.	Gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelerdeki KOBİ'lerin aynı çağdaş yaklaşımla hareket etmeleri sağlanacaktır.	Pazarlama alanında KOBİ'lere destek veren ve hizmet sunan kuruluşların iyi yönetim anlayışı geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.	Kaliteli mal ve hizmet üretiminin belgelendirilmesi için gerekli altyapı oluşturulacaktır.
Bilgi ve teknoloji tabanlı yenilikçi KOBİ'lerin katma değeri yüksek mal ve hizmet üretimi desteklenecektir.	KOBİ'lerin Ar-Ge çalışmalarına ve yenilikçiliğe daha fazla kaynak tahsisi ile sürdürülebilir büyümeye katkı sağlanacaktır.	Ar-Ge çalışmaları yapan, rekabet gücü yüksek KOBİ'lerle ekonomi güçlendirilecektir	KOBİ'lerin Ar-Ge çalışan sayısı ve niteliği geliştirilecektir.	KOBİ'lerde yenilikçilik ve araştırma kültürü gelişecektir.	Yenilikler gelişmekte olan bölgelerde de yaygınlaştırılarak gelişmişlik farkı azaltılacaktır.	KOBİ'lere Ar-Ge desteği sağlayan kuruluşların hizmetlerinde daha başarılı ve etkin olmaları sağlanacaktır.	Ar-Ge çalışmalarının sayısının ve niteliğinin artırılması için gereken fiziki altyapı ve ortam sağlanacaktır.

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 69.

Günümüzde, KOBİ'ler Türkiye ekonomisi içinde önemli bir yere sahiptir. Yukarıda incelenen dönemlere bakıldığında, uzun bir süre esnaf ve sanatkarlar başlığı altında KOBİ'lere ilişkin politikalar belirlenmiş olup, söz konusu uygulamaların başarılı olduğunu söylemek çok doğru değildir. Nitekim önceki dönemlerde belirlenen sorunların günümüz itibarıyla halen devam etmekte olduğu görülmektedir.

1980 dönemi sonrasında tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de uygulanan ekonomi politikasında değişiklikler meydana gelmiş, dışa açık ekonomi anlayışına geçilmiştir. Söz konusu politika değişikliği sonrasında KOBİ'lere verilen önemin arttığı izlenmektedir. Fakat AB'ne uyum süreci göz önüne alındığında, KOBİ'lerin sorunlarının değiştiği ve mevcut sorunlarının devam ettiği görülmektedir. 2005 yılında KOBİ'lere ilişkin AB ile uyumlu bir tanım yapıldığı izlenmekte olup, bu tanımın uyum süreci ve sorunların çözümüne katkısının önemli olacağı düşünülmektedir. Kalkınma planlarına bakıldığında KOBİ'lere yönelik en ayrıntılı planın 9. kalkınma planı olduğu görülmekte olup, KOBİ ÖİK tarafından hazırlanan raporda KOBİ'lerin sorunlarına ayrıntılı biçimde yer verildiği izlenmektedir. Bu sorunların çözümü ülkemiz ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir.

1.1.2.2. Dünya'da KOBİ'lerin Gelişimi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında tüm dünya genelinde yeniden yapılandırma sürecine girilmiş olup, kalkınma stratejilerinin sanayileşme üzerine kurulduğu izlenmektedir. Sanayileşmenin lokomotifinin ise büyük ölçekli işletmeler olduğu düşünülmekte olup, bu durum küçük ölçekli işletmelerin önemini azaltmaktaydı. Fakat 1973 yılında yaşanan ve tüm dünya ülke ekonomilerini derinden etkileyen Petrol Krizi bu düşüncenin değişmesine neden olmuştur. Kriz sonrası büyük ölçekli işletmeler, esnek olmayan yapıları nedeniyle küçülmek zorunda kalmışlardır. Öte yandan küçük işletmelerin ekonomik konjoktüre karşı esnek bir yapıda olmaları, krizi daha az maliyetle atlatalmaları sonucunu doğurmuştur. Dolayısıyla, global ölçekte yaşanan bu kriz sonrasında küçük ölçekli işletmelerin değeri anlaşılmış olup,

KOBİ'lere verilen önem artmıştır. Bu çerçevede AB'de 1983 yılı KOBİ yılı olarak ilan edilmiş ve KOBİ'lere yönelik bir eylem planı kabul edilmiştir.

Ayrıca 2000 yılının Mart ayında Lizbon'da toplanan AB Konseyi, 2010 yılına kadar AB ekonomisini, bilgi teknolojilerine dayanan dünyanın en rekabetçi ekonomisi haline getirme kararı almıştır. Bu hedef çerçevesinde 10 yıllık projeksiyonda ekonomik hedefler saptanmıştır. Fakat 2005 yılının Mart ayında Brüksel'de toplanan AB Konseyi, 2000 yılında belirlenen hedeflerin fazla olduğuna ve 2010 yılına kadar bu hedeflere ulaşılamayacağına karar vermiştir. Mart 2005'te yapılan ve Bahar Zirvesi olarak adlandırılan toplantıda, üye ülkelerin Lizbon hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik ulusal reform planları hazırlamalarına karar verilmiş olup, ilaveten Temmuz 2005'te AB Komisyonu'nca bir Topluluk Eylem Planı benimsenmiştir. Alınan bu kararlar çerçevesinde AB ve üye ülkelerin birlikte çalışacağı alanlar içinde başta KOBİ'ler olmak üzere girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılması başlığı yer almaktadır³². Bu kapsamda AB, Lizbon'da belirlenen hedeflere ulaşılmasında KOBİ'lere ayrı bir önem vermektedir.

1.2. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

KOBİ'lerin büyük işletmelere göre, özelliklerinden kaynaklanmakta olan bir takım avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. KOBİ'lerin avantaj ve dezavantajları aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir:

1.2.1. KOBİ'lerin Avantajları

KOBİ'ler pek çok açıdan büyük işletmelere göre daha avantajlıdır. Söz konusu avantajlar aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir:

---

³² Meltem Çakır, **Avrupa Birliği'nde Küresel Ekonomik Rekabet Gücü ve Lizbon Stratejisi**, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, Mart 2006, (Çevrimiçi) <http://www.anadolu.eu/tusiad/mart2.pdf>, 02.08.2007, s. 2-6.

- Müşterileri, çalışanları ve ticaret partnerleri ile daha yakın ilişki içindedirler³³. Bu durum müşterilerin, çalışanların ve ticaret partnerlerinin isteklerinin daha iyi bilinmesini sağlarken, söz konusu grupların memnuniyetlerinin sağlanması açısından da önem taşımaktadır.
- Değişen ekonomik konjoktüre ve pazar şartlarına derhal uyum sağlayabilme kabiliyetine sahiptirler.
- Üretim, pazarlama ve hizmet fonksiyonları açısından büyük ölçekli işletmelere göre daha esnektirler. Dolayısıyla meydana gelebilecek herhangi bir değişikliğe karşın zamanında uyum sağlayabilme kabiliyetine sahip olduklarından, olumsuz bir durumun ortaya çıkması halinde daha az maliyetle söz konusu zorluklardan kurtulabileceklerdir³⁴.
- Büyük ölçekli işletmeleri tamamlama özelliğine sahiptirler.
- Daha ziyade emek yoğun teknoloji kullandıkları ve vasıfsız işgücü istihdam ederek, işsizliğin azalmasına katkıda bulunurlar.
- Ülke içinde bölgelerarası dengeli büyümeye ve çevrenin korunmasına katkıda bulunurlar.
- Bölgelerarası dengeli büyümeye yardımcı olurken aynı zamanda da gelir dağılımdaki dengesizlikleri azaltırlar.
- Daha düşük yatırım maliyetine sahip olduklarından istihdam yaratma olanakları yüksektir.
- Kuruluşları paralelinde bireysel tasarrufları teşvik ederler.
- Ağırlıklı olarak aile şirketleri olduklarından, karar alma mekanizmaları hızlıdır.
- Ekonomik ve sosyal sistem açısından denge ve istikrar unsurudur.
- Rekabeti teşvik ederler³⁵.

---

³³ International Trade Centre UNCTAD/WTO, **International Competitiveness Programme for SME's (ICPS)- The Sme and The Global Market Place- An Analysis of Competitiveness Constraints**, Geneva, 1997, p. 35.

³⁴ Tahir Akgemci, **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, KOSGEB Yayını, 2001, s. 15.

³⁵ Uludağ, Serin, **op.cit.**, s. 19-22.

1.2.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

Dünya genelinde, KOBİ'lerin dezavantajları aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir³⁶:

- Yetersiz sermaye yapısı.
- Rekabet güçlerinin zayıf olması.
- Sermaye piyasalarından, banka ve finansal kurumlardan yeterince yararlanılamaması.
- Pazar ve sektör bilgileri ile teknik bilgilerinin yetersiz olması.
- Yatırım yapılacak alanın belirlenmesinde yeteri kadar fizibilite etütlerinin ve gerekli analizlerin yapılmaması.
- Kalifiye eleman yetersizliği.
- Düşük kaliteli mal üretimi.
- Ar-Ge çalışmalarının yapılması ve dolayısıyla ürün geliştirme eksikliği
- Yönetim yetersizliği.
- Pazarlama ve reklam konularında bilgi eksikliği.
- Mevzuat bilgisinin yetersiz olması.
- Finansal planlama eksikliği.
- Uzmanlaşmanın yetersiz olması veya hiç olmaması.

Yapılan araştırmalar, küçük işletmelerin kuruluşlarından itibaren ilk 5 yılda %57'sinin başarısız olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, ilk 5 yılın küçük işletmelerin piyasada tutunabilmeleri açısından önemli olduğunu göstermektedir. Başarılı girişimciye sahip olunması, iştegal etmeyi düşünülen konunun pazara uygun olması ve zamanlamanın doğru olması işletmelerin kuruluş aşamalarında ihtiyaç duyduğu en önemli 3 faktördür. Girişimcinin tanımına bakıldığında, girişimci üretim faktörlerini bir araya getirerek gerekli girişimi başlatan üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişi veya kişilerdir.

---

³⁶ Akgemci, **op.cit.**, s. 16.

Finansman kaynaklarına ulaşılabilmesi için fon fazlası ile fon açığı sahiplerinin bulunduğu piyasalar olan, etkin bir bankacılık sisteminin ve sermaye piyasasının varlığı gereklidir. Yine tecrübesizlik ve yetersizlik küçük işletmelerin başarısızlık sebeplerindedir³⁷.

Diğer bir önemli konu ise, pazar araştırmasının gerekli olmasıdır. “Tepenin arka tarafında ne olduğunu bilmek” sanatı olarak tanımlanan pazar araştırması müşteriler, rakipler ve satın alma zincirinin sınıflandırılması ve analiz edilmesidir. Bu kapsamda ürün geliştirme stratejilerinin mevcut olması işletmelerin uzun süre ayakta kalabilmeleri için gerekli olan bir koşuldur. Öte yandan işletmeler, faaliyetlerinden elde ettikleri karı belirli bir süre işletme bünyesinde tutmaları gerekmektedir. (oto finansman) Genellikle işletme sahipleri elde ettikleri karı ev, otomobil gibi işletme dışı alanlara yatırmakta ve bir süre sonra işletme sermayesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bir diğer konu ise, işletmelerin kuruluş aşamasında sabit aktiflere fazla yatırım yapmalarıdır, bu sebeple işletme sermayesi açığı oluşmaktadır. Bankacılık sektöründe ve sermaye piyasalarında gerekli olan işletme sermayesi ihtiyacının karşılanamaması durumunda ise, işletmelerin zor duruma düştüğü ve hatta iflas ettikleri izlenmektedir. Aşağıdaki tablo ürün veya hizmet, yönetim ve pazar faktörlerinin rekabet ortamına göre iyi veya kötü olması durumunda, küçük işletmelerin başarılı olma ihtimalini göstermekte olup, bu oranların İngiltere’de yapılan bir araştırmanın sonucu olduğu belirtilmektedir³⁸.

Tablo 6’da görüldüğü üzere, küçük işletmelerin %100 başarılı olabilmeleri için ürettikleri veya pazarladıkları ürün veya hizmetin, işletmelerin yönetim biçimlerinin ve aynı zamanda faaliyet gösterdikleri pazarın iyi veya rekabet ortamından daha iyi olması gerekmektedir. Ürün veya hizmet ile işletmelerin faaliyet gösterdikleri pazarın rekabet ortamından iyi olmasına karşın, yönetim biçimleri rekabet ortamından daha kötü ise işletmelerin başarılı olma ihtimali %25 olmaktadır.

---

³⁷ Osman Demirdöğen, **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Yayın No: 1996-1, Erzurum, 1996, s. 18-25.

³⁸ **Ibid.**

Tablo 6: Küçük İşletmelerin Başarılı Olma Şansları

Değerlendirme Faktörleri			İşletmenin Başarılı Olma İhtimali
Ürün veya Hizmet	Yönetim	Pazar	
+	+	+	100
+	+	=	60
+	+	-	25
+	=	+	60
+	=	=	40
+	=	-	15
+	-	+	25
+	-	=	15
+	-	-	5
=	+	+	60
=	+	=	40
=	+	-	15
=	=	+	40
=	=	=	25
=	=	-	10
=	-	+	15
=	-	=	10
=	-	-	3
-	+	+	25
-	+	=	15
-	+	-	5
-	=	+	15
-	=	=	10
-	=	-	3
-	-	+	5
-	-	=	3
-	-	-	1

“+”: İyi veya rekabet ortamından daha iyi

“=”: rekabet ortamına eşit

“-“: kötü veya rekabet ortamından daha düşük

Kaynak: Osman Demirdöğen, **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Yayın No: 1996-1, Erzurum, 1996, s. 18.

1.3. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ ROLÜ

Klasik iktisat doktrininin temel taşı olan tam rekabet teorisinin 5 temel koşulu vardır. Bu 5 temel koşul; piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının olması, mal piyasasında üretilen malların homojen olması, piyasaya/endüstriye giriş-çıkışın serbest olması, piyasadaki karar birimlerinin tam bilgiye sahip olmaları ve faktör mobilitesinin tam olmasıdır.

Bu koşullara bakıldığında klasik iktisat doktrinine göre küçük işletmelerin varlığı ve sayısı piyasa mekanizmasının işleyebilmesi için gerekli koşullardan biridir. Doktrine göre tekelleri büyük firmalar, üretim miktarını değiştirerek piyasa fiyatını belirleyebilmekte olup, piyasa mekanizmasının işlemesine engel teşkil etmektedirler. Fakat herhangi bir müdahale olmaksızın giriş-çıkış serbestisinin olması nedeniyle yüksek kar hacmini gören firmalar söz konusu piyasa girecek ve otomatikman denge sağlanacaktır.

Fakat değişen ekonomik yapı, para piyasalarının gelişmesi sonucu firmalar finansman imkanları ile büyük ölçekli üretime geçmiş, ölçek ekonomilerinden faydalanmışlardır. Bu durum büyük ölçekli işletmelerin küçük ölçekli işletmelerden daha değerli kılınmasına sebep olmuştur. Söz konusu gelişmeler sonucu eksik rekabet teorisinin geliştirildiği izlenmektedir. Eksik rekabet teorisine göre, küçük firmalarında üretimlerini kısırarak tekelleri bir etki yaratabilecekleri ve optimal altı üretim miktarıyla fiyatları yüksek belirleyebilecekleri ileri sürmektedir. Bu görüşü savunan iktisatçı Schumpeter, iktisadi kalkınmada ve üretimin hızlı artışında büyük ölçekli işletmelerin etkin olduğunu ileri sürmüştür. Nitekim, büyük ölçekli firmaların içsel ve dışsal ekonomilerden yararlanarak, maliyetlerini düşürdükleri ve verimliliklerini artırdıkları izlenmekte olup, bu durum hükümetlerin daha ziyade büyük ölçekli işletmelere yönelik politikalar geliştirmesine neden olmuştur³⁹. Fakat ilerleyen dönemlerde dünya ekonomilerini zor durumda bırakan ekonomik krizlerin meydana gelmesi ve bu krizlerden en çok etkilenenlerin büyük ölçekli firmalar olmalarına karşın küçük ölçekli firmaların esnek yapıları sonucu krizi daha az maliyetle atlattıkları sonucunda, küçük ölçekli işletmelerin önemini farkına varılmıştır.

---

³⁹ Uludağ, Serin, **op.cit.**, s. 11.

KOBİ'lerin ülke ekonomilerine olan katkılarının tam olarak sayısal verilerde ölçülmesi mümkün olmamakla birlikte, en önemli faydalarından biri ekonomiye dinamizm kazandırmalarıdır. Tamamı olmamakla birlikte pek çok KOBİ'nin kuruluşunda ve faaliyet sürecinde önemli olan unsur başarılı olmaktır. İşletmeyi kuran kişilerin faaliyetlerinden bekledikleri sonuç genelde, iyi bir iş yapmak, ailesinin geçimini sağlamak ve bağımsız bir iş yapabilmektir. Bu sonuçlara ulaşabilmek için işletme sahipleri ve yöneticileri başarılı olmak gerektiğini bilirler ve bu doğrultuda faaliyetlerine yön verirler. Ülke ekonomileri içindeki oranlarını çok yüksek olması nedeniyle de, başarılı olma amacını taşımaları sayesinde de ekonomiye dinamizm getirirler. Büyük ölçekli işletmelerin bir amacı başarılı olabilmek iken, genelde daha önde geleni işletmenin prestijinin ve gücünün olmasıdır.

KOBİ'ler hem kendi ürettikleri mamul ile ekonomiye katılırlarken hem de büyük ölçekli işletmelere girdi sağlayan yan sanayiyi oluşturmaktadırlar. KOBİ'lerin belli başlı katkıları ekonomiye dinamizm kazandırmak, istihdam yaratmak, yenilikleri teşvik etmek ve bölgesel kalkınmayı sağlamak olup, KOBİ'lerin demokratik ve liberal ekonominin ana sigortalarından biri olduğu belirtilmektedir⁴⁰.

1.3.1. Türkiye'de KOBİ'lerin Ekonomideki Rolü

Tüm ülke ekonomileri açısından olduğu gibi Türkiye ekonomisi açısından da KOBİ'ler son derece önemlidir. Türkiye ekonomisi açısından bu derece önemli ekonomik birimler olan KOBİ'lerin ekonomi içindeki rolü aşağıda tablolar halinde gösterilmektedir.

---

⁴⁰ Koray Başol, **Türkiye Ekonomisi**, 7. b.s., İzmir, Anadolu Matbaacılık, 2001, s. 212.

Türkiye’de yer alan işletmelerin sektörel dağılımı ve söz konusu sektörlerde çalışan işçi sayılarına ilişkin tablo ektedir.

Tablo 7: Türkiye’de İşletmelerin Sektörel Dağılımı (2002 GSİS Verileri)

Sektörler	İşyeri Sayısı	%	Çalışan Sayısı	%
Ticaret	794.715	46,19	2.048.264	32,38
İmalat	246.899	14,35	2.043.815	32,31
Ulaştırma, Depolama, Haberleşme	244.490	14,21	500.104	7,91
Otel ve Lokantalar	163.112	9,48	526.845	8,33
Diğer Hizmet Faaliyetleri	90.919	5,28	213.400	3,37
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	90.473	5,26	325.697	5,15
İnşaat	35.702	2,07	229.400	3,63
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	31.546	1,83	99.966	1,58
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	13.538	0,79	123.178	1,95
Eğitim Hizmetleri	5.692	0,33	76.435	1,21
Madencilik ve Taşocakçılığı	1.809	0,11	80.341	1,27
Elektrik, Gaz, Su Dağıtımı	1.703	0,10	57.591	0,91
Toplam	1.720.598	100	6.325.036	100

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 3.

9. Kalkınma Planı Özel İhtisas Komitesi KOBİ raporunda yer alan 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) bilgilerine göre; Türkiye’de toplam 1.720.598 işletme olup, toplam işletme sayısının %49,19’unun ticaret işletmelerinden oluştuğu izlenmektedir. Ticaret işletmelerinin yine istihdam içinde en yüksek paya sahip oldukları izlenmekte olup; toplam istihdam içindeki payları %32,4’tür. İmalat sanayi işletmelerinde çalışanların yine yüksek olduğu izlenmekte olup, (toplam istihdamın %32,3’ü) işyeri sayısına bakıldığında bu oranın %14,5’te kaldığı izlenmektedir.

İmalat sanayinin alt sektör dağılımına göre işletme sayısını ve çalışan sayısını gösterir tablo ektedir.

Tablo 8: İmalat Sanayi Alt Sektör Dağılımı (2002 GSİS Verileri)

Faaliyet Kodu ve Adı	İşletme Sayısı	%	İstihdam	%
<i>Makine ve teçhizatı hariç; metal eşya sanayi</i>	33.304	13,49	137.163	6,62
<i>Mobilya imalatı; B.Y.S.(*). diğer imalat</i>	31.695	12,84	115.200	5,56
<i>Giyim eşyası imalatı; kürkün işlenmesi vb.</i>	31.592	12,8	302.219	14,59
<i>Gıda Ürünleri ve içecek imalatı</i>	27.781	11,25	257.037	12,41
<i>Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)</i>	26.861	10,88	78.120	3,77
<i>Tekstil ürünleri imalatı</i>	20.432	8,28	400.026	19,31
<i>B.Y.S.(*). Makine ve teçhizat imalatı</i>	17.643	7,15	139.525	6,73
<i>Metalik olmayan diğer mineral ürünleri imalatı</i>	11.130	4,51	131.485	6,35
<i>Basım ve yayım; plak, kaset vb.</i>	8.706	3,53	7.852	0,38
<i>Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı</i>	7.950	3,22	83.746	4,04
<i>Ana metal sanayii</i>	5.616	2,27	75.467	3,64
<i>Derinin tabakalanması, işlenmesi, saraçiyeye vb.</i>	6.592	2,67	47.687	2,30
<i>BY.S. elektrikli makine ve cihazların imalatı</i>	4.026	1,63	37.764	1,82
<i>Motorlu kara taşıtı, römork vb. imalatı</i>	3.798	1,54	84.171	4,06
<i>Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı</i>	3.786	1,53	76.497	3,69
<i>Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı</i>	2.044	0,83	16.729	0,81
<i>Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı</i>	1.954	0,79	35.680	1,72
<i>Diğer ulaşım araçlarının imalatı</i>	923	0,37	13.052	0,63
<i>Radyo, tv, haberleşme vb. cihazların imalatı</i>	527	0,21	11.955	1,82
<i>Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı</i>	368	0,15	2.524	0,12
<i>Geri dönüşüm</i>	73	0,03	949	0,05
<i>Kok kömürü, rafine ürünleri, nükleer yakıt imalatı</i>	67	0,03	6.173	0,30
<i>Tütün ürünleri imalatı</i>	31	0,01	10.834	0,52
Toplam	246.899	100	2.071.855	100

(*). B.Y.S.: Başka yerde sınıflandırılmamış.

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu,** (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 4.

İşletme sayısı açısından bakıldığında, metal eşya ve mobilya imalatı ile giyim eşyası imalatı başta gelirken, çalışan sayısı açısından tekstil ürünleri imalatı ile giyim eşyası üretimi ilk sırada yer almaktadır.

İmalat sanayi işletmelerinin ölçeksel dağılımı ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 9: İmalat Sanayi İşletmelerinin Ölçeksel Dağılımı (2002 GSİS Verileri)

Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	%
<i>Sadece İşletme Sahibi</i>	1.509	0,61
<i>1-9</i>	220.030	89,12
<i>10-49</i>	20.325	8,24
<i>50-99</i>	2.453	0,99
<i>100-150</i>	946	0,38
<i>151-250</i>	719	0,29
<i>250+</i>	917	0,37
<i>Toplam</i>	246.899	100

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu,** (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 4.

İmalat sanayi işletmelerinin yaklaşık %90'ının mikro ölçekli işletme olduğu görülmektedir. 18 Kasım 2005 tarihli resmi gazetede yayınlanan KOBİ tanımına göre ise imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %99,63'ü KOBİ olarak nitelendirilmektedir. GSİS 2003 yılı sonuçlarına göre 246.899 olan imalat sanayi işletmelerinin sayısı 2005 yıl sonu itibarıyla %4,13'lük bir artışla 277.502'ye ulaşırken, toplam işletme sayısı ise yılda ortalama %3,3'lük bir artışla 1.890.785'e yükselmiştir. İşletme sayısındaki artış ağırlıklı tekstil ve tekstil ürünleri alt sektöründe, basım ve yayım alt sektöründe, kimyasal madde alt sektöründe ve plastik ve kauçuk ürünleri sektöründe ortaya çıkmaktadır. KOBİ'lerle ilgili diğer bir hususta imalat sanayindeki KOBİ'lerin %60'ından fazlasının Küçük Sanayi Sitesi (KSS), Organize Sanayi Bölgesi (OGS), Serbest Bölge (SB), Endüstri Bölgesi (EB), Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TGB), vb. dışında faaliyet gösterdiği izlenmektedir. Ülkemizde 1985 yılında çıkarılan 3218 sayılı kanuna istinaden 20 adet serbest bölge kurulmuştur. Ancak 1993 yılından itibaren SB kurulamamaktadır. Nitekim AB üyeliğinin gerçekleşmesinin ardından SB'lerde üretim yapılmayacaktır. SB'lerde

837'si üretim (%22), 2.511'i alım-satım (%64), 559'u diğer sektörlerde (%14) faaliyet gösteren ve SB'yi işleten işletmeler olmak üzere toplam 3.932 işletme faaliyet göstermektedir. Söz konusu işletmelerin 645'i yabancı (%16), 3.287'si ise (%84) yerli sermayeli işletmelerdir. Yaklaşık 40.000 kişinin istihdam edildiği SB'lerin 2005 yılı dış ticaret hacimleri 23 milyar USD olarak gerçekleşmiştir⁴¹.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından KOSGEB veri tabanına kayıtlı işletmelere yönelik gerçekleştirdiği çalışmanın sonucuna ilişkin tablo aşağıdadır.

Tablo 10: KOSGEB Veri Tabanına Kayıtlı KOBİ'lerin İhracatı (2004)

Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	İhracat Tutarı (ABD Doları)
1-150	10.179	8.289.120.000
151-250	15	94.880.000
1-250	10.184	8.384.549.000

Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (Çevrimiçi) <http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>, 29.03.2007, s. 11.

KOSGEB veri tabanına kayıtlı 50.000 işletmeden TİM tarafından ihracat yaptığı belirtilen işletme sayısı 10.179 olup, bu işletmelerin gerçekleştirdikleri ihracat tutarı ise 8 milyar USD'dir. Buna göre toplam ihracatımızın %13'ü imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmeler olup, KOSGEB tarafından desteklenmesi hedeflenmiştir⁴².

8. BYKP planında yer alan rakamlara göre, 1999 yılı itibarıyla KOBİ'ler; imalat sanayi sektöründeki işletmelerin %99,2'sini, istihdamın da %55,9'unu oluşturmaktadırlar. Ekonomideki söz konusu ağırlıklarına rağmen, yarattıkları katma değer ancak %24,2'dir. Fakat KOBİ'lerin tüm banka kredilerinden aldıkları pay da %4-5 oranındadır. OECD tanımına göre ise, Türkiye'deki işletmelerin yaklaşık %99,5'i KOBİ'dir⁴³.

⁴¹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, **op.cit.**, s.5-10.

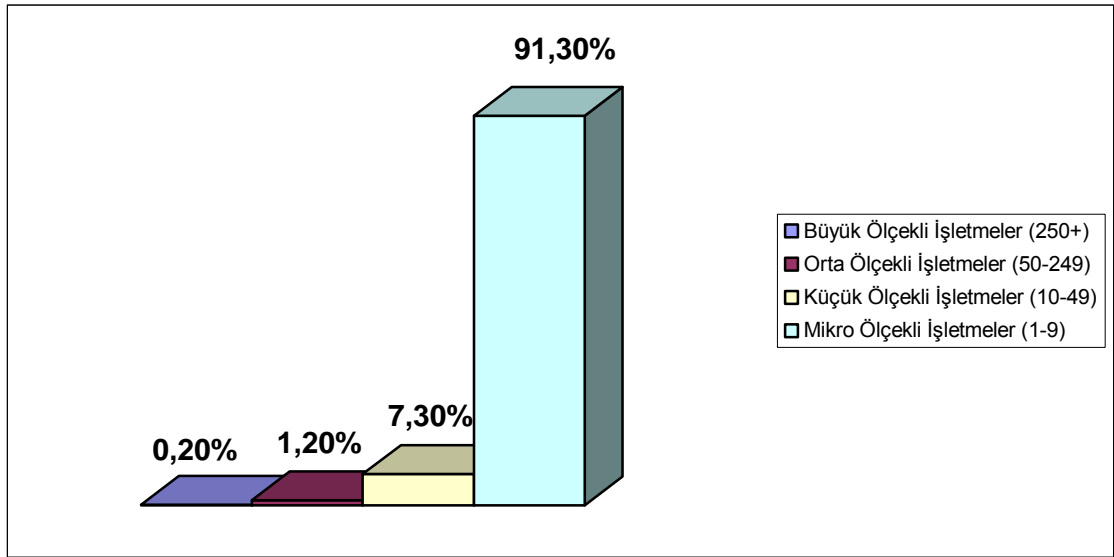
⁴² **Ibid**, s. 11.

⁴³ Eu Turkey Business Centers, **SME Trends Review and Strategy**, (Çevrimiçi) <http://www.abigem.org/EN/dosyagoster.aspx?DIL=2&BELGEANAH=256&DOSYASIM=SME%20Trends%20Review.pdf>, 02.04.2007, s. 23.

1.3.2. AB’de KOBİ’lerin Ekonomideki Rolü

AB’nin genişlemeden sorumlu komisyon başkanı Günter Verheugen girişimciliği şöyle tanımlamaktadır: “Girişimciler, Avrupa’da rekabet ve yenilikçiği sağlamak için ihtiyaç duyduğumuz ekonomik DNA (Deoksiribonükleik asit)’lardır”⁴⁴. Avrupa Birliği’nde toplam işletmelerin %99’u KOBİ’dir. Birlikteki toplam KOBİ sayısı 23 milyon olup, KOBİ’lerde istihdam edilen işçi sayısı 75 milyondur. İstihdam edilen işçi sayısının yaklaşık %80’nin den fazlası tekstil, mobilya ve inşaat sektöründe çalışmaktadır⁴⁵.

AB-25 ülke ekonomilerinde 2001 itibarıyla işletme sayıları, katma değerleri ve istihdam edilen işçi sayıları aşağıdaki grafiklerde belirtilmektedir⁴⁶.

Grafik 1: AB’de İşletme Sayıları (2001)

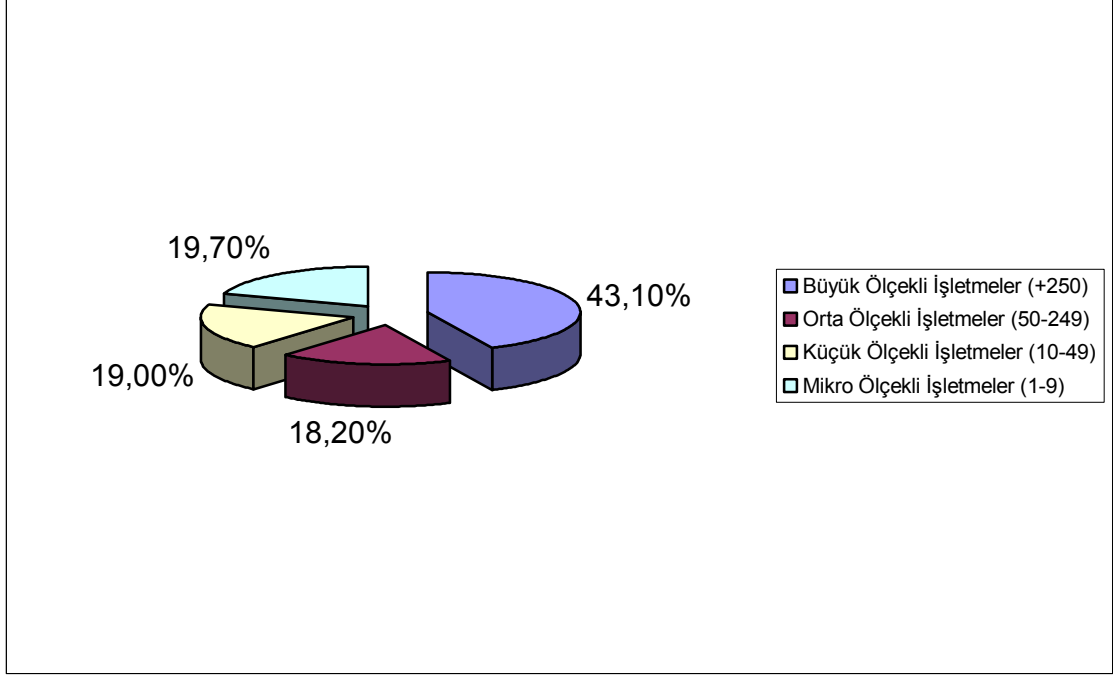
Kaynak: Commission of the European Communities, “ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 02.04.2007, p. 8.

⁴⁴ Commission of the European Communities, “The spirit of entrepreneurship”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/smes/entrepreneurship_en.htm, 02.04.2007.

⁴⁵ Commission of the European Communities, “Facts and Figures”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/smes/facts_figures_en.htm, 02.04.2007.

⁴⁶ Commission of the European Communities, “ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 02.04.2007, p. 8.

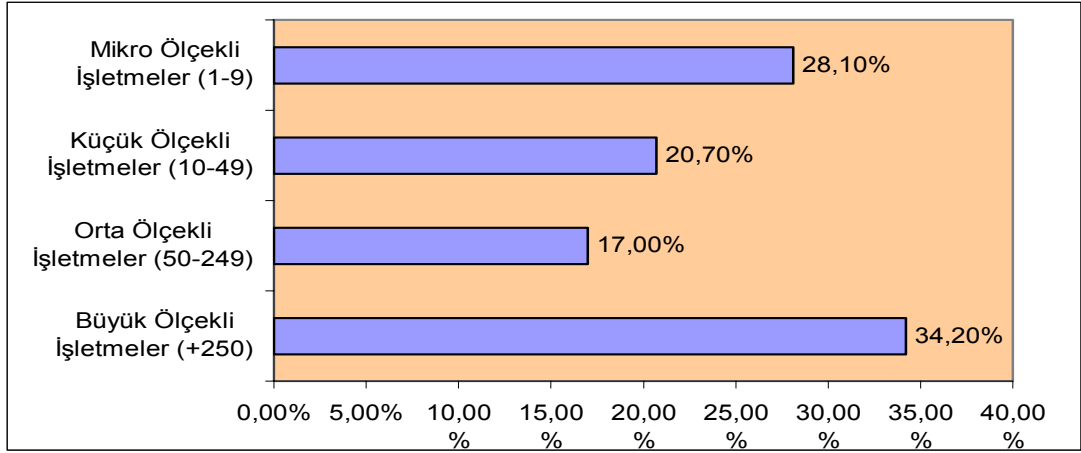
Yukarıdaki grafikte, AB ekonomisinin yaklaşık %92'sinin mikro ölçekli işletmelerden oluştuğu izlenmekte olup, ekonominin yaklaşık %99,8'ini ise KOBİ'lerin oluşturduğu görülmektedir.

Grafik 2: AB'de Katma Değer (2001)

Kaynak: Commission of the European Communities, “ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 02.04.2007, p. 8.

Yaratılan katma değer açısından AB ekonomisine bakıldığında 2001 yılı itibarıyla toplam katma değer yaklaşık %56,9'unun KOBİ'ler tarafından yaratıldığı izlenmektedir.

Grafik 3: AB’de İstihdam Edilen İşçi Sayısı (2001)

Kaynak: Commission of the European Communities, “ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 02.04.2007, p. 8.

KOBİ’lerin toplam istihdamdaki paylarının ise %66 olduğu görülmektedir.

1.3.3. OECD Ülkelerinde KOBİ’lerin Ekonomideki Rolü

KOBİ’ler, OECD üyesi ülke ekonomilerinin %95’inden fazlasının oluşturmaktadır. Bunun yanında, toplam işgücünün %60-70’i KOBİ’ler tarafından istihdam edilmekte olup, aynı zamanda KOBİ’ler pek çok yeni iş olanakları yaratmaktadırlar. Yeni teknolojiler ve küreselleşme pek çok faaliyet alanında ölçek ekonomilerinin önemini azaltırken, küçük işletmelerin değerini artırmıştır⁴⁷.

⁴⁷ OECD, “Small and Medium-Sized Enterprises: Local Strength, Global Reach”, June 2000, (Çevrimiçi) <http://www.oecd.org/dataoecd/3/30/1918307.pdf>, 03.04.2007, p. 1.

Tablo 11: 19 Avrupa Ülkesindeki İşletme Sayıları (2003)-*000

	Mikro İşletmeler	Küçük Ölçekli İşletmeler	Orta ölçekli İşletmeler	KOBİ'ler	Büyük Ölçekli İşletmeler	Toplam
Avusturya	233	30	5	267	1	268
Belçika	408	25	4	437	1	438
Danimarka	180	21	4	205	1	206
Finlandiya	207	12	2	221	1	222
Fransa	2326	144	25	2495	6	2501
Almanya	2656	307	44	3008	11	3019
Yunanistan	752	16	2	771	0	771
İrlanda	83	12	2	97	0	97
İtalya	4290	177	19	4486	3	4489
Lüksemburg	21	3	1	24	0	24
Hollanda	517	43	9	570	3	572
Portekiz	648	39	6	693	1	694
İspanya	2499	156	19	2674	3	2677
İsveç	454	27	4	485	1	486
İngiltere	1996	200	31	2226	8	2234
AB-15	17272	1211	176	18659	39	18698
İzlanda	28	1	0	29	0	29
Norveç	218	17	3	238	1	239
İsviçre (Liechtenstein dahil)	306	32	6	343	1	344
Avrupa-19	17824	1261	185	19270	40	19310

Kaynak: European Commission, "2003 Observatory of European SMEs"(Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2003_report8_en.pdf, 03.04.2007, p. 37.

Tablo 12: 19 Avrupa Ülkesindeki Çalışan Sayıları (2003)-*000

	Mikro İşletmeler	Küçük Ölçekli İşletmeler	Orta ölçekli İşletmeler	KOBİ'ler	Büyük Ölçekli İşletmeler	Toplam
Avusturya	1094	555	462	2111	826	2938
Belçika	1310	535	422	2267	997	3264
Danimarka	744	417	352	1512	570	2082
Finlandiya	526	232	225	983	540	1523
Fransa	7024	3039	2550	12614	6318	18932
Almanya	10488	5553	3961	20002	10882	30884
Yunanistan	1013	302	230	1545	239	1785
İrlanda	234	218	196	648	281	929
İtalya	10702	3178	1855	15735	3099	18834
Lüksemburg	55	55	55	165	61	225
Hollanda	2205	1245	1084	4533	2417	6951
Portekiz	1201	743	589	2533	678	3210
İspanya	7901	3069	1799	12769	2868	15637
İsveç	1240	516	438	2194	1035	3228
İngiltere	7933	3664	3044	14641	10089	24730
AB-15	53669	23320	17261	94251	40902	135152
İzlanda	32	22	10	64	51	116
Norveç	694	325	251	1271	451	1722
İsviçre (Liechtenstein dahil)	642	607	582	1832	893	2725
Avrupa-19	55038	24275	18105	97417	42297	139714

Kaynak: European Commission, “2003 Observatory of European SMEs”(Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2003_report8_en.pdf, 03.04.2007, p. 38.

Tablo 13: 19 Avrupa Ülkesinde İşletme Başına Çalışan Sayıları (2003)

	Mikro İşletmeler	Küçük Ölçekli İşletmeler	Orta ölçekli İşletmeler	KOBİ'ler	Büyük Ölçekli İşletmeler	Toplam
Avusturya	5	19	101	8	871	11
Belçika	3	21	104	5	1115	7
Danimarka	4	20	97	7	814	10
Finlandiya	3	20	102	4	932	7
Fransa	3	21	102	5	1123	8
Almanya	4	18	90	7	1001	10
Yunanistan	1	19	99	2	646	2
İrlanda	3	19	94	7	691	10
İtalya	2	18	97	4	1013	4
Lüksemburg	3	21	103	7	710	9
Hollanda	4	29	118	8	955	12
Portekiz	2	19	96	4	760	5
İspanya	3	20	97	5	931	6
İsveç	3	19	100	5	1062	7
İngiltere	4	18	99	7	1328	11
AB-15	3	19	98	5	1059	7
İzlanda	1	21	78	2	624	4
Norveç	3	19	99	5	885	7
İsviçre (Liechtenstein dahil)	2	19	101	5	890	8
Avrupa-19	3	19	98	5	1052	7

Kaynak: European Commission, “2003 Observatory of European SMEs”(Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2003_report8_en.pdf, 03.04.2007, p. 38.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİLERİN FİNANSMAN SORUNLARI VE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLERİ (AB VE OECD ÜLKE ÖRNEKLERİ)

2.1. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN TEMEL SORUNLARI

Türkiye ekonomisinin bel kemiği olan KOBİ'ler, çoğunlukla otomotiv ve beyaz eşya yan sanayi, elektronik yan sanayi, tekstil yan sanayi, el sanatları, hizmet sektöründeki acenteler ve irtibat büroları, temizlik ve benzeri hizmetler, metal ve kıymetli madenleri işleyenler ve gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, çoğunlukla KOBİ'lerin ana sanayiye mal/mamul ve hizmet sağlayan yan sanayi işletmeleri olarak faaliyet gösterdikleri söylenebilir¹. Ana sanayiye bağımlı olarak faaliyet göstermeleri sonucu KOBİ'lerin karşılaştıkları ve karşılaşmakta oldukları çeşitli sorunlar mevcuttur. Özellikle makro ekonomik parametrelerde meydana gelen olumsuz değişikliklerin, tüm ekonomik birimlerin yanı sıra özellikle KOBİ'ler üzerindeki etkisi de büyük ve önemli olmaktadır.

Ekonomik koşulların yanı sıra, sosyal ve siyasi koşullar gibi kontrol dışı şartlar sebebiyle oluşan sorunlarla birlikte, işletmelerin kendi özelliklerinden kaynaklanan sorunlar da mevcuttur. Girişimcilik, yöneticilik ve mülkiyetin aynı kişide bulunması, kuruluş aşamasında maliyet olarak görüldüğü için fizibilite etütlerinin yapılmaması, işletme sahiplerinin büyüme isteği ve hırsı ile işletmenin gerekli bölümlerinin profesyonel yöneticilere bırakılmaması gibi sorunlar KOBİ'lerin genel sorunları içinde yer almaktadır².

---

¹ Erdoğan Alkin, "KOBİ'ler ve Türkiye Ekonomisi", **1. Orta Anadolu Kongresi: "KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları"**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 1.

² Hüseyin Özgen, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları", **DTM Dergisi**, Nisan 1998, (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan98/kobi.htm>, 23.04.2007.

2.1.1. KOBİ'lerin Üretimle İlgili Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin büyük bir bölümü ulusal yada yerel piyasa için üretim yapmaktadırlar. KOBİ'lerin genellikle modası geçmiş üretim modellerine göre üretimlerini gerçekleştirmekte oldukları ve üretimde, eski ve verimsiz araçları kullanmakta oldukları izlenmektedir³. Bunun yanı sıra KOBİ'lerin üretim süreci emek yoğunudur. Ülkemizde emek maliyetinin oldukça yüksek olması ve KOBİ'lerde istihdam edilen nitelikli işgücünün eksikliği, KOBİ'lerin önemli sorunları arasında yer almaktadır.

Bir diğer önemli konu, genellikle numuneye göre üretim yapılan KOBİ'lerde, üretilen ürünlerin teknik resimlerinin eksik veya yetersiz olmasıdır. Bu durumun sonucu olarak aşağıdaki sorunlarla karşılaşılmaktadır⁴:

- Ölçü toleransı, hassasiyet ve dolayısıyla ürün kalitesi kavramı gelişmemektedir.
- Malzeme kesiminde optimizasyona gidilememektedir.
- Hangi parçanın, hangi tezgahta, hangi işçi ile en kısa sürede, en sağlıklı biçimde ve minimum maliyetle yapılacağı belirlenmemektedir.
- Tezgahların ve işçilerin becerileri kullanılamamakta olup, bazı tezgahlarda atıl kapasite söz konusu iken bazılarında yığılmalar olmaktadır.
- Maliyet muhasebesi sistemi kurulamamakta, temrin planı geliştirilememektedir.

KOBİ'lerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de teknolojik yetersizliktir. Ülkemizde kullanılan teknoloji ithal edilmekte olup, yüksek maliyetler karşılığında lisans, know-how (teknik bilgi), vb. bilgiler satın alınmaktadır. Ülkemizde teknolojiye verilen önemin ve çalışmaların mutlak suretle artırılması gerekmektedir.

---

³ OECD, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler-Mevcut Durum ve Politikalar**, II. OECD KOBİ'lerden Sorumlu Bakanlar Konferansı, İstanbul, 2004, s. 28.

⁴ Mustafa H. Çolakoğlu, **KOBİ Rehberi**, Ankara, TOBB Yayını, No:359, Nisan 2002, s. 209.

Üretim sürecinde kullanılan enerji fiyatlarındaki yükseklik, KOBİ'lerin sorunlardan biridir. Ayrıca, üretimde uygun olmayan hammadde ve yardımcı madde malzemelerin kullanılması bir yandan üretimde kaliteyi azaltmakta, diğer yandan ise uluslararası piyasalarda rekabet şansını azaltmaktadır. Nitekim Gümrük Birliği'ne girilmesinin ardından kalite ve standardizasyonda önemli zorluklar yaşanmaktadır. Teknolojik yetersizlikler ve diğer sorunlar sonucu katma değeri düşük ve kalitesiz üretim gerçekleştirilmektedir. Bu durum KOBİ'lerin uluslararası arenada rekabet güçlerini olumsuz etkilemektedir. Öte yandan uluslararası ticarete kullanılmakta olan, CE işareti ve ISO 9001 standartları yüksek maliyetler gerektirmektedir⁵.

Üretim işlevine ilişkin diğer bir sorun fason imalattır. KOBİ'ler genellikle sipariş üzerine ana firmaya fason imalat gerçekleştirmekte olup, bu durumun zaman zaman bağımlılık ilişkisine dönüşebildiği izlenmektedir.

Üretim sürecinde gerekli olan iş ve zaman etütlerinin yapılması, makine ve teçhizata ilişkin bakım ve onarım planlamasının yapılması, iş analizlerin yapılması, stok yönetimi ve fire ve hata oranlarına ilişkin etkin politikaların belirlenmesi, KOBİ'lerin üretim süreçlerinde dikkate almaları gereken diğer önemli konulardır⁶.

2.1.2. KOBİ'lerin Tedarik Sorunları

KOBİ'lerin yanı sıra büyük ölçekli işletmelerinde önemli sorunlarından biri hammadde darboğazı ve hammaddedeki kalite problemidir. Artan ihtiyaca karşılık hammadde ve yarı mamul üretiminde yeni yatırımlara gidilmemesi mamul üretiminde darboğazlara neden olmaktadır. Talebe karşılık vermek üzere hammadde üreten kuruluşların kapasitelerini zorlamaları ise kalite problemlerine neden olmaktadır. Bu problemin giderilmesine yönelik olarak ithalata başvurulmakta, ancak sipariş aşamasında malzeme standardının doğru belirlenememesi ve ithalat sonrası

---

⁵ Hayrettin Yücel, "Uluslar arası Pazarlara Açılmada Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Rolü"(Uzmanlık Tezi), İGEME, Ankara, 2000, s. 94.

⁶ Gökhan Altıntop, "Türkiye'deki KOBİ'lerin Rekabet Gücünün Artırılması İçin Stratejiler", İGEME'den Bakış, Yıl:7, Sayı:25, Eylül-Aralık 2003, (Çevrimiçi) <http://www.igeme.gov.tr/TUR/bakis/sayi%2025/bakis2528.htm>, 23.04.2007.

ortaya çıkan kalite ve uygunluk sorunları büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır⁷.

Bununla birlikte, KOBİ'lerin hammadde tedarikinde karşılaştıkları sorunlar aşağıda maddelenmektedir⁸:

- Faaliyet hacimlerine bağlı olarak, KOBİ'lerin hammadde ve çeşitli malzemelere ilişkin sipariş miktarları, büyük ölçekli işletmelere göre daha düşük gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra, finansman açısından KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmelere göre daha yetersiz finansman kaynaklarına sahip olmaları dolayısıyla, KOBİ'ler, sipariş miktarının belirlenmesi esnasında söz konusu yetersizlikleri de göz önünde bulundurmamak zorundadırlar.
- KOBİ'ler yüklü miktarda hammadde alımı gerçekleştiremediklerinden uygulanacak ıskonto oranından da yararlanamamaktadırlar. Bunun sonucu olarak işletmelerde, mamul başına maliyet yükselmektedir. Söz konusu ıskonto avantajından yararlanmak istemeleri durumunda ise, işletmelerin stok maliyetleri artacaktır. Her iki durumda da işletmelerin yüksek maliyetle karşı karşıya kaldıkları izlenmektedir.
- Yine aynı şekilde KOBİ'ler, sipariş hacimlerinin düşük olması nedeniyle kamu sektöründen direk alım ve direk ithalat yollarına gidememekte olup, yurtiçi piyasada hakim olan aracı ticari unsurlara başvurmak zorunda kalmaktadırlar.
- KOBİ'ler genellikle siparişe göre üretim gerçekleştirmekte olup, üretimde kullanılacak hammadde ve benzeri girdiler talep edilen mal veya mamulün özelliklerine göre değişecektir. Dolayısıyla KOBİ'ler uzun vadeli hammadde tedarike yönelemezler. Üretimde kullanılacak genel ve temel malzemelere yönelik uzun vadeli hammadde alımı gerçekleştirmeyi düşünecek olsalar bile, mali yapıları söz konusu maliyetleri karşılamaya elverişli olmayacaktır.

---

⁷ Konya Ticaret Odası, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Rehberi**, Konya Ticaret Odası Yayınları, No:3, 1998, s. 2.

⁸ Tahir Akgeci, **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, KOSGEB Yayını, 2001, s. 28.

Nitekim, banka kredileri yoluyla da söz konusu büyük hacimli siparişlerini finanse edemeyeceklerdir.

2.1.3. KOBİ'lerin Pazarlama Sorunları

İşletmelerin gerçekleştirmeyi hedefledikleri amaçlar, personel tatmini, müşteri tatmini, ekonomik amaçlar ve toplumsal amaçlar olarak, işletme kaynakları ise, insan kaynakları, fiziki kaynaklar, parasal kaynaklar ve diğer kaynaklar olarak sınıflandırılabilir. İşletmelerde, müşteri tatmini sağlamaya yönelik fonksiyon, pazarlama fonksiyonu olarak tanımlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda genel olarak işletmelerin sahip oldukları kaynaklarla gerçekleştirmeyi hedefledikleri amaçlar belirtilmektedir.

Pazarlama fonksiyonu aşağıdaki tabloda gösterilen işletme kaynakları ile işletme amaçlarına ulaşmada bir köprü görevi üstlenmektedir. Pazarlama fonksiyonunun yetersiz kaldığı durumlarda hedeflenen amaçlara ulaşamadığı veya çok zorlandığı görülmektedir. Pazarlama fonksiyonunun köprü vazifesi kurduğu işletme kaynakları ve amaçları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 14: İşletme Kaynakları ve Amaçları

KAYNAKLAR	YÖNETİCİ	AMAÇLAR
<u>1- İnsan Kaynakları</u> (Tüm Personel) <u>2- Fiziki Kaynaklar</u> - Mekan - Donatım - Stoklar - Enerji <u>3- Parasal Kaynaklar</u> - Öz sermaye - Krediler <u>4- Diğer Kaynaklar</u> (Zaman, Stratejik Faktör, verimliliğe, yeniliğe eşdeğer bir faktör)	→	<u>1- Personele Hizmet (Personel Tatmini)</u> - Personele hak ettiği işi vermek - Hak ettiği ücreti vermek - Sosyal güvenliği sağlamak - İş güvenliği sağlamak - Uygun bir çalışma ortamı sağlamak - Morali yükseltmek <u>2- Müşteriye Hizmet (Müşteri Tatmini)</u> - Müşterinin ihtiyaç ve zevklerini, isteklerini tanımak - İsteklere uygun mal ve hizmet

		<p>üretmek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arzu edilen kalitede mal ve hizmet üretmek - Müşteriye arzu ettiği yerde mal ve hizmet arz etmek - Ödeme gücüne uygun fiyatta mal ve hizmet sunmak - Satış sonrası hizmetler (doğru hesap, halkla ilişkiler) <p><u>3- Ekonomik Amaçlar:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekabet Gücünü artırmak - Riskleri azaltmak - Karı artırmak - Verimliliği artırmak - Mali yapıyı güçlendirmek <p><u>4- Toplumsal Amaçlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Büyüme - İstihdam yaratmak - Çevreyi korumak - Sosyal kuruluşlara yardım - Vergi vermek - Mesleki kuruluşlara karşı yükümlülüklerini yerine getirmek
--	--	--

Kaynak: Hasan Olalı, Muammer Değen ve Üzeyme Doğan, **Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Uygulanan Ekonomik, Mali ve Sosyal Politikaların Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)**, İzmir, İZSİAD Yayınları, 1993, s. 93.

Pazarlama fonksiyonu tüm işletmeler için oldukça büyük önem taşımaktadır. Nitekim pazarlanamayan ürünü üretmenin hiçbir anlamı yoktur. Genel olarak pazarlama, tüketici isteklerinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, bu doğrultuda üretime yön verilmesi, üretilen ürünlerin müşteriye ulaştırılması ve satış sonrası hizmetlerin sağlanması olarak tanımlanmaktadır⁹.

⁹ Hasan Olalı, Muammer Değen ve Üzeyme Doğan, **Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Uygulanan Ekonomik, Mali ve Sosyal Politikaların Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)**, İzmir, İZSİAD Yayınları, 1993, s. 93.

Genel olarak Türkiye’de KOBİ’lerin karşılaştıkları pazarlama sorunlarını şunlar oluşturmaktadır¹⁰:

- Nitelikli pazarlama elemanlarının çalıştırılmaması,
- Pazar oluşturmak amacıyla yeterli harcamaların yapılmaması,
- Fiyat politikalarının belirlenmemesi,
- Ürünün üretici firma yerine diğer pazarlama kuruluşları tarafından dağıtılması,
- Hedef pazarların araştırılması, bulunması ve değerlendirilmesi sorunu,
- Satış planlamasının yapılmaması,
- Satış geliştirme, reklam ve tutundurma çalışmalarının araştırılmaması ve planlanmaması.

İster küçük ölçekli, ister orta ölçekli, ister büyük ölçekli işletme olsun, her büyüklükteki işletme pazarlama fonksiyonunun yönetiminde aşağıdaki değişkenlerle karşı karşıyadır. Söz konusu değişkenlerin aynı olmasına karşın, KOBİ’lerin ve büyük ölçekli işletmelerin pazardaki konumları aynı değildir. Bu nedenden dolayı büyük ölçekli işletmelerin yapmakta oldukları gibi KOBİ’lerin de fazla maliyet gerektirmeyen ve iş problemlerine basitçe bilimsel metodun uygulanması olarak tanımlanan pazar analizini yapmaları gerekmektedir. Pazar analizinde yapılması gerekenler ve söz konusu analiz sonucunda oluşturulacak pazarlama planı esnasında sorulması gereken sorular aşağıdaki gibidir¹¹:

Pazar Analizinde Yapılması Gerekenler:

1. İşletmelerin hedeflerinin belirlenmesi gereklidir.
2. Pazarlama konusunda önemli verilerin toplanması gereklidir. (Türkiye İstatistik Kurumu’ndan, üniversitelerden,vb...)
3. İşletme ile ilgili verilerin toplanması gereklidir. (gözlem, görüşme, vs..)

---

¹⁰ Osman Demirdöğen, **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Yayın No: 1996-1, Erzurum, 1996, s. 64.

¹¹ Nihat Kaya, Ümit Peçen, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları**, 1. b.s., İstanbul, EGS Bank Bilim Kültür ve Sanat Yayınları (3), 1999, s. 10-13.

4. Sonuçların değerlendirilmesi ve analizi.

(*) Bunun yanı sıra söz konusu analiz çerçevesinde müşteri beklentileri ve ihtiyaçları da ayrıca önemli olup, müşteri ile devamlı bire bir ve yakın ilişki içinde olan KOBİ'ler açısından bu yöntemin oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir.

Pazarlama Planı Esnasından İşletmelerin Kendilerine Sorması Gereken Sorular:

1. Biz neredeyiz? (şirketin içinde bulunduğu konumun, fırsatların, tehditlerin belirlenmesi, kısaca swot analizinin yapılması)
2. Kısa dönemde nereye ulaşmayı hedefliyoruz? (pazarlama hedef ve amaçlarını belirlenir)
3. Biz hedeflenen yere nasıl ulaşabiliriz? (bütçelerin, gerekli gelir ve nakit akış tablolarının hazırlanması, vb..)

Tablo 15: Pazarlama Fonksiyonunun Yönetiminde Karşılaşılan Değişkenler

ŞİRKET SATIŞLARI		
Ürün Değişkenleri	Talep Değişkenleri	Karar Değişkenleri
- Ürün Politikası	- Tüketici Motivasyonu	- Fiyatlama
- Ürün Özellikleri	- Tüketici Davranışı	- Dağıtım
- Ürün Geliştirme	- Pazar Bölümü	- Kişisel Satış
	- Pazar Çevresi	- Reklam

Kaynak: Nihat Kaya, Ümit Peçen, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları**, 1. b.s., İstanbul, EGS Bank Bilim Kültür ve Sanat Yayınları-3, 1999, s. 10.

2.1.4. KOBİ'lerin İhracatla İlgili Sorunları

KOBİ'ler ihracatın ve uluslararası rekabetin gelişiminde çok önemlidirler. KOBİ'lerin ihracattaki paylarına bakıldığında bir takım sorunla karşı karşıya oldukları görülmektedir.

KOBİ'ler kendi üretimlerinin ihracatını gerçekleştirebilecekleri gibi, aşağıdaki yollarla da ülke ihracatına katkı sağlayabilmektedirler¹²:

¹² Demirdöğen, **op.cit.**, s. 65.

- Büyük işletmelerin ihracatını gerçekleştirdikleri ürünlere ilişkin çeşitli parça ve bileşimleri sağlamak
- Dış ticaret şirketleri üzerinden dolaylı ihracat gerçekleştirmek
- Uluslararası piyasalarda yan sanayi olarak faaliyet göstermek
- Nihai ürün ve ara malların direkt ihracatını gerçekleştirerek.

1980 döneminden sonra dışa açılma politikasına yönelen ülkemizde, işletmelerin dışa açılmasına katkıda bulunabilmek için bir takım çalışmalar yapıldığı belirtilmektedir. Türkiye’de işletmelerin ihracatını artırmaya ve işletmeleri örgütlemeye yönelik 3 modelin kullanıldığı izlenmektedir. 1981-1989 yılları arasında Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTSS) modeli uygulanmış olup, bu model ile ihracatta belli mallar üzerine uzmanlaşma hedeflenmiş ve dış ticaretin büyük ölçekli işletmeler tarafından yürütülmesi öngörülmüştür. Fakat bu şirketler, KOBİ’lerden çok bazı tekelci firmaları ön plana çıkarmıştır. Nitekim Giyim Sanayicileri Derneği (GSD) tekstil sektöründe faaliyet gösteren pek çok firmadan oluşmaktaydı. Fakat DTSS’lerin ihracattaki paylarının azalması, sağlanan devlet desteklerinin azaltılmasına neden olmuş ve bu modelin sağlıklı işlemediği sonucuna varılmıştır. Uygulanan bir diğer yöntem ise, Çok Ortaklı Şirketler (ÇOŞ) modelidir. Bu model, en az 10 işletmeyi bir araya getiren ve işletmelere pazarlama imkanları sunarak ihracatlarına artırmaya yönelik bir modeldir. Bu modelde ortakların finansman problemlerine çözüm bulunamaması gibi nedenlerden dolayı KOBİ’ler tarafından desteklenmemiştir. 1994 yılından sonra ise ülkemizde Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDŞ) modeli uygulamaya konmuştur. Bu modelin diğer iki modele göre daha başarılı olduğu belirtilmektedir¹³. 2006 yılı itibarıyla, Türkiye’de toplam 16 tane SDŞ bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Ayakkabı Sanayicileri Dış Ticaret A.Ş./İstanbul, Çiçekçiler Birliği Dış Ticaret A.Ş./Antalya ve Çorum Yumurta Üretim Pazarlama A.Ş./Çorum’dur¹⁴.

---

¹³ Selda Alagöz, Mehmet Alagöz, “İhracatta Bir Örgütlenme Modeli:Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ve Dış Ticaretteki Performansı”, (Çevrimiçi) <http://www.econturk.org/selda.pdf>, 27.04.2007, s. 118, 119.

¹⁴ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, “Sektörel Dış Ticaret Şirketleri Listesi”, (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/DevletYardimlariDb/sds-yeniliste.doc>, 27.04.2007.

KOBİ'lerin ihracatta karşılaştıkları temel problemleri şunlardan oluşmaktadır¹⁵:

- İşletmelerin dış pazarlama konusundaki bilgi ve eleman yetersizliği: ihracat işlemleri, ihracat şekilleri, ihracattaki teslim şekilleri, ihracatta paketleme ve ambalajlama, ihracatta ürün geliştirme ve ihracatta fiyatlama,
- İhracata yönelik üretimin finansmanında kredi temin edememe,
- Ucuz ve kaliteli hammadde temini güçlüğü,
- Üretilen malın kalitesinin düşük olması,
- Doğru pazarlama stratejilerinin uygulanamaması,
- Rakiplerin yeterince tanınmaması,
- İhracat Pazar araştırması, tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmemesi,
- Bürokratik engeller,
- Üretilen ürünlerin ihracata uygun olmaması,
- Teşvik tedbirlerinin yetersizliği,
- KOBİ'leri ihracata yöneltmek veya ihracatlarını geliştirmek üzere planlı bir strateji izlenmemesi.

2.1.5. KOBİ'lerin Finansal Yönetimle İlgili Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin karşılaştıkları en önemli sorun finansman sorunudur. Nitekim yukarıda incelenen üretim, tedarik, ihracat ve pazarlama sorunlarının altında yatan ortak neden finans alanında karşılaşılan güçlüklerdir. Türkiye'de KOBİ'lerin karşılaştıkları ve uluslararası arenada rekabet edilebilirliklerini azaltan en önemli faktör olan finansman sorunları; öz kaynak yetersizliği, finansman araçları konusunda yetersiz bilgiye sahip olunması, kısıtlı kredi imkanları, kredi maliyetlerinin yüksek olması ve finans kurumlarıyla yaşanan teminat sorunları şeklinde özetlenebilmektedir¹⁶. KOBİ'lerin

---

¹⁵ Süleyman Karataş, **Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, 2. b.s., İstanbul, Veli Yayınları, 1991, s. 107-110.

¹⁶ Avrupa Komisyonu, "Rekabet Edebilirlik- Üyelik Sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lerin Rekabet Boyutları", **Europa Bilgi Köprüleri Programı- Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de KOBİ'ler**, 2005, s. 26.

karşılaştıkları finansman sorunlarına ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sorunlarının yanı sıra, sahip oldukları kaynakların etkin, doğru, planlı ve işletme amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik kullanmaları da ayrı bir öneme sahiptir.

Türkiye'de kişi başına düşen milli gelir düzeyinin düşük olması sebebiyle (kur hareketlerinin de etkisi ile yaklaşık 5.000 USD) tasarruf eğilimi düşük gerçekleşmektedir. Düşük tasarruf eğilimi ve aynı zamanda sermayenin alternatif maliyetinin de yüksek olması (reel faiz oranlarının çok yüksek seviyelerde gerçekleşmesi nedeniyle sermayenin alternatif maliyeti yüksek gerçekleşmektedir) Türkiye'de sermaye birikiminin yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Sermaye birikiminin yetersiz olması üretim, istihdam ve milli gelir gibi makro değişkenlerin daha düşük gerçekleşmesine neden olmaktadır. Öte yandan nüfus artışı da dikkate alındığında kişi başına gelirin daha da düştüğü (sabit kurlar dikkate alındığında) ve dolayısıyla tasarruf eğiliminin daha da azaldığı görülmektedir. Ekonominin içinde bulunduğu bu durum bir kısır döngü oluşturmaktadır.

Aynı zamanda sermaye yetersizliği sebebiyle, yatırım yapmak isteyen girişimciler ve sanayi işletmeleri finansman sorunu ile karşılaşmaktadırlar.

KOBİ'lerin finansman kaynakları genel olarak, öz kaynaklar ve yabancı kaynaklardır. KOBİ'ler bireysel tasarruflardan, ortak fonlarından yada hisse senedi ihracından fon sağlayabilmektedirler. KOBİ'ler kuruluş aşamasında işletmeyi faiz yükümlülüğüne sokmayan öz kaynakla finansman yolunu seçerler. Kuruluş aşamasının tamamlanmasının ardından işletmeler, banka kredileri, ticari borç ve diğer finansman araçlarına yönelebilmektedirler. Öte yandan kullanılan banka kredisi sonucu oluşan ve gelir tablosuna gider olarak yansıtılan finansman gideri ile vergi matrahları düşük gerçekleşmektedir. Pek çok işletmenin vergi ödemekten kaçınmak için (bu durum aslında işletmelerin kar marjlarının düşük olmasına neden olmaktadır) banka kredisi kullanma yoluna gittikleri izlenmektedir.

İzmir, Manisa ve Denizli’de faaliyet gösteren 137 KOBİ üzerinde yapılan bir çalışmanın sonucuna göre, (söz konusu çalışmada kullanılan 137 KOBİ’nin %21,3’ünün 1-5 yıl arası, %30,8’inin 6-10 yıl arası, %10,4’ünün 11-15 yıl arası, %38,2’sinin 15 yıldan fazla süredir faaliyetlerini sürdürdüğü ve yaklaşık %49,6’sının tekstil sektöründe faaliyet gösterdiği belirtilmektedir) KOBİ’lerin %51,1’i finansman yöntemi olarak dağıtılmayan karları kullanmaktadırlar. Ayrıca yine aynı çalışma sonucuna göre, KOBİ’lerin %43,1’i sermaye artırım yoluyla, %39,4’ü banka kredileri yoluyla fon sağlamaktadırlar. Banka kredileri yerine ağırlıklı öz kaynakla finansman sağladıkları izlenen KOBİ’lerin, gerek kredi temininde karşılaştıkları güçlükler ve gerekse borçlanma ile finansal risklerini arttırmak istememeleri nedeniyle finansman yöntemi seçiminde öz kaynakları tercih ettikleri belirtilmektedir. Buna karşın, leasing gibi alternatif finansman olanaklarını kullanan KOBİ’lerin oranının %10,9 olduğu izlenmektedir¹⁷.

Tablo 16: Yatırım Finansmanı Yöntemleri (2001)

<i>Finansman Kaynakları</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Önceki Yıllar Karlarından (Dağıtılmayan Karlar)	70	51,1
Banka Kredileri	54	39,4
Sermaye Artırımı	59	43,1
Ortaklara Borçlar	25	18,2
Leasing	15	10,9
Diğer Kaynaklar	6	4,4

Kaynak: Tülay Yücel, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 8.

¹⁷ Tülay Yücel, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Finansal Yönetim Uygulamaları”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 1-8.

Tablo 17: İşletmelerin Nakit Fazlalarını Hangi Para Piyasası Araçlarına Yatırdıkları ve Sıklıkları

	Küçük Ölçekli İşletme			Orta Ölçekli İşletme			Büyük Ölçekli İşletme		
	Her Zaman (%)	Bazen (%)	Hiçbir Zaman (%)	Her Zaman (%)	Bazen (%)	Hiçbir Zaman (%)	Her Zaman (%)	Bazen (%)	Hiçbir Zaman (%)
Tasarruf Hesabı	48,7	34,2	17,1	40	40	20	39,6	41,7	18,8
Repo	37,2	56,6	6,2	42,1	52,6	5,3	51,9	43	5,1
Mevduat Sertifikası	2,3	11,4	86,4		12,5	87,5	3,6	14,3	82,1
Kısa Vadeli Ticari Senetler	12,2	26,5	61,2		22,2	77,8	9,7	29	61,3
Hazine Bonoları	5,5	36,4	58,2	8,3	50	41,7	9,1	56,8	34,1
Banka Kabul Kredileri	2,3	31,8	65,9		33,3	66,7		29	71
Devlet Tahvili	2	38,8	59,2		25	75	2,9	44,1	52,9
Kısa Vadeli Yabancı Menk. Kıym.	8,3	31,3	60,4		28,6	71,4	6,3	21,9	71,9
Vadeli İşlemler	16,4	55,7	27,9		50	50	16,7	61,9	21,4

Kaynak: Semra Karacaer, Halil Gönenç, “KOBİ’lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz”, 1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 26.

263 işletme üzerinden (144’ü küçük ölçekli, 24’ü orta ölçekli, 95’i büyük ölçekli) yapılan diğer bir araştırma, işletmelerin mevcut giderlerini karşılamalarının ardından ellerinde kalan atıl nakit fazlasını hangi alanlara kanalize ettiklerine ilişkindir. Başarılı bir finansal yönetimin göstergelerinden biri, elde kalan nakit fazlasının, elde tutma maliyetini azaltabilmek üzere çeşitli yatırım alanlarına kaydırılabilmesidir. Yapılan çalışmanın sonucuna göre, küçük ölçekli işletmelerin %48,7’si nakit fazlasını her zaman, %34,2’si bazen tasarruf hesabında değerlendirirken, %17,1’i hiçbir zaman nakit fazlasını tasarruf hesabında değerlendirmemektedir. Yine orta ölçekli işletmelerin %42,1’i nakit fazlasını her

zaman, %52,6'sı bazen repo hesabında değerlendirirken, %5,3'ü hiçbir zaman nakit fazlasını repo hesabında değerlendirmemektedir¹⁸.

KOBİ'lerin finansal yönetimle ilgili diğer bir sorunu ise, pasif kompozisyonun ayarlanması ile ilgilidir. Yani kullanılacak uzun ve kısa vadeli borçlarla öz kaynakların pasif içindeki oranının belirlenmesine yöneliktir. Ayrıca, kullanılacak yabancı kaynak vadesi ile finanse edilecek aktifin vadesinin de uyumlu olması gerekmektedir.

2.2. KOBİ'LERİN BAŞLICA FİNANSMAN SORUNLARI

KOBİ'lerin en önemli sorunu finansman sorunudur. Ülkemizde, gerek Fert Başına Düşen Gelir'in (FBDG) düşük olması, gerekse sermayenin alternatif maliyetinin yüksek olması gibi nedenler dolayısıyla sermaye birikimi yeterince sağlanamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de KOBİ'leri hem nicel hem de nitel açıdan finanse edecek yeterli sermaye bulunmamaktadır. Öte yandan ülkemizde yaşanan krizler, kamunun yüksek borçlanma gereği, bunun sonucu olarak oluşan yüksek enflasyon ve yüksek faizler kaynakların erimesine neden olmuştur. Bu gibi nedenlerle, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler için uygun finansman kaynaklarına ulaşmak, önemli ve temel bir sorundur.

Ülkemizde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal avantajları ve dezavantajları şu şekilde sıralanabilir¹⁹:

KOBİ'lerin Finansal Avantajları:

- Bağımsızlık
- Sübvansiyonlar

---

¹⁸ Semra Karacaer, Halil Gönenç, "KOBİ'lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz", **1. Orta Anadolu Kongresi: "KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları"**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 25, 26.

¹⁹ M.Tamer Müftüoğlu, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri- Sorunlar; Öneriler**; Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1989, s. 51.

KOBİ'lerin Finansal Dezavantajları:

- Finansman konusunda yeterli bilgiye sahip olunmaması (KOBİ'lerde finans uzmanlarının istihdam edildiği, alternatiflerin değerlendirilerek işletme için uygun finansal kararların alındığı ayrı bir finansman bölümü bulunmamaktadır.)
- Sermaye piyasasından yeterince yararlanılamaması
- Yeni ortak konusunda tereddütler
- Oto finansman imkanlarının kısıtlı olması
- Kredi temininde yaşanan teminat sorunu
- İşletme sahibinin kişisel mal varlığı ile de sorumlu tutulması
- Kredi hacminin düşük, kredi maliyetlerinin yüksek olması.

KOBİ'lerin başlıca finansman sorunları, aşağıdaki kısımda, belirli başlıklar altında, ayrıntılı olarak incelenmektedir.

2.2.1. Öz Sermaye ve İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması

KOBİ'lerin en önemli sorunlarından biri öz sermaye ve işletme sermayesinin yetersiz olmasıdır. Yeterli öz sermaye ve işletme sermayesine sahip olunamaması, işletmelerin borçlanma ihtiyaçlarını arttırmaktadır. Artan borçlanma ihtiyacı nedeni ile birlikte ödenen yüksek faizler işletmelerin kar marjlarını da azaltmaktadır. Dolayısıyla zaten yetersiz olan öz sermaye, ödenen yüksek finansman gideri sonrası azalan karların öz sermayeye yeterli tutarda ilave edilememesi nedeniyle daha da yetersiz hale gelmektedir. Nitekim, oto finansman yöntemi olarak adlandırılan elde edilen karların dağıtılmayarak sermayeye ilave edilmesi ile finansman sağlama yöntemi bakımından KOBİ'ler , büyük ölçekli işletmelere göre daha olumsuz şartlar taşımaktadırlar. İşletmelerde nakit çıkışı yaratmayan amortisman gideri de bir oto finansman unsurudur. KOBİ'ler ağırlıklı olarak emek yoğun üretim yapısı ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu özellikleri nedeniyle, sabit varlık yatırımları büyük ölçekli işletmelere göre daha düşük gerçekleşmekte ve sabit varlıklar üzerinden ayrılan amortisman tutarı büyük ölçekli işletmelere göre daha düşük seviyelerde kalmaktadır.

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) tarafından imalat sanayinde faaliyet gösteren 3.667 firmanın 2003-2004 ve 2005 tarihli mali verileri üzerinden bir çalışma yapılmış ve bu çalışma “Sektör Raporları” başlığı altında yayımlanmıştır. Söz konusu çalışmada, 2005 yılı net satış tutarı 10 milyon Euro’dan az olan firmalar küçük ölçekli, 10-50 milyon Euro arası olanlar orta ölçekli, 50 milyon Euro üzerinde olanlar ise büyük ölçekli işletmeler olarak değerlendirilmiştir. Konu kriter çerçevesinde 2.280 işletme küçük ölçekli, 999 işletme orta ölçekli ve 388 işletme büyük ölçekli olarak dikkate alınmıştır. Bu çalışma sonucuna göre, KOBİ’ler imalat sanayi sektörü net satışlarının %26,9’unu gerçekleştirirken, büyük ölçekli işletmeler net satışların %73,1’ini gerçekleştirmiştir²⁰.

Tablo 18 : Ölçekler İtibarıyla Satışlardaki Reel Değişimler

Reel % değişim	Net Satışlar		Yurt İçi Satışlar		Yurtdışı Satışlar	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Küçük	-2,2	-5,5	1,0	-1,5	-9,8	-15,8
Orta	8,1	0,3	9,7	1,4	4,9	-0,9
Büyük	22,7	2,5	16,7	8,4	27,4	-3,7

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005)”, Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 33.

Tablo 18’de de görüldüğü gibi, 2005 yılında yurt içi ve yurtdışı satışlardaki reel değişim 2004 yılına kıyasla azalmıştır. İhracattaki bu azalış, büyük oranda YTL’nin yabancı paralara göre aşırı değerlenmiş olmasının bir sonucudur. Net satışlardaki değişime bakıldığında ise, 2004 yılına göre orta ölçekli ve büyük ölçekli işletmelerin net satışlarındaki reel artışın azaldığı izlenirken, küçük ölçekli işletmelerin net satışları reel olarak %5,5 azalmıştır. Yukarıdaki tablodan da izlenebileceği üzere, reel anlamda KOBİ’lerin gelir yaratma güçlerinin 2004 yılına göre 2005 yılında azaldığı izlenmekte olup, yetersiz işletme sermayesine sahip olan KOBİ’lerin borçlanma ihtiyaçlarının bu paralelde daha da arttığı düşünülmektedir.

²⁰ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005)”, Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 28.

Nitekim Tablo 19’den de görüldüğü gibi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin aktiflerini özkaynaklarıyla finanse ettikleri oranların 2004 yılına göre azaldığı ve kısa vadeli yabancı kaynakların aktif finansmanındaki payının arttığı izlenmektedir.

Tablo 19: Ölçekler İtibarıyla Seçilmiş Finansman Oranları

%	Özkaynaklar/Aktif			Banka Kredileri/Aktif			KVYK/Pasif		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Küçük	37,7	45,7	44,9	24,3	20,8	20,1	48,7	42,8	44,5
Orta	43,8	51,4	50,2	25,7	21,5	22,3	41,8	36,3	38,1
Büyük	46,8	56,1	55,0	20,1	15,9	17,8	36,9	32,2	32,3

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005)”, Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 29.

2005 yılına bakıldığında, küçük ölçekli işletmelerin aktiflerinin %44,9’unu öz kaynaklarla, %20,1’ini banka kredileri ile finanse ettikleri izlenmektedir. Orta ölçekli işletmeler ise, aktiflerinin %50,2’sini öz kaynaklarla %22,3’ünü banka kredileri ile finanse etmektedirler. Büyük ölçekli işletmelerde öz kaynaklarla finansmanın daha yüksek oranda gerçekleştirildiği izlenirken (%55), kullanılan banka kredisinin daha düşük oranda olduğu görülmektedir. (%17,8) Öte yandan pasif kompozisyonu içinde kısa vadeli yabancı kaynak oranlarına bakıldığında en kısa süreli finansmanın küçük ölçekli işletmelerde gerçekleştirildiği izlenmektedir. (%44,5) Pasif kompozisyonu, işletmelerin borçlanma vadeleri açısından gösterge niteliğindedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük ölçekli işletmelere göre daha kısa vadeli borçlanma gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu durum rasyo analizlerinde kullanılan oranların hesaplanmasını da etkilemektedir.

2.2.2. Kredi Sağlamakta Karşılaşılan Güçlükler ve Kredi Maliyetlerinin Yüksek Olması

KOBİ'ler için en önemli finansman sorunu kredi temininde yaşanan sıkıntılar ve kredi maliyetlerinin yüksek olmasıdır. KOBİ'ler para piyasasında faaliyet gösteren finans kurumlarınca, özellikle ticari bankalarca ekonomik açıdan yeterli görünmemeleri nedeniyle miktar, vade, faiz oranı ve teminat yönünden uygun olmayan kredi şartlarıyla karşılaşmaktadırlar. Faaliyetlerine başlangıç aşamasında KOBİ'ler, yeterli fizibilite çalışmalarını ve pazar etütlerini gerçekleştirmemekle birlikte, yatırım için gerekli sermaye tutarını da doğru olarak hesaplayamamaktadırlar. Sabit sermaye yatırımları için gerekli sermaye tutarı dikkate alınırken, işletme sermayesi ihtiyacı çoğu KOBİ tarafından başlangıç aşamasında değerlendirmeye alınmamaktadır. Bunun sonucunda ise, daha işletmenin ilk yıllarında kredi ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan KOBİ'lerin başlangıç sermayesi genellikle kişisel tasarruflardan ve eşten dosttan alınan borçlardan oluşmaktadır. Öz kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle, yatırım projelerinin başarıya yada karlılık potansiyelleri yüksekte olsa ticari bankalardan kredi temin edememektedirler. Nitekim ülkemizde finansal kurumlar bilançosu oturmuş ve sağlam olan işletmelerle çalışmak istemektedirler²¹. Bu noktada ülkemizdeki finansal kurumların, KOBİ'lerin faaliyetlerinde başarılı olacaklarına ve kullandıracakları kredilerin geri ödeneceğine ilişkin öngörülerini (güven duyguları) ön plana çıkarmaktadır. Ülkemizdeki finansal kurumlar, özellikle ticari bankalar KOBİ'lere kullandıracakları kredileri hep bir risk unsuru olarak görmektedirler. Bu sebepten dolayı, büyük işletmelere göre KOBİ'lere kullandırılan kredilerin faiz oranı, risk priminin yüksek öngörülmesi nedeniyle daha yüksek olmaktadır. Ayrıca teminatlandırma açısından da bakıldığında, KOBİ'lerin genellikle ipotek, kefalet ve/veya nakit teminat karşılığında kredi temin ettikleri görülmektedir.

Öte yandan KOBİ'lere kullandırılan kredilerin faiz oranının büyük ölçekli işletmelere göre daha yüksek olmasının bir diğer sebebi ise, bankalar açısından

---

²¹ Halil Sariaslan, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları:Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara, TOBB Yayını, No:281, 1994, s. 45.

büyük hacimde kredi talep eden büyük işletmelerin kredilendirme maliyetinin daha düşük olmasıdır. Nitekim kullanılacak kredi hacmi arttıkça birim YTL başına düşen maliyet azalmaktadır. Bu nedenden dolayı, bankalar büyük ölçekli işletmelere daha düşük faiz oranında kredi kullanılabilmektedirler. Ayrıca piyasada güçlü konumda olan, pazarlık gücüne sahip olan ve ticari bankalarca çalışılmak istenen bazı büyük işletmelere uygulanan faiz oranları daha da düşük olmaktadır. İlaveten ülkemizde bazı işletmeler bir veya birkaç bankayla aynı holding bünyesi altında faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu işletmelerin diğer işletmelere göre kredi temininde bir takım avantajlar elde ettikleri de yadsınamaz bir gerçektir. Bütün bu faktörler KOBİ'leri kredi temininde olumsuz etkilemektedir.

Tablo 20: Ölçekler İtibarıyla Maliyet, Finansman Giderleri ve Karlılık Oranları

	SMM/Net Satışlar		Faaliyet Karı/Net Satışlar		Finansman Gid./Net Satışlar		Net Kar/Net Satışlar	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
%								
Küçük	85,3	85,4	2,8	2,4	3,5	2,6	0,0	0,4
Orta	84,8	86,0	4,6	3,1	3,5	2,7	2,9	1,5
Büyük	83,2	84,8	7,4	5,2	2,2	1,5	5,3	3,9

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, "Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005)", Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 35.

Tablo 20'de de görüldüğü gibi, SMM (Satılan Malın Maliyeti) /Net Satışlar oranına bakıldığında tüm ölçekli firmalarda bu oran, 2004 yılına göre 2005 yılında artış göstermektedir. Söz konusu oranın yükselmesinin yan sıra reel satış artışının çok yüksek gerçekleşmemesinin de etkisiyle, faaliyet karı/net satışlar oranının da 2005 yılında azaldığı izlenmektedir. Öte yandan YTL'deki aşırı değerlenme ile birlikte düşen faizler sonucu finansman giderleri/net satışlar oranının da azaldığı izlenmektedir. Fakat bu orana bakıldığında KOBİ'lerin büyük ölçekli işletmelere göre daha yüksek maliyetle kredi temin ettikleri görülmektedir. Bu oran küçük işletmeler için %2,6, orta ölçekli işletmeler için %2,7 ve büyük ölçekli işletmeler için %1,5 olarak gerçekleşmiştir. SMM /Net satışlar oranının daha düşük olması ve

finansman giderlerinin daha düşük olması nedeniyle, büyük ölçekli işletmelerin KOBİ'lere göre kar marjlarının daha yüksek olduğu izlenmektedir. Net kar/net satışlar oranı küçük ölçekli işletmeler için %0,4, orta ölçekli işletmeler için %1,5 ve büyük ölçekli işletmeler için %3,9 olarak gerçekleşmektedir.

2.2.3. Teşviklerden Yeterince Yararlanılamaması

Belirli ekonomik faaliyetlerin, diğer faaliyet kollarına göre daha hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, devlet tarafından çeşitli uygulamalarla verilen maddi ve gayri maddi yardımlar, özendirme teşvik olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de KOBİ'lere yönelik finansman sistemine yönelik teşvik mekanizmasının çok sağlıklı işlemediği ve sistemde kullanılacak kaynakların artırılmasına yönelik projelerin geliştirilemediği izlenmektedir. Bununla birlikte imalat sanayi dışındaki sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik desteklerin çok kısıtlı olduğu izlenmektedir. Devlet bankalarının ciddi görev zararları vermeleri, etkin bir teşvik politikasının uygulanamamasının nedenlerinden biridir²².

Uygulanacak teşvik politikalarının sektörel seçiminde, katma değeri yüksek, ekonomiye katkısının yüksek olduğu sektörler göz önüne alınmalıdır. Bununla birlikte etkin bir teşvik politikasının KOBİ'lerin finansman sorununun çözümünde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

2.2.4. Ekonomik Politikaların ve Enflasyonun Firmalar Üzerine Etkisi

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, fert başına düşen gelir düzeyinin düşük olmasına paralel olarak tasarruf eğilimi düşük olmakta ve yurt içi tasarruflar yetersiz düzeylerde kalmaktadır. Yetersiz yurtiçi tasarruflarla birlikte elde edilen döviz gelirleri hedeflenen kalkınma sürecinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan yatırımları tam olarak finanse edememektedir. Ekonomik darboğazlara neden olan

---

²² T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, **2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma Grubu Raporları-2**, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/tik2004/cilt12.pdf>, 04.06.2007, s. 102.

tasarrufların ve döviz gelirlerinin yetersizliği, gelişmekte olan ülkelerde ve dolayısıyla Türkiye’de sermaye yetersizliği şeklinde yapısal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin üretim fonksiyonu, sermayenin yetersiz olması nedeniyle (emek faktörünün sermayeye göre fazla olması nedeniyle), sermayenin tam kapasitede kullanılması sonucu elde edilen eksik istihdam üretim ve gelir fonksiyonu olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla söz konusu faktör oransızlığı nedeniyle ekonomi enflasyonist bir ortama girmekte ve enflasyon ve işsizliğin bir arada yaşandığı stagflasyon ortaya çıkabilmektedir. Böylece sermaye yetersizliği Türkiye’de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde makroekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır²³.

Öz sermayeleri yetersiz olan KOBİ’ler, söz konusu makroekonomik istikrarın olmadığı bir ortamda çok büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Nitekim, Türkiye’de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde sermaye yetersizliği ve enflasyon nedeniyle reel faiz oranları çok yüksek seviyeleri görebilmektedir. Spekülatif sermaye hareketlerinin bu tarz ekonomilere girerek faiz arbitrajından yararlanmak istemeleri sonucu, ulusal para aşırı değerlenmiş hale gelmektedir. Ulusal paranın aşırı değerlenmesi KOBİ’lerin ihracatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan bu şekilde spekülatif para hareketlerinin artması sonucu ülke ekonomileri giderek kırılgan hale gelmekte olup, ortaya çıkan en ufak bir problem sonucunda ağır krizlerle karşı karşıya kalınmaktadır. Nitekim, Türkiye’de yaşanan 1994 ve 2000 krizlerinin ekonomiye maliyeti çok yüksek olmuştur.

Yüksek enflasyon ve krizlerin olduğu dönemlerde KOBİ’lerin öz kaynakları giderek erimektedir. Üretimde kullanılan girdiler genellikle peşin alınmakta iken, (işgücü maliyetleri, enerji, vs..) üretilen mal veya hizmetler piyasaya belirli vadelerle satılmaktadır. İstikrarsızlık ortamında alacak tahsilatlarında sıkıntılar yaşanmaktadır. Aynı zamanda enflasyonist ortamda üretim maliyetlerinde de artış izlenmektedir. Dolayısıyla bu paralelde işletmelerin finansman ihtiyaçları da artmaktadır²⁴.

---

²³ Ahmet Zengin, “Makroekonomik İstikrar ve KOBİ’ler”, (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_37.pdf, 07.06.2007, s. 2.

²⁴ Famil Şamiloğlu, Ufuk Uygun, “KOBİ’lerde Ekonomik Kriz Yönetimi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı: 57, Ekim-Kasım, Aralık 2001, (Çevrimiçi) <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/57MaliCozum/13-%2057%20FAM%20C4%B0L%20C5%9EAM%20C4%B0LO%20C4%9ELU%20%20.doc>, 07.06.2007.

Düşük kar marjı ve verimlilik ile faaliyetlerini sürdürmekte olan KOBİ'ler, sermaye piyasasından yeterince yararlanamamakta olup, finansman ihtiyaçlarının büyük bir kısmını banka kredileri ile karşılamak durumundadırlar. Dolayısıyla, KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmelere göre faiz oranlarındaki değişikliklerden daha fazla etkilenmektedirler. Para politikası aracı olan faiz oranlarındaki değişiklikler, KOBİ'lerin finansman sorunları üzerinde önemli etkilere sahiptir.

2.2.5. Sermaye Piyasalarından Yararlanma Olanaklarının Kısıtlı Olması

İşletmelerin bir diğer finansman sağlama yöntemi sermaye piyasaları yoluylaadır. İşletmelerini büyütmek ve daha ucuz finansman kaynakları bulabilmek için girişimcilerin, halka açılma yöntemini kullandıkları izlenmektedir. Halka açılma yöntemi ile finansman sağlanabilmesi, söz konusu yöntemin avantajlarının ve dezavantajlarının iyi bir şekilde analiz edilmesine bağlıdır. Halka açılma yönteminin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir²⁵:

Halka Açılma Yönteminin Avantajları:

- Daha düşük maliyetli sermaye sağlama olanağı;
- Borçlanma imkanlarını artırma olanağı;
- İşletme değerini artırma olanağı;
- Prestij sağlama olanağı;
- Likiditenin artırılması olanağı;

Halka Açılma Yönteminin Dezavantajları:

- Kontrol kaybı olasılığı;
- Şirket içi bilgilerin ortaya çıkması;
- Ortakları sürekli memnun etme çabası içinde olunması;
- Devamlı gelişme için baskılar;

---

²⁵ Kaya, Peçen, **op.cit.**, s. 19.

- Masraflar.

Türkiye’de KOBİ’lerin sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarının kısıtlı olması arz yönlü ve talep yönlü sorunlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sermaye piyasası gereklerinden olan hesap-kayıt düzeni, mali yükümlülükler, vb.. güçlükler, kamuyu bilgilendirme ve gerekli raporların hazırlanması konusundaki donanım eksiklikleri, ülkesel yada bölgesel bazda tanıma/ımaj sorunları arz yönlü sorunlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda, KOBİ’lerin bir takım kamu düzenlemelerinden kaçınmak amacıyla küçük ölçekte kalmak istemeleri, kar paylaşımı ve yönetimin kaybı gibi endişeleri, bu işletmelerin sermaye piyasalarından yeterince yararlanamamalarına sebep olmaktadır. Öte yandan talep yönlü sorunlar arasında, KOBİ hisselerinin yüksek risk taşıması, kar marjlarının düşük olması veya kar dağıtamayacak olmaları, likiditelerinin düşük olması gibi sorunlar yer almaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik, yapılan çeşitli çalışmalar arasında, işletmelere ortak olmak üzere finansal destek sağlama amacıyla olan KOBİ A.Ş.’nin çalışmaları, , İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası)’de mevcut olan ülkenin çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli şirketlerin hisse senetlerinin likit, güvenli ve şeffaf bir ortamda işlem görmesini sağlamak amacıyla İkinci Ulusal Pazar’ın kurulması²⁶ ve risk sermayesi işletmelerine yönelik çalışmalar yer almaktadır²⁷.

---

²⁶ İMKB, (Çevrimiçi) http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/hisse.htm#ikinci_ulusal, 09.06.2007.

²⁷ Ayhan Yüksel, “Basel-II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri”, **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Raporları: 2005/4**, Ağustos 2005, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1275Basel_II_SME.pdf, 09.06.2007, s. 9, 10.

2.3. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLER

Türkiye’de çeşitli kurumlarca KOBİ’lerin finansman sorunlarına yönelik, bir takım destekler sağlanmaktadır. Aşağıdaki bölümde, bu kurumlar ve bu kurumlarca sağlanan destekler, “Kamu Bankaları ve Devlet Kurumları Yoluyla Sağlanan Destekler”, “Özel Ticari Bankacılık Yoluyla Sağlanan Destekler” ve “KOBİ’lere Yönelik Alternatif Finansman Yolları” başlıkları altında incelenmektedir.

2.3.1. Kamu Bankaları ve Devlet Kurumları Yoluyla Sağlanan Destekler

2.3.1.1. Türkiye Halk Bankası A.Ş.

Esnaflık, sanatkar ve KOBİ’lere finansman sağlama amacıyla kurulan Halk Bankası’nın, “Halkbank Girişimci KOBİ Bankacılığı” adıyla KOBİ’lere sağlamakta olduğu bazı hizmetler aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir²⁸:

- Esnaf, Ticaret, Sanayi Odalarından birine yada Meslek Odalarına (Eczacılar Odası, Mimarlar Odası vb.) kayıtlı olan tüm küçük ölçekli işletmelere sunulan “Halk İşlem Kredisi”
- KOBİ Sanayi Kredisi
- Finansal Destek Kredisi
- İş Makineleri Kredisi
- Ürün Geliştirme Kredisi
- ISO 9000 ve CE Kredisi
- Fuar ve Sergilere Katılma Kredisi
- İşyeri Edindirme Kredisi

---

²⁸ Türkiye Halk Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=232>, 10.06.2007.

- Yüksek Teknoloji Kredisi
- Nakit-Gayri Nakit Krediler
- Bilgisayar Yazılım Kredisi
- Turizm sektöründe faaliyet gösteren firmaların tamir-bakım, yenileme, ekipman ve tefriş malzemesi alımı ile diğer ihtiyaçları gibi gereksinimlerinden kaynaklanan lölü sezondaki" finansman ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kullanılan "Güneş Kredisi"
- Tarım Sektörüne Yönelik, Tarım Destek Kredisi, Traktör ve Tarım Makineleri/Ekipmanları Kredisi ve Seracılık Kredisi
- Eximbank tarafından, belirli malların serbest dövizle kesin olarak ihracı taahhüdü karşılığında kullanılan ve Halk Bankası'nca aracılık edilen Yeni Türk Lirası ve Döviz İhracat Kredisi
- Toplu İşyeri Kredisi, Konut Yapı Kooperatifi İnşaat Kredisi,
- Esnek Ödemeli Kredi ve Bütçe Kredisi
- Kadın Girişimci Kredisi
- Franchising Kredisi
- Halk Bankası ve KOSGEB arasında yapılan protokol kapsamında, faizin tamamının KOSGEB, anaparasının Halk Bankası tarafından karşılanacağı sıfır faizli, KOSGEB KOBİ İhracat Destek Kredisi ve KOSGEB KOBİ İstihdam Destek Kredisi. Belirli koşulları sağlayan işletmelere kullanılacak KOSGEB KOBİ İhracat Destek Kredisi'nin azami limiti 100 milyon USD ve azami vadesi 6 aydır. Yine belirli koşulları sağlayan işletmelere kullanılacak KOSGEB KOBİ İstihdam Destek Kredisi kapsamında kullanılacak kredi limiti, toplam limitin 100 milyon YTL'yi geçmemesi şartıyla her bir yeni eleman istihdamı için 20 milyon YTL'dir. Kredinin vadesi 18 ay olup, kredi anaparası; kredi vadesi süresince 6'şar aylık periyotlarda, 3 eşit taksitte geri ödenecektir.

İlaveten Banka'nın aracı sıfatıyla işletmelere kullandığı krediler arasında, ülke kredileri, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Global Kredileri, Orta/Uzun Vadeli AYB Döviz Kredi, Fransız Kalkınma Ajansı (FKA) KOBİ Kredisi ve Dünya Bankası

KOBİ Kredisi yer almaktadır. İçinde bulunduğumuz dönem itibarıyla, banka hisselerinin yaklaşık %75'i Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na ait olup, yaklaşık %25'i halka açıktır.

2.3.1.2. Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı

Sermayesinin %59'u Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne (%43 A Grubu, %16 B Grubu), %16'sı Vakıfbank Memur ve Hizmetlileri Emekli ve Sağlık Yardım Sandığı Vakfı'na ait olmak üzere, %25'i halka açık olan Vakıflar Bankası tarafından "KOBİ Kredileri" adı altında KOBİ'lere kullanılan krediler, İşletme İhtiyaç Kredisi, Hammadde Alımı Kredisi, İşyeri Edindirme Kredisi, Esnaf Destek Kredisi, Plaka Kredileri, Araç Kredileri, Traktör Kredisi, Organik Tarım/Sera Kredisi, Üç Sezon Vadeli Turizm Destek Kredisi, Franchising Kredisi, Esnaf ve sanatkarlara, meslek odası üyelerine (avukat, mimar, tıp doktoru, diş hekimi, eczacı vb. Serbest meslek erbapları) ve imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lere kullanılan Vakobi Yatırım Kredisi, KOSGEB destekli krediler olan e-KOBİ Bilişim Kredisi, KOSGEB İhracat Destek Kredisi ve KOSGEB İstihdam Destek Kredisi, İskonto Kredileri, Spot Krediler, Çek/Senet Karşılığı Kredi, Döviz Kredileri, Döviz Endeksli Krediler, Türkiye İhracat Bankası A.Ş. (Eximbank) kredileridir.

Ayrıca bankanın aracılık sıfatıyla işletmelere kullandığı orta/uzun vadeli yatırım kredileri arasında, AYB Kaynaklı Krediler ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (AKKB) Kaynaklı Krediler yer alırken, Avrupa'da yerleşik muhtelif Bankalarla yapılan Çerçeve Kredi Anlaşmaları kapsamında satış ve/veya hizmet sözleşmesinin ilgili ülke sigorta kuruluşlarınca garanti kapsamına alınması kaydıyla, Türkiye'deki yatırımcıların bazı ülkelerden; arsa ve bina bedeli hariç olmak üzere (arsa ve bina harcamaları ile makine ekipman bedelinin %15'i yatırımcı tarafından finanse edilecektir) ithal edeceği makine ve teçhizat bedelinin %85'i yapılan Çerçeve Kredi Anlaşmaları kapsamında kredilendirilebilmektedir. Genellikle 5 yıl vadeli (bankalarca bu süre uzatılabilmektedir) ve 6 ayda bir anapara ve faiz ödemeli olarak kullanılan bu ülke kredilerinden bazıları, İsviçre ERG Kredisi, Almaya Hermes

Kredisi, İspanya CESCE Kredisi ve Belçika ONDD Kredisidir. Yine Vakıfbank tarafından proje finansmanı amaçlı kullanılan diğer yatırım kredileri, New York şubesi tarafından kullanılan New York Yatırım Kredisi ve banka iştiraki olan Vakıfbank International AG tarafından kullanılan Viyana Yatırım Kredisidir²⁹.

2.3.1.3. Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank)

Hisseleri A ve B Grubu olmak üzere ikiye ayrılan ve A Grubu hisselerin Hazine'ye ait olup, sermayenin %51'ni teşkil ettiği ve B Grubu hisselerin Hazine'ce kamu ve özel sektör bankaları ve benzeri finansman kuruluşları ile sigorta şirketlerine ve diğer gerçek ve tüzel kişilere devredilebilir nitelikte olup, sermayenin %49'unu teşkil ettiği³⁰, Türk Eximbank, ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurtdışında faaliyet gösteren girişimcileri, kısa ve orta-uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredi, sigorta ve garanti programları ile desteklemektedir. Aynı zamanda ihracat hacmini artırmak amacıyla, vadeli ihracat alacaklarını iskonto etmektedir.

Banka'nın kullandırmakta olduğu "Kısa Vadeli İhracat Kredileri" başlığı altında yer alan "KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri", KOBİ'lere ihracat taahhüdü karşılığında ve malların serbest dövizle ihraç edilmesi koşulu ile kullanılmaktadır. Limiti 100 milyon USD, vadesi 540 gün olan bu kredi için teminat olarak, anapara ve faizin % 50'si oranında banka teminat mektubu ile anapara tutarında teminat senedi alınmaktadır. Mali kriterleri (borç/öz kaynak oranı $\leq 5,70$, cari oran ≥ 1 ve son 2 mali yıldan birinde zarar etmemiş olmak) ve etik ve hukuki kriterleri sağlayan KOBİ'ler, YTL ve döviz bazında kullanılabilen bu krediden yararlanabilmektedir. Sevk Öncesi İhracat Kredisi, Dış Ticaret Şirketleri Kısa Vadeli İhracat Kredisi, İhracata Hazırlık Kredisi ve Sevk Öncesi Reeskont Kredisi bankanın "Kısa Vadeli İhracat Kredisi" başlığı altında kullandırmakta olduğu diğer kredilerdir. Ayrıca "Özellikli Krediler" başlığı altında kullanılan Yurt Dışı Mağazalar Yatırım Kredisi, Özellikli İhracat Kredisi, Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı ve Yurtdışı Müteahhit

²⁹ Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı, (Çevrimiçi) <http://www.vakifbank.com.tr/1358.aspx>, 10.06.2007.

³⁰ Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.eximbank.gov.tr/uygulama/anasozlesme.pdf>, 11.06.2007, s. 5.

Hizmetlerine Yönelik Teminat Mektubu Programı standart kredi ve garanti programlarının dışında kalan, ancak bunları tamamlayıcı nitelikteki programlardır. Bunlarla birlikte, bankanın kullandırmakta olduğu diğer krediler içinde Uluslararası Pazarlama Nakliye Kredisi, Turizm Pazarlama Kredisi ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi yer almaktadır. Aynı zamanda Banka, İslam Kalkınma Bankası (İKB) ile işbirliği içerisinde sevk sonrası ihracat finansmanı ve ithalat finansmanı programlarına Türkiye Milli Acentesi konumunda aracılık yapmaktadır. Bu kapsamda kullanılan krediler ise, İhracata Yönelik İthalat Finansman Kredisi ve İhracat Finansmanı Programıdır³¹.

2.3.1.4. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

Ödenmiş sermayesinin %99'u Hazine Müsteşarlığı'na ait olmak üzere kalan %1'lik kısmı halka açık olan Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. (TKB), anonim şirket statüsündeki işletmelere, YTL ve döviz bazında, yatırım ve işletme kredisi şeklinde finansman desteği sağlamaktadır. TKB'nin KOBİ'lere sağlamakta olduğu bazı hizmetler aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir³²:

- *Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kaynaklı Yatırım Kredisi:* Toplam aktif büyüklüğü 75 Milyon EURO'dan az, çalışan sayısı 500 kişiden az, KOBİ kapsamında olmayan ortakların sermaye payı toplamı 1/3'den az olan sanayi (tarımsal sanayi dahil), turizm ve hizmetler sektöründe hizmet veren şirketler yararlanabilmektedir.
- *Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (AKKB) Kaynaklı Yatırım Kredisi:* Toplam aktif büyüklüğü 75 Milyon EURO'dan az, çalışan sayısı 500 kişiden az, KOBİ kapsamında olmayan ortakların sermaye payı toplamı 1/3'den az olan sanayi ve turizm sektöründe hizmet veren şirketler yararlanabilmektedir.

³¹ Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) http://www.eximbank.gov.tr/html_files/MENU-2.htm, 11.06.2007.

³² Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.tkb.com.tr/default.htm>, 19.06.2007.

- İslam Kalkınma Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi: Yatırımcıların yerli ve ithal makine-teçhizat alımlarının ve bu makine teçhizatla ilgili montaj hizmetlerinin finansmanında kullanılır. Yatırım Teşvik Belgesinde yatırımın finansmanı bölümünde kendilerine bir dış kredi öngörüsü yapılan ve ihracat potansiyeli olan yatırımcılar yararlanabilmektedir.
- ICO (İspanya Kaynaklı Döviz Kredisi-Instituto de Credito Oficial): Yatırımcıların İspanya'dan ithal edecekleri mal ve hizmet bedellerinin en az %85'inin finansmanında kullanılmaktadır.
- Fransız Kalkınma Ajansı Kredisi: Ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere KOBİ'lere yatırım ve işletme sermayesi ihtiyaçlarının finansmanında kullanılmaktadır.
- KFW (Kreditanstalt für Wiederaufbau) Kaynaklı Döviz Yatırım Kredisi: Yatırımcıların Almanya'dan ithal edecekleri Alman orijinli makine teçhizatın finansmanında kullanılmaktadır.
- UBS (Union Bank of Switzerland) Kaynaklı Döviz Yatırım Kredisi: Yatırımcıların İsviçre'den ithal edecekleri İsviçre orijinli makine teçhizat alımları ve bu makine teçhizatla ilgili montaj hizmetlerinin finansmanında kullanılmaktadır.
- Banka Kaynaklı Yatırım ve İşletme Kredileri: İşletme kredilerinden, sanayi ve hizmet sektöründeki yatırımcılar yararlanabilmektedir.

KOBİ'lerin finansman sorunlarına yönelik olarak, TKB ve TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) arasında "Teknik İşbirliği Protokolü" imzalandığı belirtilmekte olup, bu protokol çerçevesinde TOBB tarafından TKB'nin tanıtılarak, belirlenen büyük odalarda TKB çalışanları bulundurulacak, dönemsel sektör raporları hazırlanarak, KOBİ'lere kullanılacak kredi miktarının artırılmasının hedeflendiği izlenmektedir.

2.3.1.5. Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.

1991 yılında kurulan Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF)'nin ortaklığında TOBB (%50,04), KOSGEB (%48,54) ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (%1,29), TOSYÖV ve Halk Bankası yer almaktadır. KOBİ'lerin banka kredilerinden yeterince yararlanamamalarının sebepleri arasında yer alan teminat sorununun, KGF kefaleti ile ortadan kaldırılmaya çalışılması hedeflenmektedir. Kullanılacak kredilere KOBİ'ler adına KGF garantör/kefil olmakta ve bu sayede KOBİ'lerin banka kredilerinden yararlanma olanaklarının artırılması amaçlanmaktadır. Söz konusu garantiden, imalat, madencilik ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler yararlanabilmektedir. Fona göre KOBİ'ler, 250 kişiden az işçi istihdam eden işletmeler olarak tanımlanmaktadır. KGF'nin bir KOBİ'ye kullanılabileceği kefaletin limiti 400.000.-Euro veya muadili YTL'dir. Riskin paylaşımı ilkesine göre çalışan KGF, kredinin en çok % 80'ine kadar kefalet vermekte olup, 200.000.- Euro'yu aşan kefalet taleplerinde azami oran % 70 olmaktadır. KGF tarafından kefalet verilen krediler şöyledir: Yeni İş Kurma, Mevcut Tesisin Genişletilmesine Yönelik Krediler, Hammadde Teminine Yönelik Krediler, Yeni Teknoloji Kullanımına Yönelik Krediler, Yeni İş Yerine Taşınma Kredileri, Nakit Sıkıntısını Gidermeye Yönelik Krediler, İhracatın-İthalatın Finansmanına Yönelik Krediler, Teminat Mektubu Amaçlı Krediler, Finansal Kiralama ve KOBİ'lerin Kullandığı Diğer Nakdi ve Gayri Nakdi Krediler³³.

2.3.2. Özel Bankacılık Sektörü Yoluyla Sağlanan Destekler

Özel bankacılık sektöründe yer alan belli başlı bankaların KOBİ'lere sağlamakta olduğu krediler aşağıda başlıklar halinde incelenmektedir.

---

³³ Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.kgf.com.tr/3hangitur.htm>, 19.06.2007.

2.3.2.1. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Yapı Kredi Bankası'nın tanımına göre KOBİ'ler 0-3 milyon USD yıllık ciroya sahip firmalardır. KOBİ Bankacılığı adı altında KOBİ'lere sağlanan krediler arasında, nakdi krediler başlığı altında Borçlu Cari Krediler, Spot Krediler, İskonto/İştirah Kredileri, Esnek Ticari Hesap ve onaylandığı tarihte bir döviz cinsine endekslenerek YTL karşılığı kullanılan ve ihracat taahhüdü içermeyen Döviz Endekli Krediler yer alırken, gayri nakdi krediler başlığı altında Gayri nakit YTL Krediler (Geçici, Avans ve Kati Teminat Mektupları) ve ithalatın finansmanı, ihracat/döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı yada yatırım finansmanı amaçlarına yönelik yurtdışı işlemlerde kullanılan Gayri Nakit YP (Yabancı Para) Krediler (Dış Ticaret Ödemeleri, Akreditifli Ödeme, Kabul Kredili Ödeme, YP Teminat Mektupları) yer almaktadır. Gayri nakdi YTL krediler, mal teslimi, borç ödemesi veya iş ifası gibi konularda muhataba karşı yükümlülüklerin yerine getirilememesi durumunda sözleşme kapsamında hiçbir koşul olmaksızın ödenmesi Banka tarafınca garanti edilen kredilerdir. Gayri Nakdi YP Kredilerde ise, kredi tipine göre koşullu yada koşulsuz ödeme garantisi değişebilmektedir.

Öte yandan yine "KOBİ Bankacılığı" adı altında yer alan KOBİ Kredileri aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır³⁴:

Nakit Destek Kredisi: İşletme sermayesi ihtiyacını karşılamaya yönelik, geçerli teminatlar kapsamında azami 36 ay vadeli olmak üzere, ayda bir, 3 ayda bir, 6 ayda bir eşit taksitler halinde veya 6aya kadar geri ödemesiz olarak kullanılabilen ve üst limit sınırı olmayan kredilerdir.

Makine Donanım Kredisi: 2. el veya sıfır makine, ekipman, donanım, yedek parça, vb. alımların finansmanına yönelik, azami 60 ay vadeli olmak üzere, ayda bir, 3 ayda bir, 6 ayda bir eşit taksitler halinde veya 6aya kadar geri ödemesiz olarak kullanılabilen ve üst limit sınırı, satın alınacak ürünün KDV hariç tutarı kadar olan kredilerdir.

³⁴ Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) http://www.yapikredi.com.tr/tr-TR/kobi_bankaciligi/kredi_urunleri/kobi_kredi.aspx, 26.06.2007.

Ticari İş Yeri Kredisi: Ticari faaliyetlerde kullanılmak üzere satın alınacak işyeri vasfına sahip gayrimenkul ve taşınmazların finansmanına yönelik, azami 60 ay vadeli olmak üzere, ipotek alınarak veya ilave teminat ile ayda bir, 3 ayda bir, 6 ayda bir eşit taksitler halinde veya 6aya kadar geri ödemesiz olarak kullandırılabilen ve üst limit sınırı, finansmana konu olan gayrimenkulün ekspertiz değerinin %65'i olan kredilerdir.

Sezona Hazırlık Kredisi: Turizm sektöründe faaliyet gösteren otel, pansiyon, acente ve benzeri KOBİ'lerin turizm sezonu öncesi yenileme ve diğer finansman ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, geçerli teminatlar kapsamında azami 36 ay vadeli olmak üzere, ayda bir, 3 ayda bir, 6 ayda bir eşit taksitler halinde veya 6aya kadar geri ödemesiz olarak kullandırılabilen ve üst limit sınırı olmayan kredilerdir. Söz konusu kredi kapsamında, sektörün nakit akışına paralel olmak üzere, esnek ödeme seçenekleri de sunulmaktadır.

Tarımsal Üretim Kredisi: Doğrudan çiftçiye (üreticiye), dikimden sonraki gübreleme, sulama, hasat toplama dönemindeki finansal gereksinimlerini karşılamaya yönelik, azami 12 ay vadeli olmak üzere, kefalet, çek-senet ve ipotek teminatlarından bir veya birden fazlası ile vade sonunda anapara + faiz ödemeli olarak kullandırılan ve üst limit sınırı olmayan kredilerdir.

Seracılık Kredisi: Seracılıkla uğraşan üreticilerin fide alımı, gübre, ilaçlama, naylon, plastik ve benzeri tüm gereksinimlerini karşılamaya yönelik, azami 12 ay vadeli olmak üzere, kefalet, çek-senet ve ipotek teminatlarından bir veya birden fazlası ile vade sonunda anapara + faiz ödemeli olarak kullandırılan ve üst limit sınırı olmayan kredilerdir.

Traktör Kredisi: Tarım sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 0 kilometre traktör alımlarının finansmanına yönelik, azami 48 ay vadeli olmak üzere, traktör rehini ve kefalet, çek-senet, ipotek seçeneklerinden biri ile, taksitli kredi olarak yılda bir

ödemeye varan ödeme seçenekleriyle kullandırılan ve üst limit sınırı satın alınacak traktör bedelinin %75'i olan kredilerdir.

Ticari Taksi Kredisi: Ticari taksi araç yenilemesine veya ticari taksi plakası sahiplerinin diğer nakit ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, araç yenileme için azami 48 ay vadeli, diğer nakit ihtiyaçlarına yönelik ise azami 36 ay vadeli olmak üzere, ticari taksi plakası rehini veya ek teminatlar ile, aylık eşit taksitli olarak kullandırılan ve üst limit sınırı araç yenilemelerinde anahtar teslim bedelinin %100'ü, diğer nakit ihtiyaçları için taksi plakası güncel piyasa değerinin %30'u kadar olan kredilerdir.

Ticari Araç Kredisi: Ticari araç finansmanına yönelik, azami 48 ay vadeli olmak üzere, Araç rehini ile aylık eşit taksitli olarak kullandırılan ve üst limit sınırı araç anahtar teslim bedelinin %80'ni olan kredilerdir.

Franchising Kredisi: Franchising yöntemi ile ticari faaliyette bulunacak olan veya mevcutta bir franchising sistemine dahil olan işletmelerin doğabilecek finansman ihtiyacını karşılamaya yönelik, azami 36 ay vadeli olmak üzere, geçerli teminatlar kapsamında ayda bir, 3 ayda bir, 6 ayda bir eşit taksitler halinde veya 6aya kadar geri ödemesiz olarak kullandırılabilen ve üst limit sınırı İsim hakkı bedeli, dekorasyon, demirbaş alımı vb. finansmanı için tutarın en fazla %65'i olan kredilerdir.

2.3.2.2. Türkiye İş Bankası A.Ş.

Banka tarafından, "Küçük İşletmeler Kredisi" başlığı altında KOBİ'lere, vadesi 1-36 ay arası değişen ve teminatına kefalet, ipotek, mevduat rehini,vb.. alınan Küçük İşletmeler YTL Kredisi, Küçük İşletmeler İhracat Döviz Kredisi, ekipman, bilgisayar vs.. gibi malların finansmanına yönelik Küçük İşletmeler Faturalı Alışveriş Kredisi ve Yatırım Teşvik Belgesinin İç Kredi/ Dış Kredi/ Döviz Kredisi bölümlerinde belirtilen tutarları geçmemek kaydıyla azami USD 250.000 veya karşılığı YTL olarak, ilk 1 yılı anapara ödemesiz olmak üzere azami toplam 5 yıl

vadeli olan Orta-Uzun Vadeli Küçük İşletmeler Yatırım Kredisi kullanılmaktadır³⁵.

2.3.2.3. Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

Banka tarafından, “KOBİ Kredileri” başlığı altında KOBİ’lere, KOBİ Bankacılığı Destek Kredileri alt başlığı altında 3 aydan 36 aya kadar esnek vade koşulları ile Makinelerimizi Yenileyelim, Teknolojimizi Geliştirelim ve Bizim İşyerini Yenilesek isimli özel krediler, ilk 6 ay geri ödemesiz olmak üzere azami 7 yıl vadeli KOBİ Proje Kredileri, nakit ve gayri nakit krediler kullanılmaktadır. Ayrıca çeşitli sektörlerde özel hazırlanan kredilerin yanı sıra çeşitli odalarla yapılan anlaşmalar çerçevesinde söz konusu oda üyesi işletmelere kullanılan özel krediler de mevcuttur³⁶.

2.3.2.4. Akbank T.A.Ş.

Banka tarafından KOBİ’lere eşit taksitler halinde kullanılan krediler, taksitli ticari kredi, hammadde alım kredisi, makine ekipman kredisi, taşıt/filo kredisi, konut/işyeri kredi, yurtdışı fuar destek kredisi, bilişim destek kredisi, eczane kredisi, turizme destek kredisi, taksitli ihracat kredisi ve değişen faizli taksitli KOBİ kredisidir. Ayrıca tarım destek kredisi başlığı altında pamuk, ayçiçeği, tütün, üzüm, patates ve çeltik üretiminde bulunan çiftçilere finansman desteği sağlanmaktadır. Bu kredilere ilaveten KOBİ’lere nakit, gayri nakit ve dış ticaretin finansmanına yönelik krediler de kullanılmaktadır³⁷.

---

³⁵ Türkiye İş Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.isbank.com.tr/kurumsal/k-finansman-kucuk.html>, 30.06.2007.

³⁶ Türkiye Garanti Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) http://www.garanti.com.tr/bankacilik/kobi/kobilere_ozel/oda_anlasmalari/, 30.06.2007.

³⁷ Akbank T.A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.akbank.com/103.aspx>, 30.06.2007.

2.3.2.5. Finansbank A.Ş.

Banka tarafından İşletme Bankacılığı adı altında KOBİ'lere çeşitli nakdi ve gayri nakdi krediler kullanılmaktadır. Ayrıca yine KOBİ Destek alt başlığı altında imalat, taahhüt, turizm ve tarım sektörlerine yönelik özellikli krediler kullanılmakta olup, dış ticaret ve ticari araç finansmanına yönelik finansal destekler sağlanmaktadır. Bankanın diğer bir uygulaması ise, ticaret ve sanayi odalarıyla anlaşmalar yaparak oda üyelerine çeşitli kolaylıklar sağlanmak olup, Alman Kalkınma Bankası, Fransız Kalkınma Kuruluşu ve Kredi Garanti Fonu aracılığıyla da çeşitli krediler kullanılmaktadır. Yine Finansbank'ın KOBİ'lere yönelik en önemli uygulaması "KOBİ Finans" başlığı altında, KOBİ'leri bilgi, uzmanlık, deneyim, vizyon ve ihtiyaçlarına uygun ürünlerle buluşturmaya yönelik olmak üzere, piyasaların yakından takip edebildiği ve hemen her konuda ücretsiz bilgi ve danışmanlık hizmeti verildiği Internet portalıdır³⁸.

2.3.2.6. Fortis Bank A.Ş.

Banka "Girişimci Bankacılık" başlığı altında KOBİ'lere, çeşitli ticaret ve sanayi odaları ile anlaşmalar çerçevesinde, Girişimci Destek Kredisi sağlamaktadır. Söz konusu kredinin limitleri 5.000 YTL ile 100.000 YTL arasında olup, 24 aya kadar kullanılabilirlikte olup, vade seçeneğine göre faiz oranları sabitlenebilmektedir. Ayrıca Banka, Dünya Bankası tarafından Türk Eximbank aracılığıyla özel sermayeli ihracatçı firmaları destekleyerek kısa vadeli işletme sermayesi sağlamak veya orta vadeli yatırım finansmanı için kaynak yaratmak amacıyla İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi (EFIL: Export Finance Intermediary Loan)'ne kullandırmalarına aracılık etmektedir³⁹.

³⁸ Finansbank A.Ş. (Çevrimiçi) <http://www.finansbank.com.tr/isletme/kobifinans.jsp>, 30.06.2007.

³⁹ Fortis Bank A.Ş., (Çevrimiçi) http://www.fortis.com.tr/sirketlericin/dinamik_girisimci.jsp, 30.06.2007.

2.3.2.7. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.

2002 yılında Sınai Yatırım Bankası'nın devredildiği Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB), Türkiye'nin ilk özel yatırım ve kalkınma bankasıdır. İşletmelerin ağırlıklı uzun vadeli yatırımlarına finansman sağlayan banka, aynı zamanda işletmelere yönelik danışmanlık, teknik yardım ve finansal aracılık hizmetleri sağlamaktadır. TSKB'nin işletmelere sağlamakta olduğu krediler arasında, Dünya Bankası İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi (TSKB bu kredide aracı banka rolünü üstlenmekte olup, krediler ticari bankalar ve finansal kiralama şirketleri tarafından kullanılmaktadır), Dünya Bankası Yenilenebilir Enerji Kredisi, AYB Kredisi, AYB Çevre Kredisi, AYB Küçük İşletmeler Aracılık Kredisi, (TSKB bu kredide aracı banka rolünü üstlenmekte olup, krediler ticari bankalar ve finansal kiralama şirketleri tarafından kullanılmaktadır), KFW Alman Sanayileşme Fonu, KFW Çevre Kredisi, KFW KOBİ Kredisi (TSKB bu kredide aracı banka rolünü üstlenmekte olup, krediyi hissedarı olan 3 ticari banka aracılığıyla kullanılmaktadır), Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredileri, Fransız Kalkınma Ajansı Kredisi ve JBIC Kredisi (Japonya Uluslararası İşbirliği Bankası: Japan Bank for International Cooperation) yer almaktadır. 2006 yılında 631 milyon USD plasman yapan bankanın, plasmanlarının %49'unu uzun vadeli yatırım kredilerinin, %37'sini işletme sermayesi kredilerinin ve %13'ünün finansal kiralama fonlarının oluşturduğu belirtilmektedir⁴⁰.

2.3.3. Yabancı Kaynaklı Krediler

Yabancı kurumlarca finansmanı sağlanan ve Türkiye'deki aracı bankalarca direk kullanılan, veya aracı bankanın seçtiği ticari bankalarca ve finansal kiralama şirketlerince kullanılan krediler aşağıda alt başlıklar halinde incelenmektedir.

---

⁴⁰ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., (Çevrimiçi) <http://www.tskb.com.tr/Kredilendirme.aspx>, 02.07.2007.

2.3.3.1. Dünya Bankası Kredileri

Dünya Bankası tarafından sağlanan kredilerden olan EFIL (Export Finance Intermediary Loan: İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi) II Kredisi, 1999-2004 yılları arasında yürürlükte olan EFIL I kredisinin başarısını sürdürmek üzere ve reel sektör ile ihracatın gelişimini destekleyecek katalizör görevini sağlamak üzere Dünya Bankası tarafından temin edilmiştir. Söz konusu proje kapsamında 2004-2009 yılları arasında kullanılmak üzere T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın garantisi kapsamında TSKB'nin aracılık görevini üstlendiği 300 milyon USD tutarında kredi sağlanmıştır. Bu kredinin 215 milyon USD'si TSKB'nin aracılığı ile ticari bankalarca yatırım veya işletme sermayesine yönelik kredi olarak kullanılabilir olup, 85 milyon USD'si leasing şirketleri tarafından kullanılabilir⁴¹.

2004 yılı içerisinde EFIL II kredisinin başarıya ulaşması ve yoğun talep oluşturması sonucu Dünya Bankası tarafından Türkiye'deki ihracatçılara kullanılmak üzere 6 yıl geri ödemesiz olmak üzere toplam 16 yıl vadeli EFIL III kredisi temin edilmiştir. Kredinin amacı gelişmiş ve sağlıklı finansal sistemle beraber özel sektörün hızlı gelişimi ve buna paralel olarak ta istihdam yaratabilmesini sağlamaktır. Söz konusu proje kapsamında 2005-2010 yılları arasında kullanılmak üzere T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın garantisi kapsamında TSKB'nin aracılık görevini üstlendiği 200 milyon USD ve 80 milyon Euro tutarında kredi sağlanmıştır. Bu kredinin 165 milyon USD'si ve 65 milyon Euro'su TSKB'nin aracılığı ile ticari bankalarca yatırım veya işletme sermayesine yönelik kredi olarak kullanılabilir olup, 35 milyon USD'si ve 15 milyon Euro'su leasing şirketleri tarafından kullanılabilir⁴².

Ayrıca Dünya Bankası tarafından Türkiye'ye, çeşitli amaçlara yönelik olmak üzere farklı türlerde kredi kullanılmaktadır. Onaylanan krediler arasında 30 Kasım 2005 itibarıyla; tarım sektörüne yönelik 620 milyon USD'lik kredi paketi, Enerji

---

⁴¹ The World Bank, "Second Export Finance Intermediary Loan (EFIL II)" (Çevrimiçi)

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20188182~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>, 08.07.2007.

⁴² The World Bank, "Third Export Finance Intermediary Loan (EFIL III)", (Çevrimiçi) <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20668714~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>, 08.07.2007.

sektörüne yönelik 500 milyon USD’lık kredi paketi ve yapısal uyum amaçlı 1 milyar USD’lık kredi paketi yer almaktadır⁴³.

2.3.3.2. Avrupa Yatırım Bankası Kredileri

1958 yılında imzalanan Roma Anlaşması ile kurulan Avrupa Yatırım Bankasının merkezi Lüksemburg’tadır. Sermayesi AB’ne üye ülkeler tarafından karşılanan ve topluluk içinde mali özerkliğe sahip bir tüzel kişilik olan AYB, kar amacı gütmeksizin AB’nin dengeli büyümesini sağlayacak yatırım projelerinin finansmanını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Türkiye AB üyesi bir ülke olmadığından AYB’den doğrudan kredi alamamakta, oluşturulan bazı programlar çerçevesinde kredi temin etmektedir. AYB tarafından kamu ve özel sektöre yönelik kredi sağlanmakta olup, Türkiye’de finanse edilen sektörler arasında enerji (elektrik, petrol, gaz, rüzgar,vs.), altyapı (şehir ve çevre altyapısı), üretim, turizm, telekominakasyon ve taşımacılık sektörü yer almaktadır⁴⁴.

AYB’nin Türkiye’ye yönelik kullandığı krediler; doğrudan finansman yoluyla sağlanan bireysel krediler (25 milyon Euro üzerindeki projeler) ve aracı bankalar yoluyla finanse edilen global (küresel) krediler (aracı bankalar- TSKB ve Vakıfbank aracılığıyla 25 milyon Euro altındaki KOBİ projelerine verilen Global Krediler) olmak üzere 2 ana başlık altında toplanmaktadır. Doğrudan finansman yoluyla sağlanan bireysel kredilerden olan **AYB Kredisi**, özel sektöre ait imalat sanayi, enerji, turizm ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren, AYB’nin KOBİ tanımına göre 500 kişinin altında işçi çalıştıran, net sabit kıymetler tutarı 75 milyon Euro’nun altında kalan işletmelerin yatırım projelerinin finansmanını sağlamaya yönelik bir kredidir. Finansman tutarı toplam yatırım tutarının en fazla %50’sine kadar olup, bir işletmeye kullanılabilecek en yüksek kredi tutarı 12,5 milyon Euro’dur. Kullanılabilecek en uzun vade ise 2 yıl geri ödemesiz toplam 7 yıldır. Diğer bir doğrudan finansman yoluyla sağlanan bireysel kredi türü ise **AYB Çevre**

⁴³ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, “Dünya Bankası Aktif Kredi Portföyü”, (Çevrimiçi) <http://www.hazine.gov.tr/aktifkrediportfoyu.pdf>, 08.07.2007, s. 1.

⁴⁴ Avrupa Yatırım Bankası, “Türkiye’deki Avrupa Yatırım Bankası Kredileri”, (Çevrimiçi) http://www.eib.org/Attachments/country/turkey_tr.pdf, 08.07.2007, s. 6.

Kredisi'dir. Söz konusu kredi ise, özel sektör kuruluşlarının ve Organize Sanayi Bölgelerinin endüstriyel kirliliği azaltmak üzere gerçekleştirdikleri yatırımların finansmanına yönelik kullanılan kredidir. Kullanılabilecek kredi tutarı toplam yatırım tutarının %50'si kadar olup, asgari yatırım tutarı 500 bin Euro olmalı ve 25 milyon Euro'yu aşmamalıdır. Kullanılabilecek en uzun vade ise 2 yıl geri ödemesiz toplam 7 yıldır. **Küçük İşletmeler Aracılık Kredi** ise, aracı bankalar yoluyla finanse edilen global krediler arasındadır. Bankalar bu kredi kapsamında aracı rolü oynamakta olup, ticari bankalar ve leasing şirketlerince söz konusu krediyi küçük ve orta ölçekli özel sektör projelerine kullanılmaktadırlar. Kullanılabilecek kredi tutarı toplam 150 milyon Euro'dur⁴⁵.

2.3.3.3. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredileri

AKKB, 1956 yılında KOBİ'lere istihdam yaratılması, eğitim ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi, az gelişmiş yörelerde yaşam şartlarının iyileştirilmesi gibi amaçları gerçekleştirmeye yönelik kurulmuştur. AKKB tarafından kredi tahsisine yönelik belli başlı şartlar aranmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir: AKKB finansmanı proje toplam maliyetinin %50'sinden fazlasını kapsayamaz (doğan afet projeleri için bu oran %70'e ulaşabilmektedir), KOBİ'lere yönelik kredilerde işin başlama tarihi, finansman tarihinden geriye dönük olarak en fazla 1 yıl olmalıdır, projenin bankaya sunulduğu aşamasında iş ilerleme oranı %40'ı aşamaz. Türkiye, 1956 yılında AKKB'ye katılmıştır. 1956-2004 yılları arasında AKKB'den sağlanan kredi tutarı 1,3 milyar USD olup, söz konusu yıllar arasında AKKB'nin sağlamış olduğu toplam kredi tutarı 4,4 milyar USD'dir. Türkiye'ye sağlanan 1,3 milyar USD'nin %21'i KOBİ'lere kullanılırken, %31'i sulama projelerine yönelik, %27'si doğal afet projelerine yönelik kullanılmıştır⁴⁶.

⁴⁵ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "Avrupa Yatırım Bankası Kredileri", (Çevrimiçi) <http://www.deltur.cec.eu.int/webpub/documents/FactSheets/04-ABYatirimBankasiKredileri.pdf>, 08.07.2007, s. 2.

⁴⁶ Sedat Çal, "Avrupa Birliği Kredi Olanakları", **Sunum**, Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 2005, (Çevrimiçi) http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/SUNUM_AYB_Dis_TiCARET%20SEMNERi_25%20NiSAN%202005son.pdf, 08.07.2007, s. 15-19.

2006 yılında AYB ve AKKB ile 7 adet kredi sözleşmesi imzalanmış olup, söz konusu anlaşmalar çerçevesinde AYB'den 735 milyon Euro, AKKB'den 201,6 milyon Euro tutarında finansman imkanı temin edilmiştir. Yine 2006 yılında AYB'den 315,2 milyon Euro ve AKKB'den 23,8 milyon Euro olmak üzere toplamda 339 milyon Euro proje kredisi kullanılmıştır. 2000-2006 yılları arasında söz konusu kredi kuruluşlarından sağlanan kredi tutarı 3,727 milyar Euro olup, (3,125 milyar Euro AYB'den, 602 milyon Euro AKKB'den) bu tutarın 1,250 milyar Euro'su belirli projeler dışında KOBİ'lere kullanılmak üzere temin edilmiş kredilerdir. Fakat kullanım oranlarına bakıldığında, kullanım oranlarının çok az yada hemen hemen hiç olmadığı izlenmektedir⁴⁷.

2.3.4. KOBİ'lere Yönelik Alternatif Finansman Yolları

2.3.4.1. Leasing Yoluyla Finansman

Leasing, diğer bir ifadeyle finansal kiralama işlemi, belirli bir yatırım malının, mülkiyeti leasing şirketinde olmak üzere, sözleşme ile belirlenen tutarlar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşme süresi sonunda daha önce taraflarca belirlenen düşük bir bedel üzerinden söz konusu yatırım malının mülkiyetinin kiracıya devredilmesi yöntemidir. Sözleşme süresi sonunda mallar kiracıya devredilebileceği gibi, leasing sözleşmesi daha düşük bir kira tutarı ile uzatılabilmekte yada mallar kiracı tarafından leasing şirketine iade edilebilmektedir.

Ülkemizde leasing işlemleri 1985 yılında kabul edilen 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanun'un kabulü ile uygulamaya başlanmıştır. Söz konusu kanuna göre finansal kiralama sözleşmesine taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilirken, patent gibi fikri ve sınai haklar finansal kiralama sözleşmesinin konusu olamamaktadır. Yine Finansal Kiralama Kanunu'na göre sözleşmeler 4 yıl süre ile feshedilememekte

---

⁴⁷ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, "2006 Yılı Faaliyet Raporu", **Rapor**, Ankara, 2007, (Çevrimiçi) http://www.hazine.gov.tr/faaliyet_raporu_2006.pdf, 08.07.2007, s. 28, 29.

olup, istisnai durumlar Bakanlar Kurulu'nca çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenmektedir⁴⁸.

Leasing yönteminin bir takım avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Yöntemin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir:

Leasing Yönteminin Avantajları:

- Cari kullanımda uygulanan KDV oranı %18 iken, leasing yöntemi ile kiralanan makine için KDV oranı %1 olarak uygulanmaktadır. Ticari araç finansmanında ise KDV oranının %8'lere düştüğü görülmektedir⁴⁹. 1 Temmuz 2003 itibarıyla yapılan yasal değişiklik sonrasında leasing yöntemi ile finansman sağlayan firmalar, yapılan sözleşmelerde, sözleşmeden doğan kullanım haklarını bilançolarında kayıtlamaktadırlar. Dolayısıyla, bilançonun pasifinde leasing borçları da söz konusu tarih itibarıyla yer almaya başlamıştır. Bu şekildeki kayıtlama yöntemi ile firmaların borçlanma oranları eski uygulamaya göre daha yüksek hesaplanmaktadır. Öte yandan leasinge konu yatırım malı aktifte maddi olmayan duran varlıklar içerisinde yer almakta olup, firmalar söz konusu mal üzerinden amortisman ayırmaktadırlar. Ayrıca döneme ilişkin oluşan leasing giderleri de finansman giderleri olarak firmaların gelir tablolarında yer almaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde gelir tablosundaki finansman gideri ve amortisman giderlerindeki artış ile firmanın vergiye konu matrahında azalma olmaktadır. Bu durumda firmaların daha az vergi ödemelerini sağlamaktadır.
- Leasing Yöntemi ile projenin tamamı finanse edilebilmekte olup, yatırım sürecinde özkaynakların finansman kompozisyonunda bulunmasına gerek kalmamaktadır. Dolayısıyla işletmeler özkaynaklarını işletme finansmanı için kullanabilir hale gelmektedirler.
- Leasing sözleşmelerinde uygulanacak faiz oranları sabitlenmekte olup, bu durum kiracı işletme için riski düşüren bir unsur oluşturmaktadır. Ayrıca

⁴⁸ T.C. Hazine Müsteşarlığı, "Finansal Kiralama Kanunu", **Kanun**, No: 3226, Resmi Gazete No: 18795, 28.06.1985, (Çevrimiçi) <http://www.hazine.gov.tr/mevzuat/finkirkan.html>, 10.07.2007.

⁴⁹ Finansal Kiralama Derneği, "Leasing Nedir?", (Çevrimiçi) <http://www.fider.org.tr/pageStructure.aspx>, 11.07.2007.

kiracı şirketler söz konusu yöntemde esnek vade seçeneklerini tercih edebilmektedirler.

Leasing Yönteminin Dezavantajları:

- Leasing şirketlerince projelerin değerlendirme süreci zaman almaktadır. Bunun nedeni olarak ise değerlendirmeye alınacak kriter sayısının fazla olması gösterilmektedir. (bilanço analizlerinin yanı sıra makinelerin piyasa değeri, vs...) ⁵⁰
- Mülkiyetin leasing şirketinde olması nedeniyle, kiralanan malın kullanım serbestliği kısıtlanmaktadır.
- Uzun vadeli kredi sözleşmesi olduğundan faiz oranı nispeten daha yüksek olmaktadır.

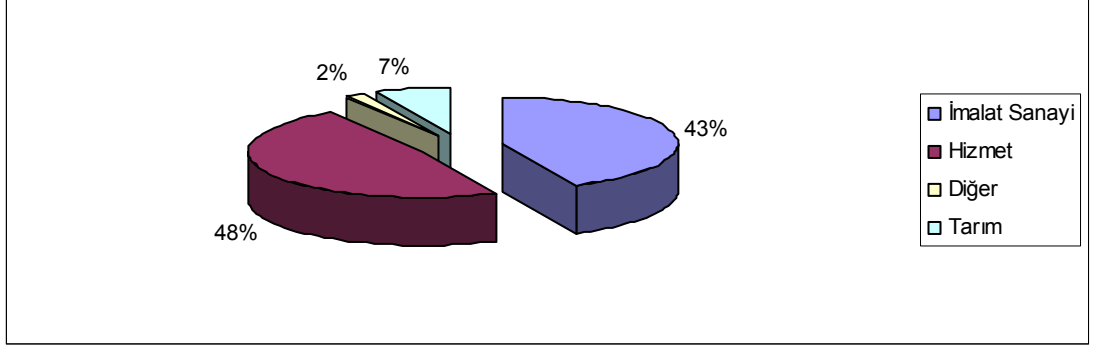
Türkiye’de 82 leasing şirketi, 11 yatırım ve kalkınma bankası, 5 özel finans kurumu olmak üzere toplamda leasing işlemi gerçekleştiren 98 tane kurum mevcuttur ⁵¹. Bu şirketlerin pek çoğunun Finansal Kiralama Derneği (FİDER) altında örgütlendikleri izlenmektedir. FİDER’in amacı mesleki alanda ortak ilke ve hedefleri saptamak ve bu hedeflerin ve ilkelerin üye şirketler arasında koordinasyonunu sağlamak şeklinde belirtilmektedir. FİDER tarafından yapılan çalışmaya göre, 2006 yılında leasing işlem hacmi dolar bazda 2005 yılına göre %24’lük bir artışla 5,271 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Yine söz konusu çalışmaya göre 2005 yılında leasing şirketlerince 37.239 proje finanse edilirken, 2006 yılında bu sayı 42.963 adete yükselmiştir. Finanse edilen ekipmanlar içinde %74’lük payla makine ve teçhizat ilk sırayı alırken, bunu %13’lük payla kara,deniz, hava ulaşım araçları, %6’lık payla büro ekipmanları ve %7’lik payla gayrimenkul finansmanı takip etmektedir. USD bazda 2005 yılına göre en büyük artışın deniz ulaşım araçlarının finansmanında gerçekleştirildiği kaydedilirken (%254), hava ulaşım araçlarının finansmanında ciddi bir azalma olduğu izlenmektedir. (-%57) 2006 yılı verileriyle

---

⁵⁰ Hande D. Süzer, “İşlem Süresinde 1 Gün Mümkün mü?”, **Capital Aylık İş ve Ekonomi Dergisi**, 1 Mart 2007, (Çevrimiçi) http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=4047, 11.07.2007.

⁵¹ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, “Finansal Kiralama Şirketlerine İlişkin Genel Bilgiler”, (Çevrimiçi) <http://www.hazine.gov.tr/stat/finans/ti59.htm>, 13.07.2007

birlikte sektörün 22 yıllık bir süreçte gerçekleştirdiği proje adedinin 250.000’e, işlem hacminin ise 30 milyar USD’ye ulaştığı belirtilmektedir⁵².

Grafik 4: 2006 Yılında Gerçekleştirilen Leasing Projelerinin Sektörel Dağılımı

Kaynak: FİDER, “Leasing Sektörünün 2006 Yılı İşlem Hacmi 5,3 Milyar Dolara Yaklaştı”, **Leasing Dünyası Bülteni**, Sayı:18, Nisan 2007, (Çevrimiçi) http://www.fider.org.tr/wswFiles/document/document_161/Leasing%20D%3%bcnyas%4%b1%20s ay%4%b118.pdf, 13.07.2007, s. 7.

Yukarıdaki grafik 2006 yılı içinde gerçekleştirilen leasing projelerinin sektörel dağılımını göstermekte olup, hizmet sektörü %48’lik payla en fazla işlem gerçekleştirilen sektör olmuştur. Hizmet sektöründeki en yüksek pay ise %22’lik oranla inşaat sektörüne aittir. Hizmet sektörünü takiben projelerin % 43’ünün imalat sanayinde faaliyet gösteren kuruluşlara, %7’sinin tarım sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlara, %2’sinin ise diğer sektörlerde faaliyet gösteren kuruluşlara gerçekleştirildiği izlenmektedir.

KOBİ’ler Türkiye’de leasing yöntemi ile finansmandan yeterince yararlanamamaktadırlar. Bunun nedenleri arasında, konu yönetime ilişkin yeterince bilgi sahibi olunmaması, mülkiyet duygusunu kaybettikleri için bu yönteme sıcak bakmamaları gibi konular yer almaktadır. Ülkemizde leasing yönteminden en fazla büyük ölçekli işletmelerin faydalandığı izlenmektedir. Nitekim BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu) tarafından hazırlanan 2006 yılı Finansal Piyasalar Raporu’na göre, finansal kiralama şirketlerinin aktifleri içinde büyük ölçekli

⁵² FİDER, “Leasing Sektörünün 2006 Yılı İşlem Hacmi 5,3 Milyar Dolara Yaklaştı”, **Leasing Dünyası Bülteni**, Sayı:18, Nisan 2007, (Çevrimiçi) http://www.fider.org.tr/wswFiles/document/document_161/Leasing%20D%3%bcnyas%4%b1%20s ay%4%b118.pdf, 13.07.2007, s. 6, 7.

işletmelerin payı %70,3 iken, orta ölçekli işletmelerin payının %22,8, küçük ölçekli işletmelerin payının %6,9 olarak gerçekleştiği izlenmektedir⁵³.

2.3.4.2. Factoring Yoluyla Finansman

Factoring, işletmelerin kredili satışlarından doğan alacaklarının belirli bir ücret karşılığı factor olarak adlandırılan finansal kuruluşlar tarafından satın alındığı ve söz konusu alacakların tahsil sorumluluğunun üstlenildiği finansman yöntemidir. Factoring işleminde 3 taraf vardır. Bunlar; factoring şirketi (factor), bir mal veya hizmet satışı sonucu alacak hakkı doğan işletme (satıcı) ve bir mal veya hizmet alımı sonucunda ödeme yükümlülüğünde bulunan işletmedir. (alıcı) Factoring şirketleri belirli bir oranda peşin ödeme yaparak satıcı firmanın alacaklarını devralır, bu alacakların takip ve tahsilini sağlar⁵⁴. Factoring işlemi temel olarak, geri dönülebilir ve dönülemez olarak ikiye ayrılmaktadır. Geri dönülebilir factoringte factor firmasının alacağın tahsil edilememesi durumunda satıcı firmaya geri dönülüp söz konusu alacak tutarı talep edilebilmektedir. Geri dönülemez factoringte ise tüm risk factor firmasınındır.

Factoring işlemi, satıcı firmalara alacak vadesinden önce finansman sağlama imkanı tanımaktadır. Bu yöntemle firmalar banka kredilerine göre daha düşük faizle finansman sağlayarak finansman maliyetlerini azaltmaktadırlar⁵⁵. Öte yandan alacak hakkının satış işlemi, işletmelerin alacak tahsilatında sıkıntı yaşadığı izlenimi verebilmekte olup, işletmelerin piyasada güven kaybetmelerine neden olabilmektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren factoring şirketlerinin faaliyetleri, 10/10/2006 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 26315 karar sayılı Yönetmelik kapsamında

---

⁵³ BDDK, “Finansal Piyasalar Raporu”, **Rapor**, Aralık 2006, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/1651BDDK_FPR_Aralik2006_27042007.pdf, 13.07.2007, s. 66.

⁵⁴ Öcal Usta, **İşletme Finans ve Finansal Yönetim**, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2002, s. 183-185.

⁵⁵ Zekai Özdemir, “Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Factoring ve Forfaiting İşlemleri”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı No: 2005/2: 194-224, 2005, (Çevrimiçi) <http://kosbed.kou.edu.tr/sayi10/zozdemir.pdf>, 13.07.2007, s. 205.

düzenlenmiştir⁵⁶. Ülkemizde 91 tane factoring şirketi faaliyette bulunmaktadır⁵⁷. BDDK tarafından hazırlanan Finansal Piyasalar Raporuna göre, 2006 yılında factoring sektöründe gerçekleştirilen işlem hacmi 2005 yılına göre %41,1 oranında artış göstererek 26,4 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen işlemlerin sektörel bazda dağılımına bakıldığında, işlemlerin %67'sinin sanayi sektöründe yer alan işletmelerle, %28'nin hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerle, %2'sini tarım ve %3'nün diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerle gerçekleştirildiği izlenmektedir. Factoring işletmelerinin aktif yapısına bakıldığında, aktif büyüklüğünün %43,5'nin büyük ölçekli işletmelerden, %35,9'unun orta ölçekli işletmelerden ve %20,6'sının orta ölçekli işletmelerden oluştuğu görülmektedir⁵⁸.

2.3.4.3. Forfaiting Yoluyla Finansman

Forfaiting, özellikle mal veya hizmet ihracından doğan alacakların forfaiter diye adlandırılan finansal kuruluşlarca satın alınması işlemidir. Forfaiting işleminde, genellikle ithalatçı tarafından borcuna karşılık ihracatçıya vermiş olduğu emre yazılı senet ve poliçeler kullanılmakta ve işlemin gerçekleşmesinin ardından ihracatçının yükümlülüğü kalmamaktadır⁵⁹. Forfaiter belirli bir iskonto üzerinden satın aldığı senetli ve poliçeli alacaklar karşılığında banka garantisi talep etmektedir. Forfaiting işleminde ithalatçı ve ihracatçı arasında bir ticari anlaşma yapılmakta olup, fiyat ve ödeme garantisi üzerinde anlaşmaya varılır. İthalatçı malları teslim aldıktan sonra, banka garantisini de temin edip borç senetlerini banka aracılığı ile ihracatçıya iletir. Bunun ardından ihracatçı senetleri forfaitera satar ve nakit temin eder. Forfaiting işleminde vade 3 aydan başlayıp 10 yıla kadar uzayabilmekte olup, vadeler dış ticarete konu olan ürüne, dış ticaretin gerçekleştirildiği ülkelere ve ithalatçı firmanın ülkesine ve ekonomisine değişebilmektedir⁶⁰.

⁵⁶ Factoring Derneği, (Çevrimiçi) <http://www.factoringdernegi.org.tr/index.asp?Mtype=4&Op=31>, 13.07.2007.

⁵⁷ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, "Factoring Şirketleri", <http://www.hazine.gov.tr/stat/finans/ti62.htm>, 13.07.2007.

⁵⁸ BDDK, *op.cit.*, s. 73.

⁵⁹ Arif Uğur, "Forfaiting Nedir?", **Makalemiz**, 21.04.2007, (Çevrimiçi) <http://www.makalemiz.com/yazi.php?yad=2057>, 13.07.2007.

⁶⁰ Çolakoğlu, *op.cit.*, s. 182.

Forfaiting yönteminin ihracatçı açısından, sabit faizli finansman sağlama, böylelikle faiz değişimlerinden etkilenmeme, ithalatçı açısından istihbarat yapmaya, alacağı tahsil etmek gibi işlere uğraşmaya gerek kalmaması ve vadeli alacağın nakde dönüşmesi gibi avantajları olmakla birlikte, yüksek maliyet, ithalatçı firmanın ülkesindeki mevzuatların yakından takip edilmesi, garantörün güvenilirliği hakkında forfaiter'ı ikna etmek gerekliliği gibi dezavantajları da bulunmaktadır⁶¹.

Ülkemizde forfaiting yönteminde henüz istenilen işlem hacmine ulaşamadığı izlenmektedir.

2.3.4.4 Risk Sermayesi Şirketleri

Risk Sermayesi, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD, İngiltere, Japonya gibi teknoloji ağırlıklı sanayileşme stratejisine sahip ülkelerde ortaya çıkmış olup, dinamik, üretken fakat finansal açıdan problemleri olan girişimcilerin yatırım fikirlerini gerçekleştirmeye olanak sağlayan bir yatırım finansman modeli olarak tanımlanmaktadır⁶².

Risk Sermayesi, yatırım fikrine sahip yada yeni kurulmuş fakat finansal açıdan yetersiz şirketlere yüksek risk ile birlikte yüksek getiri elde etme amacındaki risk ortaklığı tarafından hisse senedi karşılığı ortak olunması, aynı zamanda girişimciye hem öz kaynak hem de yönetim desteği sağlanması, belirli bir dönem sonucunda beklenen düzeye ulaşan şirketteki hisselerin yüksek getiri ile satılması şeklindeki finansman modelidir. Uygulamadaki örneklere bakıldığında risk sermayesi ile ilk kurulan şirketin bilişim markası "Digital" olduğu izlenmektedir. Söz konusu firmanın 1957 yılında Amerikan Research & Development isimli şirketin 70 bin USD'lik yatırımı ile kurulmuş olduğu, 5 yıl içinde şirketin piyasa değerinin 3,5 milyar USD'a ulaştığı ve yine 1998 yılında risk sermayesi ile kurulmuş bir diğer şirket olan Compaq'a 10 milyar USD'ye satıldığı belirtilmektedir.⁶³ The National

⁶¹ Erkut Onursal, "Kredili Satışların Orta Vadeli Finansmanına Yardımcı Bir Yöntem: Forfaiting", (Çevrimiçi) <http://www.ihracatdunyasi.com/makale/makale17.html>, 18.07.2007.

⁶² Sermaye Piyasası Kurulu, "Girişim Sermayesi (Venture Capital) Nedir?", (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/kyd/yo/rsyo/gsyo_tanitimrehberi.html, 21.07.2007.

⁶³ Göktuğ Cenk Akkaya, M. Yılmaz İçerli, "KOBİ'lerin Finansal Problemlerinin Çözümünde Risk Sermayesi Finansman Modeli", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:3, Sayı:3, 2001, (Çevrimiçi) <http://www.sbe.deu.edu.tr/yayinlar/dergi/dergi10/icerli.pdf>, 21.07.2007, s. 61-67.

Venture Capital Association'ın (Ulusal Risk Sermayesi Birliği) verilerine göre 2006 yılında ABD'de gerçekleştirilen işlem sayısı 3.591 olup, toplam yatırım tutarı 26,4 milyar USD'dir.⁶⁴

Risk Sermayesi Finansman Modelinin işleyişi dört ana başlık altında özetlenebilmektedir. Bunlar; fonların toplanarak risk sermayesi fonunun oluşturulması, yatırım önerilerinin toplanması ve değerlendirilmesi, ortaklık payının belirlenmesi ve girişime yatırılmış olan fonların likidasyonudur. Söz konusu dört aşama sonrasında hisse senetlerinin satılması sonucu elde edilen karın genellikle %80'inin fon sahiplerine, %20'sinin ise risk sermayesi yatırım ortaklığına kaldığı izlenmektedir. Risk Sermayesi Finansman Modelinin KOBİ'ler açısından avantajları aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir⁶⁵:

- Atıl tasarrufların yeni girişimcilere aktarılmasını kolaylaştıran modelde, anapara ve faiz biçiminde sabit geri ödeme yükümlüğü bulunmamaktadır.
- Risk sermayesi finansman modeliyle öz kaynak temin edebilen işletmelerin, yabancı kaynak ihtiyacı azalmaktadır.
- Risk Sermayesi Finansman Modeli, küçük işletmeler aracılığıyla yeni teknolojilerin denemesini ve uygulanmasını kolaylaştırmaktadır.
- Modelle birlikte sorumluluk üstlenen risk sermayesi yatırım ortaklığı, işletmelere yönetsel ve teknik destek sağlamaktadır.

Ülkemizde 1992 yılında alınan ekonomik istikrar tedbirleri içinde yer alan finans reformu bölümünde risk sermayesi modeline yer verilmiştir. Konu modele ilişkin yasal düzenleme ise 1993 yılında Resmi Gazete'de yayınlanan "Risk

---

⁶⁴ National Venture Capital Association, "US Venture Capital Investment By Year", (Çevrimiçi) <http://www.nvca.org/ffax.html#>, 21.07.2007.

⁶⁵ Kemalettin Çonkar, "Risk Sermayesi Finansman Yönteminin Küçük ve Orta Boy İşletmeler Açısından Önemi ve Uygulanabilirliği", **1. Orta Anadolu Kongresi: "KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları"**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 34-44.

Sermayesi Yatırım Ortaklığı'na İlişkin Esaslar Tebliği" ile gerçekleştirilmiştir⁶⁶. Türkiye'de faaliyet gösteren belli başlı risk sermayesi şirketleri arasında İş Girişim, Vakıf Risk, Türkven, Soros ve AIG yer almaktadır⁶⁷. Ülkemizde risk sermayesi yaklaşık 300 milyon USD fon büyüklüğüne ulaşmış olup, söz konusu yöntem ülkemizde henüz beklenen düzeyde kullanılamamaktadır⁶⁸.

2.4. AB'DE VE OECD ÜLKE ÖRNEKLERİNDE KOBİ'LERE SAĞLANAN FİNANSAL DESTEKLER

2.4.1. AB'de KOBİ'lere Sağlanan Finansal Destekler

Avrupa Birliği Komisyonu, tüm girişimlerin küçük ölçekli işletmelerin bakış açısından değerlendirilmesini ve KOBİ'lerin ihtiyaçlarına öncelik verilmesini sağlamak amacıyla taşıyan "Önce Küçük Düşün" ilkesini Avrupa Birliği politikasının ve ulusal politikaların kalbine yerleştirmeye çalışmaktadır. KOBİ'ler AB için hayati öneme sahiptir. Öyle ki, Avrupa Birliği'ndeki toplam işletmelerin %99 unu oluşturan KOBİ'ler; istikrarlı büyümenin sağlanması ve daha rekabetçi ekonomiye sahip olunması gibi birlik için önemli amaçlara ulaşılmasında çok önemli role sahiptir⁶⁹.

AB, hibe, kredi ve bazen garanti şeklinde olmak üzere KOBİ'lere finansman desteği sağlamaktadır. Söz konusu destekler doğrudan yada belirli bir program

---

⁶⁶ Abdullah Kaya, **Dünya'da ve Türkiye'de Risk Sermayesi**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, Ekim 2001, (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2001_AbdullahKaya.pdf, 21.07.2007, s. 33.

⁶⁷ Ayfer Arslan, "Girişim Sermaye Sistemi sistemi nasıl işler?", **İş Venture Capital Haberleri**, 14.01.2003, (Çevrimiçi) http://www.isgirisim.com.tr/News/2004/2003_ocak14_dunya.html, 21.07.2007.

⁶⁸ Beytullah Yılmaz, "KOBİ'lerin Finansman Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Risk Sermayesi Finansman Modeli", **Dış Ticaret Dergisi**, No:33, Ekim 2004, s. 12, (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>, 21.07.2007.

⁶⁹ European Commission, "Putting SMEs First", (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sme_pack_en.pdf, 22.07.2007, s. 5.

çerçevesinde ulusal yada bölgesel bazda kullanılabilmektedir. AB'nin KOBİ'lere sağladığı destekler 4 ana başlık altında incelenmektedir⁷⁰:

2.4.1.1. Doğrudan Finansman Destekleri

Söz konusu destekler çerçevesinde, çevre, araştırma ve eğitim gibi belirli konulara yönelik finansal destekler sağlanmakta olup, bu desteklerin düzenlemesi ve uygulanması Avrupa Komisyonu'nun çeşitli departmanlarınca yürütülmektedir., Konu desteklerin kullanımında uluslararası, istikrarlı ve katma değer yaratan projelere sahip olma şartı aranmakta olup, KOBİ'ler genellikle söz konusu desteklere kendileri başvurmaktadır.

Söz konusu destekler; çevre, enerji ve taşıma sektörü başlığı altında sağlanan LIFE+ programı (2007-2013 dönemini kapsayan program için öngörülen bütçe 2,1 milyar Euro), büyüme ve istihdam açısından yeni Lizbon stratejisiyle uyumlu olan 2007-2013 dönemini kapsayan ve yaklaşık 3,6 milyar Euro tutarında bütçe ayrılan Rekabetçilik ve Yenilikçilik Çerçeve programı (CIP: Competitiveness and Innovation Framework Programme), trafik tıkanıklığını azaltmaya yönelik ve yük taşıma sisteminin performansını arttıran, etkin ve sürdürülebilir taşıma sistemine yönelik destekler sağlayan Marco Polo II programı, (2007-2013 dönemini kapsamakta olup, konu dönem için öngörülen bütçe 400 milyon Euro'dur), yeni fikirler ve araştırma başlığı altında sağlanan; araştırma ve teknolojik kalkınma için 7. Çerçeve Programı, (2007-2013 dönemini kapsamakta olup, konu dönem için öngörülen bütçe 48,8 milyar Euro'dur), dijital ürünlere erişimi ve bu ürünlerin kullanımının geliştirilmesine yönelik destekler sağlayan eContentplus programı, (2005-2008 dönemlerini kapsamakta olup, konu program için öngörülen bütçe 149 milyon Euro'dur), Pazar odaklı Araştırma-Geliştirme organizasyonları için ağ sisteminin geliştirilmesine yönelik EUREKA programı, eğitim ve yaşam boyu öğrenim başlığı altında sağlanan ve 2007-2013 dönemini kapsayan, COMENIUS,

---

⁷⁰ European Commission, "European Union Support Programmes for SMEs: An overview of the main funding opportunities available to European SMEs", November 2006, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/financing/sp_2007_en.pdf, 22.07.2007, pp. 2-17.

ERASMUS, LEONARDO DA VINCI ve GRUNDTVIG programları, kültür ve medya başlığı altında sağlanan “Kültür 2007” ve “Medya 2007” programlarıdır. Ayrıca istihdam konuları başlığı altında bilgi, konsültasyon ve sosyal diyalog (2007 için öngörülen bütçe 8 milyon Euro) ve iş yaşamında sağlık ve güvenlik konularına ilişkin bir takım destekler de verilmektedir.

2.4.1.2. Yapısal Fonlar

AB tarafından sağlanan yapısal fonlar, bölgesel kalkınma farklılıklarını ve yapısal farklılıkları azaltmak ve birlik ile olan ekonomik ve sosyal uyumu sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Dolayısıyla konu fonlar genel değil bölgesel niteliklidir. Söz konusu destekler arasında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (2007-2013 dönemini kapsayan program çerçevesinde hedeflenen bütçe 308 milyar Euro'dur), ekonomik ve sosyal değişimleri öngörmek ve yönetmek için destek sağlayan, 2007-2013 dönemini kapsayan Avrupa Sosyal Fonu, tarım ve ormancılık sektörlerinin rekabet gücünü artırmak, kırsal çevrenin gelişimini sağlamak ,kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek ve kırsal kesimin hayat standartlarını yükseltmek amacıyla destek sağlayan, 2007-2013 dönemini kapsayan Kırsal Kalkınma Fonu, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Yatırım Fonu'nun ortak projesi olan, KOBİ'lere yönelik girişim sermayesi finansmanı, teknolojik yatırımlar gibi amaçlar için mali destek sağlayan JEREMIE (JEREMIE: Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises, Mikro ve Orta Ölçekli İşletmeler için Ortak Girişim Fonu) programı yer almaktadır.

2.4.1.3. Yatırım Araçları

KOBİ'lere yönelik destekler arasında yer alan Yatırım Araçları, doğrudan KOBİ'lere sağlanan bir destek olmayıp, bankalar, kredi kurumları gibi finansal kurumlar aracılığıyla, KOBİ'lerin kredibilitelerini ve borçlanma hacmini artırmak amacıyla uygulanan destek türüdür. Söz konusu destekler arasında; Rekabetçilik ve Yenilikçilik Çerçeve Programı altında yatırım araçları için 2007-2013 dönemi

içersinde 1,13 milyar Euro bütçe ayrılmıştır. Ayrıca Avrupa Yatırım Fonu tarafından sağlanan risk sermayesi yatırım fonları, Avrupa Yatırım Bankası'nın garantörlüğü ve finansman olanaklarına ulaşım programı yatırım araçları başlığı altında yer alan diğer desteklerdir.

2.4.1.4. Diğer Destekler

Doğrudan KOBİ'lere yönelik destekler içermeyen bu programlar genellikle kamu otoritelerine yönelik destekler içermekte olup, dolaylı yönden KOBİ'lere yönelik destekler sağlamaktadır. 2003-2007 yılları arası Asya ülkelerine, 2004-2007 yılları arası Latin Amerika ülkelerine ve 2003-Haziran 2007 yılları arasında Japonya'ya sağlanan destekler bu başlık altında yer almaktadır.

AB'nin, KOBİ'lerin sorunlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak oluşturduğu ve girişimciliği teşvik etmek üzere kullanılan en önemli aracı "Çok Yıllık Girişim ve Girişimcilik Programı"dır. KOBİ'lere yönelik çeşitli politikaların geliştirilmesini amaçlayan söz konusu program çerçevesinde İşe Başlangıç Desteği, KOBİ Teminat Programı, Çekirdek Sermayesi Programı ve Avrupa Ortak Girişim Programı olmak üzere, dört mali araç bulunmaktadır. İşe Başlangıç Desteği, KOBİ Teminat Programı ve Çekirdek Sermayesi Programı Avrupa Yatırım Fonu tarafından yönetilmekte ve mali araçlar kanalıyla KOBİ'lere kullanılmaktadır. 2001-2005 yılları arasında uygulanan 4. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı için ayrılan bütçe 450 milyon Euro dolayındadır⁷¹.

Aşağıdaki tablo Birliğin hibe, kredi ve garanti şeklinde, farklı dönemleri kapsayan, farklı kurallar altında kullanılan çeşitli destek mekanizmalarına ilişkin genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır⁷².

---

⁷¹ Seyhun Doğan, Ebru Şengül, "Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Girişimcilik Teşvikleri ve Destek Programları", **Uluslararası "Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde KOBİ'ler: Türkiye ve Benzer Ülke Deneyimleri" Sempozyumu**, 19-22.05.2007, s. 302-304.

⁷² Commission of the European Communities, "The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report", (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 21.07.2007, p. 48.

Tablo 21: AB’de Başlıca KOBİ Destek Programları ve Araçları

Topluluk Faaliyetleri	KOBİ’lere Tahsis Edilen Tahmini Tutarlar (milyon EUR)
YATIRIM ARAÇLARI	
EIB Global Kredileri (2003)	4.771
Avrupa Yatırım Fonu tarafından Yürütülen Girişim ve Girişimciler için yürütülen Çokyıllı Program’ın yatırım araçları (2001-2005)	355
YAPISAL FONLAR	
Amaçlar, Topluluk Teşvikleri ve Yenilik Faaliyetleri (200-2006)	21.00
ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME	
6. Çerçeve Programı (2002-2006)	2.200
Müşterek İşbirliğine Yönelik Ölçütler	473
MESLEKİ EĞİTİM	
Leonardo Da Vinci (2003)	9,9
ÇEVRE	
LIFE (2003-2004)	30
ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ VE İHRACAT DESTEĞİ	
Latin Amerika Desteği (AL-Yatırım 200-2006)	46
Asya Yatırım (2002-2007)	35
Japonya’ya Giriş	3,5/yıl

Kaynak: Commission of the European Communities, “ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf, 21.07.2007, p. 48.

2.4.2. OECD Ülke Örneklerinde KOBİ'lere Sağlanan Destekler

2.4.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de KOBİ'lere Sağlanan Destekler

1953 yılında federal hükümetin bağımsız kuruluşu olarak kurulan SBA sunmuş olduğu programlar ve destekler ile işletmelerin kuruluşlarını ve büyümelerini destekleyerek başarılı işletmeler oluşturmayı hedeflemektedir. SBA, küçük işletmelere garantör olarak destek vermekte olup, doğrudan fon sağlama fonksiyonu bulunmamaktadır⁷³. Bu çerçevede SBA'nın küçük işletmelere yönelik başlıca kredi programları aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir:

7(a) Kredi Programı: 7(a) kredi programı, SBA'nın kredi programları içinde en temel ve en çok kullanılan kredi programıdır. Söz konusu kredi garanti temeline dayalı olup, SBA kredi kullandırımında bulunacak olan Amerikan Bankaları'na kullandırdıkları kredilerin belli bir oranında garanti vermektedir. Bu şekilde risk paylaşımına giderek kredi hacmi artırılmaya çalışılmaktadır⁷⁴. Söz konusu program çerçevesinde kullandırılabilir en yüksek tutar 2 milyon USD olup, SBA'nın garantör olduğu en yüksek tutar 1,5 milyon USD yani kredi tutarının %75'i kadardır⁷⁵. Kredi vadeleri ise, maddi duran varlık finansmanı için 25 yıl, işletme sermayesi ihtiyacı içinse 7 yıldır⁷⁶.

Belgelenmiş Gelişim Şirketi Programı/504 Kredi Programı: Gelişmekte olan şirketlere arsa, bina gibi sabit varlık finansmanında kullanmak üzere sağlanan uzun vadeli ve sabit faizli kredi programıdır. Gelişmekte olan şirketler kar amacı gütmeyen kuruluşlar olup, buldukları topluluğun ekonomik kalkınmasına destek

⁷³ Small Business Administration, "About SBA", (Çevrimiçi) <http://www.sba.gov/aboutsba/index.html>, 22.07.2007.

⁷⁴ Small Business Administration, "Basic 7(a) Loan Programme", (Çevrimiçi) <http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/7a/index.html>, 21.07.2007.

⁷⁵ Small Business Administration, "SBA's Role- Maximum Amounts", (Çevrimiçi) http://www.sba.gov/services/financialassistance/basics/sbarole/serv_7a_maxamount.html, 22.07.2007.

⁷⁶ Small Business Administration, "SBA's Role- Maturity", (Çevrimiçi) http://www.sba.gov/services/financialassistance/basics/sbarole/serv_7a_maturity.html, 22.07.2007.

olmak amacıyla faaliyet gösterirler. Söz konusu program çerçevesinde SBA ve özel sektör finansörleri birlikte çalışmakta olup, küçük işletmelere konu program bazında kullanılan kredilerin vadeli 20 yıla kadar uzayabilmekte olup, kredi teminatına finanse edilen maddi duran varlığın ipoteği ve ayrıca işletme sahibinin kefaleti alınmaktadır⁷⁷.

Mikro Krediler: Mikro Kredi Programı çerçevesinde sağlanan destekler, çok küçük ölçekli işletmelerin kuruluş ve büyüme aşamalarında ihtiyaç duydukları finansman ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Kullanılan kredi tutarı azami 35 bin USD olup, vadeler kullanılan kredi ürünü bazında değişmekte ve en uzun vade 6 yıl olabilmektedir⁷⁸.

Küçük İşletmeler Yatırım Şirketi Programı: SBA tarafından tescil edilen Küçük İşletmeler Yatırım Şirketleri, özel sermayeli kuruluşlar olup, küçük işletmelere yönelik risk sermayesi ortaklığı veya kuruluş finansmanı için destek olmaktadır⁷⁹.

2.4.2.2. Japonya KOBİ'lere Sağlanan Destekler

Japonya'da yaklaşık 4,69 milyon KOBİ bulunmakta olup, ülkedeki KOBİ'ler toplam işletmelerin %99,7'sini ve toplam istihdamın %70'ini oluşturmaktadırlar⁸⁰.

---

⁷⁷ Small Business Administration, "CDC/504 Program", (Çevrimiçi) <http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/cdc504/index.html>, 22.07.2007.

⁷⁸ Small Business Administration, "Micro-Loans", (Çevrimiçi) <http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/microloans/index.html>, 22.07.2007.

⁷⁹ Small Business Administration, "Small Business Investment Company Programme", (Çevrimiçi) <http://www.sba.gov/services/financialassistance/equitycapital/investment/index.html>, 22.07.2007.

⁸⁰ Small And Medium Enterprise Agency, "Small And Medium Enterprise Agency-The Supporting Framework Of The Japanese Economy", (Çevrimiçi) <http://www.meti.go.jp/english/aboutmeti/data/aOrganization/keizai/chuushoukigyuu/01.htm>, 22.07.2007.

Tablo 22: 31.03.2006 İtibarıyla KOBİ'lerin Kullanmış Oldukları Kredilerin Dağılımı

Finans Kurumları	Tutar (milyar Yen)	Oran (%)	
Özel Finans Kurumları	230.565	90,5	
Yurtiçi Lisanslı Bankalar (şehir bankaları, bölgesel bankalar ve diğer)	180.484	70,8	
KOBİ'ler için özel Finans Kurumları	Kredi Ortaklıkları	40.773	16.0
	Kredi Kooperatifleri	9.307	3.7
KOBİ'ler için Finansal Kamu Kurumları	24.291	9.5	
Ulusal Yaşam Finansman Kurumu	7.844	3.1	
Japonya KOBİ Finansman Kurumu	7.037	2.8	
Shoko Chukin Bank	9.409	3.7	
TOPLAM	254.856	100.0	

Kaynak: National Life Finance Corporation, **Annual Report 2006**, (Çevrimiçi) <http://www.kokukin.go.jp/pfce/pdf/aboutNLFC2006.pdf>, 22.07.2007, p. 4.

2006/03 itibarıyla KOBİ'lerin kullanmış oldukları kredilerin kompozisyonun gösteren yukarıdaki tabloya göre, KOBİ'ler kullandıkları fonların yaklaşık %90,5'ini özel finans kurumlarından temin ederken, %9,5'ini kamu kurumlarından sağlamışlardır. Özel Finans Kurumları içinde ise, %70,8'lik payla yurtiçi lisanslı bankalar ilk sırayı almaktadır.

1949 yılında kurulan ve sermayesinin tamamı Japon Hükümetine ait olan National Life Finance Corporation (NLC: Ulusal Yaşam Finansman Kurumu), mikro ve küçük ölçekli işletmelere çeşitli destekler sağlamaktadır. Genel fonlar, özel fonlar, eğitim fonları NLC'nin KOBİ'lere sağlığı destekler arasında yer almaktadır⁸¹.

KOBİ'lere yönelik finansal destek sağlayan diğer bir kuruluş ise Japon KOBİ Finansman Kurumu (JASME: Japan Finance Corporation for Small Business)'dur. Doğrudan ve şubeler aracılığıyla (çeşitli özel kurumlar aracılık hizmeti vermektedir)

⁸¹ National Life Finance Corporation, **Annual Report 2006**, (Çevrimiçi) <http://www.kokukin.go.jp/pfce/pdf/aboutNLFC2006.pdf>, 22.07.2007, p. 16.

finansman desteği sağlayan kurum, KOBİ'lere vadesi 20 yıla kadar uzanan, sabit faizli uzun vadeli yatırım kredisi imkanı sađlamaktadır⁸².

Tabloda yer alan diğer finans kuruluşu ise, 1936 yılında kurulan ve kooperatif bankası olan Shoko Chukin Bankasıdır. %80'i Japon Hükümeti'ne ait olan banka yurtiçinde yer alan 99 ofisiyle üyelerine finansal destekler sağlamaktadır. Banka, Japon ekonomisi için çok önemli rol oynayan KOBİ'lere yönelik, istikrarlı bir finansman desteği sağlamaya çalışmaktadır⁸³.

Türkiye'de KOBİ'lerin karşılaştıkları en önemli sorun finansman sorunu olup, diğer sorunlar genellikle finansman sorundan kaynaklanmaktadır. Genellikle KOBİ kredileri başlığı altında pek çok ticari banka tarafından KOBİ'lere yönelik hizmetler sunulmakla birlikte, söz konusu kredilerin faiz oranlarının yüksek olması, teminatlandırmada yaşanan sıkıntılar gibi sorunlar sebebiyle KOBİ'lerin bu ürünlerden yararlanamadıkları görülmektedir.

Öte yandan tüm dünya ülkeleri açısından çok önemli olan KOBİ'lere yönelik çeşitli başlıklar altında bir takım destekler sağlandığı görülmektedir.

---

⁸² JASME, "Loan Programs", (Çevrimiçi) <http://www.jasme.go.jp/eng/loan.html>, 22.07.2007.

⁸³ The Shoko Chukin Bank, **2005 Annual Report**, (Çevrimiçi) http://www.shokochukin.go.jp/ir/pdf/ar2005/ar05_all.pdf, 22.07.2007, p. 1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK POLİTİKALAR

3.1. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ TÜRKİYE EKONOMİSİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %99,8'i KOBİ niteliğinde olup, istihdamın %76,7'si yine KOBİ'ler tarafından sağlanmaktadır. Yaratılan katma değer açısından bakıldığında ise, toplam katma değer %26,5'i KOBİ'ler tarafından yaratılmakta olup, toplam yatırımlar içerisinde KOBİ'lerin payının yaklaşık %38 olduğu izlenmektedir¹. Söz konusu verilerden de anlaşılacağı üzere, KOBİ'ler Türkiye ekonomisi açısından son derece öneme sahiptir. Ekonominin bel kemiği olan KOBİ'lerin karşılaştıkları çeşitli sorunlar, KOBİ'lere yönelik uygulanan ve uygulanması hedeflenen politikalar Türkiye ekonomisi açısından çok önemlidir.

KOBİ'lerin pek çok önemli sorunları mevcut olmakla birlikte, karşılaştıkları tüm sorunların altında yatan ortak sebep finansman sorunlarıdır. Genellikle aile şirketleri şeklinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin öz kaynakları finansal döngülerini sürdürebilmeleri açısından yetersiz olmaktadır. İşte bu sebeple, ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmeleri, büyüebilmeleri ,yatırım yapabilmeleri gibi nedenlerden dolayı dış kaynak ihtiyacı duymaktadırlar. KOBİ'lerin ülkemizdeki finansal kesimle olan ilişkilerine bakıldığında bugüne kadar çok sağlıklı bir yapının kurulamadığı izlenmektedir. KOBİ'lerin genellikle finansman kaynağı sağlamak üzere başvurdukları kuruluşlar özel ticari bankalardır. Fakat söz konusu kuruluşlardan finansman sağlama esnasında bir takım güçlüklerle karşılaşmaktadır. Kredi maliyetlerinin çok yüksek olması ve kredi teminatlarının sağlanmasında karşılaşılan sorunlar, bu güçlüklerin en başında gelmektedir.

---

¹ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı**, Ankara, 2004, (Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji.pdf>, 23.01.2007, s. 102., 29.07.2007, s. 9.

Özel ticari bankalar açısından bakıldığında ise, bu kurumların hedefi yüksek karlar elde etmektir. KOBİ'lere kullanılacak kredilerin riskli olarak değerlendirilmesi, düşük tutarlı kredi kullanılacağından operasyonel maliyetlerin yüksek olması gibi sebeplerle KOBİ'lere kullanılacak kredilere pek sıcak bakılmamaktadır. Büyük işletmelere kullanılacak büyük montanlı krediler, bankalar açısından daha çok tercih edilmektedir.

Ülkemiz ekonomisi açısından KOBİ'lerin diğer önemli bir misyonu ise, toplam istihdamın yaklaşık %77'sinin KOBİ'ler tarafından sağlanmakta olduğudur. Bu açıdan bakıldığında ekonomik katkılarının yanı sıra, sosyal katkılarının da çok önemli olduğu bir diğer önemli konudur. Ticari bankaların sadece büyük ölçekli işletmeleri tercih etmeleri, KOBİ'ler gibi sosyal sorumluluk taşıyan işletmeler ve dolayısıyla Türkiye ekonomisi açısından çok önemli bir problemdir. Finansman sorunları yüzünden ekonomik faaliyetlerini durdurmak zorunda kalan KOBİ'ler ülke üretimine katkı sağlayamazken, mevcut olan işsizlik sorununun artmasına da yol açabilmektedirler.

KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sorunları, KOBİ'lerin karlılık ile verimlilikleri, rekabet güçlerini ve büyüme stratejilerini doğrudan etkilemektedir². KOBİ'lerin finansman sorunlarının nedenlerinden biri olan bilgiye ulaşma ve bilgi eksiklikleri KOBİ'lerin, verimliliklerini, karlılıklarını ve yarattıkları katma değeri önemli ölçüde etkilemekte, ve söz konusu değerlerin yeterli düzeyde gerçekleşmesini engellemektedir. Bilgi eksikliği nedeniyle KOBİ'ler gerekli kaynaklara ve teknolojiye ulaşamamakta olup, bu durum mevcut olan kaynak sorunun derinleşmesine sebep olmaktadır³.

---

² Kemal Gülerdi, "KOBİ'ler ve Finansal Hizmetler", **Finans Kulüp Konferanslar Dizisi-V**, 25.05.2005, (Çevrimiçi)

http://www.finanskulup.org.tr/assets/etkinlik/Kemal_Gulerdi_kobiler_finansal_hizmetler.pdf, 08.08.2007, s. 3.

³ Ertan Oktay, Alptekin Güney, "Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri", **21. Yüzyılda KOBİ'ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu**, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C., 3-4 Ocak 2002, (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/ertan_oktay.pdf, 08.08.2007, s. 6.

Ayrıca, KOBİ'lerin esnek yapıları sayesinde ekonomik değişikliklere kolayca uyum sağlama özellikleri bulunmasına rağmen, KOBİ'ler varlıklarını sürdürebilmek ve büyümek için yeterli finansman kaynaklarına sahip olmalıdırlar. Öte yandan üretim sürecinde yeterli finansman imkanlarına sahip olamadıklarından teknoloji faktörünü yeterince kullanamamaktadırlar. Daha ziyade emek-yoğun üretim yapısı ile çalışan KOBİ'ler, yeni teknolojilerine sahip olamamaktadırlar. Bu durum KOBİ'lerin, rekabet güçlerini olumsuz etkilemektedir. Yine yeterli finansman kaynağına sahip olamamaları nedeniyle rekabet güçlerini artıran faktörlerden biri olan pazarlama fonksiyonunda da tam olarak kullanamamaktadırlar⁴. Tüm bu nedenlerden dolayı küreselleşme sürecinde KOBİ'lerin gerek rekabet güçlerinin artması için, gerek karlılık ve verimliliklerinin artması için ve gerekse de büyüme imkanlarının geliştirilebilmesi için finansman sorunları KOBİ'ler ve Türkiye ekonomisi açısından çok önemlidir.

KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümüne yönelik öneriler ilerleyen bölümlerde incelenecektir. Öte yandan KOBİ'ler için en önemli finansman kaynağı olan bankalar ve bu bağlamda uygulanan kredi politikalarına ise daha detaylı yer verilecektir.

3.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇEŞİTLİ YÖNTEMLERLE ÇÖZÜMÜ

Türkiye Ekonomisinin bel kemiği olan KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümüne ilişkin belli başlı yöntemlere aşağıda yer verilmekte olup, çalışmanın konusu olan ve sorunların çözümünde en önemli politika olan kredi politikalarına ayrı bir bölüm altında değinilecektir. Bu bölümde KOBİ'lerin sermaye piyasaları yoluyla finansman sağlama yöntemine, risk sermayesi şirketleriyle finansman sağlama yöntemine, satıcı kredileri ile finansman sağlama yöntemine ve alternatif finansman yolları ile finansman sağlama yöntemine yer verilmektedir.

---

⁴ Ibid.

3.2.1. Sermaye Piyasalarından Finansman Sağlama İmkanı

Fon arz ve talebinin bulunduğu piyasalara finansal piyasalar denmektedir. Ülkemizde 1980'lerden sonra finansal piyasaların öneminin arttığı izlenmektedir. Finansal piyasaların gelişmiş olması, ülke ekonomileri için son derece önem taşımaktadır. Gelişmiş finansal piyasalar, gömülemeyi azaltırken, tasarruf eğiliminin artmasına sebep olmaktadır. Ayrıca, gelişmiş finansal piyasalar sayesinde kaynaklar ve kullanımlarda rasyonellik sağlanacak, fon açığı olanlar ile fon fazlası olanlar söz konusu piyasalar sayesinde karşılaşacaklardır. Gelişmiş finansal piyasaların diğer bir önemi ise, tasarrufların yatırımlara kanalize edilebilmesine olanak sağlamasıdır. Dolayısıyla gelişmiş finansal piyasalar sayesinde, yatırımlar artarken, üretim artacak, istihdam artacak, ekonomi büyüyecektir. Finansal piyasalar, işlem gören mali araçlar biçimine göre, menkul kıymet piyasaları (sermaye piyasaları) ve para piyasaları olmak üzere ikiye ayrılırken, organize olma biçimine göre, organize olmuş finansal piyasalar (İMKB-İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) ve serbest piyasalar (tezgah üstü piyasalar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşlem gören mali araçlar biçimine göre ikiye ayrılan para ve sermaye piyasalarının özelliklerine bakıldığında bir takım farklılıklar olduğu izlenmektedir. Söz konusu farklılıklar aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir⁵:

- Para ve sermaye piyasaları arasındaki farkı faiz oranları belirlemektedir. İki piyasa arasındaki faiz oranlarını farkına göre fon fazlası, faiz oranlarının yüksek olduğu piyasa kayacak ve böylelikle faiz oranı dengeyi tekrar sağlayacaktır.
- Para piyasalarında vadeler genellikle kısa olup, sermaye piyasalarında vadeler orta ve uzundur.
- Genellikle bireysel tasarruflar para piyasalarının fon kaynağını oluştururken, sermaye piyasalarının fon kaynağı bireysel ve kurumsal tasarruflardır.
- Fon talebi gerekçesi açısından, para piyasasında iki güdü söz konusudur. Bunlar, tüketimi finanse etmek ve işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak

---

⁵ İsmail Mazgıt, "Para ve Sermaye Piyasaları" dersi ders notları, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F, İzmir, 2003.

şeklindedir. Sermaye piyasalarında ise, işletmelerin yatırım sermayesi ihtiyacı karşılanmaktadır.

- Para piyasalarında kullanılan mali araç sadece borç-alacak ilişkisini gösteren kıymetli evrak olarak tanımlanmakta olup, sermaye piyasası araçları hem borç-alacak hem de ortaklık ilişkisini gösteren menkul kıymet olarak tanımlanmaktadır.

Sermeye piyasası araçları menkul kıymetler; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir tutarı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu'nca (SPK) belirlenen kıymetli evraklardır. Ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymetlere hisse senetleri, alacaklılık sağlayan menkul kıymetlere tahvil örnek olarak gösterilebilmektedir⁶.

Sermaye piyasaları fonksiyonları açısından, birincil ve ikincil piyasa olarak ikiye ayrılmaktadır. İlk defa menkul kıymet ihraçlarının yapıldığı piyasalar birincil piyasa olarak tanımlanmakta olup, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin (DİBS), Hazine tarafından ihale yoluyla satımı birincil piyasa işlemlerine örnek olarak gösterilebilmektedir. İkincil piyasalar ise, menkul kıymetlerin birincil piyasada ilk ihraçları sonrası işlem gördükleri piyasalardır. Hazine tarafından ihraç edilen DİBS'lerin, ilk ihraçlarından sonra alınıp-satıldığı İMKB, Tahvil Bono piyasası ikincil piyasa örnekleri arasındadır⁷.

Ülkemizde faaliyet gösteren tek menkul kıymet borsası olan İMKB, 06.10.1984 tarih ve 91 sayılı Menkul Kıymet Borsaları Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararname ve Genel Yönetmelik ile, borsaların açık, düzenli ve şeffaf çalışmasını sağlamak üzere, işlem gören menkul kıymetlerin alım-satım faaliyetlerini, fiyat tespitlerini ve ilanını gerçekleştirmek üzere ve Sermaye Piyasa'sının ekonomik gelişmedeki önemli rolünü yerine getirmek üzere

---

⁶ Sermaye Piyasası Kurulu, **Sermaye Piyasası Araçları**, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2, Ankara, 2007, (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/yatirimcikosesi/ybilgilendirme/sp_araclari.pdf, 30.07.2007, s. 4.

⁷ TCMB, "Terimler Sözlüğü", (Çevrimiçi) <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sozluk.htm#ikincilpiy>, 30.07.2007.

kurulmuştur⁸. İMKB'nin resmi kuruluş ve faaliyete geçiş tarihi ise 1985 yılının Aralık ayıdır⁹.

İMKB bünyesi altında 3 çeşit piyasa faaliyet göstermektedir. Bunlar; Hisse Senetleri Piyasası, devlet tahvilleri, hazine bonoları, gayrimenkul sertifikaları, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın ihraç ettiği tahviller gibi menkul kıymetlerin işlem gördüğü Tahvil ve Bono Piyasası ve Hazine tarafından ihraç edilen ve borsa kotunda bulunan Eurotahvillerin işlem gördüğü Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası'dır. Yabancı Menkul Kıymetler Piyasası bünyesinde Uluslararası Tahvil Pazarı, Tahvil ve Bono Piyasası bünyesinde Kesin Alım-Satım Pazarı, Repo-Ters Repo Pazarı ve Gayrimenkul Sertifikaları Pazarı, Hisse Senetleri Piyasası bünyesinde, Ulusal Pazar, İkinci Ulusal Pazar, Yeni Ekonomi Pazarı, Fon Pazarı ve Borsa Yatırım Fonları, Gözaltı Pazarı ve Toptan Satışlar Pazarı yer almaktadır¹⁰.

İMKB Kotasyon Yönetmeliği'nin 13. maddesine göre; ortaklık haklarını temsil eden menkul kıymetlerin ilk kotasyonunda ortaklığın;

- Son 3 yıl ve ilgili ara dönem dahil olmak üzere mali tablolarının bağımsız denetimden geçmiş olması;
- Kuruluş tarihinden itibaren en 3 takvim yılı geçmiş olması ve son 3 yıllık döneme ilişkin mali tablolarının yayınlanmış olması;
- Başvuru tarihinden önceki son 2 yıla ilişkin mali tablolarına göre (halka arz edilen hisse senetlerinin piyasa değerinin en az 38 milyon YTL veya halka açıklık oranının %35 olması halinde son 1 yılda) vergiden önce kar elde etmiş olması;
- Bağımsız denetimden geçen son bilançosundaki öz sermaye tutarının en az 13 milyon YTL olması;
- Halka arz edilen hisse senetlerinin piyasa değerinin en az 20 milyon YTL ve nominal değerinin ödenmiş yada çıkarılmış sermayesine oranının en az %25 olması (Bu oranının %25'in altında olması halinde, halka arz edilen hisse senetlerinin piyasa değerinin en az 38 milyon YTL olması);

⁸ İMKB, "İMKB Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliği", **Yönetmelik**, Resmi Gazete No:22559, 19.02.1996, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/mevzuat.htm>, 30.07.2007.

⁹ İMKB, "Türkiye'deki Menkul Kıymet Piyasalarının Tarihi", (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/genel/tarih.htm>, 30.07.2007.

¹⁰ İMKB, "Piyasalar", (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/piyasalar.htm>, 01.08.2007.

- Finansman faaliyetlerinin sağlıklı yürütülebileceğinin Borsa yönetimince kabul edilmiş olması;
- Ortaklığın faaliyetlerini etkileyecek hukuki bir uyuşmazlığın bulunmaması;
- Esas sözleşmelerinde, Borsa’da işlem görece menkul kıymetlerin devrine veya senet sahibinin haklarını kullanmasına ilişkin herhangi bir kısıtlayıcı maddenin bulunmaması;
- Borsa Yönetimince kabul edilebilecek durumlar dışındaki nedenlerle, son 1 yıl içinde üretime 3 aydan fazla ara verilmemiş olması, konkordato ilan edilmemiş olması ve Borsa Yönetimince belirlenen benzeri durumların yaşanmamış olması gerekmektedir. Ayrıca yönetmelikte, kotasyon şartları arasında yer alan hisse senetlerinin piyasa değeri, öz sermaye tutarı gibi belirlenen şartların; DİE’nin yıllık üretici fiyatları genel endeksinde meydana gelen artışlar dikkate alınarak Yönetim Kurulu’nca değiştirilebileceği belirtilmektedir¹¹.

İMKB Ulusal Pazar’a kotasyon şartlarına bakıldığında KOBİ’lerin sermaye piyasalarından fon sağlama imkanlarının kısıtlı olduğunu görülmektedir. Nitekim, öz sermaye şartı en az 13 milyon YTL olup, bu tutar 18 Kasım 2005 tarihi itibarıyla yasallaştırılan KOBİ tanımına göre (mali bilançosu 25 milyon YTL’yi aşmayan işletmeler orta ölçekli işletme olarak tanımlanmaktadır), toplam pasifin %52’sinin öz kaynaklardan oluşması gerektiği belirtilmektedir. Çalışmanın 2. bölümünde de belirtildiği üzere (bkz. Tablo 19), 2005 yılı itibarıyla imalat sanayinde faaliyet gösteren küçük ölçekli işletmelerin özkaynak/aktif oranı %44,9 ve orta ölçekli işletmelerin özkaynak/aktif oranı %50,2 olarak görülmektedir. Bu tablodan çıkan sonuca göre kotasyon şartlarında yer alan özkaynak tutarına ulaşmanın KOBİ’ler için zor olduğudur. Yine daha önce belirtilen sebeplerden özellikle kayıt dışı ekonominin yaklaşık %60 olduğu Türkiye’de bilançolara yansıyan karların çok düşük çoğunluklarda kar yerine zarar edildiği görülmektedir.

---

¹¹ İMKB, “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Kotasyon Yönetmeliği”, **Yönetmelik**, Resmi Gazete Sayısı: 25502, Resmi Gazete Tarihi: 24.06.2004, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/mevzuat.htm>, 02.08.2007.

KOBİ'lerin sermaye piyasasından kaynak temin elde edebilmeleri amacıyla Borsa bünyesinde İkinci Ulusal Pazar kurulmuştur. İkinci Ulusal Pazar için belirtilen işlem görme koşulları Ulusal Pazar'a göre daha esnek hale getirilmiştir. Nitekim İkinci Ulusal Pazar'da yukarıda belirtilen İMKB Kotasyon Yönetmeliği'nin 13. maddesinde belirtilen şartları taşımayan şirketler işlem görebilmektedir. İkinci Ulusal Pazar'da işlem göre koşulu şöyledir¹²:

- Hisse senetlerinin tedavülüne engel teşkil edecek herhangi bir olumsuzluğun bulunmaması kaydıyla, Borsa Yönetim Kurulu'nca işletmelerin faaliyetleri ve ekonomik durumları gibi çeşitli konularda yapılacak incelemeler sonucu, olumlu karar verilmesi ile, söz konusu şirketlerin hisseleri İkinci Ulusal Pazar'a kote olabilecektir.

02 Ağustos 2007 Perşembe itibarıyla İkinci Ulusal Pazar'da işlem gören firma sayısı 18'dir¹³. Çeşitli nedenlerle Ulusal Pazar'da işlem görme yetkisini kaybeden bazı işletmeler yine Yönetim Kurulu kararınca İkinci Ulusal Pazar'da işlem görebilmektedirler¹⁴. Şuan İkinci Ulusal Pazar'da işlem gören bu 18 firma içinde bu tarz işletmelerinde olduğu dikkate alındığında, KOBİ'lerin halen sermaye piyasasından yeterince yararlanamadıkları izlenmektedir.

İMKB bünyesinde yer alan diğer bir Pazar ise Yeni Ekonomi Pazarı (YEP)'dir. Bu pazar, teknoloji alanında faaliyet gösteren, büyüme potansiyeline sahip, fakat yeni kurulmuş olmaları nedeniyle Ulusal yada İkinci Ulusal Pazar'da işlem görme şartlarına henüz ulaşamamış şirketlerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuştur. Yeni Ekonomi Pazar'ında işlem görme koşuluna göre, telekomünikasyon, bilişim, elektronik, İnternet, bilgisayar üretim, yazılım ve donanım, medya veya Yönetim Kurulu'nca kabul edilecek benzeri alanlarda faaliyet gösteren teknoloji şirketleri için, hisse senetlerinin tedavülüne engel teşkil edecek herhangi bir olumsuzluğun bulunmaması kaydıyla, Borsa Yönetim Kurulu'nca işletmelerin faaliyetleri ve ekonomik durumları gibi çeşitli konularda yapılacak

---

¹² İMKB, "KOBİ'ler için İMKB Olanakları", (Çevrimiçi) http://www.imkb.gov.tr/halkaarz/kobi_tekno.htm, 02.08.2007.

¹³ Dünya Gazetesi, "Hisse Senedi Fiyat Bilgileri", (Çevrimiçi) http://mgr2.dunyagazetesi.com.tr/dunya_assets/newsfiles/310707hs.xls, 02.08.2007.

¹⁴ İMKB, **op.cit.**

incelemeler sonucu, olumlu karar verilmesi ile, söz konusu şirketlerin hisseleri YEP’inde işlem görebilecektir¹⁵. 2005 yılı İMKB Faaliyet Raporu’na göre, 2005 yılında YEP’inde 2, İkinci Ulusal Pazar’da 16 şirketin hisse senetleri işlem görmüştür. Gerçekleştirilen işlem hacmi ise, İkinci Ulusal Pazar için 2,98 milyar YTL iken YEP için 925 milyon YTL’dir. Aynı dönem için Ulusal Pazar’ın işlem hacmi, toplam Hisse Senetleri Piyasası’nın %98’ine tekabül etmekte olup, 263,65 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir¹⁶.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’nin çalışmaları ile birlikte, Sermaye Kurulu kanunla belirtilen KOBİ’lerin sermaye piyasalarından fon sağlamalarına yönelik çeşitli piyasaların kurulması ile sermaye piyasası araçlarının alım-satımının yapıldığı diğer teşkilatlanmış piyasaların kurulması ve bu piyasaların güven, şeffaflık ve kararlılık içinde faaliyet göstermesini sağlamaya yönelik yetkililerine dayanarak, 18.03.2003 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan “Borsa Dışı Teşkilatlanmış Menkul Kıymetler Piyasalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik”i işleme koymuştur. Bu Yönetmelik çerçevesinde, piyasayı oluşturacak ve bu piyasanın serbest rekabet koşulları altında güven, istikrar ve dürüstlük ilkeleri altında faaliyetlerini sürdürecektir bir şirket kurulması planlanmıştır. Söz konusu şirketin kurulması çalışmalarını ise 2005 yılından itibaren Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) koordine etmektedir. Bu faaliyetleri yürütmek amacıyla 30 Aralık 2005 tarihinde Gelişen İşletmeler Piyasaları A.Ş. (GİP) kurulmuştur. GİP’in ortaklığında, 52 aracı kuruluş, TSPAKB (ortaklık oranı %5), TOBB (ortaklık oranı %5) ve KOSGEB (ortaklık oranı %5) bulunmaktadır. Faaliyete geçiş tarihinden itibaren 2 yıl süreyle kar dağıtmama kararı alan GİP’in, 2007 yıl sonuna kadar SPK’dan faaliyet izni alacak organizasyonu gerçekleştirmesi beklenmektedir. GİP bünyesi altında KOBİ’lerin, büyük ölçekli

---

¹⁵ İMKB, “Menkul Kıymetlerin İşlem Görebileceği Pazarlar”, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/halkaarz/pazarlar.htm#yeniekonomi>, 02.08.2007.

¹⁶ İMKB, **Faaliyet Raporu 2005**, <http://www.imkb.gov.tr/yayinlar/imkbtr.pdf>, 02.08.2007, s. 10, 11.

işletmelerin ve özel sektör borçlanma araçlarının işlem göreceği üç ayrı pazarın faaliyete geçirilmesi planlanmaktadır¹⁷.

Sermaye piyasaları genellikle işletmelere uzun vadeli fon sağlayan finansal piyasalardır. Bu bağlamda, reel sektör projelerinin finansmanı açısından sermaye piyasaları ve ülkemizde faaliyette bulunan İMKB makro ekonomik açıdan da son derece önemlidir. KOBİ'lerin İMKB'den yeterince yararlanamadıkları izlenmektedir. Bu durumun sebepleri daha önceki bölümlerde belirtilmiştir. Bu noktada, KOBİ'lerin sermaye piyasalarından daha fazla yararlanabilmeleri için bir takım düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim ülke ekonomisi açısından en önemli problem kayıt dışı ekonomidir. Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması gereklidir. Bu amaca yönelik, bir takım vergi avantajları sağlanmalıdır. Ayrıca, işletmeler açısından en büyük maliyetlerden birinin işgücü maliyeti olduğu bilinmekle beraber, söz konusu maliyetlerin yüksek olması işletmelerin uluslararası rekabet güçlerini de zayıflatmaktadır. Özellikle işgücü maliyetlerini azaltmaya yönelik bir takım düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca, sermaye piyasalarından yararlanabilmek için bir takım masraflar yapılması gerekmektedir. Kimi zaman sadece bu masraflar bile KOBİ'lere fazla yükü gelmektedir. Bu masrafların KOBİ'ler için azaltılması, veya uzun vadeye yayılması KOBİ'lerin sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarını arttıracığı düşünülmektedir. Diğer bir sorun ise, kayıt dışı ekonominin de yarattığı finansal raporlama düzenindeki aksaklıklardır. Kayıt dışı ekonominin azaltılması ile bu sorunun da azalacağı düşünülmekle birlikte, mevcut raporlama düzeninin sağlıklı olmamasının nedenlerinden birinin de KOBİ'lerde özel bir finansman biriminin bulunmamasıdır. Finansal danışmanlık yardımlarının da artırılması ile bu sorunun azaltılabileceği düşünülmektedir. İlaveten, İMKB içinde yer alan piyasaların tanıtımı için daha fazla çalışılması gerekmektedir. GİP'in faaliyete geçmesinin ise KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarının azalacağı beklenmektedir.

---

¹⁷ TSPAKB, "Gelişen İşletmeler Piyasaları Anonim Şirketi Faaliyet Raporu -01.01.2006-31.12.2006 Dönemi", **Rapor**, (Çevrimiçi) http://www.tspakb.org.tr/docs/gip_faaliyet_2006.pdf, 02.08.2007, s. 1-7.

3.2.2. Ticari Borçlardan Finansman Sağlama İmkânı

KOBİ bilançolarının pasif kompozisyonlarına bakıldığında en önemli kalemlerden birinin ticari borçlar kalemi olduğu görülmektedir. Yetersiz öz kaynaklara sahip olan ve yeterince banka kredisi kullanamayan KOBİ'ler için ticari borçlar kalemi son derece önemlidir. Ticari borçlar hesabı genellikle açık hesap ve çekli borçlardan oluşmaktadır. Çekli borçların fazla olması açık hesap borçlara göre baskı unsuru daha yüksek borçlar olarak değerlendirilmektedir. Nitekim çekli borçların yaptırım gücü açık hesap borçlara göre daha yüksektir.

Türkiye'de çekler, her ne kadar Ticaret Kanunu'nda görüldüğünde ödenen bir finansal enstrüman olarak yer alsada kullanıma bakıldığında vadeli olarak işleme konulduğu görülmektedir. Çekli borçlanma gerçekleştiren firmaların, çekli alacaklarının da açık hesap alacaklarına göre yüksek olması, baskı unsuru açısından dengeli bir finansal faaliyet içinde olduklarını göstermektedir.

İşletmeler finansman süresi fazlalığından da kaynak temin edebilmektedirler. Nitekim borç ödeme süresinin alacak tahsil süresine göre daha uzun olması, işletmeler için işletme sermayesine yönelik finansman yaratma imkanı vermektedir. KOBİ'ler genellikle yan sanayinde faaliyet gösteren firmalar olduklarından, alacak tahsil süresini kısaltma politikasını uygulamakta zorluk çekebilmektedirler. Öte yandan alacak tahsil süresinin aynı kalması ve borç ödeme süresinin uzaması sonucu finansman açığı azalacağından finansman ihtiyaçları azalabilecek hatta finansman temin etme imkanları oluşabilecektir.

Bu noktada faaliyetlerini ağırlıklı çekli gerçekleştiren firmaların, çek tahsilatlarında meydana gelebilecek bir sıkıntı, firmaların faaliyetlerini olumsuz etkileyebilecektir. Tahsilata gerçek müşteri çeklerinin alınmasına dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

3.2.3. Risk Sermayesi Yöntemi ile Finansman Sağlama İmkani

Risk Sermayesi Yöntemi, yaratıcı fikirlere, gerekli girişimcilik yeteneğine sahip olan fakat söz konusu yatırım projelerini gerçekleştirebilmek için yeterli finansal gücü olmayan girişimcilere, finansman sağlayan bir yöntemdir. Risk sermayesi yönteminde, risk sermayesi şirketleri gelişme potansiyeline sahip KOBİ'lere, hisse senedi karşılığı fon sağlamaktadırlar. Söz konusu yöntem KOBİ'ler için finansman aracı niteliğine sahipken, risk sermayesi şirketleri için bu yöntem bir çeşit yatırım aracıdır. Ülkemizde bu yöntemden yeterince faydalanılmadığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak, ülkemizdeki finansal sisteminin ağırlıklı bankacılık sektörü üzerine kurulmuş olduğu gösterilmektedir. Nitekim, günümüze kadar uygulanan yüksek faiz politikaları, yüksek spekülasyon kazançlarına sebep olan para politikaları ve uygulanan kur sistemleri atıl fonların bankacılık sektörüne aktarılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla tüm bu nedenler, işletmelere fon temin edebilecek alternatif sistem ve kurumların olumsuz etkilenmesine yol açmıştır¹⁸.

Risk sermayesi finansman modelinin yeterince uygulanamıyor olmasının en önemli sebebi ise, bu yöntem için gerekli olan fonların yeterli olmamasıdır. Sistemin işlerlik kazanabilmesi için gerekli olan fonların gerek yurt içinden gerekse yurtdışından teminine özen gösterilmelidir. Ayrıca özel sektöründe bu sistem içinde yer alması sağlanmalı, risk sermayesi ortaklığı kuracak özel yatırımlarında teşvik edilmesi gereklidir. Öte yandan Türkiye'deki finansal sistemin en önemli aktörlerinden olan bankacılık sektörünün de risk sermayesi ortaklığı oluşturma yönündeki çalışmaları ile söz konusu yöntemin işlerlik kazanacağı düşünülmektedir¹⁹.

Ayrıca, genellikle yeni kurulan veya faaliyetlerinin başında olan KOBİ'lerin bu sistemden yararlanıyor olmaları ile birincil ve ikincil piyasa kotasyon şartlarını yerine getiremiyor olmaları nedeniyle, bu şirketlerin halka arzı tezgahüstü

---

¹⁸ Beytullah Yılmaz, "KOBİ'lerin Finansman Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Risk Sermayesi Finansman Modeli", **Dış Ticaret Dergisi**, No:33, Ekim 2004, s. 19, (Çevrimiçi) <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>, 06.08.2007.

¹⁹ Güler Aras, "KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli", **1. Orta Anadolu Kongresi: "KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları"**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 81.

piyasalarda gerçekleşmektedir²⁰. Bu anlamda tezgahüstü piyasaların varlığı modelin işleminde önem taşımaktadır.

Modelde en son aşama olarak yer alan yatırımdan çıkış aşamasında, ortak olunan şirketin hisse senetlerinin satışı söz konusudur. Hisse senetlerindeki bu sirkülasyon sermaye piyasalarına yeni yatırımcıların dahil olmasını ve piyasanın hareketlilik kazanmasını sağlamaktadır. Bu durum ise, sermaye piyasalarının gelişmesine katkı sağlamaktadır²¹.

Türkiye'deki risk sermayesi yatırımlarına örnek olarak, Koç Grubu'nun 2000 yılı içinde Biletix, Koç Sistem, Kangurum vb.. şirketlere risk sermayesi olarak 20 milyon USD yatırdığı gösterilebilmektedir. Risk sermayesi finansman modelinin ülke ekonomilerindeki uygulamalarına bakıldığında, genellikle teknoloji sektöründe faaliyet gösteren yada gösterecek şirketler için kullanıldığı görülmektedir. Bu modelle ülke ekonomileri açısından katma değeri yüksek olan ve ülkelerin uluslararası rekabet gücünde çok önemli etkisi olan teknoloji faktörünün kullanıma geçirmesi açısından da son derece önemlidir²².

Küreselleşme sürecinin hızlı yaşandığı bu dönemde, fiyat rekabetinden ziyade kalite rekabetinin önem kazandığı uluslararası arenada, risk sermayesi finansman modelinin Türkiye ekonomisi açısından son derece önemli olduğu, bu modelinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılması ve modelin işlerlik kazandırılarak daha yoğun kullanılması gerektiği düşünülmektedir.

3.2.4. Alternatif Finansman Yöntemleri ile Finansman Sağlama İmkkanı

Finansman sorunu ile karşı karşıya olan KOBİ'lerin, söz konusu sorunlarının çözümünde alternatif finansman yöntemleri de önem taşımaktadır. Türkiye'de leasing, factoring, forfaiting gibi alternatif finansman yöntemlerinden çok fazla faydalanılmadığı izlenmektedir. Bununla birlikte, bir önceki bölümde belirtilen

---

²⁰ Mehmet Civan, Mustafa Uğurlu, "Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Gaziantep İlinde KOBİ'lerin Halka Açılmasına Yönelik Model Önerisi", **Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, Cilt XXI, 2002, (Çevrimiçi) [http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/iibf/htmpdf/2002-21\(1\)/M-6.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/iibf/htmpdf/2002-21(1)/M-6.pdf), 06.08.2007, s. 89.

²¹ **Ibid**, s. 84.

²² Yılmaz, **op.cit.**, s. 18-19.

2006 yılı leasing ve factoring işlem hacimlerinin 2005 yılına göre artış gösterdiği görülmektedir.

Alternatif finansman yöntemlerinin KOBİ'ler için avantaj ve dezavantajları olup, dezavantajlarının avantajlarına göre çok az ve önemsiz olduğu görülmektedir. Türkiye'de diğer yöntemlere göre daha fazla kullanılmakta olan leasing işlemi, KOBİ'ler için önemli bir finansman kaynağıdır. KOBİ'ler açısından leasing yönteminin kullanılması kararına bakıldığında büyük işletmelerin tersine kararın finansal kaldıraç ve vergilendirme düzeyine göre alınmadığı, büyüme olanaklarının dikkate alınarak söz konusu kararın verildiği görülmektedir²³.

Alternatif finansman yöntemleri arasında özellikle leasing yönteminin kullanımının artırılmasının KOBİ'ler için daha avantajlı olduğu düşünülmektedir. Özellikle yöntemin KOBİ bilançoları üzerindeki etkisi de göz önüne alındığında, KOBİ'ler için en önemli finansman kaynağı olan banka kredilerinden yararlanma imkanlarını da artıracakı düşünülmektedir. Leasing yönteminin kullanılması ile maddi duran varlıklara kayıtlanacak makine ve teçhizatlar için amortisman ayrılacak olup, amortisman tutarı işletmeler için nakit çıkışı yaratmayan bir gider olarak elde edilen karla birlikte dönem içinde yaratılan kaynağı artıran bir unsur olacaktır. Öte yandan vergilendirme açısından da leasing yöntemi daha öncede bahsedildiği gibi işletmeler avantaj sağlamaktadır. Kullanılan kredilere ilişkin faiz tutarları finansman gideri olarak kayıtlanacak olup, vergiye konu matrah daha düşük olacaktır.

Alternatif finansman yöntemlerinin KOBİ'lere tanıtımı için daha fazla çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bilgilendirme eksikliği sebebiyle, pek çok KOBİ'nin bu yöntemlerin avantajlarından yararlanamadıkları izlenmektedir.

---

²³ Güler Aras, Alövsat Müslümov, "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri", (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/Bildiri_33.PDF, 07.08.2007, s. 21.

3.3. KOBİ'LERİN FİNANSMAN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE KREDİ POLİTİKALARININ ROLÜ VE AB UYUM SÜRECİ İLE BASEL II'NİN MUHTEMEL ETKİLERİ

Söz konusu bölümde KOBİ'lerin finansman sorunlarının çözümünde kredi politikalarının rolü üzerinde durulmakta olup, AB uyum süreci ile Basel II'nin KOBİ kredileri üzerindeki muhtemel etkileri incelenmektedir.

3.3.1. KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Kredi Politikalarının Rolü

KOBİ'lerin en önemli sorunları olarak değerlendirilen finansman sorunlarının çözümünde en çok tercih edilen yöntemin banka kredileri olduğu görülmektedir. KOBİ'ler, yetersiz öz kaynağa sahip olmaları nedeniyle, finansman ihtiyaçlarını karşılamak için yabancı kaynak arayışına içine girmektedirler. Öncelikle yabancı kaynağın bankacılık sektöründen temin edilmesi yolu aranmaktadır. Fakat karşılaşılan bir takım sorunlar nedeniyle, KOBİ'lerin banka kredilerinden yeterince yararlanamadıkları görülmektedir.

KOBİ'lerin kredi temininde karşılaştıkları sorunlar özetle, kredi miktarı ile ilgili sorunlar, kredi maliyeti ile ilgili sorunlar, kredi vadesi ile ilgili sorunlar, kredi teminatı ile ilgili sorunlar ve kredinin ödemesiz süresine ilişkin sorunlar olarak sınıflandırılabilir²⁴.

3.3.1.1. KOBİ'lere Yönelik Türkiye'de Uygulanan Kredi Politikaları

2001 yılında Türkiye'de yaşanan finansal kriz, tüm ekonomiyi derinden etkilemiştir. Kasım 2000 krizinin ardından Şubat 2001'de siyasi bir krizle birlikte ortaya çıkan finansal krizle birlikte mali yapısı güçlü olmayan çok sayıda banka

---

²⁴ Nevin Yörük, "KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama", **1. Orta Anadolu Kongresi: "KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları"**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 60.

TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) 'na devredilmiştir. Bankacılık sektörü açısından da yeniden yapılandırma sürecine girilmiştir.

Yaşanan 2001 krizinin KOBİ'ler üzerindeki etkisi de çok ağır olmuştur. Yaşanan ekonomik kriz, reel kesime yeni kredi kullandırımını engellerken, daha önce kullandırılmış kredilerin geri ödenmesinde de sıkıntılarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Söz konusu dönem içinde pek çok KOBİ faaliyetlerini durdurmak zorunda kalmıştır²⁵.

Kriz sonrası uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma programları ile ekonomi yeniden istikrara kavuşturulmuştur. Finansal kesimin en önemli aktörleri olan bankaların ise, mali yapılarının güçlendirilmesine ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmış ve çeşitli uygulamalar yürürlüğe konmuştur. İçinde bulunduğumuz dönem itibarıyla bankacılık sektörünün yeniden istikrara kavuşturulduğu görülmektedir. Ayrıca pek çok yabancı bankanın, gerek mevcut bankaların satın alınması gerekse yeni bankalar kurulması yöntemleriyle sisteme dahil oldukları görülmektedir.

BDDK'nın Aralık 2006 itibarıyla yayınladığı Finansal Piyasalar Raporu'nda, katılım bankalarının dahil edilmediği bankacılık sektörü konsolide mali verilerinde, Eylül 2006 itibarıyla bankaların kullandıkları kredilerin toplam aktif büyüklükleri içindeki payının %47,1 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu oran Mart 2006 itibarıyla %44,5 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan konsolide mali verilerde, Eylül 2006 itibarıyla mevduatların pasif kompozisyonu içindeki payının %61,1 ve Mart 2006 itibarıyla %61,9 olduğu görülmektedir²⁶. Reel faizlerin çok yüksek olduğu dönemlerde, bankaların kredi vermekten ziyade topladıkları mevduatları DİBS'lere yatırdıkları görülmektedir. Bütçe açıkları ve kamu kesimi borçlanma gereğinin yüksek olması sebebiyle, devletin yüksek faizlerle borçlanması, bankaları ellerinde bulunan kaynakları kredi vermekten ziyade DİBS'lere yatırmaya yöneltmiştir. Crowding out etkisi olarak tanımlanan kamunun özel sektörü dışlama etkisi sonucu, özel kesime kullandırılan kredilerin banka bilançolarının pasif

---

²⁵ Öznur Yüksel, Güven Murat, "Şubat Krizinin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri", (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_09.pdf, 09.08.2007, s. 14, 15.

²⁶ BDDK, "Finansal Piyasalar Raporu", **Rapor**, Aralık 2006, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/1651BDDK_FPR_Aralik2006_27042007.pdf, 13.07.2007, s. 43.

kompozisyonundaki payı düşük olarak gerçekleştirmiştir. BDDK'nın raporunda yer alan verilere göre Eylül 2006 itibarıyla kullanılan kredilerin pasif kompozisyonundaki oranının, toplam mevduatların aktif kompozisyonu içindeki oranından düşük olduğu gözlenmektedir. Bu oranların yaklaşmasının finansal sektörün misyonu açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de KOBİ'lerin bankacılık sektöründen aldıkları pay (nakit kredilerde) yaklaşık %5 ila %10 arasında değişmekte olup, gelişmiş ülkelerde bu oranın ortalama %50 olarak gerçekleştiği belirtilmektedir.²⁷ Türkiye'de KOBİ'lerin banka kredilerinden aldıkları payın artış eğiliminde olduğu görülürken, banka kredilerinde KOBİ payının daha yüksek oranlarda olması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Türkiye ekonomisinin bel kemiği olan KOBİ'lerin ekonomik büyüklükler içindeki payları ile banka kredileri içindeki payları kıyaslandığında, arada çok yüksek farklar olduğu görülmektedir.

TCMB tarafından hazırlanan, 2003-2004 ve 2005 tarihli mali veriler üzerinden hazırlanan Sektör Bilançoları Değerlendirmesi Raporu'nda, toplam 7103 işletme çalışmaya dahil edilmiştir. 7103 işletmenin 3667'si imalat sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir. Söz konusu çalışmada, 2005 yılı net satış tutarı 10 milyon Euro'dan az olan firmalar küçük ölçekli, 10-50 milyon EUR arası olanlar orta ölçekli, 50 milyon Euro üzerinde olanlar ise büyük ölçekli işletmeler olarak değerlendirilmiştir. Konu kriter çerçevesinde 2.280 işletme küçük ölçekli, 999 işletme orta ölçekli ve 388 işletme büyük ölçekli olarak dikkate alınmıştır. Çalışmaya dahil edilen imalat sanayinde faaliyet gösteren 3667 işletmenin, 2005 yılı itibarıyla toplam istihdamın %64'ünü, toplam net satışların %51'ini ve toplam aktif büyüklüğünün %44'ünü oluşturduğu belirtilmektedir²⁸.

---

²⁷ Güler Aras, **Basel II Sürecinde KOBİ'ler İçin Yol Haritası**, Deloitte Raporları, 2007, (Çevrimiçi) http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_ceo_Basel2KOBiler_250707.pdf, 15.09.2007, s. 4.

²⁸ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 40.

Tablo 23: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam YTL Nakit ve Gayri nakit Krediler

TOPLAM KREDİLER (BİN YTL)					
Sektör	Firma Sayısı	Kısa Vadeli	Uzun Vadeli	Toplam	Firma Payları
İmalat Sanayi	3667	8.018.115	1.739.407	9.757.522	-
Küçük	2280	1.189.748	384.369	1.574.117	16
Orta	999	2.522.858	522.106	3.044.964	31
Büyük	388	4.305.508	832.932	5.138.411	53

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 46.

Bu çalışma sonuçlarına göre, Tablo 23'ten de görüldüğü gibi 2005 yıl sonu itibarıyla, imalat sanayinde faaliyet gösteren 3.667 işletme YTL bazda 9,76 milyar YTL tutarında nakit ve gayri nakit kredi kullanmıştır. Bu tutarın yaklaşık %16'sının küçük ölçekli işletmeler, % 31'nin orta ölçekli işletmeler ve % 53'nün büyük ölçekli işletmeler tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 24: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam Yabancı Para (YP) Nakit ve Gayri nakit Krediler

TOPLAM KREDİLER (BİN YTL)					
Sektör	Firma Sayısı	Kısa Vadeli	Uzun Vadeli	Toplam	Firma Payları
İmalat Sanayi	3667	18.239.522	10.593.931	28.833.452	-
Küçük	2280	1.383.690	657.489	2.041.179	7
Orta	999	4.386.164	2.351.227	3.737.391	23
Büyük	388	12.469.668	7.585.215	20.054.883	70

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 46.

Tablo 24'den de görüldüğü gibi, 2005 yıl sonu itibarıyla imalat sanayinde faaliyet gösteren 3.667 işletme YP cinsinden toplam (nakit ve gayri nakit) 28,8 milyar YTL kredi kullanmıştır. 28,8 milyar YTL tutarındaki YP kredinin %7'sinin küçük ölçekli işletmeler, %23'ünün orta ölçekli işletmeler ve %70'inin büyük ölçekli işletmeler tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 25: 2005 Yıl Sonu İtibarıyla Ölçek Büyüklüklerine Göre İmalat Sanayinde Kullanılan Toplam Nakit ve Gayri nakit Krediler

TOPLAM KREDİLER (BİN YTL)					
Sektör	Firma Sayısı	Kısa Vadeli	Uzun Vadeli	Toplam	Firma Payları
İmalat Sanayi	3667	26.257.637	12.333.338	38.590.975	-
Küçük	2280	2.573.439	1.041.858	3.615.297	9
Orta	999	6.909.022	2.873.333	9.782.355	25
Büyük	388	16.775.176	8.418.147	25.193.323	66

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 46.

2005 yıl sonu itibarıyla, imalat sanayinde faaliyet gösteren 3.667 işletmenin kullanmış olduğu toplam YTL ve YP kredilerin ölçek bazında dağılımının gösterildiği Tablo 25'ten de görüldüğü üzere, 2005 yıl sonu itibarıyla 3.667 işletmeye kullanılan toplam 38,5 milyar YTL tutarındaki YTL ve YP bazda kredinin %9'u küçük ölçekli işletmelere kullanılırken, %25'i orta ölçekli işletmelere ve %66'sı büyük ölçekli işletmelere kullanılmıştır. Söz konusu analizde yer alan 3.667 işletmenin sadece yaklaşık %10'unun büyük ölçekli işletme olduğu dikkate alındığında, %10'luk kesimin 2005 yılı itibarıyla toplam kullanılan nakit ve gayri nakit kredilerden %66 oranında pay almaları, KOBİ'lerin kredi temini konusunda yaşadıkları sıkıntıları ortaya çıkarmaktadır.

Başta finansal sorunlar olmak üzere karşılaştıkları diğer sorunlar, KOBİ'lerin verimliliklerini etkilemektedir. KOBİ'lerin verimlilikleri büyük ölçekli işletmelere göre daha düşük olmaktadır. Tablo 26'da ölçekler itibarıyla imalat sanayinde faaliyet gösteren 3.667 işletmenin verimlilik ve karlılık göstergeleri yer almaktadır.

Tablo 26: Ölçekler İtibarıyla Karlılık ve Verimlilik Göstergeleri

	Net Kar/Aktif			Faaliyet Karı/Aktif-Mali Duran Var.			Net Satışlar/Ort. Çalışan	Net Kar/Ort. Çalışan
	%			%			Bin YTL	Bin YTL
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2005	2005
Küçük	1,6	0,0	0,3	4,4	2,9	2,2	89,3	0,3
Orta	3,9	2,9	1,5	6,4	5,4	3,5	130,3	1,9
Büyük	6,7	6,6	4,9	8,8	10,3	7,4	361,1	14,1

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi) <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, 27.05.2007, s. 37.

Tablo 26'da görüldüğü gibi incelenen dönemler itibarıyla orta ve büyük ölçekli işletmelerde net kar/aktif oranı azalış trendi içindedir. Küçük ölçekli işletmelerin 2004 yılında zarar ettiği ve 2005 yılında yatırımların karlılığının %0,3 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aktifin ne ölçüde verimli kullanıldığını gösteren net kar/aktif rasyosunun 2005 yılı itibarıyla küçük ölçekli işletmelerde %0,3, orta ölçekli işletmelerde %1,5 ve büyük ölçekli işletmelerde %4,9 olduğu görülmektedir. Bu oranlardan çıkan sonuç ise, büyük ölçekli işletmelerin KOBİ'lere göre varlıklarını daha verimli kullandıklarıdır.

Yine işletmelerin varlıkları içinde mali duran varlıklar dışındaki varlıklarını ne ölçüde verimli kullandıklarını gösteren faaliyet karı/aktif-mali duran varlıklar rasyosuna bakıldığında bir önceki net kar/aktif rasyosunun sonuçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu oran, incelenen dönemler itibarıyla KOBİ'lerde düşüş trendi içindedir. Büyük ölçekli işletmelerde ise 2004 yılında artan rasyosunun 2005 yılında düşerek %7,4 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Küçük ölçekli işletmelerde ise 2005 yılı itibarıyla %2,2 olarak gerçekleşen rasyonun orta ölçekli işletmelerde %3,5 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Net Satışlar/Ortalama Çalışan oranına bakıldığında 2005 yılı itibarıyla küçük ölçekli işletmelerde 89,3 bin YTL, orta ölçekli işletmelerde 130,3 bin YTL ve büyük ölçekli işletmelerde 361,1 bin YTL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Büyük ölçekli işletmelerde bu oran, KOBİ'lere göre çok daha yüksektir. Yine net kar/ortalama çalışan oranları net satışlar/ortalama çalışan oranı sonuçları aynı paralelliktedir. Bu oran küçük ölçekli işletmelerde 0,3 bin YTL, orta ölçekli işletmelerde 1,9 bin YTL ve büyük ölçekli işletmelerde 14,1 bin YTL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 26'daki oranlardan görüldüğü gibi, ölçek büyüklükleri arttıkça yatırımların karlılığı ve verimlilik artmaktadır.

3.3.1.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Mali Borçlarına Yönelik Yeni Kanun: Anadolu Yaklaşımı

Anadolu Yaklaşımı olarak bilinen, KOBİ'lerin mali borçlarının yeniden yapılandırılmasını içeren kanun, 27.12.2006 tarihinde kabul edilmiş ve 30 Aralık 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu 5569 sayılı "KOBİ'lerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun" da yer alan önemli maddeler aşağıdaki gibidir²⁹:

- **Madde 1:** Kanunun Amacı; KOBİ'lerin, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar ve mali kurumlardan almış oldukları ve 31.10.2006 tarihi itibarıyla ilgili kurumların donuk veya şüpheli alacak hesaplarına intikal etmiş olan kredi borçlarına ilişkin olarak, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları kapsamında yapılacak finansal yeniden yapılandırma sözleşmeleri kapsamında;
  - a) Kredi borçlarının vadelerini uzatmak;
  - b) İşletmelerin kredilerini yenilemek;

²⁹ Resmi Gazete, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun", **Kanun**, Kanun No:5569, Resmi Gazete No:26392, 30.12.2006.

- c) Bu işletmelere yeni kredi vermek;
  - d) Anapara ve/veya asli faiz ve/veya temerrüt faizi veya kar paylarını indirmek veya bunlardan vazgeçmek,
  - e) Anapara, faiz veya kâr payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, aynî, nakdî yada tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu yada üçüncü kişilere ait aynî değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek,
  - f) Diğer kurumlarla birlikte hareket ederek protokoller yapmak şeklindeki tedbirlerle, mali kesime olan borçlarının yeniden yapılandırılmasını sağlayarak istihdama katkıda bulunma imkanlarının devam etmesini sağlamaktır.
- Yukarıdaki tedbirler içinde yer alan, kredilerin iştirake çevrilmesi işlemi, T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Türkiye Emlak Bankası A.Ş. hakkında kanuna tabi bankalar ile TMSF'ye devredilmiş bankalar tarafından yapılamaz.
- 30.01.2002 tarihli ve 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uygulamasından yararlanmış olan firmalar bu kanun kapsamına giremez. Söz konusu kanun "İstanbul Yaklaşımı" olarak bilinmektedir.

- **Madde 3:**

- a) İlgili kurumların alacakları; Türkiye Bankalar Birliği ve/veya Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından hazırlanacak, alacaklı kurumların yetkili temsilcilerince imzalanacak ve onaylama ve kabule ilişkin genel şartları BDDK tarafından çıkarılacak yönetmelikte gösterilecek olan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları kapsamında ve bu anlaşmaların BDDK tarafından onaylandığı tarihten itibaren iki yıllık bir süre içinde finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine bağlanmak şartıyla gerektiğinde, ihtiyaç duyacakları makine-ekipmanın teminine yönelik bunların rehini karşılığı kredi kullandırımı da dahil olmak

üzere, ilave finansman sağlanmak suretiyle yeniden yapılandırılabilir veya yeni itfa planlarına bağlanabilir.

- b) Finansal Yeniden Yapılandırma sözleşmelerini imzalamış KOBİ'lerin, 31.10.2006 tarihe kadar vadesi geldiği halde ödenmemiş olan elektrik, su, doğalgaz ve telefon borçları ile Maliye Bakanlığına bağlı vergi daireleri ile sosyal güvenlik kurumlarına olan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun veya ilgili hükümlerine göre takip edilen borçları, ilgililerin sözleşme tarihinden itibaren iki ay içinde başvurmaları halinde teminat aranmaksızın kanuni faiz oranı uygulanmak üzere yirmi dört aya kadar tecil edilebilir. Söz konusu borçlar için daha önce uygulanmış hacizler, yapılan ödemelere paralel olarak kaldırılır.
- c) T.C. Ziraat Bankası ve T.C. Halk Bankası, gerektiğinde borçlulara ilave finansman sağlamak sureti ile yeniden yapılandırılan veya yeni bir itfa planına bağlanan borçlara ilişkin yapılacak finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine taraf olmaya yetkililerdir.
- d) TMSF ve tasfiye halinde Türkiye Emlak Bankası, borçlu KOBİ'lerle yapılacak finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine ilave finansman sağlamamak şartıyla taraf olabilirler.
- e) Alacaklı kurumlar tarafından bu Kanun kapsamındaki kredilere bileşik faiz yürütülemez.

• **Madde 4:**

- a) Sözleşme kapsamında yapılacak işlemler ve düzenlenecek kağıtlar damga vergisinden, harçlardan, mali kurumlar tarafından tahsil edilen alacaklar banka ve sigorta muameleleri vergisinden, sözleşme kapsamında kullanılan krediler kaynak kullanımı destekleme fonundan ve diğer fonlardan istisna edilir.

- b) Sözleşme ile uygulamaya konulan işlemlerin gerçekleşmemesi halinde dahi, uygulanmış olan vergi, resim ve harç istisnaları geri alınmaz.
- c) Finansal yeniden yapılandırma sözleşmelerine göre borçları yeniden yapılandırılan ve yeni bir itfa planına bağlanan borçlu KOBİ'ler tarafından alınmış olan teşvik belgelerinin süreleri ile ihracat taahhüt süreleri, sözleşmeler ile belirlenen süreler kadar uzatılmış sayılır.

Anadolu Yaklaşımı olarak bilinen kanunla 70 bin civarındaki KOBİ'nin mali borçlarının yeniden yapılandırılması beklenmektedir. Bankacılık sektöründe ise yeniden yapılandırmaya esas alınacak tutarın yaklaşık 1,8 milyar YTL civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2002 yılında yürürlüğe konulan ve genellikle büyük ölçekli işletmelerin borçlarının yeniden yapılandırılmasına yönelik kullanılan İstanbul Yaklaşımı çerçevesinde 322 firmanın toplam 6 milyar USD tutarındaki borçlarının yeniden yapılandırıldığı belirtilmektedir³⁰.

BDDK başkanı Tevfik Bilgin katıldığı bir toplantıda reel sektörün 2001 krizinden kalan bir takım sorunlarının olduğunu, 2002 yılında yürürlüğe konulan İstanbul Yaklaşımı'nın ise KOBİ'lere açık olmakla birlikte daha ziyade büyük firmalara odaklı gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bankaların büyük ölçekli firmalara kullandıkları kredilerin bilanço aktifleri içindeki payının yüksek olması sebebiyle İstanbul Yaklaşımı'ndan KOBİ'lere göre büyük ölçekli firmaların daha çok yararlandıkları belirtilmektedir. Anadolu Yaklaşımı ile de KOBİ'lerin borçlarının yeniden yapılandırılmasında, sağlanan bir takım teşvik ve istisnalar ile donuk veya şüpheli hesaplara alınmış alacakların tahsil imkanının oluşması nedeniyle söz konusu kanunun bankacılık sektörü açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir. Öte yandan bazı bankaların Anadolu Yaklaşımı'na çok sıcak bakmadıkları da ifade edilmektedir³¹.

---

³⁰ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, "Anadolu Yaklaşımı Uygulaması", (Çevrimiçi) http://www.tobb.org.tr/anadolu_y_u/anadolu_y_u.pdf, 01.09.2007, s. 6, 13.

³¹ Kemal Şanlı, "Anadolu Yaklaşımı'nın Bir Firmaya Yaraması Bile Önemlidir", **Referans**, 15.11.2006, (Çevrimiçi) http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=53310&ForArsiv=1, 01.09.2007.

KOBİ'lerin mali sisteme olan borçlarının yeniden yapılandırılmasını içeren 5569 sayılı "KOBİ'lerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun'un amacı Madde 1'de de belirtildiği gibi KOBİ'lerin, vadesi gelmesine rağmen ödenmeyen borçlarını yeniden yapılandırarak, istihdama olan katkılarının devam etmesini sağlamaktır. KOBİ'lerin sosyal sisteme en önemli katkıları içinde yer alan istihdamdaki paylarına, söz konusu kanunla da atıfta bulunmaktadır. Türkiye'deki işsizlik oranının da çok yüksek olması ile birlikte KOBİ'lerin istihdama olan katkıları son derece önemli olmaktadır. KOBİ'lere kullandırılan kredilerin faiz oranlarının yüksek olması sebebiyle borçlanma maliyetleri çok yüksek gerçekleşmiştir. Türkiye'de yaşanan ekonomik krizlerin de etkisiyle birlikte üretimlerine ara veren yada tamamen durdurmak zorunda kalan KOBİ'ler kullanmış oldukları kredilerin geri ödemelerinde çeşitli sıkıntılarla karşılaşmıştır. Yürürlüğe giren bu kanun KOBİ'lerin mali sorunlarının çözümü açısından çok önemlidir. Mali sistem içindeki oyuncuların Finansal Yeniden Yapılandırma sözleşmelerine sıcak bakmalarının (çeşitli ilave teşviklerle özendirilmesini sağlanmanın) ve KOBİ'lerin bu konuda bilgilendirilmelerinin söz konusu kanunun işlerliği ve kullanımının yaygınlaştırılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

3.3.2. AB'ye Uyum Sürecinin Ve Basel II'nin KOBİ Kredileri Üzerindeki Muhtemel Etkileri

AB Müzakere süreci ve Basel II perspektifi Türkiye ekonomisi ve KOBİ'ler açısından son derece önemlidir. Söz konusu yaklaşımlar çerçevesinde Türkiye'ye ve KOBİ'lere büyük görevler düşmektedir. Bu bölümde AB müzakere sürecinin ve Basel II sermaye uzlaşısının KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkileri ve söz konusu süreçler zarfında KOBİ'lere düşen görevler incelenmektedir.

3.3.2.1. AB Müzakere Süreci ve KOBİ'ler

AB Müzakere süreci, müzakere başlıkları ve bu sürecin KOBİ'ler üzerindeki etkileri aşağıda başlıklar altında incelenmektedir.

3.3.2.1.1. AB İle İlişkiler ve Müzakere Başlıkları

Türkiye ile AB arasındaki süreç 31 Temmuz 1959'da Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'na yapmış olduğu ortaklık başvurusu ile başlamıştır. AET'nin Türkiye'nin başvurusunu kabul etmesi sonucunda 12 Eylül 1963 tarihinde ortaklık yaratan Ankara Anlaşması imzalanmıştır. 1982 yılında Avrupa Topluluğu (AT) Türkiye ile ilişkilerini dondurma kararı almıştır. 1986 yılında ise ilişkilerin tekrar canlandırılması kararı alınmıştır. 1.1.1996 yılında AB ile olan ilişkilerin önemli adımlarından biri olan Gümrük Birliği'ne girilmiştir. Çeşitli dönemler itibarıyla ilişkilerin devam ettiği görülürken, 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla de AB'ye üyelik müzakereleri çerçeve belgesi onaylanmıştır³². Üyelik müzakerelerinin başlaması anlamına gelen bu tarih Türkiye'nin AB'ne entegrasyonu açısından çok önemlidir.

AB Müktesebatı katılım müzakere fasıllarını 35 başlık altında sınıflandırmıştır. Bu başlıklar şöyledir³³:

1. Malların Serbest Dolaşımı
2. İşçilerin Serbest Dolaşımı
3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
4. Sermayenin Serbest Dolaşımı
5. Kamu Alımları
6. Şirketler Hukuku
7. Fikri Mülkiyet Hukuku
8. Rekabet Politikası

³² T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinin Kronolojisi", (Çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=112&l=1>, 02.09.2007.

³³ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Müzakere Süreci", (Çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37&l=1>, 02.09.2007.

9. Mali Hizmetler
10. Bilgi Toplumu ve Medya
11. Tarım ve Kırsal Kalkınma
12. Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
13. Balıkçılık
14. Taşımacılık Politikası
15. Enerji
16. Vergilendirme
17. Ekonomik ve Parasal Politika
18. İstatistik
19. Sosyal Politika ve İstihdam
20. İşletme ve Sanayi Politikası
21. Trans-Avrupa Şebekeleri
22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
23. Yargı ve Temel Haklar
24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
25. Bilim ve Araştırma
26. Eğitim ve Kültür
27. Çevre
28. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
29. Gümrük Birliği
30. Dış İlişkiler
31. Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları
32. Mali Kontrol
33. Mali ve Bütçesel Hükümler
34. Kurumlar
35. Diğer Konular

Firma ölçekleri ele alındığında KOBİ'lerin Türk sanayi içindeki payının AB sanayine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'deki sermaye birikimi kalkınma için yetersiz kalmakta ve işgücü istihdamı açısından KOBİ'lere yönelik olarak geliştirilmesi bir çeşit kalkınma stratejisi olmaktadır. Bu kapsamda AB ile

uyum süresinde içindeki pek çok müzakere başlığı KOBİ'leri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecektir. Bunlar arasında mali kontrolün artmasıyla kayıt dışılığın önlenmesi, yolsuzlukla mücadele, Gümrük Birliği tarifeleri ile serbest bölgeler konularında uyum, taşımacılık alanında AB güvenlik standartlarına uyum, küçük yaştaki işgücü, sendikal hak ve eylemler üzerindeki kısıtlamaların uyumu, tarım desteklerinin uyumlaştırılması, özelleştirme, fikri haklar mevzuatı ve korsanlıkla mücadele, AB standartları, belgelendirme, uygunluk değerlendirmesi ve markalaşmak konularında uyum, ticaret engellerinin kaldırılması , saydam ve güvenilir mali sektör, devlet yardımları ve vergi politikaları yer almaktadır³⁴.

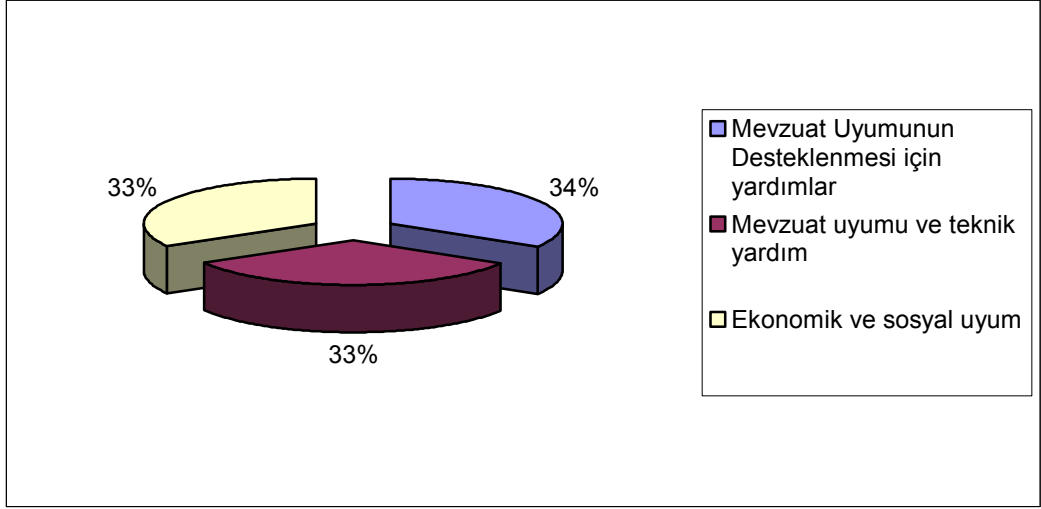
3.3.2.1.2. Müzakere Sürecinde AB Mali Yardımları

AB Mali Yardımları, Avrupa Komisyonu tarafından diğer aday ülkeler için olduğu gibi her yıl Türkiye'ye de tahsis edilen hibe nitelikli yardımlardır. Söz konusu yardımlar Türkiye ve Avrupa Komisyonu'nun ortaklaşa karar verdikleri proje ve programların finansmanı için kullanılmaktadır. Proje seçimlerindeki en önemli kriter mali yardımların AB üyeliğine uyum esasları doğrultusunda kullanılacak olmasıdır. Mevcutta 1996-2001 Meda Çerçeve Anlaşması, 2002, 2003, 2004 ve 2005 katılım öncesi mali yardım programları doğrultusunda toplam 152 adet proje işleme alınmış yada alınmayı beklemektedir. Bu projelerin bütçe büyüklüğü 1,5 milyar Euro'nun üzerindedir. Katılım Öncesi mali yardım adı altında 2002-2006 yılları arasında programlanan mali yardımlar ise 3 ana hedef doğrultusunda kullanılmaktadır³⁵:

- Müktesebat uyumu (siyasi ve ekonomik kriterlere uyum ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik desteklerle birlikte)
- Müktesebat uyumu için gerekli idari kapasite oluşturulması ve gerekli yatırım ihtiyacı
- Ekonomik ve sosyal uyum projeleri (bölgesel kalkınma, sınır ötesi işbirliği ve KOBİ projeleri)

³⁴ Sadi Uzunoğlu, Sudi Apak ve Ali Faruk Açıkgöz, **AB Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri**, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No:2005-36, İstanbul, 2005, s. 47, 48.

³⁵ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Katılım Öncesi Mali Yardımlar", (Çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5&l=1>, 02.09.2007.

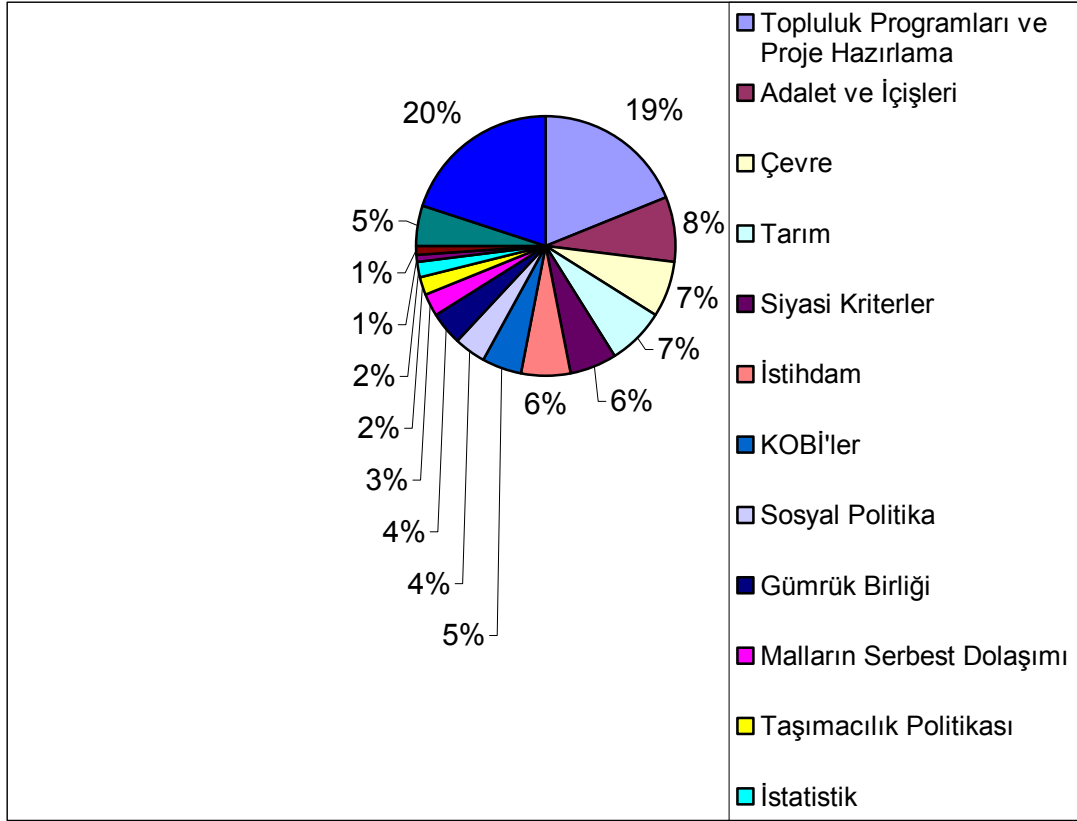

Grafik 5: AB Mali Yardımlarının Kullanım Alanları

Kaynak: T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, “Katılım Öncesi Mali Yardımlar”, (Çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5&l=1>, 02.09.2007.

Grafik 5’te de yer aldığı gibi AB Mali yardımlarının 2/3’ünün mevzuat uyumu ve mevzuat uyumu ile birlikte teknik yardımları içeren projelerde kullanılmakta iken 1/3’ünün AB ekonomik ve sosyal uyumu destekleyici projelerde kullanıldığı görülmektedir.

2002-2005 dönemi AB Mali yardımlarının sektörel dağılımının görüldüğü Grafik 6’da, mali yardımların %20’sinin bölgesel kalkınma, %19’unun Topluluk Programları ve Proje Hazırlama amaçlı kullanıldığı görülürken, KOBİ’lere yönelik projelerin toplam yardımlar içindeki payının %5 olduğu dikkati çekmektedir. KOBİ’lere yönelik daha fazla projenin hazırlanması gerektiği ve söz konusu mali yardımlardan KOBİ’lere yönelik daha fazla pay alınması gerektiği düşünülmektedir.

Grafik 6: 2002-2005 Dönemi AB Mali Yardımlarının Sektörel Dağılımı

Kaynak: T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, “Katılım Öncesi Mali Yardımlar”, (Çevrimiçi) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5&l=1>, 02.09.2007.

2007-2013 dönemine ilişkin mali yardımlar “Katılım Öncesi Araç” başlığı altında 5 alt başlık çerçevesinde kullanılacak olup, bu başlıklar ve kullanım amaçları aşağıdaki gibidir³⁶:

1. *Kurumsal Kapasite Geliştirme:* Müktesebatı uygulamaya yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
2. *Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği:* Diğer yararlanıcılarla veya üye devletlerle bölgesel, bölgeler arası ve sınır ötesi işbirliğinin desteklenmesi hedeflenmektedir.
3. *Bölgesel Kalkınma:* Aday ülkenin üye ülke olduktan sonra kullanacağı yapısal fonları kullanıma hazırlamak açısından önem taşımaktadır.

³⁶ Ibid.

Ulaştırma, sağlık, bilişim teknolojileri dahil KOBİ'lere destek, çevre ve enerji konuları öncelikli konular arasındadır.

4. *İnsan Kaynakları*: İstihdama erişim, insan sermayesine yatırım gibi konuların desteklenmesi hedeflenmektedir. Ayrıca aday ülkenin Avrupa İstihdam Stratejisi kapsamında Avrupa Sosyal Fonu'nun kullanımına hazırlamak açısından önem taşımaktadır.
5. *Kırsal Kalkınma*: Ağırlıklı tarım sektörüne yönelik faaliyetlerin desteklenmesi hedeflenmektedir.

AB söz konusu mali yardımlar çerçevesinde Türkiye'ye 2007 yılı için 497,4 milyon Euro, 2008 yılı için 538,7 milyon Euro ve 2009 yılı içinse 566,5 milyon Euro tutarında yardım öngörmektedir. 2007 yılı için öngörülen tutarın dağılımı ise, kurumsal yapılanma için 252,3 milyon Euro, sınır ötesi işbirliği için 6,56 milyon Euro, bölgesel kalkınma için 167,6 milyon Euro, insan kaynakları için 50,2 milyon Euro ve kırsal kalkınma için 20,7 milyon Euro olduğu belirtilmektedir³⁷.

---

³⁷ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, "AB'den Türkiye'ye Yardım", **Haber**, 26.08.2007, (Çevrimiçi) <http://www.trt.net.tr/wwwtr/hdevam.aspx?hid=183687&k=3>, 02.09.2007.

3.3.2.1.3. Müzakere Sürecini Yaşayan Üye Ülkeler

AB'nin son iki üyesi olan Bulgaristan ve Romanya için hazırlanan müzakere başlıkları altındaki diğer uyum konuları arasında bir madde olarak KOBİ'lere yer verilmiştir. Çeşitli yasal düzenlemeleri, vergi konusundaki uyumu ve belirsizliklerin giderilmesini içeren söz konusu madde kapsamında KOBİ'ler için ulusal eylem planlarından ve KOBİ'ler için AB Şartı'nın prensiplerine uyumdan bahsedilmektedir³⁸.

AB üye ülkeleri tarafından Mart 2001 tarihinde yürürlüğe konulan ve aday ülkeler tarafından da 2002 yılında kabul edilen "Avrupa Küçük İşletmeler Şartı = KOBİ'ler için AB Şartı" kapsamında yer alan konular aşağıdaki gibidir³⁹:

- Girişimcilerin eğitimi ve öğretimi
- Daha ucuz ve hızlı iş kurma desteği
- İş kurma süreçleri için mevzuatın basitleştirilmesi
- Becerilerin bulunabilirliğini artırması
- Elektronik Ortamda On-Line İşlem İmkanını Geliştirilmesi
- Tek Pazar dışında uluslararası pazarlara açılma imkanlarını artırması
- Vergi sistemini ve mevzuatı kolaylaştırması
- İşletmelerin teknolojik kapasitesinin geliştirilmesi
- Elektronik ticaretin yaygınlaştırılması
- İşletmelerin AB düzeyinde ve ulusal düzeyde daha güçlü temsil edilmesidir.

Bazı AB üyesi ülkelerde KOBİ'ler ile ilgili müzakerelerin başlama tarihleri ve görüşmelerin tamamlanma tarihleri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

³⁸ Uzunoğlu, Apak ve Açıkgöz, **op.cit.**, s. 51.

³⁹ Meral Sayın, "Türkiye'deki AB Destekli KOBİ Programları", **IV. KOBİ zirvesi**, IV. Oturum, İstanbul, 13-14 Aralık 2006, (Çevrimiçi) http://www.kobizirvesi.org.tr/04_04_a.doc, 09.09.2007.

Tablo 27: AB Müzakerelerinde KOBİ'lerin Ele Alınma Süreleri

AB Üye Ülkeleri	Görüşmelere Başlama Tarihi	Görüşmelerin Tamamlanma Tarihi	Görüşme Süresi
Bulgaristan	Mayıs 2000	Aralık 2004	4 yıl 8 ay
Kıbrıs	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay
Çek Cumhuriyeti	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay
Estonya	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay
Macaristan	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay
Litvanya	Mayıs 2000	Aralık 2002	2 yıl 8 ay
Letonya	Mayıs 2000	Aralık 2002	2 yıl 8 ay
Malta	Mayıs 2000	Aralık 2002	2 yıl 8 ay
Polonya	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay
Romanya	Mayıs 2000	Aralık 2004	4 yıl 8 ay
Slovakya	Mayıs 2000	Aralık 2002	2 yıl 8 ay
Slovenya	Ekim 1998	Aralık 2002	4 yıl 3 ay

Kaynak: European Commission, "Enlargement: Negotiations of Chapter 16: Small and Medium-sized Enterprises", (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/enlargement/archives/enlargement_process/future_prospects/negotiations/eu10_bulgaria_romania/chapters/chap_16_en.htm, 09.09.2007.

AB'nin Lizbon stratejisinde de önemi vurgulanan KOBİ'lerin, müzakere sürecinde bir başlık altında değerlendirildiği görülmektedir. Müzakere süreçlerinde her konunun ayrıntılı olarak taranması ve değerlendirilmeye alınması mümkün değildir. KOBİ'lerin bir başlık altında değerlendirilmesi, ekonomi ve rekabet açısından ne kadar önemli olduklarının bir göstergesidir. AB entegrasyonu açısından düşünüldüğünde, ekonomik entegrasyonun en önemli noktasını KOBİ'ler oluşturmaktadır. Nitekim tüm dünya ülkeleri açısından KOBİ'lerin ekonomideki payları çok yüksektir. AB'nin genişlemesi ile birlikte entegre olacak ülkelerin ekonomik yapılarının göstergesi olan KOBİ'lerin de entegrasyon sürecinde önemli bir rol oynadıkları düşünülmektedir. Nitekim tablo 27'de de görüldüğü gibi aday ülkelerdeki KOBİ başlıklı müzakere süreçleri ortalama 4 yıl sürmüştür. Türkiye açısından bakıldığında uzun soluklu bu süreçte atılması gereken pek çok adım bulunmaktadır.

3.3.2.1.4. AB ile Müzakere Sürecinde KOBİ'lere Düşen Görevler

AB ile Türkiye arasındaki dış ticaret verilerinde bakıldığında, Ocak-Temmuz 2007 döneminde Türkiye'nin ihracatının 58 milyon USD olarak gerçekleştiği ve ihracatın yaklaşık 33,3 milyon USD'nin AB ülkelerine (27 ülke) yapıldığı görülmektedir. Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki AB ülkeleri payı Ocak-Temmuz 2007 dönemi itibarıyla %57'dir. İthalata tarafına bakıldığında, Ocak-Temmuz 2007 döneminde Türkiye'nin ithalatının 92,5 milyon USD olarak gerçekleştiği ve ithalatın yaklaşık 37,6 milyon USD'nin AB ülkelerinden (27 ülke) yapıldığı görülmektedir. Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki AB ülkeleri payı Ocak-Temmuz 2007 dönemi itibarıyla %40,6'dır⁴⁰. Dış ticaret verilerinde bakıldığında AB ülkeleri ile Türkiye arasında yoğun ticari ilişkilerin mevcut olduğu görülmektedir. AB üyeliği için sürdürülen siyasi ilişkiler, birlik ile olan ticari ilişkiler açısından da önem taşımaktadır.

Türkiye'nin hem siyasi hem de ekonomik açıdan yoğun ilişkiler içinde olduğu AB ile müzakere sürecinde KOBİ'lere ve kamu otoritesine düşen bir takım görevler bulunmaktadır.

Değişen piyasa koşullarına esneklikleri sayesinde kolayca uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olan KOBİ'lerin müzakere sürecinde bu yeteneklerinin geliştirilmesi gereklidir. AB uyumu konusunda bilgi sahibi ve deneyimli kişilerin istihdam edilmesi uyum sürecine katkıda bulunacaktır. Ayrıca bölgesel veya yerel örgütlerce AB uyum şartları KOBİ'lere anlatılmalı ve KOBİ'lerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Yine bölgesel veya yerel örgütlerce KOBİ'lere yönelik AB şartlarına uyum için bir kontrol listesi oluşturulmalı ve endekslenmiş yeterlilik değerlendirilmesiyle KOBİ'ler ölçmeye ve değerlendirmeye tabii tutulmalıdırlar. AB ülkeleri ile rekabet açısından ise söz konusu ülke KOBİ'leri ile mukayeseli üstünlük ve zayıflıklar belirlenmeli ve bu zayıflıkların giderilmesi için azami çaba gösterilmelidir⁴¹.

---

⁴⁰ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, "Dış Ticaret İstatistikleri Temmuz /2007", **Haber Bülteni**, Sayı:138, 31.08.2007, (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=556>, 09.09.2007.

⁴¹ Uzunoglu, Apak ve Açıkgoz, **op.cit.**, s. 55-57.

İstanbul Sanayi Odası (İTO) ve çeşitli akademik çevrelerin katkılarıyla AB ile uyum sürecinde KOBİ'lerin rekabet güçlerine yönelik olarak "Avrupa Birliği Uyumlu Örnek KOBİ" (ABUÖK) adı altında bir model oluşturulmuştur. Toplamda 6 aşamadan oluşan söz ABUÖK modelinin aşamaları; I. Aşama: Yerel KOBİ örgütlerince (genellikle sanayi odaları) kendi bölgelerine bağlı KOBİ'ler için hazırlanacak çerçeve ölçütlerin AB'ye uyumun standart ölçüleri şeklinde belirlenmesi, II. Aşama: Bütün sektör başlıkları altında yerel bazda nitelikli bir KOBİ'nin ABUÖK olarak seçilmesi, söz konusu KOBİ'nin niteliklerinin standartlarla uyumlaştırılması ve güvence altına alınması, III. Aşama: Sektörde faaliyet gösteren diğer KOBİ'lerin ABUÖK'ye göre niteliklerinin belirlenmesi ve performans kriterleriyle gözlemlenmesi, IV. Aşama: KOBİ'lerin performanslarının ABUÖK'lere göre endekslenmesi, V. Aşama: Başarı gösteren KOBİ'lerin yeni ve daha yüksek muafiyet, istisna veya teşvik hak etmeleri ile AB uyumu konusunda yaptıkları teknolojik yenileme harcamalarının ve diğer maliyeler için yapılan harcamaların iadesi ve VI. Aşama: Belirlenen bir döneme veya bir tarihe kadar başarılı performans gösteremeyen KOBİ'ler için stratejik işbirlikleri veya birleşmelerin özendirilmesinden oluşmaktadır⁴².

Türkiye'deki KOBİ'lerin AB ile uyum sürecinde ve uluslararası arenada rekabet edebilmeleri için verimli ve kaliteli ürün üretmeleri gerekmektedir. Nitekim, verimsiz, kalitesiz fakat pahalı ürün üretenler faaliyetlerini durdurmak zorunda kalabileceklerdir. Söz konusu süreçler içinde KOBİ'lerin AB KOBİ şartları konusunda bilgi sahibi olmaları ve çeşitli üst yönetim organlarınca bu doğrultuda yönlendirilmeleri gerekmektedir. Verimlilik konusu bu süre zarfında çok önemlidir. KOBİ'lerin verimliliklerini etkileyen en önemli sorun ise karşılaştıkları finansal yetersizliktir. Bu konuda devlet desteklerinin ABUÖK modelinde de belirtildiği gibi performansa dayalı olarak uygulanmasının KOBİ'lerin uyum sürecine olan motivasyonlarını artıracığı düşünülmektedir. Öte yandan banka kredileri konusunda ise Basel II sermaye uzlaşısı ise bankacılık sektörünü ve KOBİ'leri derinden etkileyecektir.

---

⁴² Ali Faruk Açıkgöz, "KOBİ'lerin Korunma Stratejileri veya Neler Yapılmalı?", **AB İle Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunma Stratejileri Semineri**, 26.04.2006, (Çevrimiçi) <http://www.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Ali.Faruk.Acikgoz.ppt>, 09.09.2007.

3.3.2.2. Basel II Sermaye Uzlaşısı (Basel II) ve KOBİ'ler

Türk ve dünya bankacılık sektörünü ve KOBİ'leri derinden etkileyecek olan Basel II sermaye uzlaşısının tanımı, özellikleri, dayanakları ve etkileri başlıklar halinde incelenmektedir.

3.3.2.2.1. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi

1930 yılında, tüm dünyayı derinden etkileyen 1929 büyük buhranın ardından uluslararası piyasalarda finans ve ödeme işlemlerini düzenlemek, finansal istikrarı sağlamak, yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara getirilmesi ve ülkelerdeki yasal düzenlemelerin uyumlaştırılması için İsviçre'nin Basel kentinde Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS: Bank for International Settlements) kurulmuştur. Dünya'nın en eski finans kuruluşlarından birisi olan ve uluslararası Merkez Bankacılığının da ana merkezi sayılan BIS'in temel görevleri aşağıdaki gibi maddelenebilir⁴³:

- Merkez Bankaları'nın işbirliği için bir forum ortamı sağlamak
- Parasal ve finansal istikrara katkıda bulunacak araştırmalara öncülük etmek, Dünya çapında araştırmalar yaparak istatistikler ve raporlar yayınlamak. Ayrıca uluslararası finans sisteminin güçlendirilmesi amacı ile finansal kurumlara önerilerde bulunmak
- Merkez Bankaları yada uluslararası organizasyonlar adına rezerv yönetimi yada altın işlemleri gibi geleneksel bankacılık fonksiyonlarını sürdürmek
- İhtiyaç duyulduğunda uluslararası para sistemini desteklemek için acil finansman sağlamak şeklindedir.

1974 yılında yaşanan petrol krizi ve aynı dönemlerde uygulanan kur politikalarındaki değişikliklerle birlikte, döviz ve bankacılık piyasalarında yaşanan dalgalanmalara sebep olan sorunlara çözüm bulmak amacıyla G-10 ülkelerinin

---

⁴³ Nilgün Acar Balaylar, "Bankacılık ve Mali Kurumlar" dersi ders notları, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F, İzmir, 2003.

(Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İsveç, İngiltere ve ABD) Merkez Bankası Güvernörleri tarafından 1975 yılında BIS bünyesinde “Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi” kurulmuştur. Basel komitesi olarak adlandırılan bu komitenin amacı bankacılık alanındaki gözetim ve denetimin uluslararası alanda uyumlaştırılması ve standartlaştırılmasıdır. Basel komitesinin almış olduğu kararların yasal yaptırımı olmamakla birlikte, yaşanan krizler ve bu krizlerin yayılması nedeniyle önerilen politikalar ülkeler tarafından uygulama konulmakta olup, söz konusu politikaları uygulama koymayan ülkelerin uluslararası arenada risk primleri de olumsuz yönde etkilenmektedir. Basel komitesi 13 üye ülkeden oluşmakta olup, kuruluşunda yer alan G-10 ülkelerini yanı sıra Lüksemburg, İsviçre ve İspanya’nın söz konusu komitede üyelikleri bulunmaktadır⁴⁴.

1988 yılında Basel Komitesi, çeşitli ülkelerde uygulanan sermaye yeterlilik hesaplarının uyumlaştırılması ve uluslararası arenada bir sektör standardı belirlemek amacıyla bir uzlaşma metni yayımlamıştır. Bu uzlaşma metni “Basel I Sermaye Uzlaşması” veya kısaca “Basel I” olarak adlandırılmaktadır. Basel I uzlaşması pek çok ülke tarafından kabul görmüş olup, 2005 yılı itibarıyla 100’den fazla ülkenin sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel I hükümlerini kullandıkları görülmektedir. 1989 tarihli ve 20324 sayılı Resmi Gazete yayımlanan 3182 sayılı Bankalar Kanunu’na ilişkin Tebliğ ile birlikte Basel I Türkiye’de de uygulanmaya başlanmıştır. Finansal piyasalarda meydana gelen değişikliklerle birlikte sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel I’in eksikliklerini de dikkate alan Basel Komitesi, 1999, 2001 ve 2003 yıllarında 3 istişare metni yayınlamış ve bu metinlerin ardından 2004 yılında Basel II olarak adlandırılan sermaye uzlaşması metnini hazırlamıştır. Basel II’ye ilişkin nihai metin 2004 yılının Haziran ayında yayımlanmıştır⁴⁵.

---

⁴⁴ Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi, “Yeni Bankacılık Sistemi: Basel II”, **Konya Ticaret Odası Dergisi**, Ekim 2005, (Çevrimiçi) <http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=425&ano=51>, 09.09.2007.

⁴⁵ BDDK, “10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşması (Basel-II)”, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf, 10.09.2007, s. 1, 2.

3.3.2.2.2. Basel I Sermaye Uzlaşısı ve Basel II'ye Geçiş

Basel I, uluslararası finansal piyasalarda yaşanan finansal krizlerden bankacılık sektörünün kötü etkilenmesi sonucu BIS tarafından yayınlanan, bankaların kullandıkları krediler için belirli tutarda sermaye bulundurmalarını içeren bir sermaye uzlaşısıdır.

Basel I'e göre bankaların asgari sermaye ihtiyacı ve sermaye yeterlilik rasyosu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır⁴⁶:

$$\text{Sermaye İhtiyacı} = \text{Risk Tutarı} \times \text{Risk Ağırlığı} \times \%8$$

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Yasal Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Varlıklar (Kredi Riski+Piyasa Riski)}} \geq \%8$$

Basel I'de sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasına kredi riski ve 1996 yılında hesaplamaya dahil edilen piyasa riski dikkate alınmaktadır. Söz konusu yaklaşımda bankaların Sermaye/Risk Ağırlıklı Varlıklar oranının minimum %8 olması gerekmektedir. Bankaların ayırmaları gereken sermaye miktarı ise Risk Tutarı x Risk Ağırlığı x %8 tutarında olmalıdır. Bu hesaplamada yer alan Risk Ağırlığı ifadesi, Basel Komitesi'nce belirlenmiş olan standart yüzdeleri ifade etmekte olup, bu yüzdeler %0, %10, %20, %50 ve %100 olmak üzere 5 tanedir⁴⁷.

1990'lı yıllarda finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler ve dalgalanmalar, sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında Basel I ölçütlerinin yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Basel I Sermaye Uzlaşısı'na bu paralelde getirilen eleştirilen aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir⁴⁸:

- “One size all fits”- Her bedene aynı elbise yaklaşımı: Kredi riski, borçlunun risklilik düzeyine bakılmaksızın, kredi hacmi dikkate

⁴⁶ Koç Finansal Hizmetler-Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., “Basel II” konulu Kredi Riski Komitesi toplantı notları, İstanbul, 21.12.2005.

⁴⁷ Yalçın Tecimer, “Basel II Nedir? Basel I'den Farklılıkları Nelerdir?” (Çevrimiçi) http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020205/9228/2, 15.09.2007.

⁴⁸ Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., “Basel II Uygulamaları ve Kurumsal/KOBİ Kredileri Üzerindeki Etkileri”, **Broşür**, İstanbul, 2007, s. 8.

alınarak hesaplanmaktadır. Aynı tutardaki kredinin büyük ölçekli firmaya veya yeni kurulmuş firmaya kullandırımı kredi riski açısından fark etmemekte, bankaların söz konusu krediler için ayırması gereken sermaye miktarı aynı olmaktadır.

- Sadece %8’lik sermaye yeterlilik rasyosu üzerinde yoğunlaşılması, bankaların karşı karşıya oldukları gerçek risk düzeyinin önemsenmemesine neden olmuştur.
- “OECD Club Rule”- OECD Üyesi Kuralı: OECD üyesi ülkelere kullandırılacak kredinin risk ağırlığı %0 olup, söz konusu ülkeler arasında mevcut olan risklilik düzeylerinin farklılığı dikkate alınmamaktadır.
- Gelişmiş risk yönetimi ve ölçüm yöntemleri kullanılmamaktadır. Risk ağırlığı olarak da sadece 5 adet yüzde kullanılmaktadır.
- Risk türü olarak kredi riski ve piyasa riski dikkate alınmakta olup, operasyonel riskler göz ardı edilmektedir.
- Geçerli teminat türleri yeterli sayıda değildir.

Söz konusu eksikliklerin varlığı sonucunda, yeni bir uzlaşma metninin hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak ise Basel II Sermaye Uzlaşması hazırlanarak, 2004 yılında yayımlanmıştır.

3.3.2.2.3. Basel II Uygulama Süreci

2004 yılında yayımlanan nihai metin, 2007 yılı itibarıyla AB ülkelerinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de ise Basel II uygulamalarına 2008 yılında başlanacaktır. Öte yandan yapılan çeşitli anket sonuçlarına göre, dünyanın 95 ülkesinde söz konusu uzlaşma ile ilgili hükümlerin uygulanacağı görülmekte olup, AB üyesi ağırlıklı olan 95 ülkenin 20’sinde uygulamaya 2007-2008 yıllarında başlanacaktır. Geri kalan ülkeler içinse uygulamaya geçiş tarihi 2010 olarak planlanmaktadır. Riskin etkin ölçülmesi, yönetilmesi ve finansal piyasalarda

istikrarın sağlanması ve korunması amaçlarını taşıyan Basel II uzlaşısı ile hedeflenen gelişmeler aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir⁴⁹:

- Bankaların karşı karşıya oldukları riskler ile uyumlu seviyede sermaye tutmalarını sağlamak,
- Finansal sisteme istikrar kazandırmak ve piyasa disiplini sağlamak,
- Bankalar ve bankacılık grupları için düzgün işleyen kurumsal yönetim yapısının kurulmasını sağlamak ve aynı zamanda risk ve kontrol kültürünün oluşmasını sağlamak,
- Bankacılık sektöründe risk yönetimi sistemlerinin etkinleştirilmesini teşvik etmek,
- Bankacılık sektöründeki denetim ve gözetim otoritelerinin (Türkiye’de söz konusu kurum BDDK’dır) yetkilendirerek süreçlerin risk odaklı gerçekleşmesini sağlamak ve bu alandaki uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi,
- Bankacılık sektörünün oyuncularından olan firmaların yönetim yapılarını ve finansal raporlama süreçlerinin iyileştirilmesini sağlamaktır.

3.3.2.2.4. Basel II Sermaye Uzlaşısı

Yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak üzere hazırlanan Basel II Uzlaşısı Grafik 7’de de görüldüğü üzere 3 bloktan oluşmaktadır. Bunlar:

1. Asgari Sermaye Yükümlülüğü
2. Denetimsel Gözden Geçirme- Kamu Otoritesinin Denetimi
3. Piyasa Disiplinidir.

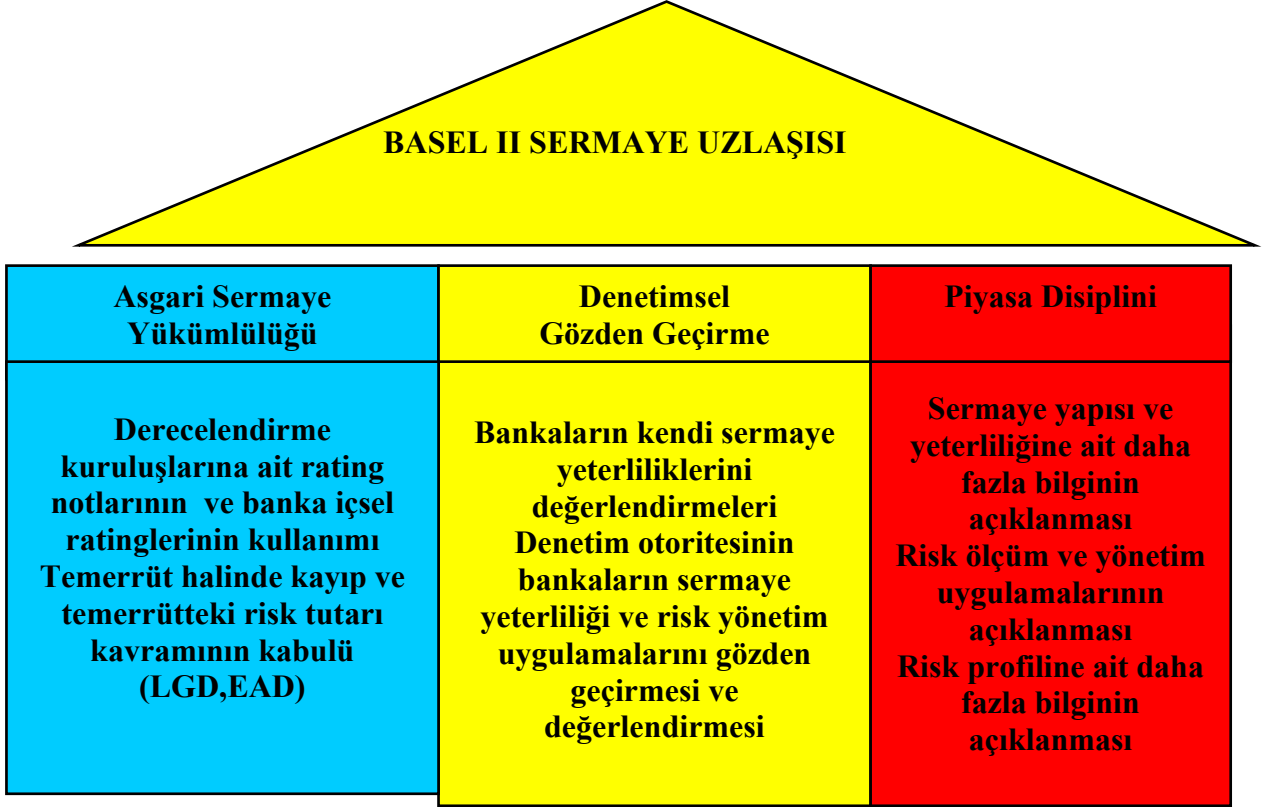
Asgari Sermaye Yükümlülüğü, bankaların sermaye yükümlülüklerini ne şekilde hesaplayacaklarının anlatıldığı teknik bölüm; Denetimsel Gözden Geçirme, denetim otoritesinin (Türkiye’de BDDK) bankaların sermaye yeterliliklerini ve risk

---

⁴⁹ **Ibid**, s. 9-10.

yönetimlerini nasıl denetleyeceklerinin anlatıldığı bölüm ve Piyasa Disiplini ise, kamuoyuna açıklanacak bilgilerin kapsamının açıklandığı bölümdür.

Grafik 7: Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın Yapısı

Kaynak: Koç Finansal Hizmetler- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., “Basel II” konulu Kredi Riski Komitesi toplantı notları, İstanbul, 21.12.2005.

Basel II’de sermaye yeterlilik rasyosunun belirlenmesinde Basel I’de yer alan risklerin yanı sıra operasyonel risk (yetersiz yönetim, teknoloji zafiyetleri, kişiden yada sistemden veya dış etkenlerden kaynaklanan risk) kavramı da dikkate alınmaktadır. Basel II’ye göre sermaye yeterlilik rasyosu aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır⁵⁰:

⁵⁰ Reha Uz, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin Finans Sektörü ve Firmalara Etkisi”, Türkiye Bankalar Birliği “Ekonomi Muhabirleri Bilgilendirme Toplantısı” Sunumu, 20.04.2005, (Çevrimiçi) <http://www.tbb.org.tr/turkce/konferans/20nisan/risk.ppt#1>, 15.09.2007.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Yasal Sermaye}}{(\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk})} \geq \%8$$

Basel II Uzlaşısı'nın KOBİ'ler açısından en önemli etkisi tanımlamaya ilişkindir. Basel II'ye göre KOBİ'ler, cirosu 50 milyon EURO'nun altında olan şirketler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca KOBİ'ler, kullandıkları kredi tutarına göre Perakende KOBİ ve Kurumsal KOBİ olarak iki ayrı sınıflamaya tabi tutulmuştur. Buna göre, bir bankacılık grubundan kullanılan nakit ve gayrinakit kredi toplamı 1 milyon EURO'nun altında olan KOBİ'ler Perakende KOBİ, 1 milyon EURO'nun üzerinde olan KOBİ'ler ise Kurumsal KOBİ olarak tanımlanmaktadır⁵¹.

3.3.2.2.4.1. Asgari Sermaye Yükümlülüğü

Bankaların karşı karşıya kaldıkları kredi risklerinin hesaplanmasına yönelik uygulamaları içeren Asgari Sermaye Yükümlülüğü uygulamalarında kullanılmak üzere Standart Yöntem ve İçsel Değerlendirme Yöntemi olmak üzere iki ana yöntem öngörülmektedir.

a) **Standart Yöntem:** Standart Yöntemde, firmalar kurumsal ve perakende KOBİ olmak üzere farklı risk ağırlıkları ile değerlendirilecekler, firmalara kullanılacak kredilerin risk ağırlıkları dışsal derecelendirme kuruluşları tarafından verilen ratinglere (derecelendirme notu) göre belirlenecek, teminatlar risk ağırlıklarını etkileyebilecek ve kredi fiyatı aşağıda gösterilen hesaplamaya göre belirlenecektir⁵².

Standart Yöntemde Fiyatlama= (Kredi Tutarı- Teminatlar) x Risk Ağırlığı

⁵¹ Münür Yayla ve Yasemin Türker Kaya, **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları:2005/03, Mayıs 2005, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.pdf, 15.09.2007, s. 16.

⁵² Aras, **Basel II Sürecinde KOBİ'ler İçin Yol Haritası**, s. 11.

Tablo 28: Standart Yaklaşımına Göre KOBİ'lerin Risk Ağırlıkları

Dış Derecelendirme Notu	Perakende KOBİ	Kurumsal KOBİ
AAA'dan AA-'ye kadar	%75	%20
A+'dan A-'ye kadar		%50
BBB+'dan BB-'ye kadar		%100
BB-'den düşük		%150
Derecelendirmemiş		%100

Kaynak: Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., “Basel II Uygulamaları ve Kurumsal/KOBİ Kredileri Üzerindeki Etkileri”, **Broşür**, İstanbul, 2007, s. 12.

Tablo 28’de de görüldüğü üzere, rating notu düşük olan firmaların risk ağırlıkları yüksek olmaktadır. Perakende KOBİ’ler için ise ratingin gerek yüksek gerekse düşük olması durumunda veya hiç hesaplatılmamış olduğu durumlarda risk ağırlığı değişmemekte %75 olarak dikkate alınmaktadır. Öte yandan rating hesaplatılmamış kurumsal KOBİ’lerin risk ağırlığı %100 olarak değerlendirmeye alınmaktadır. Standart Yöntemde fiyatlama hesaplamasına bakıldığında, fiyatın yani kredi maliyetinin risk ağırlığı ile doğru orantılı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, risk ağırlıkları yüksek olan firmaların kullanacakları kredilerin maliyetleri de o ölçüde yüksek olacaktır.

Basel II yaklaşımı çerçevesinde teminat koşullarında da bir takım değişiklikler yapılmıştır. Yaklaşımına göre, Türkiye’de yaygın olarak kullanılan, ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti ve müşteri çek/senetleri risk azaltıcı etkisi olmayan teminat türleridir. Ayrıca, Basel I’de herhangi bir koşula bağlı olmaksızın ipotek karşılığı kullanılan kredilerin risk ağırlığı %50 iken, Basel II’de ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan kredilerin risk ağırlığı %35 olup, ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan kredilerin risk ağırlığı ise %50-%100 arasında değişkenlik göstermektedir. Teminatların risk azaltıcı etkileri, teminat türüne göre değişkenlik göstermekle birlikte risk ağırlığını belirleyen temel etken yine firmaların ratingleri olmaktadır⁵³.

⁵³ **Ibid**, s. 12.

b) ***İçsel Değerlendirme Yöntemi***: İçsel Değerlendirme Yönteminde bankalar, kredi risklerine karşın ayırmaları gereken sermaye miktarını kendi sistemlerinden elde ettikleri verilere göre hesaplamaktadırlar⁵⁴.

Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ve Gelişmiş İçsel Değerlendirme Yaklaşımı olarak ikiye ayrılan yöntem teknik ve karmaşık hesaplamalara dayanmaktadır. Temel İçsel Değerlendirme Yaklaşımında kredi risk göstergeleri Basel Komitesi tarafından belirlenmekte iken, Gelişmiş İçsel Değerlendirme Yönteminde söz konusu göstergeler bankalar tarafından belirlenmektedir. En az 3 yıldır rating sistemi kullanan bankalar tarafından uygulanabilen bu yöntemde, beklenen kayıp tutarı aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır⁵⁵:

Beklenen Kayıp= (Temerrüt Olasılığı x Kredi Büyüklüğü x Temerrüt Halinde Kayıp)

Beklenen Kayıp tutarı kredi vermenin öngörülebilir maliyetini göstermekte olup, ayrılan provizyonlarla beklenen kayıp tutarından korunabilmektedir. Öte yandan kayıp oranının volatilitelerini gösteren Beklenmeyen Kayıp tutarından ise ekonomik sermaye ile korunabilmektedir. Beklenmeyen kayıp tutarı kadar sermaye ihtiyacı doğmaktadır⁵⁶.

3.3.2.2.4.2. Denetimsel Gözden Geçirme

Denetimsel Gözden Geçirme olarak adlandırılan Basel II'nin ikinci bloğun uygulamasına ilişkin esaslar 4 prensip altında belirlenmiştir. Bunlar⁵⁷:

- Bankaların kendi risk profillerini ve sermaye yeterliliğini değerlendirmeye yönelik bir sürece ve sermaye düzeylerinin ikame ettirilmesine yönelik bir stratejiye sahip olmaları gereklidir. Kredi

⁵⁴ Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., **op.cit.**, s. 12.

⁵⁵ Aras, **op.cit.**, s. 13.

⁵⁶ Koç Finansal Hizmetler-Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., **op.cit.**

⁵⁷ Bank For International Settlements, "Basel II'nin Uygulamasına İlişkin Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar", Çev. BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, Temmuz 2004, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1240basel_uygulama.pdf, 15.09.2007, s. 25-28.

yoğunlaşması, yapısal faiz oranı riski, likidite riski ve itibar riski bu aşamada değerlendirmeye alınmalıdır.

- Denetim otoritelerince, bankaların sermaye yeterlilik değerlendirmeleri, sermaye yeterlilik rasyolarına uyumları izlenmeli ve incelenmelidir.
- Denetim otoriteleri, bankaların asgari sermaye yeterliliği rasyosunun üzerinde sermaye bulundurmalarını isteyebilir.
- Denetim otoriteleri, asgari sermayenin altına düşülmesi riskine karşı gerekli düzeltici tedbirleri alabilir ve müdahalelerde bulunabilir.

3.3.2.2.4.3. Piyasa Disiplini

Basel II Uzlaşısının üçüncü ve son bloğu piyasa disiplini. Basel Komitesi piyasadaki aktörlerin uygulama kapsamı, sermaye, karşı karşıya kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve bankaların sermaye yeterlilikleri hakkında önemli bilgilere sahip olmalarını sağlayacak bir takım kamuyu bilgilendirme yükümlülüğü hazırlamış ve böylelikle piyasa disiplinini sağlamayı amaçlamıştır. Bu yükümlülüklerden bazıları aşağıdaki gibidir⁵⁸:

- Bankalarca yapılacak açıklamalar, üst düzey yönetim ve yönetim kurulunun risk değerlendirme ve yönetme tarzıyla tutarlı olmalıdır.
- Denetim otoriteleri bankalardan bir takım bilgileri açıklamalarını veya raporlamalarını talep edebilir.
- Banka açıklanması gereken bilgilere önemlilik kavramı doğrultusunda karar vermelidir.
- İstisnalar olmakla birlikte, bilgi açıklamaları altı aylık dönemler itibarıyla yapılacaktır.
- Bankaların, yönetim kurulunca belirlenen resmi bir bilgilendirme politikası olmalıdır.

---

⁵⁸ Bank For International Settlements, “Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Üçüncü Yapısal Blok-Piyasa Disiplini”, Çev. BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, Haziran 2004, (Çevrimiçi) <http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1244Pillar3-TR.pdf>, 15.09.2007, s. 1-4.

3.3.2.2.4.4. Risk Ağırlıkları Açısından Basel I ve Basel II Arasındaki Farklar

Basel II Standart Yöntemine ve Basel I göre kullanılan risk ağırlıkları aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Tablo 29: Basel I ve Standart Yönteme Göre Risk Ağırlıkları

Kategoriler	Basel I	Standart Yöntem
Ülkeler	OECD Üyesi: %0; OECD Üyesi Değil: %100	Rating notuna göre
Bankalar	OECD Üyesi %20; OECD Üyesi Değil: %100	Rating notuna göre (Ülke veya banka)
Firmalar (kurumsal krediler)	Risk ağırlığı %100	Rating notuna göre (yoksa %100)
Perakende Krediler	Risk ağırlığı %100	Risk ağırlığı %75
KOBİ	Risk ağırlığı %100	Kurumsal KOBİ %100 Perakende KOBİ %75
Takipteki kredileri	Risk ağırlığı %100	Provizyon tutarına göre %50, %100 veya %150
İkamet amaçlı g.menkul ipoteği karşılığı kul. krediler	Risk ağırlığı %50	Risk ağırlığı %35
Ticari amaçlı g.menkul ipoteği karşılığı kul. krediler	Risk ağırlığı %50	Belli bir kısmı için %50 Kalanı için %100

Kaynak: : Koç Finansal Hizmetler- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., “Basel II” konulu Kredi Riski Komitesi toplantı notları, İstanbul, 21.12.2005.

Tablo 29’den de görüldüğü gibi Standart Yaklaşımla, OECD üyesi olan düşük ratinge sahip ülkelerin ve söz konusu ülkelerin bankalarının borçlanma maliyeti artabilecek olup, perakende KOBİ’ler için daha az sermaye tutulması gerekecektir. Bu durum KOBİ’ler açısından avantajlı bir ortam yaratabilecektir.

3.3.2.2.4.5. Basel II’de Kullanılan Teminat Türleri

Basel II uygulamalarında farklı yöntemlere göre geçerli sayılan teminatlar aşağıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Tablo 30: Basel II Uygulamalarında Farklı Yöntemlere Göre Geçerli Sayılan Teminatlar

Standart Yöntem	Temel İçsel Değerlendirme Yöntemi	Gelişmiş İçsel Değerlendirme Yöntemi
<ul style="list-style-type: none"> • Nakit, mevduat sertifikası, vb. • Altın • Geçerli şartlara haiz borçlanma senetleri • Temel bir endekse dahil hisse senetleri • Belirli şartları taşıyan yatırım fonları • Endekse dahil olmayan borsaya kote olmuş hisse senetleri • Endekse dahil olmayan borsaya kote olmuş hisse senetlerini içeren yatırım fonları • Bilanço içi netleşmeler • Garantör kefaleti (en az A-ratinge sahip)	<ul style="list-style-type: none"> • Standart Yöntemde kabul edilen teminatlar • Ticari amaçlı gayrimenkul • İkamet amaçlı gayrimenkul • Alacaklar • Diğer Fiziksel Teminatlar	<ul style="list-style-type: none"> • Teminata ilişkin herhangi bir kısıtlama yoktur.

Kaynak: Ayhan Yüksel, **Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporları: 2005/04, Ağustos 2005, (Çevrimiçi) <http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1275Basel-II-SME.pdf>, 15.09.2007, s. 25-26.

Daha öncede belirtildiği gibi Basel II Uygulaması kapsamındaki yöntemler içinde ortak kefaleti, grup firmasının kefaleti ve müşteri çek/senetleri risk azaltıcı teminat olarak yer almamaktadır.

3.3.2.2.4.6. Derecelendirme (Rating) Sistemi

Derecelendirme (Rating) sistemi, müşterilerin kredi değerliliğinin ölçümünde kullanılan en etkin uygulama aracıdır. Rating hesaplamasında kullanılan kriterler niceliksel ve niteliksel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Nicel kriterler mali veriler üzerinden hesaplanan çeşitli rasyoları içerirken, nitel kriterler, firmanın moralitesi, yönetim kalitesi, sektördeki deneyimi gibi verilerden oluşmaktadır. Söz konusu nicel ve nitel kriterlere ilişkin verilerin sisteme girilmesi sonucunda, kullanılan sistem tarafından o müşteriye yönelik bir rating notu üretilmektedir. Bu rating notu sayılarla (1,2,3..) ifade edilebileceği gibi harflerle de (AAA, A, B..) ifade edilebilmektedir.

Hesaplanan rating notu müşterinin kredi değerliliğini yani banka açısından riskini (kredinin geri ödenmeme riski) göstermektedir. Rating notu düştükçe firmaların riskliliği artmaktadır. Dolayısıyla rating notu yüksek olan firmalar düşük olan firmalara göre daha düşük faiz oranıyla ve daha az teminatla kredi kullanabilmektedirler.

Rating sisteminin özellikle İçsel Derecelendirme Sistemi açısından çok önemli olduğu görülmektedir. Nitekim söz konusu yöntemde her müşteri için rating hesaplanması bankalar açısından zorunlu hale gelecektir.

Rating notunun kredi fiyatları (faiz oranı) üzerindeki etkisi, aşağıdaki örnek yardımıyla açıklanmaktadır. Bu örnekte faiz oranının belirlenmesinde 5 farklı ölçütün kullanıldığı görülmektedir. Bu ölçütlerden beklenen kayıp ve sermaye maliyeti (ayrılacak yasal sermayenin maliyeti) rating notuna göre değişkenlik göstermektedir.⁵⁹

Faiz Oranı= Fonlama Maliyeti (%5) + Beklenen Kayıp (Risk Primi-%0,50) + Operasyonel Giderler (%0,25) + Sermaye Maliyeti (%0,50) + Kar Marjı (%0,25)

Yukarıdaki örnekte verilen sayısal değerlere göre, firmaya kullanılacak kredinin faiz oranı %6,5 olacaktır.

---

⁵⁹ Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., **op.cit.**, s. 15.

3.3.2.2.5. Basel II'nin Bankacılık Sistemi ve KOBİ'ler Üzerindeki Muhtemel Etkileri

Türkiye'de Basel II uygulamasına 2008 yılında başlanacak olup, başlangıçta zorun olarak Standart Yöntem uygulanacak ve ilerleyen yıllarda BDDK'nın onayı ile birlikte İçsel Değerlendirme Yöntemi uygulamasına geçilebilecektir. 2008 yılında uygulanacak olan Basel II'nin bankacılık sistemi ve KOBİ'ler üzerinde önemli etkileri olacaktır. Bu etkiler, söz konusu bölümde başlıklar halinde incelenmektedir.

3.3.2.2.5.1. Basel II'nin Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri

Basel II'nin Türk bankacılık sistemi üzerindeki etkileri aşağıda maddeler halinde incelenmektedir⁶⁰:

- Düzenleme, kredi kalitesine verilen önemin artmasıyla birlikte, Basel II ile uyumlu kredi kültürü oluşacaktır.
- Şeffaflık ve piyasa disiplini ile rekabet artacaktır.
- Basel II'nin etkileri, uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren bankalar ile bu kapsamda yer almayan bankalar üzerinde farklı olacaktır. Yine gelişmiş ile gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörleri Basel II uygulamalarından farklı etkilenebileceklerdir. Türkiye ise, OECD üyesi olma avantajını kaybedecek, risk ağırlığı %0 iken, rating notuna göre risk ağırlığı değişecektir.
- Standart Yöntemde kullanılacak ratingler, uluslararası derecelendirme kuruluşlarınca belirlenecek olduğundan ülkelerin rating notları daha önemli hale gelecektir. Bu kapsamda Hazine'nin borçlanma maliyeti açısından ülke notunun yükselmesi önemli hale gelmektedir.
- İçsel Derecelendirme Sistemi'nin kullanıma başlanmasının ardından, bu yöntemi kullanan bankaların sermaye ihtiyaçları azalabilecektir.

---

⁶⁰ Ersin Özince, "Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri", **TBB Bankacılar Dergisi**, Sayı:53, 2005, (Çevrimiçi) <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi53/Finansalistikrar.pdf>, 16.09.2007, s. 20, 21.

- Bankalar karşı karşıya oldukları risk düzeylerini daha iyi belirleyecekler ve bu risklerle uyumlu sermaye ayırmak durumunda kalacaklardır.
- Müşteri riski ve ayrılacak sermaye maliyeti faiz oranlarına yansıtılacaktır.
- Farklı müşteri tipleri için farklı risk ağırlıkları kullanılacaktır. (Kurumsal KOBİ / Perakende KOBİ ayrımı)

3.3.2.2.5.2. Basel II'nin KOBİ'lere Muhtemel Etkileri

Basel II uygulamalarından en çok etkilenenler şüphesiz KOBİ'ler olacaktır. Günümüze kadarki süreçte devamlı olarak finansman sorunlarıyla karşı karşıya olan KOBİ'ler açısından Basel II son derece önemlidir.

Basel II'nin KOBİ'ler üzerindeki olası etkileri aşağıda maddeler halinde incelenmektedir⁶¹:

- Kurumsal KOBİ'ler için kredi maliyeti uluslararası derecelendirme şirketleri yada bankaların vereceği rating notuna göre belirlenecek olup, iyi rating notuna sahip KOBİ'ler daha avantajlı olacaktır.
- Sağlıklı finansal raporlama ve kayıtdışı bilgilerin bildirimini önem kazanacaktır.
- Rating hesaplamalarında kullanılacak bilgilerin paylaşımı önemli olacaktır.
- Risk ağırlığı açısından bakıldığında perakende KOBİ'lere kullandırılan kredilerin risk ağırlığı düşük olduğundan, perakende KOBİ'lere kullandırılacak kredi tutarında artış yaşanabilecektir.
- Aynı KOBİ'nin rating notu bankadan bankaya değişiklik gösterebilecektir.

---

⁶¹ Ayhan Yüksel, **Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporları: 2005/04, Ağustos 2005, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1275Basel_II_SME.pdf, 15.09.2007, s. 36-38.

- Kurumsal Yönetim ilkelerine uyum gerçekleştirebilen KOBİ'ler avantajlı hale gelecektir.

3.3.2.2.5.3. Basel II Sürecinde KOBİ'lere Düşen Görevler

Basel II uygulamaları sürecinde, söz konusu uygulamalardan maksimum fayda elde edebilmek için KOBİ'lerin almaları gereken bir takım önlemler bulunmaktadır. Aşağıda, bankaların kredi tahsisi yaparken dikkate aldıkları hususlar ve KOBİ'lerin Basel II uygulamalarına göre kullanabilecekleri kredi miktarının artırılmasına yönelik almaları gereken önlemler maddeler halinde incelenmektedir⁶²:

Bankalarca Kredi Tahsisi Yapılırken Dikkate Alınan Hususlar:

- Firmanın faaliyet gösterdiği sektördeki tecrübesi ve performansı
- Faaliyet konusu ürünün kalitesi ve piyasada kabulü
- Firmanın satış yaptığı sektörlerle ilişkin beklentiler
- Firmanın faaliyet gösterdiği sektöre ilişkin beklentiler
- Güvenilir finansal raporlama sisteminin varlığı
- Büyüme ve ilerdeki performansa ilişkin stratejilerin varlığı
- Yönetim kalitesi ve profesyonel yöneticilerin varlığı
- Daha önce kredilerinin geri ödemesinde sıkıntıya düşmemiş olunması

Basel II Sürecinde KOBİ'lere Düşen Görevler:

- Şeffaflık, Hesap Verilebilirlik, Sorumluluk ve Adil Yönetim gibi kurumsal yönetim ilkelerine uyum çalışmaları yapılmalı ve bu ilkelere uyum sağlanmalıdır.
- Güvenilir, şeffaf, sağlıklı finansal raporlama sistemi benimsenmeli, kayıtdışı işlemlerden kaçınılmalıdır.

---

⁶² Aras, **op.cit.**, s. 14-21.

- Bankalarca hesaplanacak rating sisteminde dikkate alınacak kriterler hakkında bilgi sahibi olunması gereklidir.
- Kullanılacak kredi niteliğinin öğrenilmesi gereklidir. (perakende/kurumsal)
- Teminat sistemi hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.
- Daha güçlü özkaynak yapısına sahip olunmalıdır. Mümkün olduğunda sermaye artışı yapılmalıdır.
- Faaliyetlerden kaynaklanan riskler hedge edilmelidir.
- Bankalarla sürekli, güvenilir ve açık iletişim kurulmalıdır.
- Rating için gerekli verilerin doğru, zamanında ve eksiksiz olarak bankalara iletilmesi gereklidir.

2008 yılının başında Türkiye’de uygulamaya konulacak olan Basel II Sermaye Uzlaşısı, Türkiye ekonomisi, Türk bankacılık sektörü ve KOBİ’ler açısından son derece önemli bir gelişmedir. Bankacılık sektöründe meydana gelecek bu yapısal değişim en çok KOBİ’leri etkisi altına alacaktır. Rating sistemine dayanan uzlaşımın, perakende KOBİ’ler açısından daha avantajlı olacağı düşünülmektedir. Uygulamada risk ağırlıkları nispeten daha düşük olan perakende KOBİ’lere kullanılacak kredi tutarında artış olacağı öngörülmektedir. Nitekim bu günlerde, medyada yer alan bankaların KOBİ kredilerine yönelik reklamları bu öngörüü desteklemektedir. Ayrıca bu önemli yapısal değişiklikten maksimum faydayı sağlayabilmek, kredi temininde çeşitli sorunlarla karşılaşmamak için KOBİ’lerin bu uzlaşısı hakkında, bankaların rating sistemleri ve bu sistemde önemli olan veriler hakkında bilgi sahibi olmalarının ve buna yönelik bir takım önlemler almalarının gerekli ve son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Ülke ekonomileri açısından çok önemli olan KOBİ'lere yönelik uluslararası arenada standart bir tanımın bulunmadığı görülmektedir. Ülkelerden ülkelere, hatta aynı ülke içinde yer alan kurumdan kuruma KOBİ'ler için kullanılan tanımlamanın değiştiği gözlemlenmektedir. Buna karşın KOBİ'lerin tanımlamasında kullanılan ölçütlerin nitel ve nicel olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. KOBİ'lere yönelik tanımlama yapılırken her iki ölçütün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu şekilde yapılacak bir tanımlamanın daha gerçekçi ve anlamlı olacağı düşünülmektedir.

Ülkeler ve kurumlarca farklı KOBİ tanımlaması yapılması, KOBİ'lerin sağlıklı karşılaştırılmamalarına neden olmaktadır. Özellikle Türkiye'de faaliyet gösteren hemen hemen her kurumun farklı KOBİ tanımını benimsediği görülmekle birlikte, Avrupa Birliği entegrasyon sürecinde olan Türkiye'de standart bir KOBİ tanımına gerek duyulmuştur. Bu bağlamda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yazısı üzerinde Bakanlar Kurulu'nca kabul edilen ve 18/11/2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan bir KOBİ tanımı mevcuttur. Söz konusu tanıma göre, 250 kişiden az işçi çalıştıran, ve satış hasılatı veya mali bilançosu YTL 25 milyon'u aşmayan işletmeler KOBİ olarak nitelendirilmektedir. Türkiye'de böyle standart bir tanımlamaya gidilmiş olması, Türkiye'de faaliyet gösteren KOBİ'ler açısından son derece önemlidir.

Ekonomik süreç içinde büyüklük farkı olmaksızın işletmeler tek başlarına hareket edememekte, üretimi için gerekli olan hammaddeyi satın alacak veya ürettiği malları satacak işletmelere ihtiyaç duymaktadırlar. Ekonomik terim olan ve bağımlılık derecesi olarak adlandırılan ileri-geri bağlantı katsayıları ile de KOBİ'lerin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim KOBİ'lerin, çoğunlukla ana sanayiye mal/mamul ve hizmet sağlayan yan sanayi işletmeleri olarak faaliyet gösterdikleri görüldüğünde ekonomik süreçteki katkıları ve önemleri daha net görülmektedir.

1963 yılı ve sonrasında Türkiye'de Beş Yıllık Kalkınma Planları'nın hazırlandığı bir döneme girilmiştir. Bu dönemde hazırlanan planlarda KOBİ'lere de yer verilmiş olduğu, bir takım hedefler konulduğu gözlenmekle birlikte, bu hedeflere

ulaşılamadığı görülmektedir. 1980'li yıllarda yaşanan liberal ekonomiye geçiş süreciyle KOBİ'lere verilen önemin arttığı görülmektedir.

KOBİ'lerin Dünya'daki gelişmelerine bakıldığında ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonominin dinamiği olarak büyük ölçekli işletmelerin seçildiği görülmektedir. Fakat 1973 yılında yaşanan petrol kriziyle birlikte KOBİ'lerin önemi ortaya çıkmıştır. Esnek yapıları sayesinde ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalara daha rahat uyum sağlayabilen KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmeler göre krizi daha az maliyetle atlattığı başarılmıştır.

Türkiye'de KOBİ'lerin ekonomi içindeki rollerine bakıldığında, Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin %99,8'sinin KOBİ olduğu, istihdamdaki paylarının %76,7 olduğu, yarattıkları katma değer %26,5 dolaylarında olduğu görülmektedir. Ekonomi içindeki ağırlıklarına rağmen, banka kredilerinden aldıkları payın ise %5-10 civarlarında olduğu görülmektedir.

Ekonomi içinde önemli yere sahip olan KOBİ'lerin bir takım sorunları mevcuttur. Çalışma içinde, bu sorunlardan üretimle ilgili sorunlara, tedarik sorunlarına, pazarlama sorunlarına, ihracatla ilgili sorunlarına, finansal yönetimle ilgili sorunlarına ve finansman sorunlarına yer verilmiştir. KOBİ'lerin yaşadıkları bu sorunlar içinde finansman sorunlarının en önemli sorun olduğu ve diğer sorunların finansman sorunlarının çözümüyle birlikte ortadan kalkabileceği düşünülmektedir.

Türkiye'de gerek FBDG'in düşük olması ve gerekse de sermayenin alternatif maliyetinin yüksek olması gibi nedenlerle sermaye birkimi yeterli düzeylerde değildir. Dolayısıyla Türkiye'de KOBİ'leri finanse edecek yeterli sermaye bulunmamaktadır. Ayrıca yaşanan krizler, kamu kesimi borçlanma gereğinin yüksek oluşu, enflasyon oranlarının yüksek seyretmesi gibi nedenler sahip olunan kaynaklarını erimesine veya kamuya aktarılmasına neden olmuştur.

KOBİ'lerin başlıca finansman sorunları; özsermaye ve işletme sermayesinin yetersiz olması, kredi sağlamakla karşılaşılan güçlükler ve kredi maliyetlerinin yüksek olması, teşviklerden yeterince yararlanılamaması, ekonomik politikaların ve enflasyonun etkisi ve sermaye piyasalarından yararlanma olanaklarının kısıtlı olmasıdır.

KOBİ'lerin finansman kaynaklarından yeterince yararlanamadıkları görülmekle birlikte çalışmada, Türkiye'de KOBİ'lere finansal destekler sağlayan

kurum ve kuruluşlar, kamu bankaları ve devlet kurumları yoluyla sağlanan destekler, özel bankacılık sektörü yoluyla sağlanan destekler ve yabancı kaynaklı krediler başlıkları altında incelenmiştir. Özellikle ticari bankaların “KOBİ Bankacılığı” ismi altında KOBİ'lere yönelik pek çok ürün pazarlamakta oldukları görülmektedir. Pazarlanan ürün sayısının yüksek olmasıyla birlikte günümüze kadar KOBİ'lerin bu ürünlerden yeterince yararlanamadıkları görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, teminat sorunu ve kredilerin faiz oranlarının yüksek olmasıdır.

KOBİ'ler genellikle aile işletmeleridir. KOBİ'lerin sermayesi genellikle işletme sahibini tasarruflarından veya eşinden dostun aldığı borçlardan oluşmaktadır. İşletme sahibinin genellikle profesyonel bilgiye sahip olmaması nedeniyle, işletmenin devamlılığı için gereken işletme sermayesi ihtiyacı, işletmenin kuruluş döneminde dikkate alınmamaktadır. Bu nedendir ki, işletmelerin finansman ihtiyaçları doğmaktadır.

Finansman ihtiyaçlarını gidermek üzere, KOBİ'lerin başvurdukları en önemli araç para piyasalarıdır. Nitekim para piyasalarının alternatifi olarak bilinen sermaye piyasalarından faydalanmak KOBİ'ler için oldukça zordur. Türkiye'de faaliyet gösteren tek menkul kıymet piyasası olan İMKB'ye kotasyon şartlarına çalışma içinde yer verilmiş olup, KOBİ'lerin söz konusu şartları sağlamada epey zorlandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda KOBİ'lere yönelik piyasayı oluşturacak ve bu piyasanın serbest rekabet koşulları altında güven, istikrar ve dürüstlük ilkeleri altında faaliyetlerini sürdüreceği bir şirket olarak Gelişen İşletmeler Piyasaları A.Ş. şirketi kurulmuştur. Söz konusu şirketin SPK'dan gerekli izinleri alarak gerekli organizasyonu gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bu şekildeki bir yapılanma ile KOBİ'lerin sermaye piyasalarından yararlanma imkanlarının artabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada yer verilen diğer bir finansman kaynağı ise alternatif yöntem olarak adlandırılan, leasing, factoring, forfaiting ve risk sermayesi şirketleridir. Bu yöntemlerle de KOBİ'lerin finansman sorunu çözülebilmektedir. Ancak KOBİ'lerin bu yöntemlere ilişkin yeterince bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. KOBİ'lerin bu yöntemlerden haberdar olmasıyla birlikte finansman sorunlarının azalabileceği düşünülmektedir.

KOBİ'lerin para piyasalarından yararlanamamalarının en önemli nedeni faiz oranlarının çok yüksek olması ve teminatta yaşanan güçlüklerdir. Bankalar KOBİ'lere kredi kullandırırken, genellikle işletme sahibinin kefaletini istemektedirler. Kefalet verecek işletme sahibi her şeyiyle kefil olacağından, bu durum işletme sahiplerini kredi kullanmaktan çekimser bir hale getirmektedir. Ayrıca kefaletle birlikte, bankaların KOBİ'lerden talep ettiği diğer bir teminat türü ipotektir. Kullandırılan kredilerin genellikle ipotek ve kefalet karşılığı olduğu görülmektedir. Bu tür teminatlardan kaçınan işletme sahipleri, kredi temininde zorlanmaktadır.

Diğer bir husus ise, faiz oranlarının yüksek olmasıdır. Bankalar KOBİ'lere yönelik, büyük işletmelere göre daha düşük tutarlarda kredi kullandırmaktadırlar. Düşük tutarlı kredilerde, birim başına düşen maliyet yüksek olduğundan, bankalar bu maliyeti faiz oranlarına yansıtmaktadırlar. Ayrıca KOBİ'lere daha riskli olarak bakmaları kullandırılacak kredinin faiz oranlarının daha yüksek olması sonucunu doğurmaktadır.

Türkiye'deki bankacılık sektörüne bakıldığında, bankaların son yıllara kadar topladıkları mevduatları krediye dönüştürmek yerine, daha yüksek getirisi olan DİBS'lere yatırdıkları görülmektedir. Bu durum finansman sorunu yaşayan firmalara kullandırılacak kredi miktarının daha düşük olması sonucunu yaratmakta ve dolayısıyla kullandırılan kredi tutarlarının düşük olması nedeniyle faiz oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır.

AB ve OECD ülke örneklerine bakıldığında çeşitli başlıklar altında çok çeşitli kredilerin kullandırıldığı görülmektedir. AB, hibe, kredi ve bazen garanti şeklinde olmak üzere KOBİ'lere finansman desteği sağlamakta, bu destekler doğrudan yada belirli bir program çerçevesinde ulusal yada bölgesel bazda kullandırılmaktadır. Bu destekler için AB'nin 2007-2013 yılları arasında ayırdığı bütçe tutarı yüksek düzeydedir.

Çalışmada OECD ülke örnekleri olarak ABD ve Japonya alınmıştır. Bunun nedeni söz konusu ülkelerde faaliyet gösteren işletmelerin pek çoğunun KOBİ niteliğinde olmasıdır. Söz konusu ülkeler kapsamında da KOBİ'lere çeşitli finansal desteklerin sağlandığı görülmektedir.

KOBİ'lerin karşılaştıkları finansman sorunları, KOBİ'lerin verimliliklerini, rekabet güçlerini ve büyüme stratejilerini doğrudan etkilemektedir. Finansman

sorunlarının nedenlerinden biri olan bilgiye ulaşma ve bilgi eksikliği KOBİ'lerin verimliliklerini, karlılıklarını ve yarattıkları katma değeri önemli ölçüde etkilemekte, ve söz konusu değerlerin düşük olmasına neden olmaktadır. Ayrıca finansman sorunu nedeniyle teknolojiye ulaşamayan KOBİ'lerin rekabet güçleri de olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca pazarlama fonksiyonun kullanılmaması da finansman kaynaklı bir sorun olmaktadır.

Türkiye'deki KOBİ'lerin mali borçlarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin 30.12.2006 tarihli resmi gazetede yayımlanan Anadolu Yaklaşımı adı verilen bir kanun yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kanun, KOBİ'lerin mali sorunlarının çözümü açısından çok önemlidir. Mali sistem içindeki oyuncuların (özellikle özel ticari bankaların) bu kanun çerçevesinde yapılacak yapılandırma sözleşmelerine sıcak bakmalarının ve KOBİ'lerin bu konuda bilgilendirilmelerinin söz konusu kanunun işlerliği ve kullanıma yaygınlaşması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

AB ile müzakere süreciyle birlikte açılacak pek çok müzakere başlığı KOBİ'leri doğrudan veya dolaylı etkileyecektir. Özellikle kayıt dışılığın önlenmesi, mali kontrol, özelleştirme ve AB standartları önemli başlıklar arasında yer almaktadır.

Bir diğer önemli gelişme ise Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın 2008 yılı başında yürürlüğe girecek olmasıdır. BIS tarafından 2004 yılında yayımlanan bankaların sermaye yeterliliğini belirlemeye yönelik bir takım kuralların yer aldığı Basel II, bankacılık sektörü açısından son derece önem taşımaktadır.

Basel II Uzlaşısı'na Asgari Sermaye Yükümlülüğü, Denetimsel Gözden Geçirme- Kamu Otoritesinin Denetimi ve Piyasa Disiplini olmak üzere üç bloktan oluşmaktadır. Bu uygulamayla birlikte getirilen en önemli yenilik Perakende/Kurumsal KOBİ ayrımıdır. Basel II'ye göre KOBİ'ler, cirosu 50 milyon Euro'nun altında olan şirketler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca KOBİ'ler, kullandıkları kredi tutarına göre Perakende KOBİ ve Kurumsal KOBİ olarak iki ayrı sınıflamaya tabi tutulmuştur. Buna göre, bir bankacılık grubundan kullanılan nakit ve gayrinakit kredi toplamı 1 milyon Euro'nun altında olan KOBİ'ler Perakende KOBİ, 1 milyon Euro'nun üzerinde olan KOBİ'ler ise Kurumsal KOBİ olarak tanımlanmaktadır.

Bankaların, rating notuna göre her firma için ayrımları gereken sermaye tutarı değişmektedir. Rating notu hesaplanmamış firmalara kullanılacak krediler için %100 sermaye ayrımları gerekmektedir. Yalnız Perakende KOBİ'ler için risk ağırlığı sabitlenmiş olup, bu oran %75 olarak belirlenmiştir. Rating notu ne olursa olsun veya hiç hesaplanmamış olsun, söz konusu KOBİ'lere kullanılacak kredilerin risk ağırlığı %75'tir.

Basel II'nin bankacılık sektörü ve KOBİ'ler üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Bu yöntemle birlikte risk ağırlığı daha düşük olduğu için Uzlaşma'ya göre Perakende KOBİ tanımlamasına giren KOBİ'lere yönelik kullanılacak kredilerde artış olacağı beklenmektedir.

Fakat, bu uzlaşmadan KOBİ'ler için maximum faydanın sağlanabilmesi için KOBİ'lere bir takım görevler düşmektedir. Bu görevler arasında, güvenilir, şeffaf, sağlıklı finansal raporlama sisteminin benimsenmesi, kayıtdışı işlemlerden kaçınılması, Bankalarca hesaplanacak rating sisteminde dikkate alınacak kriterler hakkında bilgi sahibi olunması, teminat sistemi hakkında bilgi sahibi olunması, ve bankalarla sürekli, güvenilir ve açık iletişim kurulması yer almaktadır.

KOBİ'lerin üstlerine düşen görevleri yerine getirmeleri ile birlikte, Basel II ile birlikte baka kredilerinden daha fazla yararlanacakları ve dolayısıyla finansman sorunlarının azalacağı düşünülmektedir. Nitekim, günümüzde bankaların medyada yer alan KOBİ kredilerine yönelik reklamları bu sonucun bir göstergesi gibi düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

A) KİTAP:

- Akgemci, Tahir: **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, Ankara, KOSGEB Yayını, 2001.
- Başol, Koray: **Türkiye Ekonomisi**, 7. b.s., İzmir, Anadolu Matbaacılık, 2001.
- Çolakoğlu, Mustafa H. : **KOBİ Rehberi**, Ankara, TOBB Yayını, No:359, Nisan 2002.
- Demirdöğen, Osman: **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Yayın No: 1996-1, Erzurum, 1996.
- Ekinci, Mehmet Behzat: **Türkiye'de KOBİ'lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları**, Anadolu Aslanları İşadamları Derneği ASKON Araştırma Raporları:5, İstanbul, Erkan Matbaası, 2003.
- International Trade Centre-UNCTAD/WTO: **International Competitiveness Programme for SME's (ICPS)- The Sme and The Global Market Place- An Analysis of Competitiveness Constraints**, Geneva, 1997.
- Karataş, Süleyman: **Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, 2. b.s., İstanbul, Veli Yayınları, 1991.

- Kaya, Nihat, Ümit Peçen: **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları**, 1. b.s., İstanbul, EGS Bank Bilim Kültür ve Sanat Yayınları (3), 1999.
- Kazgan, Gülten: **Tanzimat'tan 20. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi- 1. Küreselleşmeden 2. Küreselleşmeye**, 1. basım, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1999.
- Konya Ticaret Odası: **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Rehberi**, Konya Ticaret Odası Yayınları, No:3, 1998.
- Müftüoğlu, M. Tamer: **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri- Sorunlar; Öneriler**; Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1989.
- OECD: **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler-Mevcut Durum ve Politikalar**, II. OECD KOBİ'lerden Sorumlu Bakanlar Konferansı, İstanbul, 2004.
- Olalı, Hasan, Muammer Değen ve Üzeyme Doğan: **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Uygulanan Ekonomik, Mali ve Sosyal Politikaların Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (Sorunlar-Çözüm Önerileri)**, İzmir, İZSİAD Yayınları, 1993.
- Sarıaslan, Halil: **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları:Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara, TOBB Yayını, No:281, 1994.

Uludağ, İlhan, Vildan Serin:

Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler, İstanbul, İTO Yayınları, Yayın No:1991-25, 1991.

Usta, Öcal:

İşletme Finansı ve Finansal Yönetim, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2002.

Uzunoğlu, Sadi, Sudi Apak
ve Ali Faruk Açıkgöz:

AB Müzakere Sürecinde KOBİ’lerin Korunması ve Uyum Stratejileri, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No:2005-36, İstanbul, 2005.

B) DERGİ, MAKALE:

Akkaya, Göktuğ Cenk,
M. Yılmaz İçerli:

“KOBİ’lerin Finansal Problemlerinin Çözümünde Risk Sermayesi Finansman Modeli”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:3, Sayı:3, 2001, (Çevrimiçi)
<http://www.sbe.deu.edu.tr/yayinlar/dergi/dergi10/icerli.pdf>, 21.07.2007, s. 61-70.

Alkin, Erdoğan:

“KOBİ’ler ve Türkiye Ekonomisi”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s.1-3.

Aras, Güler:

“KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 73-84.

- Civan, Mehmet, Mustafa Uğurlu: “Risk Sermayesi Finansman Modeli ve Gaziantep İlinde KOBİ’lerin Halka Açılmasına Yönelik Model Önerisi”, **Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, Cilt XXI, 2002, (Çevrimiçi) [http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/iibf/htmpdf/2002-21\(1\)/M-6.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/PDF/iibf/htmpdf/2002-21(1)/M-6.pdf), 06.08.2007, s.79-109.
- Çonkar, Kemalettin: “Risk Sermayesi Finansman Yönteminin Küçük ve Orta Boy İşletmeler Açısından Önemi ve Uygulanabilirliği”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 35-58.
- Doğan, Seyhun, Ebru Şengül: “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Girişimcilik Teşvikleri ve Destek Programları”, **Uluslararası “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde KOBİ’ler: Türkiye ve Benzer Ülke Deneyimleri” Sempozyumu**, 19-22.05.2007, s. 282-318.
- Karacaer, Semra, Halil Gönenç: “KOBİ’lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **1. Orta Anadolu Kongresi: “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, KOSGEB Yayını, 18-21 Ekim 2001, s. 17-34.
- Oktay, Ertan, Alptekin Güney: “Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”, **21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu**, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C., 3-4 Ocak 2002, (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/ertan_oktay.pdf, 08.08.2007, s. 1-21.

C) DİĞER KAYNAKLAR:

- Açıkgöz, Ali Faruk: “KOBİ’lerin Korunma Stratejileri veya Neler Yapılmalı?”, **AB İle Müzakere Sürecinde KOBİ’lerin Korunma Stratejileri Semineri**, 26.04.2006, (Çevrimiçi)
<http://www.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Ali.Faruk.Acikgoz.ppt>, 09.09.2007.
- Akbank T.A.Ş: (Çevrimiçi) <http://www.akbank.com/103.aspx>, 30.06.2007.
- Alagöz, Selda, Mehmet Alagöz: “İhracatta Bir Örgütlenme Modeli:Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ve Dış Ticaretteki Performansı”, (Çevrimiçi)
<http://www.econturk.org/selda.pdf>, 27.04.2007.
- Altintop, Gökhan: “Türkiye’deki KOBİ’lerin Rekabet Gücünün Artırılması İçin Stratejiler”, **İGEME’den Bakış**, Yıl:7, Sayı:25, Eylül-Aralık 2003, (Çevrimiçi)
<http://www.igeme.gov.tr/TUR/bakis/sayi%2025/bakis2528.htm>, 23.04.2007.
- Aras, Güler, Alövsat Müslümov: “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, (Çevrimiçi)
http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/Bildiri_33.PDF, 07.08.2007.
- Aras, Güler: **Basel II Sürecinde KOBİ’ler İçin Yol Haritası**, Deloitte Raporları, 2007, (Çevrimiçi)
http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_ceo_Basel2KOBiler_250707.pdf, 15.09.2007.

Arslan, Ayfer:

“Girişim Sermaye Sistemi sistemi nasıl işler?”,
İş Venture Capital Haberleri, 14.01.2003,
(Çevrimiçi)
http://www.isgirisim.com.tr/News/2004/2003_0cak14_dunya.html, 21.07.2007.

Avrupa Komisyonu
Türkiye Temsilciliği:

“Avrupa Yatırım Bankası Kredileri”,
(Çevrimiçi)
<http://www.deltur.cec.eu.int/webpub/documents/FactSheets/04-ABYatirimBankasiKredileri.pdf>, 08.07.2007.

Avrupa Komisyonu
Türkiye Temsilciliği:

“KOBİ’ler için AB Mali İşbirliği”, (Çevrimiçi)
http://www.deltur.cec.eu.int/KOBİ_mali_isbirligi.html, 03.04.2007.

Avrupa Komisyonu
Türkiye Temsilciliği:

“Rekabet Edebilirlik- Üyelik Sürecinde
Türkiye’deki KOBİ’lerin Rekabet Boyutları”,
**Europa Bilgi Köprüleri Programı- Avrupa
Birliği’ne Üyelik Sürecinde Türkiye’de
KOBİ’ler**, 2005.

Avrupa Yatırım Bankası:

“Türkiye’deki Avrupa Yatırım Bankası
Kredileri”, (Çevrimiçi)
http://www.eib.org/Attachments/country/turkey_tr.pdf, 08.07.2007.

Ayyagari, Meghana, Thorsten
Beck and Aslı Demirgüç-Kunt:

“Small and Medium Enterprises across the
Globe:A New Database”, August 2003,
(Çevrimiçi)
<http://www.worldbank.org/research/bios/tbeck/abd.pdf>, 04.02.2007.

Balaylar, Nilgün Acar:

“Bankacılık ve Mali Kurumlar” dersi ders
notları, Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F, İzmir,
2003.

Bank For International Settlements: “Basel II’nin Uygulamasına İlişkin Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar”, Çev. BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, Temmuz 2004, (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1240basel_uygulama.pdf, 15.09.2007.

Bank For International Settlements: “Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Üçüncü Yapısal Blok-Piyasa Disiplini”, Çev. BDDK Araştırma Dairesi, Ankara, Haziran 2004, (Çevrimiçi)
<http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1244Pillar3-TR.pdf>, 15.09.2007.

Baykal, Cevdet: “Cumhuriyetin 75. Yılında DTM’nin KOBİ’lere Bakışı, İhracatta Sektörel Dış Ticaret Şirketi Modeli ve Devlet Yardımları”, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, (Çevrimiçi)
<http://www.dtm.gov.tr/ead/dtdergi/ekim98/kobi.htm>, 03.04.2007.

BDDK: “Finansal Piyasalar Raporu”, **Rapor**, Aralık 2006, (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/1651BDDK_FPR_Aralik2006_27042007.pdf, 13.07.2007.

BDDK: “Finansal Piyasalar Raporu”, **Rapor**, Aralık 2006, (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/1651BDDK_FPR_Aralik2006_27042007.pdf, 13.07.2007.

BDDK: “10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)”, (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf, 10.09.2007.

Commission of the
European Communities:

“ The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf,
02.04.2007.

Commission of the
European Communities:

“The activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs)- SME Envoy Report”, (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sme_envoy/pdf/sec_2005_170_en.pdf,
21.07.2007.

Çakır, Meltem:

Avrupa Birliği’nde Küresel Ekonomik Rekabet Gücü ve Lizbon Stratejisi, TÜSİAD AB Temsilciliği, Brüksel, Mart 2006, (Çevrimiçi)
<http://www.anadolu.eu/tusiad/mart2.pdf>,
02.08.2007.

Çal, Sedat:

“Avrupa Birliği Kredi Olanakları”, **Sunum**, Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 2005, (Çevrimiçi)
http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TEknikMevzuatDb/SUNUM_AYB_DIs_TiCAR_ET%20SEMiNERi_25%20NiSAN%202005son.pdf, 08.07.2007.

Çömez, Turhan:

“Bir Asırlık Çöküş Hikayesi ve Alınacak Dersler”, **Yankı Siyasi-Aktüel Dergi**, (Çevrimiçi)
<http://www.yanki.com.tr/yazigoster2.asp?yazari d=4&id=197>, 18.02.2007.

Dünya Gazetesi:

“Hisse Senedi Fiyat Bilgileri”, (Çevrimiçi)
http://mgr2.dunyagazetesi.com.tr/dunya_assets/newsfiles/310707hs.xls, 02.08.2007.

- Eu Turkey Business Centers: **SME Trends Review and Strategy**, (Çevrimiçi)
<http://www.abigem.org/EN/dosyagoster.aspx?DIL=2&BELGEANAH=256&DOSYASIM=SMETrends%20Review.pdf>, 02.04.2007.
- European Commission: “European Union Support Programmes for SMEs: An overview of the main funding opportunities available to European SMEs”, November 2006, (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/financing/sp_2007_en.pdf, 22.07.2007.
- European Commission: “2003 Observatory of European SMEs”(Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2003_report8_en.pdf, 03.04.2007.
- European Commission: “Enlargement: Negotiations of Chapter 16: Small and Medium-sized Enterprises”, (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enlargement/archives/enlargement_process/future_prospects/negotiations/eu10_bulgaria_romania/chapters/chap_16_en.htm, 09.09.2007.
- European Commission: “Putting SMEs First”, (Çevrimiçi)
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sme_pack_en.pdf, 22.07.2007.
- European Commission: “The New SME Definition: User Guide and Model Declaration”, (Çevrimiçi)
http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf, 15.10.2005.

- Factoring Derneği: (Çevrimiçi)
<http://www.faktoringderneği.org.tr/index.asp?Mtype=4&Op=31>, 13.07.2007.
- FİDER: “Leasing Sektörünün 2006 Yılı İşlem Hacmi 5,3 Milyar Dolara Yaklaştı”, **Leasing Dünyası Bülteni**, Sayı:18, Nisan 2007, (Çevrimiçi)
http://www.fider.org.tr/wswFiles/document/document_161/Leasing%20D%20%bcnyas%20%b1%20say%20%b118.pdf, 13.07.2007.
- Finansal Kiralama Derneği: “Leasing Nedir?”, (Çevrimiçi)
<http://www.fider.org.tr/pageStructure.aspx>, 11.07.2007.
- Finansbank A.Ş: (Çevrimiçi)
<http://www.finansbank.com.tr/isletme/kobifinans.jsp>, 30.06.2007.
- Fortis Bank A.Ş: (Çevrimiçi)
http://www.fortis.com.tr/sirketlericin/dinamik_girisimci.jsp, 30.06.2007.
- Gülerdi, Kemal: “KOBİ’ler ve Finansal Hizmetler”, **Finans Kulüp Konferanslar Dizisi-V**, 25.05.2005, (Çevrimiçi)
http://www.finanskulup.org.tr/assets/etkinlik/Kemal_Gulerdi_kobiler_finansal_hizmetler.pdf, 08.08.2007.
- İMKB: “İMKB Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Yönetmeliği”, **Yönetmelik**, Resmi Gazete No:22559, 19.02.1996, (Çevrimiçi)
<http://www.imkb.gov.tr/mevzuat.htm>, 30.07.2007.

- İMKB: “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Kotasyon Yönetmeliği”, **Yönetmelik**, Resmi Gazete Sayısı: 25502, Resmi Gazete Tarihi: 24.06.2004, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/mevzuat.htm>, 02.08.2007.
- İMKB: “KOBİ’ler için İMKB Olanakları”, (Çevrimiçi) http://www.imkb.gov.tr/halkaarz/kobi_tekno.htm, 02.08.2007.
- İMKB: “Menkul Kıymetlerin İşlem Görebileceği Pazarlar”, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/halkaarz/pazarlar.htm#yeniekonomi>, 02.08.2007.
- İMKB: “Piyasalar”, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/piyasalar.htm>, 01.08.2007.
- İMKB: “Türkiye’deki Menkul Kıymet Piyasalarının Tarihçesi”, (Çevrimiçi) <http://www.imkb.gov.tr/genel/tarih.htm>, 30.07.2007.
- İMKB: **Faaliyet Raporu 2005**, <http://www.imkb.gov.tr/yayinlar/imkbtr.pdf>, 02.08.2007.
- İMKB: (Çevrimiçi) http://www.imkb.gov.tr/piyasalar/hisse.htm#ikinci_ulusal, 09.06.2007.
- İzmir Ticaret Odası: “I. İzmir İktisat Kongresi”, (Çevrimiçi) <http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru-Etkinlik/Kampanya+ve+Projeler/iktisat/Iktisat/>, 01.03.2007.

- JASME: “Loan Programs”, (Çevrimiçi)
<http://www.jasme.go.jp/eng/loan.html>,
22.07.2007.
- Kaya, Abdullah: **Dünya’da ve Türkiye’de Risk Sermayesi**,
Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara,
Ekim 2001, (Çevrimiçi)
http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2001_AbdullahKaya.pdf, 21.07.2007.
- Koç Finansal Hizmetler –
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.: “Basel II” konulu Kredi Riski Komitesi toplantı
notları, İstanbul, 21.12.2005.
- Konya Ticaret Odası
Etüd Araştırma Servisi: “Yeni Bankacılık Sistemi: Basel II”, **Konya
Ticaret Odası Dergisi**, Ekim 2005, (Çevrimiçi)
[http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp
?yno=425&ano=51](http://www.kto.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=425&ano=51), 09.09.2007.
- Kredi Garanti Fonu
İşletme ve Araştırma A.Ş.: (Çevrimiçi)
<http://www.kgf.com.tr/3hangitur.htm>,
19.06.2007.
- Mazgit, İsmail: “Para ve Sermaye Piyasaları” dersi ders notları,
Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F, İzmir, 2003.
- National Life Finance Corporation: **Annual Report 2006**, (Çevrimiçi)
[http://www.kokukin.go.jp/pfce/pdf/aboutNLFC
2006.pdf](http://www.kokukin.go.jp/pfce/pdf/aboutNLFC2006.pdf), 22.07.2007.
- National Venture
Capital Association: “US Venture Capital Investment By Year”,
(Çevrimiçi) <http://www.nvca.org/ffax.html#>,
21.07.2007.

- OECD: “Small and Medium-Sized Enterprises: Local Strength, Global Reach”, June 2000, (Çevrimiçi)
<http://www.oecd.org/dataoecd/3/30/1918307.pdf>, 03.04.2007.
- Onursal, Erkut: “Kredili Satışların Orta Vadeli Finansmanına Yardımcı Bir Yöntem: Forfaiting”, (Çevrimiçi)
<http://www.ihracatdunyasi.com/makale/makale17.html>, 18.07.2007.
- Özgen, Hüseyin: “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları”, **DTM Dergisi**, Nisan 1998, (Çevrimiçi)
<http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan98/kobi.htm>, 23.04.2007.
- Resmi Gazete: “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun”, **Kanun**, Kanun No:5569, Resmi Gazete No:26392, 30.12.2006.
- Sayın, Meral: “Türkiye’deki AB Destekli KOBİ Programları”, **IV. KOBİ zirvesi**, IV. Oturum, İstanbul, 13-14 Aralık 2006, (Çevrimiçi)
http://www.kobizirvesi.org.tr/04_04_a.doc, 09.09.2007.
- Sermaye Piyasası Kurulu: “Girişim Sermayesi (Venture Capital) Nedir?”, (Çevrimiçi)
http://www.spk.gov.tr/kyd/yo/rsyo/gsyo_taniti_mrehberi.html, 21.07.2007.

- Sermaye Piyasası Kurulu: **Sermaye Piyasası Araçları**, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2, Ankara, 2007, (Çevrimiçi)
http://www.spk.gov.tr/yatirimcikosesi/ybilgilerdirme/sp_araclari.pdf, 30.07.2007.
- Small And Medium Enterprise Agency: “Small And Medium Enterprise Agency-The Supporting Framework Of The Japanese Economy”, (Çevrimiçi)
<http://www.meti.go.jp/english/aboutmeti/data/aOrganization/keizai/chuushoukigyou/01.htm>, 22.07.2007.
- Small Business Administration: “About SBA”, (Çevrimiçi)
<http://www.sba.gov/aboutsba/index.html>, 22.07.2007.
- Small Business Administration: “Basic 7(a) Loan Programme”, (Çevrimiçi)
<http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/7a/index.html>, 21.07.2007.
- Small Business Administration: “CDC/504 Program”, (Çevrimiçi)
<http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/cdc504/index.html>, 22.07.2007.
- Small Business Administration: “Micro-Loans”, (Çevrimiçi)
<http://www.sba.gov/services/financialassistance/sbaloantopics/microloans/index.html>, 22.07.2007.
- Small Business Administration: “SBA’s Role- Maturity”, (Çevrimiçi)
http://www.sba.gov/services/financialassistance/basics/sbarole/serv_7a_maturity.html, 22.07.2007.

- Small Business Administration: “SBA’s Role- Maximum Amounts”, (Çevrimiçi)
http://www.sba.gov/services/financialassistance/basics/sbarole/serv_7a_maxamount.html,
22.07.2007.
- Small Business Administration: “Small Business Investment Company Programme”, (Çevrimiçi)
<http://www.sba.gov/services/financialassistance/equitycapital/investment/index.html>,
22.07.2007.
- Süzer, Hande D. : “İşlem Süresinde 1 Gün Mümkün mü?”, **Capital Aylık İş ve Ekonomi Dergisi**, 1 Mart 2007, (Çevrimiçi)
http://www.capital.com.tr/haber.aspx?HBR_KOD=4047, 11.07.2007.
- Şanlı, Kemal: “Anadolu Yaklaşımı’nın Bir Firmaya Yaraması Bile Önemlidir”, **Referans**, 15.11.2006, (Çevrimiçi)
http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=53310&ForArsiv=1, 01.09.2007.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: “Katılım Öncesi Mali Yardımlar”, (Çevrimiçi)
<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5&l=1>,
02.09.2007.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: “Müzakere Süreci”, (Çevrimiçi)
<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37&l=1>,
02.09.2007.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği: “Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinin Kronolojisi”, (Çevrimiçi)
<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=112&l=1>,
02.09.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989),
Yayın no: DPT: 1974, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf>,
03.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994),
Yayın no: DPT: 2174, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf>,
09.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000),
(Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/> ,
12.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013),
Resmi Gazete Tarihi: 1 Temmuz 2006, Sayı:
26215, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf> ,
28.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)
Özel İhtisas Komisyonları El Kitabı, Eylül
2005, (Çevrimiçi)
<http://plan9.dpt.gov.tr/oikElKitabi.pdf>.,
29.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)
KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu,
(Çevrimiçi)
<http://plan9.dpt.gov.tr/oik14%5Fkobi/kobi.pdf>.,
29.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

Özel İhtisas Komisyonları Raporları ,
(Çevrimiçi) <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/oik.asp>,
29.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı:

**Uzun Vadeli Strateji ve 8. Beş Yıllık
Kalkınma Planı (2001-2005)**, Ankara 2000,
(Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8str.pdf>,
14.03.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı:

**2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma
Grubu Raporları-2**, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/tik2004/cilt12.pdf>,
04.06.2007.

T.C. Başbakanlık Devlet
Planlama Teşkilatı:

KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara,
2004, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/esnaf/kobi/strateji.pdf>,
23.01.2007, s. 1-81.

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı:

“Sektörel Dış Ticaret Şirketleri Listesi”,
(Çevrimiçi)
[http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/
DevletYardimlariDb/sds-yeniliste.doc](http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/IHR/DevletYardimlariDb/sds-yeniliste.doc),
27.04.2007.

T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı:

“Dünya Bankası Aktif Kredi Portföyü”,
(Çevrimiçi)
<http://www.hazine.gov.tr/aktifkrediportfoyu.pdf>
, 08.07.2007.

T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı:

“Factoring Şirketleri”,
<http://www.hazine.gov.tr/stat/finans/ti62.htm>,
13.07.2007.

T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı:

“Finansal Kiralama Şirketlerine İlişkin Genel
Bilgiler”, (Çevrimiçi)
<http://www.hazine.gov.tr/stat/finans/ti59.htm>,
13.07.2007.

- T.C. Başbakanlık
Türkiye İstatistik Kurumu: “Dış Ticaret İstatistikleri Temmuz /2007”,
Haber Bülteni, Sayı:138, 31.08.2007,
(Çevrimiçi)
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=556>, 09.09.2007.
- T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı: “2006 Yılı Faaliyet Raporu”, **Rapor**, Ankara,
2007, (Çevrimiçi)
http://www.hazine.gov.tr/faaliyet_raporu_2006.pdf, 08.07.2007.
- T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı: “Finansal Kiralama Kanunu”, **Kanun**, No:
3226, Resmi Gazete No: 18795, 28.06.1985,
(Çevrimiçi)
<http://www.hazine.gov.tr/mevzuat/finkirkan.html>, 10.07.2007.
- T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı: “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin
Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında
Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ”, Tebliğ
No:2001/1, Resmi Gazete No:24322, 18 Şubat
2001.
- T.C. Başbakanlık
Hazine Müsteşarlığı: “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin
Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında
Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına
İlişkin Genelge”, Genelge No:2003/1, Resmi
Gazete No:25225, 10 Eylül 2003.
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı: “KOSGEB Kurulması Hakkında Kanun”,
Kanun, No:3624, Resmi Gazete No:20498, 12
Nisan 1990.
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı: “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin
Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması
Hakkında Yönetmelik”, **Yönetmelik**, Karar
Sayısı:2005/9617, Resmi Gazete No: 25997, 18
Kasım 2005.

- TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü: “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005)”, Aralık 2006, (Çevrimiçi)
<http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm>
[OZETRAPOR-int.pdf](http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm#OZETRAPOR-int.pdf), 27.05.2007.
- TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü: Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2003-2005), Aralık 2006, (Çevrimiçi)
<http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm>
[OZETRAPOR-int.pdf](http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm#OZETRAPOR-int.pdf), 27.05.2007.
- TCMB: “Terimler Sözlüğü”, (Çevrimiçi)
<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/sozluk.htm#ikincilpiy>, 30.07.2007.
- Tecimer, Yalçın: “Basel II Nedir? Basel I’den Farklılıkları Nelerdir?” (Çevrimiçi)
http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020205/9228/2, 15.09.2007.
- The Shoko Chukin Bank: **2005 Annual Report**, (Çevrimiçi)
http://www.shokochukin.go.jp/ir/pdf/ar2005/ar05_all.pdf, 22.07.2007.
- The World Bank: “Second Export Finance Intermediary Loan (EFIL II)” (Çevrimiçi)
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20188182~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>, 08.07.2007.
- The World Bank: “Third Export Finance Intermediary Loan (EFIL III)”, (Çevrimiçi)
<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:20668714~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712,00.html>, 08.07.2007.

- TSPAKB: “Gelişen İşletmeler Piyasaları Anonim Şirketi Faaliyet Raporu -01.01.2006-31.12.2006 Dönemi”, **Rapor**, (Çevrimiçi) http://www.tspakb.org.tr/docs/gip_faaliyet_2006.pdf, 02.08.2007.
- Türkiye Garanti Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) http://www.garanti.com.tr/bankacilik/kobi/kobilere_ozel/oda_anlasmalari/, 30.06.2007.
- Türkiye Halk Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=232>, 10.06.2007.
- Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) <http://www.eximbank.gov.tr/uygulama/anasozl esme.pdf>, 11.06.2007.
- Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) http://www.eximbank.gov.tr/html_files/MENU-2.htm, 11.06.2007.
- Türkiye İş Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) <http://www.isbank.com.tr/kurumsal/k-finansman-kucuk.html>, 30.06.2007.
- Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş: (Çevrimiçi) <http://www.tkb.com.tr/default.htm>, 19.06.2007.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği: “Anadolu Yaklaşımı Uygulaması”, (Çevrimiçi) http://www.tobb.org.tr/anadolu_y_u/anadolu_y_u.pdf, 01.09.2007.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu: “AB’den Türkiye’ye Yardım”, **Haber**, 26.08.2007, (Çevrimiçi)
<http://www.trt.net.tr/www/trt/hdevam.aspx?hid=183687&k=3>, 02.09.2007.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.: (Çevrimiçi)
<http://www.tskb.com.tr/Kredilendirme.aspx>, 02.07.2007.

Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı: (Çevrimiçi)
<http://www.vakifbank.com.tr/1358.aspx>, 10.06.2007.

Uğur, Arif: “Forfaiting Nedir?”, **Makalemiz**, 21.04.2007, (Çevrimiçi)
<http://www.makalemiz.com/yazi.php?yad=2057>, 13.07.2007.

Uz, Reha: “Risk Yönetimi ve Basel II’nin Finans Sektörü ve Firmalara Etkisi”, Türkiye Bankalar Birliği “Ekonomi Muhabirleri Bilgilendirme Toplantısı” Sunumu, 20.04.2005, (Çevrimiçi)
<http://www.tbb.org.tr/turkce/konferans/20nisan/risk.ppt#1>, 15.09.2007.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.: “Basel II Uygulamaları ve Kurumsal/KOBİ Kredileri Üzerindeki Etkileri”, **Broşür**, İstanbul, 2007.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.: (Çevrimiçi) http://www.yapikredi.com.tr/tr-TR/kobi_bankaciligi/kredi_urunleri/kobi_kredi.aspx, 26.06.2007.

Yayla, Münür ve Yasemin Türker Kaya: **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları:2005/03, Mayıs 2005, (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.pdf, 15.09.2007.

- Yılmaz, Beytullah: “KOBİ’lerin Finansman Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Risk Sermayesi Finansman Modeli”, **Dış Ticaret Dergisi**, No:33, Ekim 2004, s.12, (Çevrimiçi)
<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonDb/Beytullah.doc>, 21.07.2007.
- Yılmaz, Figen: **Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ’ler)**, İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, 5 Aralık 2003. (Çevrimiçi)
https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf, 23.01.2007.
- Yonar, Özlem: “KOBİ’lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri”, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, (Çevrimiçi)
<http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=93&lm=58649JLFD0932&ln=TR>, 25.01.2007.
- Yücel, Hayrettin: “Uluslararası Pazarlara Açılmada Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Rolü”(Uzmanlık Tezi), **İGEME**, Ankara, 2000.
- Yücel, İsmail Hakkı: **Türkiye’de Bilim Teknoloji Politikaları ve İktisadi Gelişmenin Yönü**, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No: DPT:2690, Haziran 2006, (Çevrimiçi)
<http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/>, 17.02.2007.

Yüksel, Ayhan:

“Basel-II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri”, **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Raporları: 2005/4**, Ağustos 2005, (Çevrimiçi) http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1275Basel_II_SME.pdf, 09.06.2007.

Yüksel, Öznur, Güven Murat:

“Şubat Krizinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri ve Çözüm Önerileri”, (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_09.pdf, 09.08.2007.

Zengin, Ahmet:

“Makroekonomik İstikrar ve KOBİ’ler”, (Çevrimiçi) http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_37.pdf, 07.06.2007.